

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

(วันที่ 24 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2567 ถึง วันที่ 23 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2567)

สัญญาเลขที่ A13F670227

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย)

โครงการศึกษาแนวทางพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการความ
ขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่ชุมชน จังหวัดลพบุรี

ชื่อโครงการ (ภาษาอังกฤษ)

Developing Capacity Building Strategies for Local Administrative
Organizations on Human-Monkey Conflicts Management in Lopburi
Province

โดย ดร.เรียวไผ่ จันทรชิต หัวหน้าโครงการวิจัย

สังกัด สมาคมนิเวศยั่งยืน

สนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริม ววน. และหน่วย บพท.

วันที่ 27 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2567

รายนามนักวิจัย

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่งในโครงการ	สัดส่วนการมีส่วนร่วม
1	ดร.เรียวไผ่ จันทระจิต สมาคมนิเวศยั่งยืน riawphai.cha@gmail.com โทรศัพท์ 0895900607	หัวหน้าโครงการ	20%
2	ดร.จุฑามาศ สுகุณธปฎิภาค สมาคมนิเวศยั่งยืน / มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตกาญจนบุรี อีเมล csukhon@gmail.com โทรศัพท์ 0874950560	ผู้ร่วมวิจัย	20%
3	ดร.นิธิมา สุทะพันธ์ มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตกาญจนบุรี	ผู้ร่วมวิจัย	15%
4	ดร.จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล	ผู้ร่วมวิจัย	15%
5	สพ.ญ.จุฑามาศ สุพะนาม มูลนิธิรักษาลิขิต	ผู้ร่วมวิจัย	15%
6	นายวิศรุต สมงาม กลุ่มพลเมืองลิง / สื่อสาธารณะท้องถิ่น THE LOCAL	ผู้ร่วมวิจัย	15%

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นพิเศษแก่ สมาคมนิเวศยั่งยืน และ สำนักงานสถานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ โดยหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ที่ให้โอกาสและสนับสนุนการทำงานวิจัยนี้ ทำให้คณะผู้วิจัยสามารถดำเนินการศึกษาได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว รศ.ดร.ธนพร ศรียากุล รศ.ดร.ดวงใจ บุญกุศล ดร.วิลาศ เทพทา ผอ.เผด็จ ลายทอง คุณคิม ไชยสุขประเสริฐ อาจารย์ภูธร ภูมะธน และ พ.ท.วิรัตน์ ภูเพียงใจ ที่ให้คำแนะนำเชิงวิชาการ ข้อเสนอแนะอันมีคุณค่า และการสนับสนุนในทุกขั้นตอนของการวิจัย รวมถึงการพัฒนาแบบการวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษาให้มีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ขอขอบคุณหน่วยงานและชุมชนที่เกี่ยวข้องในจังหวัดลพบุรี ซึ่งได้ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการให้ข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญต่อการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีปัญหาถึงรบกวนในประเทศไทย ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณประทีป อ่อนสลง และทีมผู้ช่วยวิจัยทุกท่าน คุณอนันตา อินทรอักษร คุณณัฏชา ตระการภัทร คุณกัญญาวิรุ์ อ่อนสลง คุณอรวรรณ เสมาทอง คุณพรพิพัฒน์ สุวรรณดี คุณสุริยะ แสงหา และคุณณัฐวุฒิ เจียรวงศ์วาน ที่สนับสนุนการทำงานวิจัยด้วยการให้ข้อคิดเห็นและกำลังใจ ทำให้คณะผู้วิจัยสามารถพัฒนาผลงานนี้ให้สำเร็จสมบูรณ์ และหวังว่าผลงานนี้จะมีประโยชน์ต่อวงการวิชาการและการพัฒนานโยบายในอนาคต

ด้วยความเคารพอย่างสูง

ดร.เรียวไผ่ จันทรัชิต
หัวหน้าโครงการวิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในจังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีประชากรลิงแสมจำนวนมาก โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเมืองเก่า ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ การมีลิงในพื้นที่ดังกล่าวส่งผลดีต่อการท่องเที่ยว แต่ก็ยังคงก่อให้เกิดความขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่น

วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ ปัญหา และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง เพื่อเสริมศักยภาพของ อปท. ในการจัดการปัญหานี้ อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อพัฒนาระบบการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ยั่งยืน

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า สาเหตุหลักของความขัดแย้งเกิดจากการที่ลิงแสมสูญเสียที่อยู่อาศัย การเพิ่มขึ้นของประชากรลิง การบุกรุกพื้นที่ของลิง และการกระทำของมนุษย์ เช่น การให้อาหารลิง ซึ่งทำให้ลิงเข้าสู่พื้นที่ชุมชนและสร้างความเสียหาย นอกจากนี้การศึกษายังระบุถึงกลยุทธ์การจัดการปัญหาในปัจจุบัน เช่น การกำหนดจุดให้อาหาร การทำหมันลิง และการย้ายลิงที่ก้าวร้าวไปยังพื้นที่ที่เหมาะสม แต่ อปท. ยังคงมีปัญหาด้านทรัพยากรที่จำกัด การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และการขาดความชัดเจนในบทบาทในการจัดการสัตว์ป่าคุ้มครอง

การวิจัยยังได้ศึกษาแนวทางพัฒนาศักยภาพของ อปท. ภายใต้บริบทการกระจายอำนาจ และแนะนำให้มีการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของ อปท. การสร้างทีมงานเฉพาะด้าน การพัฒนาตัวแบบธุรกิจในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน และการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการมีส่วนร่วมจากชุมชน และการให้ความรู้แก่ประชาชน ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความขัดแย้งและส่งเสริมการอยู่ร่วมกับลิงอย่างสงบสุข

โดยสรุป การวิจัยนี้สนับสนุนแนวทางการจัดการที่หลากหลาย ซึ่งรวมถึงกรอบกฎหมายที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมของประชาชน และการเสริมสร้างศักยภาพของ อปท. เพื่อจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงอย่างยั่งยืน การร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานรัฐบาล ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาแนวทางการจัดการที่ครอบคลุมและยั่งยืน

คำสำคัญ: ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง, การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น, การพัฒนาศักยภาพชุมชน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research focuses on exploring strategies to enhance the capacity of local administrative organizations (LAOs) in managing human-monkey conflicts in Lopburi Province, Thailand. The province is home to a large Long-tailed macaque population, particularly in the old town area, which are major tourist attractions. While monkeys in these areas contribute to tourism, their presence also leads to increasing conflicts with local residents.

The primary objectives of this study were to understand the situation, problems, and expectations of stakeholders involved in managing human-monkey conflicts, to strengthen the capacity of LAOs to address this issue effectively, and to develop a participatory communication process that leads to sustainable conflict resolution.

The findings indicate that the primary causes of conflict include habitat loss, population growth, encroachment, and human activities such as feeding monkeys. These factors lead to monkeys entering human settlements in search of food, causing damage to property and posing a threat to human safety. The study also identifies current management strategies such as setting designated feeding areas, sterilizing monkeys, and relocating aggressive monkeys. However, challenges such as limited resources, lack of coordination among agencies, and unclear roles in managing wildlife protection persist.

The research further examines the decentralization of power to LAOs, highlighting the need for improved understanding of their roles and responsibilities, the establishment of dedicated teams, business model development for sustainable income generation, and enhanced coordination with other relevant agencies. The study emphasizes the importance of community involvement and public education in reducing conflicts and promoting peaceful coexistence.

In conclusion, the research advocates for a multi-faceted approach that combines effective legal frameworks, public participation, and local administrative capacity building to sustainably manage human-monkey conflicts. Collaboration among government agencies, local communities, and stakeholders is crucial to developing a comprehensive solution.

Keywords: Human-monkey conflict, decentralization, community capacity development, local administrative organizations

บทสรุปผู้บริหาร

การวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในจังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีลิงแสมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในพื้นที่บริเวณเขตเมืองเก่าซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ การมีลิงในพื้นที่ดังกล่าวแม้จะเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยว แต่ก็ได้อำนาจให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างลิงกับประชาชนในพื้นที่

วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยนี้คือ เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ ปัญหา และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง เพื่อวางแนวทางพัฒนาศักยภาพของ อปท. ในการจัดการปัญหานี้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อพัฒนาระบบการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมในการสร้างแนวทางการจัดการที่ยั่งยืน

ผลการศึกษา:

1. **สาเหตุของความขัดแย้ง:** สาเหตุหลักของความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ได้แก่ การสูญเสียที่อยู่อาศัย การเติบโตของประชากร การบุกรุกพื้นที่ของลิง และการกระทำของมนุษย์ เช่น การให้อาหารลิง ซึ่งทำให้ลิงเข้าไปในพื้นที่ชุมชนและสร้างความเสียหาย
2. **กลยุทธ์การจัดการปัญหา:** กลยุทธ์ที่ใช้ในลพบุรี ได้แก่ การกำหนดจุดให้อาหารลิง การทำหมันลิง การย้ายลิงไปยังแหล่งที่เหมาะสม และการศึกษาพฤติกรรมลิงเพื่อปรับปรุงการจัดการในระยะยาว
3. **การกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น:** การกระจายอำนาจในการจัดการสัตว์ป่าคุ้มครองให้แก่ อปท. ช่วยให้สามารถตอบสนองต่อปัญหาได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่ยังคงพบช่องว่างในด้านการขาดทีมงานเฉพาะ การขาดการประสานงาน และข้อจำกัดด้านงบประมาณ
4. **การมีส่วนร่วมของชุมชน:** การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการปัญหาลิง โดยการให้ความรู้แก่ประชาชนในการอยู่ร่วมกับลิงอย่างปลอดภัย การสร้างเครือข่ายการร่วมมือจากทุกภาคส่วนจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง
5. **แนวทางการพัฒนาศักยภาพของ อปท.:** การเสริมสร้างความรู้และการอบรมให้กับบุคลากรของ อปท. การพัฒนาตัวแบบธุรกิจและส่งเสริมให้ อปท. สามารถแสวงหางบประมาณได้อย่างอิสระ การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและชุมชน รวมถึงการปรับปรุงกฎหมายให้ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

สรุป: การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในลพบุรีต้องการการจัดการที่หลากหลายและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยการกระจายอำนาจให้กับ อปท. มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการปัญหานี้ การสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน นักวิชาการ และหน่วยงานต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการปัญหาลิงในพื้นที่นี้เกิดผลสำเร็จและยั่งยืน

Executive Summary

This research focuses on exploring strategies to enhance the capacity of local administrative organizations (LAOs) in managing human-monkey conflicts in Lopburi, Thailand. The province is famous for its Long-tailed macaque, especially in the old town area, where the monkeys are both a tourist attraction and a growing source of conflict with the local population.

The key objectives of the research are to understand the issues and expectations of stakeholders involved in managing the human-monkey conflicts, to strengthen the capacity of LAOs in handling these conflicts efficiently, and to develop a participatory communication process that leads to sustainable conflict resolution.

Findings:

- 1. Causes of Conflict:** The primary reasons for the increasing human-monkey conflicts include habitat loss, population growth, encroachment on monkey territories, and human activities such as feeding monkeys. These factors lead to monkeys entering urban areas in search of food, causing property damage, and sometimes even aggression towards humans.
- 2. Current Management Strategies:** The management strategies employed in Lopburi include setting designated feeding areas, sterilizing monkeys, and relocating problematic monkeys. These measures, while important, still face challenges such as limited resources and lack of coordination between various government agencies.
- 3. Decentralization of Power:** The decentralization policy has granted LAOs more power to handle wildlife-related issues at the local level. However, there are gaps in understanding their roles, the lack of dedicated teams, budget constraints, and coordination issues with other agencies. Strengthening LAOs' capacities is crucial for improving response times and effectiveness in solving the problem.
- 4. Community Involvement:** The success of managing the monkey problem depends heavily on the active involvement of the local community. Educating the public on safe interactions with monkeys, promoting responsible feeding practices, and creating collaborative networks are vital to effective conflict resolution.
- 5. Sustainable Solutions:** The study advocates for a multi-faceted approach that includes controlling the monkey population, improving habitat management, public education, legal and financial support, and promoting community participation. There is also an emphasis on fostering cooperation between LAOs, local communities, and relevant government agencies.

Conclusion: This research highlights the importance of developing a comprehensive, collaborative, and sustainable approach to managing human-monkey conflicts in Lopburi. The involvement of all stakeholders, especially through the effective use of local administrative powers and participatory processes, is key to ensuring peaceful coexistence between humans and monkeys while maintaining the ecological balance of the area.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	3
บทคัดย่อ	4
Abstract	5
บทสรุปผู้บริหาร	6
Executive Summary	7
สารบัญ	8
สารบัญภาพ	9
สารบัญตาราง	10
บทที่ 1 บทนำ	11
บทที่ 2 ทบทวนบริบทข้อมูล ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	39
บทที่ 4 ผลการวิจัย	43
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	112
บรรณานุกรม	120
ภาคผนวก	129

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบการวิจัยและเป้าหมายของการวิจัย	13
ภาพที่ 4.1 จำนวนบทความวิจัยเรียงตามปีที่พิมพ์	44
ภาพที่ 4.2 จำนวนบทความวิจัยแบ่งตามชนิดสิ่ง	44
ภาพที่ 4.3 จำนวนบทความวิจัยแบ่งตามหัวข้องานวิจัย	45
ภาพที่ 4.4 จำนวนบทความวิจัยแบ่งตามพื้นที่วิจัย	45
ภาพที่ 4.5 จำนวนบทความวิจัยแบ่งตามวารสารที่ตีพิมพ์	46
ภาพที่ 4.6 แผนที่แสดงการกระจายตัวของสัตว์กลุ่มไพรเมตทั่วโลกโดยสรุป	48
ภาพที่ 4.7 พื้นที่ที่มีความขัดแย้งคนกับลิงในประเทศไทย	62
ภาพที่ 4.8 พื้นที่เกิดความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงและประชากรลิงนอกพื้นที่ อนุรักษ์ที่พบในประเทศไทย	63
ภาพที่ 4.9 ข้อมูลการคุมกำเนิดลิงในประเทศไทย	66
ภาพที่ 4.10 จำนวนลิงที่ถูกคุมกำเนิดเรียงตามจังหวัดระหว่างปี พ.ศ. 2562– 2565	67
ภาพที่ 4.11 จำนวนลิงที่ถูกคุมกำเนิดแบ่งตามปีและประเภทงบประมาณในการ จัดการ	67
ภาพที่ 4.12 ตัวอย่างหนังสือ “สโมสรวานรลพบุรี”	86
ภาพที่ 4.13 Road Map แผนแม่บทการบริหารจัดการปัญหาลิงในจังหวัดลพบุรี อย่างยั่งยืน	90
ภาพภาคผนวกที่ 1. ประมวลภาพการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม (Focus group) แบบสุนทรียสนทนา (Dialogue) และสัมภาษณ์เชิงลึก	133
ภาพภาคผนวกที่ 2. ประมวลภาพเวทียุทธศาสตร์เพื่อเผยแพร่งานวิจัยและ ยกระดับความเข้าใจต่อการจัดการลิงโดยองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม (2 ธันวาคม 2567)	143

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 รูปแบบและวิธีการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงที่พบได้ในระดับโลก	50
ตารางที่ 4.2 ชนิดและประชากรลิงที่อยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์	63
ตารางที่ 4.3 ข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติในพื้นที่ที่ลิงอาศัยในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ขนาดใหญ่คาบเกี่ยวพื้นที่ชุมชน	70
ตารางที่ 4.4 ข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติในพื้นที่ที่ลิงอาศัยในพื้นที่ป่าขนาดเล็กที่มีชุมชนเมืองล้อมรอบ	71
ตารางที่ 4.5 ข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติในพื้นที่ที่ลิงอาศัยซ้อนทับในพื้นที่ชุมชน	72
ตารางที่ 4.6 แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาลิงในจังหวัดลพบุรี	91
ตารางที่ 4.7 การพบเห็นลิงเข้ามารบกวนในเขตพื้นที่การปกครอง/บริการของอปท. ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา	102
ตารางที่ 4.8 วิธีการไล่ลิงในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาและพฤติกรรมตอบสนองของลิงเมื่อถูกไล่	102
ตารางที่ 4.9 วิธีการป้องกันลิงในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาและประสิทธิภาพในการป้องกัน	102
ตารางที่ 4.10 ประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาลิงของหน่วยงานรัฐที่ผ่านมา	103
ตารางที่ 4.11 ความเข้าใจต่อการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาลิง	104
ตารางที่ 4.12 ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าคุ้มครองที่ก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน ตามกิจกรรม 6 ข้อ ในประกาศข้อที่ 1 ของประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจฯ	105
ตารางภาคผนวกที่ 1 รายชื่อบทความวิจัยที่สืบค้นจากฐานข้อมูลต่าง ๆ	130

บทที่ 1

บทนำ

สัญญาเลขที่ A13F670227

ชื่อโครงการ โครงการศึกษาแนวทางพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่ชุมชน จังหวัดลพบุรี

หัวหน้าโครงการ นาย เรียวไผ่ จันทระจิต

หน่วยงานต้นสังกัด สมาคมนิเวศยั่งยืน

ระยะเวลาดำเนินการ 6 เดือน

งบประมาณดำเนินการ 1,000,000 บาท

1) บทนำ

จังหวัดลพบุรีเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงในด้านการเป็นบ้านของลิง โดยเฉพาะในเขตเมืองบริเวณพระปรางค์สามยอดและศาลพระกาฬ ซึ่งมีลิงอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ลิงเหล่านี้คือ ลิงแสม (Long-tailed macaque, *Macaca fascicularis*) นอกจากการมาเที่ยวชมสถานที่และสักการะเจ้าพ่อพระกาฬ นักท่องเที่ยวยังนิยมการให้อาหารลิงด้วย นอกจากนี้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดยังมีการจัดกิจกรรมโตะะจินลิงเป็นประจำทุกปี ทำให้ลพบุรีเป็นที่รู้จักของคนทั่วโลกมากขึ้นในฐานะเมืองลิง อย่างไรก็ตามเนื่องจากลิงเป็นสัตว์ที่ปรับตัวได้ดีในพื้นที่ที่คนอาศัยอยู่ ความอุดมสมบูรณ์ของอาหารที่ได้รับจากคนส่งผลให้ประชากรลิงเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว เมื่อประชากรเพิ่ม ความต้องการอาหารของลิงก็เพิ่มมากขึ้น ลิงจึงเริ่มมีการบุกรุกบ้านเรือนและร้านค้าเพื่อค้นหาอาหารทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน เช่น การขโมยอาหาร ทำลายข้าวของ และก่อความเดือดร้อนรำคาญ นอกจากนี้ ลิงยังก่อความเสียหายต่อสายไฟฟ้าและระบบโทรคมนาคมทำให้เกิดไฟฟ้าดับหรือการขัดข้องในการสื่อสาร ขณะเดียวกันลิงบางตัวยังมีพฤติกรรมก้าวร้าวต่อมนุษย์ โดยเฉพาะเมื่อพวกมันรู้สึกถูกคุกคาม หรือต้องการอาหารซึ่งอาจทำให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์ได้ (อโณทัย, 2561) ขณะเดียวกันการแพร่เชื้อโรคจากลิงสู่คนก็เป็นอีกประเด็นที่น่ากังวลโดยเฉพาะโรคที่สามารถติดต่อผ่านการสัมผัสโดยตรง

การจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่เขตเมืองจังหวัดลพบุรี ควรมีการจัดการอย่างระมัดระวังเพื่อรักษาสมดุลระหว่างความเชื่อและทัศนคติเกี่ยวกับลิงของคนในพื้นที่ในแง่ของการเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดลพบุรี กับการเป็นสัตว์ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน แนวทางในการจัดการปัญหาลิงในลพบุรีควรมีความครอบคลุมและอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืน ทั้งนี้การศึกษาและการสร้างความรู้ความเข้าใจ การให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับวิธีการอยู่ร่วมกับลิงอย่างสันติ และวิธีการป้องกันการถูกลิงบุกรุก ตลอดจนการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมเมื่อพบลิง เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำควบคู่กับการจำกัดจำนวนประชากรและการกระจายของลิงที่เข้ามาบริเวณในพื้นที่ชุมชน

การจัดการลิงในจังหวัดลพบุรีในปัจจุบันประกอบด้วยแนวทางที่หลากหลาย ได้แก่ การกำหนดจุดให้อาหารลิงเป็นหลักแหล่งเพื่อลดการที่ลิงจะเข้าไปรบกวนบ้านเรือนประชาชน การทำหมันลิง และการจับลิงเข้าสู่กรงเลี้ยงเพื่อลดจำนวนประชากร โดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง เนื่องจากลิงเป็นสัตว์ที่อยู่ในบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าคุ้มครองของประเทศไทย อย่างไรก็ตามภายหลังจากที่มีการประกาศของคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

เรื่อง การกำหนดกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ด้านการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าที่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือสร้างความเดือดร้อนต่อประชาชน ทำให้ อบท. สามารถเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งการกำหนดทิศทางและการบริหารจัดการโดยท้องถิ่นจำเป็นต้องคำนึงถึงการจัดการร่วม ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและร่วมออกแบบการจัดการได้ การกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น เพื่อการจัดการจึงต้องการเติมเต็มช่องว่างด้านความรู้ สถานการณ์ ทิศทางเชิงนโยบาย และความร่วมมือ จากผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่เมืองลพบุรี

ด้วยเหตุที่บทบาทหน้าที่ดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่ของ อบท. การศึกษาหาแนวทางในการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของ อบท. ในการจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เนื่องจากการกระจายอำนาจช่วยเสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อปัญหาในระดับท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการจัดการปัญหายังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ลดความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง การกระจายอำนาจยังทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ในพื้นที่ การสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน นักวิชาการ ภาครัฐ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญในการหาทางแก้ไขปัญหา เพื่อให้คนและลิงสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติและมีความสุขในระบบนิเวศเมือง

2) วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. ทำความเข้าใจสถานการณ์ ปัญหา และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่จังหวัดลพบุรี
2. วางแนวทางเสริมศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในชุมชนเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ
3. พัฒนากระบวนการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อสร้างแนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงที่ยั่งยืน

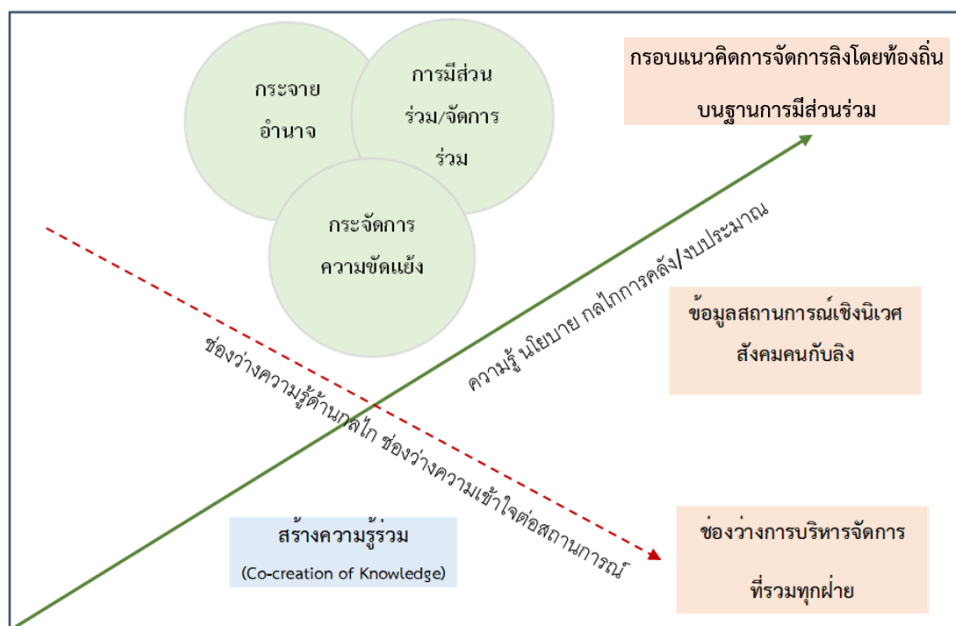
3) กรอบแนวคิด

จากสมมติฐานของงานวิจัยซึ่งประกอบด้วย

1. การทำความเข้าใจสถานการณ์ ปัญหา และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะช่วยให้การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. การเสริมสร้างศักยภาพในด้านทักษะและความรู้ของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะช่วยให้การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. การสื่อสารภายในองค์กรและระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้การจัดการความขัดแย้งเป็นไปอย่างราบรื่นและได้ผลดี
4. การใช้สุนทรียสนทนาจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้น

1. ทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ สถานภาพความรู้ การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ศึกษาช่องว่างและข้อจำกัด ช่องว่างการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรอบการบริหารจัดการ (นิติบัญญัติ การบริหาร และตุลาการ) จากการสนทนากลุ่มแบบสนทรีย สนทนากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่จังหวัดลพบุรี และแบบสอบถาม อปท. ในประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาลิงรบกวนในพื้นที่ชุมชน
3. ประเมินสถานการณ์และศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวทางการเพิ่มศักยภาพ ความรู้ และการบริหารจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระบวนการยกระดับเสริมศักยภาพท้องถิ่น (Empower and Research) Systematic review, Gap Analysis, Participatory Research, Learning Process on Digital information, Peace Talk

ภาพที่ 1.1 กรอบการวิจัยและเป้าหมายของการวิจัย

4) ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ในการจัดการลิงในพื้นที่ชุมชน
2. กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการลิงอย่างสันติในพื้นที่ชุมชน
3. แนวทางการบริหารจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ภายใต้บริบทใหม่ของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทที่ 2

บททวนบริบทข้อมูล ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นในภูมิภาคเอเชียใต้ แอฟริกา และบางส่วนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นกับลิงหลายสายพันธุ์ เช่น ลิงแสม (Long-tailed macaques, *Macaca fascicularis*) ลิงวอก (Rhesus macaques, *Macaca mulatta*) ลิง Bonnet (Bonnet macaques, *Macaca radiata*) ลิงท้อค (toque macaque, *Macaca sinica*) ลิงโมน่า (Mona monkey, *Cercopithecus mona*) ลิง Lowe's (Lowe's monkey, *Cercopithecus lowei*) ลิง white-thighed colobus (white-thighed colobus monkey, *Colobus vellerus*) ลิงบาบูน (Baboons, *Papio* sps.) และค่างหนุมาน (Hanuman langurs, *Semnopithecus entellus*)

การบุกรุกพื้นที่ป่าเนื่องมาจากการขยายตัวของพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชนเมือง ส่งผลกระทบต่อการทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยและอาหารตามธรรมชาติของลิง เพื่อความอยู่รอดลิงเหล่านี้จำเป็นต้องออกมาหากินในบริเวณที่อยู่อาศัยของมนุษย์ และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง (Devi & Saikia, 2008; Ahsan & Uddin, 2014; Dittus et al., 2019; Olaleru et al., 2020; Permana et al., 2020; Sharma et al., 2011; Senthilkumar et al., 2024; Karayathil et al., 2023; Rudran et al., 2021; Agyei et al., 2019) จากการศึกษาของ Hoffman & O'Riain (2012) ฝูงลิงบาบูนมีที่พักนอนใกล้เขตเมือง มักจะมีระดับความขัดแย้งกับคนสูงกว่าลิงฝูงอื่น ๆ ซึ่งมีที่พักนอนอยู่ห่างออกไป ขณะเดียวกันฝูงลิงที่อยู่ใกล้เมืองนี้มีการบาดเจ็บและการตายที่เกิดจากคนสูงเช่นกัน ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงมักจะมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น หากในพื้นที่นั้นมีการจัดการขยะที่ไม่เหมาะสมดึงดูดลิงเข้ามาในพื้นที่ หรือมีการส่งเสริมให้มีการให้อาหารลิง ซึ่งจะเป็นปัจจัยกระตุ้นให้ลิงเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว (Devi & Saikia, 2008; Sharma et al., 2011; Ahsan & Uddin, 2014; Nyombi & Ratnayeke, 2021; Parambu et al., 2024) เมื่อจำนวนประชากรลิงเพิ่มขึ้น ความต้องการอาหารก็มากตามไปด้วย หากลิงอยู่ในภาวะที่ขาดแคลนอาหาร ก็มักจะแสดงพฤติกรรมความก้าวร้าวออกมา เพื่อแย่งชิงอาหารจากมนุษย์มากขึ้น ตัวอย่างเช่น การศึกษาของ Li et al. (2024) ที่การล็อกดาวน์ เพราะการระบาดของ COVID-19 ทำให้การท่องเที่ยวในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน หยุดชะงักลง ลิงไม่สามารถได้รับอาหารจากนักท่องเที่ยวอย่างที่เคยเป็นระยะเวลานาน สถานการณ์นี้ทำให้ลิงที่กำลังอดอาหารต้องเข้าไปหาอาหารในหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียง ส่งผลให้ความขัดแย้งระหว่างลิงกับคนเพิ่มขึ้น

พฤติกรรมก้าวร้าวที่ลิงมักจะแสดงออกเมื่อเข้ามาในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ การขโมยอาหาร การบุกรุกทำลายผลผลิตทางการเกษตร ทำลายทรัพย์สิน ทำร้ายสัตว์เลี้ยง และทำร้ายคน (Permana et al., 2020; Senthilkumar et al., 2024; Ahsan & Uddin, 2014; Sharma et al., 2011; Hoffman & O'Riain, 2012; Dittus et al., 2019) ในพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ติดหรือซ้อนทับกับพื้นที่อยู่อาศัยของลิง ลิงมักจะก่อความเสียหายแก่ไร่ นา พืชผล และผลผลิตทางการเกษตร พืชผลที่มักจะได้รับเสียหายจากลิง ได้แก่ ใบพลู ข้าวกล้วย พักทอง มะเขือ มันฝรั่ง ฝรั่ง มะพร้าว สาเก ข้าวโพด และพืชผักต่าง ๆ (Ahsan & Uddin, 2014; Karayathil et al., 2023) ในพื้นที่ที่ชาวบ้านพึ่งพาการเกษตรและปศุสัตว์เป็นหลัก การสูญเสียผลผลิตทางการเกษตรและสัตว์เลี้ยงกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารและความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ทำให้เกิดปัญหาด้าน

เศรษฐกิจและความยั่งยืนในการดำรงชีวิตตามมา (Agyei et al., 2019) ในเขตเมืองและชนเมืองมักจะเข้ามาขายผลไม้ในสวน อาหารในครัว และค้ายขะที่อยู่ในถังขยะ (Olaleru et al., 2022) การศึกษาของ Devi & Saikia (2008) และ Senthilkumar et al. (2024) พบว่าเมื่อลิงมีการบุกรุกเข้ามาในพื้นที่ของมนุษย์เพื่อหาอาหารและที่พักพิง ผู้หญิงและเด็กมักจะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ถูกลิงทำร้าย เนื่องจากความพยายามป้องกันไม่ให้ลิงแย่งเอาอาหารหรือทำลายข้าวของ นอกจากการบาดเจ็บ สิ่งที่น่ากังวลอีกประเด็นหนึ่งคือ ความเสี่ยงที่จะเกิดการแพร่เชื้อโรคจากลิงสู่คน จากการสัมผัส เช่น เชื้อไวรัส Ebola, HIV, และไวรัสอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ (Gonzalez et al., 2013)

2.2 การจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

Li et al. (2024) ศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในแหล่งท่องเที่ยวของประเทศจีน พบว่า การควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวโดยการจำกัดการให้อาหารและการป้องกันไม่ให้ลิงเข้าใกล้พื้นที่ของคนเป็นสิ่งสำคัญในการลดความขัดแย้ง นอกจากนี้ งานวิจัยยังได้เสนอแนะให้มีการชดเชยความเสียหายแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากลิง และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับองค์กรอนุรักษ์สัตว์ป่า เพื่อรักษาสสมดุลระหว่างความต้องการของคนและการอนุรักษ์สัตว์ป่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในกรณีดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ปฏิบัติได้จริงและมีประสิทธิภาพ แต่ยังส่งเสริมความยั่งยืนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากลิงโดยตรง

ใน Boabeng-Fiema ประเทศกานา มีการพัฒนาโปรแกรมการจัดการสัตว์ป่าที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน โปรแกรมนี้ออกแบบมาเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการและอยู่ร่วมกับสัตว์ป่าที่อยู่ใกล้เคียง เช่น กรณีความขัดแย้งที่เกิดจากการที่ชุมชนเกษตรกรรมอยู่ใกล้กับเขตรักษาพันธุ์ลิง Boabeng-Fiema ซึ่งเป็นแหล่งอาศัยของลิงจำนวนมาก แม้ว่าเขตรักษาพันธุ์จะมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ แต่การมีอยู่ของลิงมักนำไปสู่การบุกรุกพืชผล ซึ่งคุกคามความเป็นอยู่ของเกษตรกรที่ทำเกษตรเพื่อยังชีพ เพื่อหาจุดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และความต้องการทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โปรแกรมดังกล่าวสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจให้คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์มากขึ้น แรงจูงใจเหล่านี้อาจมาในรูปแบบของโอกาสทางอาชีพที่เป็นทางเลือก การชดเชยความเสียหายต่อพืชผล หรือเงินค่าตอบแทนสำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ เช่น การติดตามตรวจสอบประชากรลิงหรือการดูแลรักษาเขตรักษาพันธุ์ การให้การสนับสนุนทางการเงินนี้ส่งเสริมให้ชาวบ้านปกป้องลิง แทนที่จะมองว่าลิงเป็นเพียงศัตรูพืช กลยุทธ์นี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดความขัดแย้ง แต่ยังส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าในชุมชนด้วย

นอกเหนือจากแรงจูงใจทางเศรษฐกิจแล้ว โปรแกรมยังเน้นการให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับความสำคัญทางนิเวศวิทยาของลิงและประโยชน์ของการอนุรักษ์ ซึ่งช่วยเปลี่ยนมุมมองของคนท้องถิ่นจากที่มองว่าลิงเป็นสัตว์รบกวน เปลี่ยนเป็นความเข้าใจบทบาทของพวกมันในระบบนิเวศ ชาวบ้านได้รับการสอนวิธีปฏิบัติเมื่อต้องเผชิญหน้ากับลิงในรูปแบบที่ไม่เป็นอันตราย เช่น การใช้รั้ว การปลูกพืชที่ไม่ดึงดูดลิง หรือการป้องกันไม่ให้ลิงเข้าถึงอาหารและขยะได้ การให้การศึกษานี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันระยะยาวระหว่างคนกับลิง เนื่องจากการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและให้ทรัพยากรที่จำเป็นแก่ชาวบ้านในการบรรเทาความขัดแย้งโดยไม่ทำร้ายสัตว์

จุดเด่นของแนวทางที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนใน Boabeng-Fiema คือการทำให้ประชากรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมโดยตรงในการอนุรักษ์ พวกเขากลายเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความสำเร็จของการอนุรักษ์ทั้งในแง่ของการปกป้องการดำรงชีวิตของตนเองและสัตว์ป่า ความรับผิดชอบร่วมกันนี้สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภูมิใจในความสำเร็จของโปรแกรม ซึ่งทำให้โปรแกรมมีความยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้เมื่อชุมชนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากความพยายามอนุรักษ์ ชุมชนนั้นก็มีความมั่นใจที่จะสนับสนุนโครงการเหล่านี้ต่อไป ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงและบรรลุปเป้าหมายการอนุรักษ์ได้อย่างยั่งยืน

โดยรวมแล้ว โมเดลของ Boabeng-Fiema แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานกลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และการอนุรักษ์เข้าด้วยกันเพื่อจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างแรงจูงใจทางการเงิน การให้ความรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างชุมชนกับสัตว์ป่า โมเดลนี้ถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการที่การอนุรักษ์ที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนสามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า โดยเป็นประโยชน์ทั้งต่อคนและสัตว์ (Agyei et al., 2019)

ในบังกลาเทศ ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงได้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่เกษตรกรรมที่ลิงบุกทำลายพืชผลและส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เพื่อจัดการกับปัญหานี้ เกษตรกรท้องถิ่นได้นำมาตรการเชิงปฏิบัติหลายอย่างมาใช้เพื่อปกป้องพืชผลและบ้านเรือนจากการรุกรานของลิง หนึ่งในกลยุทธ์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายคือการสร้างรั้วรอบพื้นที่เกษตรกรรม รั้วเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นอุปสรรคทางกายภาพในการป้องกันไม่ให้ลิงเข้ามาทำลายพืชผล เช่น ข้าว ถั่ว และผัก แม้ว่าการใช้รั้วจะไม่สามารถป้องกันลิงได้อย่างสมบูรณ์ แต่ก็ช่วยลดความถี่ของการโจมตีพืชผล ทำให้เกษตรกรสามารถควบคุมสถานการณ์ได้บางส่วน นอกจากนี้เกษตรกรและชาวบ้านมักเก็บไม้หรือเครื่องมือที่ง่าย ๆ ไว้เพื่อใช้ไล่ลิงด้วยการสร้างเสียงดังหรือการเคลื่อนไหวที่ทำให้ลิงตกใจ วิธีดังกล่าวเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพและไม่ทำให้ลิงบาดเจ็บ เหมาะกับพื้นที่ที่วิธีแก้ไขขั้นสูงหรือมีราคาแพงไม่สามารถนำมาใช้ได้เนื่องจากข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันองค์กรอนุรักษ์และหน่วยงานท้องถิ่นได้ริเริ่มแคมเปญการศึกษาเพื่อช่วยให้เกษตรกรและชาวบ้านเข้าใจถึงความสำคัญทางนิเวศวิทยาของลิง โปรแกรมเหล่านี้เน้นบทบาทของลิงในระบบนิเวศ เช่น การแพร่กระจายเมล็ดพันธุ์และการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประโยชน์ที่ลิงนำมาสู่สิ่งแวดล้อมเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนมุมมองของชาวบ้านจากการมองว่าลิงเป็นศัตรูมาเป็นการเห็นพวกมันเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศตามธรรมชาติ (Ahsan & Uddin, 2014)

ในรัฐอัสสัม ประเทศอินเดีย ชุมชนท้องถิ่นได้เสนอวิธีแก้ไขที่แตกต่างกันออกไป คือการย้ายลิงที่มีปัญหาออกไปยังที่อยู่อาศัยใหม่ โดยจะมีการจับลิงที่บุกเข้าไปทำลายพืชผลหรือสร้างความเดือดร้อนในหมู่บ้าน แล้วนำไปปล่อยในพื้นที่ที่เหมาะสมและห่างไกลจากชุมชน กลยุทธ์นี้ทำให้สามารถย้ายลิงหรือกลุ่มลิงที่เคยชินกับการอยู่ใกล้ชุมชนคนออกไป เพื่อลดการปะทะกันของคนกับลิง การย้ายลิงเป็นวิธีที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายและมักถูกมองว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในพื้นที่ที่ความเชื่อทางวัฒนธรรมหรือศาสนาทำให้การทำร้ายลิงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้ (Devi & Saikia, 2008)

ในหลายส่วนของอินเดีย ลิงได้รับความเคารพนับถือเป็นพิเศษ โดยเฉพาะลิงวอก ซึ่งเกี่ยวข้องกับเทพเจ้าหนุมานในศาสนาฮินดู ความสำคัญทางวัฒนธรรมนี้ทำให้การจัดการประชากรลิงมีความซับซ้อนมากขึ้น

เนื่องจากการทำร้ายหรือล่าสิ่งมีชีวิตมักถูกมองว่าเป็นการล่วงเกินทางศาสนา ไม่สามารถยอมรับได้ การย้ายถิ่นจึงถือเป็นทางเลือกที่เคารพต่อวัฒนธรรมและศาสนา ขณะเดียวกันก็แก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ในระดับปฏิบัติ ในเมือง Delhi สิ่งนี้อาจกลายเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากพวกมันรบกวนวิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์โดยการขโมยอาหาร ทำลายทรัพย์สิน และบางครั้งทำร้ายผู้คน รัฐบาลจึงใช้กลยุทธ์ในการย้ายถิ่นฐานไปยังสถานที่ศักดิ์สิทธิ์นอกเมือง (Solomon, 2013) ในทางกลับกัน เมือง Shimla มีกลยุทธ์การจัดการโดยใช้โปรแกรมการทำหมันเพื่อควบคุมประชากรลิง และปล่อยให้ลิงยังคงอาศัยอยู่ในเขตเมือง วิธีการนี้เคารพความสำคัญทางวัฒนธรรมและศาสนาของลิง ในขณะเดียวกันก็แก้ไขปัญหาที่พวกมันก่อขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม (Solomon, 2013) อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการย้ายถิ่นในระยะยาวขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความพร้อมของพื้นที่อยู่อาศัยใหม่ ความสามารถของลิงในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ และการจัดการประชากรลิงและคนอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น ในประเทศศรีลังกาซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่มองลิงในแง่ลบ ๆ หรือเชิงบวก แต่ต้องการวิธีการแก้ปัญหา เช่น การย้ายถิ่นไปยังพื้นที่คุ้มครอง (Dittus et al., 2019) อย่างไรก็ตาม การย้ายถิ่นลิงในกรณีนี้อาจไม่ใช่ทางออกที่เป็นไปได้ เนื่องจากมีความเสี่ยงที่จะนำศัตรูพืชเข้าสู่พื้นที่ใหม่หรือสร้างความไม่สมดุลของประชากรในพื้นที่ใหม่ได้

ในรัฐอัสสัม ประเทศอินเดีย การทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยของลิงได้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ลิงเข้ามารุกรานพื้นที่ที่คนครอบครอง เนื่องจากภูมิภาคนี้ประสบกับการตัดไม้ทำลายป่าอย่างมาก พื้นที่ป่าได้ถูกแผ้วถางเพื่อนำมาใช้ทำการเกษตร การตั้งถิ่นฐาน และการพัฒนาเชิงพาณิชย์ ลิงที่เคยพึ่งพาระบบนิเวศของป่าเพื่อหาอาหาร เช่น ผลไม้ ใบไม้ และพืชพันธุ์อื่น ๆ ต้องเผชิญกับทรัพยากรที่ลดน้อยลง ส่งผลให้ลิงเริ่มเข้ามายังหมู่บ้านและเมืองใกล้เคียงเพื่อหาของกิน โดยมักจะขโมยพืชผล ขยะ หรือแม้แต่ของในบ้านเรือนของคน (Devi & Saikia, 2008) เพื่อแก้ไขปัญหา การฟื้นฟูถิ่นที่อยู่อาศัยของลิงจึงเป็นสิ่งจำเป็น นักวิจัยและนักอนุรักษ์ในอัสสัมได้แนะนำให้มีการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูแหล่งอาหารธรรมชาติที่ลิงพึ่งพา โดยการปลูกต้นไม้ผลไม้พื้นเมืองและพืชพันธุ์อื่น ๆ ที่สามารถหล่อเลี้ยงประชากรลิงในพื้นที่ป่าได้ การฟื้นฟูพื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรมจะช่วยสร้างระบบนิเวศขึ้นมาใหม่ ซึ่งสามารถรองรับประชากรลิงได้ ช่วยลดความจำเป็นที่ลิงต้องออกไปหาอาหารนอกถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ การปลูกป่าไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อลิงเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพโดยรวม เนื่องจากป่าที่ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์หลากหลายชนิด นอกจากนี้ ความพยายามในการฟื้นฟูเหล่านี้ยังช่วยป้องกันการกัดเซาะของดิน ปรับปรุงการกักเก็บน้ำ และเพิ่มความสามารถในการกักเก็บคาร์บอนของที่ดิน ซึ่งส่งเสริมความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวม

นอกจากการฟื้นฟูถิ่นที่อยู่แล้ว ขั้นตอนสำคัญอีกประการหนึ่งคือการลดการบุกรุกของคนเข้าไปในพื้นที่ป่า เมื่อการตั้งถิ่นฐานของคนขยายตัว พื้นที่กันชนระหว่างป่าและการพัฒนาของคนก็ลดลง ทำให้มีโอกาสที่ลิงจะเข้ามาปะทะกับคนมากขึ้น นักวิจัยแนะนำให้มีการจัดตั้งและบังคับใช้เขตกันชน (buffer zone) หรือทางเดินสัตว์ป่า (wildlife corridors) ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแบ่งแยกระหว่างประชากรคนและถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่า ทางเดินเหล่านี้ช่วยให้สัตว์ รวมถึงลิง สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างพื้นที่ป่าได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องเข้ามาในพื้นที่ของคน ลดความเสี่ยงของความขัดแย้ง

สิ่งกีดขวางตามธรรมชาติ เช่น พุ่มไม้หนามหรือคูน้ำ เพื่อป้องกันไม่ให้ลิงข้ามเข้ามาในเขตพื้นที่ของคน เขตกันชนเหล่านี้ยังสามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่ที่นักอนุรักษ์ใช้มาตรการป้องกันที่ไม่เป็นอันตราย เช่น การใช้เสียงหรือสัญญาณเตือน เพื่อขับไล่ลิงโดยไม่ทำร้ายพวกมัน

การทำความเข้าใจในเวศวิทยาเชิงพื้นที่ของลิงถูกนำมาใช้ในการจัดการลิงบาบูนที่แอฟริกาใต้เช่นกัน การควบคุมการเข้าถึงอาหารของคน การย้ายที่นอนของลิงให้ห่างจากเขตเมือง และการเพิ่มความตระหนักรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับการไม่ให้อาหารลิง นอกจากนี้ การแทรกแซงที่ไม่ใช้ความรุนแรง เช่น การติดตั้งรั้วไฟฟ้าและการจัดการขยะที่ดีขึ้น มีบทบาทสำคัญในการลดความขัดแย้ง แม้ในบางพื้นที่จะมีการกำจัดลิงที่เป็นปัญหาหรือฝูงลิงทั้งหมด แต่หลักฐานชี้ให้เห็นว่าการมุ่งเน้นไปที่การลดทรัพยากรที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เช่น แหล่งอาหารจากคน เป็นวิธีการที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในระยะยาวมากกว่า โดยรวมแล้ว การผสมผสานระหว่างความร่วมมือจากสาธารณชน การแทรกแซงทางวิทยาศาสตร์ และการดำเนินนโยบายเป็นสิ่งจำเป็นในการบรรลุนวทางแก้ไขความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงอย่างยั่งยืน (Dittus et al., 2019; Hoffman & O’Riain, 2012)

ในหลายประเทศการบังคับใช้กฎหมายเป็นสิ่งสำคัญในการลดความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า กฎหมายนี้ประสบความสำเร็จสูงยิ่งที่อยู่อาศัยอย่างมากเนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่าและการใช้ที่ดินผิดกฎหมาย ทำให้ลิงแสมและสัตว์ป่าชนิดอื่น ๆ ต้องเข้าไปในชุมชนของคนเพื่อหาอาหารและที่อยู่อาศัย กิจกรรม เช่น การลักลอบตัดไม้และการบุกรุกที่ดินทำให้ถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของลิงลดลง ซึ่งเป็นการผลักดันให้ลิงเข้ามาใกล้ชิดกับคนมากขึ้น นักอนุรักษ์แนะนำให้มีการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่าที่เข้มงวดมากขึ้นเพื่อควบคุมและลดกิจกรรมที่ทำลายถิ่นที่อยู่ของลิง ด้วยการบังคับใช้กฎหมายเหล่านี้อย่างจริงจัง เจ้าหน้าที่สามารถสร้างและดูแลพื้นที่คุ้มครองสำหรับสัตว์ป่าและป้องกันการเสื่อมโทรมของถิ่นที่อยู่ได้ การปกป้องป่าและการทำให้กิจกรรมที่ผิดกฎหมายได้รับการลงโทษ จะช่วยลดการพลัดถิ่นของลิง ซึ่งจะช่วยลดความถี่ของการเผชิญหน้าระหว่างคนกับลิง นอกจากนี้ การบังคับใช้กฎหมายยังสนับสนุนความพยายามในการฟื้นฟูถิ่นที่อยู่อาศัย ทำให้ลิงสามารถดำรงชีวิตในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งกับคน (Madden, 2008)

ในพื้นที่ที่ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงมีความรุนแรงมาก เช่น ในเมือง Chengalpet ประเทศอินเดีย ทางเราได้หันมาใช้วิธีควบคุมประชากรลิงแบบไม่ทำให้บาดเจ็บ เช่น การทำหมัน ลิงเพศเมียถูกเลือกเพื่อทำหมันเพื่อลดจำนวนประชากรลิงลงในระยะยาวโดยไม่ทำร้ายสัตว์ วิธีนี้ถือเป็นทางเลือกที่มีมนุษยธรรมกว่าวิธีการฆ่าลิง ซึ่งอาจถูกห้ามหรือไม่เป็นที่ยอมรับในเชิงวัฒนธรรมในหลายพื้นที่ของอินเดีย เนื่องจากความเคารพต่อศาสนาที่มีต่อลิง (Senthilkumar et al., 2024) การทำหมันช่วยในการควบคุมประชากรลิงโดยจำกัดความสามารถในการสืบพันธุ์ ซึ่งส่งผลให้จำนวนลิงที่เข้ามาในชุมชนคนและบุกพืชผลหรือตามบ้านเรือนลดลง ความสำเร็จของโปรแกรมทำหมันขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้แน่ใจว่ากระบวนการทำหมันดำเนินไปอย่างเป็นระบบและปลอดภัย การติดตามและการตรวจสอบอย่างเหมาะสมก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เพื่อประเมินผลกระทบของการทำหมันต่อประชากรลิง และปรับปรุงโปรแกรมตามความเหมาะสมเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์สัตว์ป่ากับความปลอดภัยของคน

สำหรับประเทศศรีลังกา การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ป่าต้องคำนึงถึงความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมและศาสนา ลิง โดยเฉพาะลิงที่อยู่ใกล้กับวัด มักจะได้รับการเคารพและปกป้องเนื่องจากความเชื่อทางศาสนา ตัวอย่างเช่น ในศาสนาพุทธและฮินดู ลิงถือเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ และการทำร้ายหรือนำลิงออกจากพื้นที่อาจถูกมองว่าเป็นการไม่เคารพหรือเป็นการละเมิดทางศาสนา ความเชื่อทางวัฒนธรรมนี้ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการจัดการสัตว์ป่าซับซ้อนขึ้น เพราะการดำเนินการใด ๆ กับลิงจะต้องทำ

อย่างระมัดระวังและสอดคล้องกับความเชื่อเหล่านี้ (Nyombi & Ratnayeke, 2021) ในภูมิภาคเหล่านี้ การบังคับใช้กฎหมายต้องหาสมดุลระหว่างความพยายามในการอนุรักษ์และการยอมรับในวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งหมายความว่าหน่วยงานต้องให้ความสำคัญกับวิธีการจัดการลิงที่ไม่ก้าวร้าวและไม่ทำให้บาดเจ็บ กลยุทธ์เช่น การรณรงค์สร้างความตระหนัก การให้ความรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน และการร่วมมือกับผู้นำศาสนาท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ การบังคับใช้กฎหมายในกรณีเหล่านี้มุ่งเน้นไปที่การสนับสนุนแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับความเชื่อทางวัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกันก็ลดผลกระทบด้านลบจากการเผชิญหน้าระหว่างคนกับลิง เช่น การลดการให้อาหารในวัดและการปรับปรุงการจัดการขยะ ซึ่งจะช่วยลดจำนวนลิงในเขตเมืองโดยไม่ทำร้ายสัตว์

ในภูมิภาคอย่าง Ujung Kulon ประเทศอินโดนีเซีย ความเชื่อทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อวิธีที่ชุมชนท้องถิ่นปฏิสัมพันธ์กับสัตว์จำพวกไพรเมต โดยชุมชนท้องถิ่นมักหลีกเลี่ยงการทำร้ายสัตว์เหล่านี้ ชาว Ujung Kulon โดยเฉพาะชาวซุนดา มีความรู้ทางนิเวศวิทยาแบบดั้งเดิม (Traditional Ecological Knowledge: TEK) ที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ซึ่งรวมถึงตำนาน ข้อห้าม และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ลิงบางชนิด เช่น ชะนีสีเงิน (*Hylobates moloch*) ลิงลิงเกอร์สีดำ (*Trachypithecus auratus*) และลิงลมขาว (*Nycticebus javanicus*) ถูกมองว่าเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์หรือมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ ตัวอย่างเช่น ชะนีสีเงินเชื่อมโยงกับตำนานท้องถิ่นที่เชื่อว่าไพรเมตเหล่านี้เป็นลูกหลานของเด็ก ๆ ที่ถูกเนรเทศไปยังป่าและกลายร่างเป็นชะนี ดังนั้น สัตว์เหล่านี้จึงถูกมองว่าเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์และไม่ควรถูกทำร้าย (Permana et al., 2020) ในทำนองเดียวกัน ลิงลิงเกอร์สีดำเชื่อว่าเป็นการอวดตารของเทพเจ้า Lutung Kasarung ซึ่งเป็นบุคคลในตำนานซุนดาที่มีความเกี่ยวข้องกับการปกป้องธรรมชาติ หากมีการรบกวนหรือฆ่าลิงลิงเกอร์สีดำ เชื่อกันว่าอาจนำไปสู่ความโชคร้ายหรือภัยพิบัติ แม้ความเชื่อเหล่านี้ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ แต่แรงกดดันทางเศรษฐกิจ การสูญเสียที่อยู่อาศัย และการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาได้ทำให้แนวปฏิบัติแบบดั้งเดิมบางอย่างเสื่อมถอยลง ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งเพิ่มขึ้น โดยบางครั้งไพรเมตถูกล่าเพื่อนำไปขายหรือเพื่อยังชีพ อย่างไรก็ตาม ความเชื่อทางวัฒนธรรมเหล่านี้ยังคงมีบทบาทในการกีดกันการฆ่าไพรเมตอย่างแพร่หลาย และช่วยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันที่สมดุลระหว่างการเคารพธรรมชาติกับความต้องการของคน ดังนั้น กลยุทธ์การจัดการจึงต้องผสมผสานทั้งแนวปฏิบัติแบบดั้งเดิม เช่น มาตรการเชิงสัญลักษณ์และพิธีกรรม ตลอดจนการแทรกแซงโดยตรง เช่น การสร้างสิ่งกีดขวางทางกายภาพ การปรับปรุงการจัดการขยะเพื่อลดการเข้าถึงแหล่งอาหาร และการใช้วิธีการขับไล่ลิง (Permana et al., 2020)

ในพื้นที่ที่ลิงถูกถือเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ เช่น ในอินเดียและศรีลังกา ความเคารพทางวัฒนธรรมและศาสนานี้ทำให้การจัดการประชากรลิงด้วยวิธีดั้งเดิม เช่น การกักขังหรือการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นสิ่งที่อาจถูกมองว่าเป็นการไม่เคารพหรือเป็นการลบหลู่ การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่นี้จึงต้องใช้วิธีการที่ละเอียดอ่อน ซึ่งผสมผสานความเชื่อทางวัฒนธรรมและศาสนาเข้าด้วยกัน ตัวอย่างเช่น ในรัฐ Kerala ประเทศอินเดีย ที่ลิง Bonnet มักพบในและรอบ ๆ วัด การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงถูกหล่อหลอมด้วยความรู้สึทางศาสนาเหล่านี้ ลิงมักได้รับการให้อาหารจากผู้มาสักการะในฐานะส่วนหนึ่งของการถวายสักการบูชา ซึ่งทำให้ลิงอยู่ใกล้กับพื้นที่วัดและชุมชนโดยรอบมากขึ้น การให้อาหารลิงเป็นประจำทำให้ลิงติดอยู่ในพื้นที่คน ซึ่งนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ เช่น การบุกรุกทำลายพืชผล ความเสียหายต่อทรัพย์สิน และพฤติกรรมก้าวร้าว เนื่องจากลิงเริ่มสูญเสียความกลัวต่อคน อย่างไรก็ตาม การทำร้ายหรือย้ายลิงออกจากวัดเป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้สำหรับหลายคน เพื่อแก้ไขปัญหานี้ การรณรงค์ให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่วัดและผู้มาสักการะจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง นักอนุรักษ์และผู้จัดการสัตว์ป่าได้ทำงานใกล้ชิดกับผู้นำศาสนา เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลที่ตามมาโดยไม่ตั้งใจจากการให้อาหารลิง การรณรงค์เหล่านี้มุ่งเน้นไปที่การอธิบายว่าการให้อาหารลิงทำให้พฤติกรรมตามธรรมชาติของลิงเปลี่ยนไป เพิ่มการพึ่งพาอาหารจากคน และ

อาจทำให้ความขัดแย้งระหว่างลิงกับชาวบ้านทวีความรุนแรงขึ้น ผู้ที่มาสักการะได้รับการสนับสนุนให้ลดหรือหยุดการให้อาหารลิงโดยสิ้นเชิง หรือเปลี่ยนรูปแบบการถวายให้มีความยั่งยืนมากขึ้นโดยไม่เกี่ยวข้องกับการให้อาหารสัตว์ (Parambu et al., 2024) อีกหนึ่งประเด็นสำคัญในการจัดการความขัดแย้งในวัดคือการปรับปรุงการจัดการขยะ ลิงถูกดึงดูดมาอย่างวัดไม่เพียงเพราะอาหารที่ผู้มาสักการะถวาย แต่ยังรวมถึงการเข้าถึงขยะและเศษอาหาร การรักษาพื้นที่วัดให้สะอาดและการกำจัดขยะอย่างเหมาะสมในถังขยะที่ปลอดภัยสามารถลดการเข้าถึงอาหารของลิงได้ ซึ่งช่วยลดการเผชิญหน้าระหว่างลิงกับคน

ในประเทศศรีลังกา แนวทางที่ผสมผสานวัฒนธรรมได้ถูกนำมาใช้ในลักษณะคล้ายคลึงกัน ที่ซึ่งลิงและสัตว์ป่าอื่น ๆ มักได้รับการให้อาหารในวัดพุทธและสถานที่ทางศาสนาอื่น ๆ การให้อาหารลิงถือเป็นการแสดงความเมตตาและความเคารพในประเพณีพุทธ และเช่นเดียวกับในอินเดีย การปฏิบัตินี้ได้ทำให้ประชากรลิงในเมืองขยายตัวขึ้น ลิงที่เคยชินกับการได้รับอาหารจากคนมีแนวโน้มที่จะเข้ามาในพื้นที่เมืองบ่อยขึ้น นำไปสู่ความขัดแย้ง เช่น การขโมยอาหาร การทำลายทรัพย์สิน และการเผชิญหน้ากับคน นักอนุรักษ์ในศรีลังกาจึงได้ร่วมมือกับผู้นำศาสนาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนเพื่อลดการให้อาหารลิงในพื้นที่เมือง ความพยายามเหล่านี้รวมถึงการจัดแคมเปญสร้างความตระหนักแก่สาธารณชน โดยมุ่งเน้นไปที่การให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับบทบาททางนิเวศวิทยาของลิงในถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ และเน้นย้ำความสำคัญของการปล่อยให้ลิงหาอาหารเองตามธรรมชาติ แทนที่จะพึ่งพาอาหารจากคน (Nyombi & Ratnayake, 2021) แคมเปญเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการลดการเผชิญหน้าระหว่างคนกับลิงสามารถลดความขัดแย้งลงได้ และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันที่สมดุลมากขึ้น ตัวอย่างเช่น เมื่อประชากรลิงพึ่งพาอาหารจากคนน้อยลง พวกมันจะมีแนวโน้มที่จะอยู่ในป่ามากขึ้น ซึ่งจะช่วยปกป้องพืชผลและบ้านเรือนจากการโจมตีของลิง

สิ่งที่ทำให้กลยุทธ์ที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมเหล่านี้มีประสิทธิภาพ คือการเคารพต่อประเพณีและความเชื่อท้องถิ่น การแทรกแซงโดยตรง เช่น การย้ายลิงหรือการควบคุมประชากรลิง มักถูกมองในแง่ลบจากชุมชนที่เคารพสัตว์เหล่านี้ ซึ่งทำให้วิธีการดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับหรือไม่สามารถดำเนินการได้ นักอนุรักษ์จึงเลือกใช้แนวทางที่สอดคล้องกับการปฏิบัติทางศาสนาในท้องถิ่นเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาคือเป็นที่ยอมรับทั้งทางวัฒนธรรมและทางนิเวศวิทยา ด้วยการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่วัด ผู้นำศาสนา และชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการแก้ไขปัญหา การดำเนินการเหล่านี้จึงมั่นใจได้ว่าการจัดการสัตว์ป่าจะไม่ขัดแย้งกับค่านิยมทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกันการทำความเข้าใจพฤติกรรมของลิงและทัศนคติของคนที่มีต่อลิงเหล่านี้เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์การลดความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพ แนวทางนี้ต้องสร้างสมดุลระหว่างความต้องการทางนิเวศวิทยากับความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมในภูมิภาค (Sharma et al., 2011) ตัวอย่างเช่น ในทั้งอินเดียและศรีลังกา ผู้นำศาสนามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้มาสักการะนำแนวปฏิบัติที่ช่วยปกป้องทั้งลิงและชุมชนมาใช้ เช่น การลดการให้อาหารลิงหรือการจัดการขยะให้เหมาะสมรอบพื้นที่วัด นอกจากนี้ กลยุทธ์เหล่านี้มักรวมถึงการติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันลิงในพื้นที่วัดและพื้นที่เมือง เพื่อไม่ให้ลิงเข้ามาใกล้ที่อยู่อาศัยของคน อุปกรณ์ป้องกันที่ไม่เป็นอันตราย เช่น สัญญาณเตือนด้วยเสียงหรือภาพ ช่วยรักษาระยะห่างระหว่างลิงกับคนโดยไม่ทำร้ายสัตว์หรือล่อลวงละเมิดความเชื่อทางศาสนา เป้าหมายระยะยาวของการริเริ่มเหล่านี้คือการส่งเสริมความสมดุลที่ยั่งยืนระหว่างการอนุรักษ์ประชากรลิงและการบรรเทาผลกระทบจากการเผชิญหน้ากับคน โดยเคารพความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและศาสนาที่ลึกซึ้งระหว่างคนกับลิง

2.2 การกระจายอำนาจเพื่อการจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า

การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า หมายถึง กระบวนการที่มอบอำนาจและความรับผิดชอบในการจัดการความขัดแย้งดังกล่าวจากรัฐบาลกลางไปสู่รัฐบาลท้องถิ่นหรือชุมชน โดยรัฐบาลท้องถิ่นและชุมชนจะมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการสัตว์ป่าและการลดความขัดแย้งกับมนุษย์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนและลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ (Colfer & Capistrano, 2005) แม้นโยบายการกระจายอำนาจจะมีศักยภาพในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางการเมือง การออกแบบนโยบาย และอำนาจที่แจกจ่ายระหว่างกลุ่มที่มีผลประโยชน์แตกต่างกัน (Sullivan, 2019)

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดทางเลือกในการจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่าที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ (Niedziakowski & Putkowska-Smoter, 2021) การพัฒนากระบวนการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อสร้างแนวทางการจัดการความขัดแย้งที่ยั่งยืนนั้น อิงจากแนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารองค์กร (Organizational Communication Theory) ซึ่งเน้นการสื่อสารภายในองค์กรและระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและการสนับสนุนในการดำเนินงาน นอกจากนี้ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างกระบวนการสื่อสารที่เปิดเผยและโปร่งใส เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงานอย่างแท้จริง (Arnstein, 1969) การใช้สุนทรียสนทนาเป็นกระบวนการสื่อสารที่เน้นการฟังและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและสร้างสรรค์ จะช่วยสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน (Bohm, 1996) สอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่เน้นถึงความสำคัญของการสนทนาและความเข้าใจร่วมกันในการบรรลุผลลัพธ์การพัฒนาที่ยั่งยืน (Servaes, 2008)

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมยังหมายถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการสร้างและเผยแพร่ข้อมูล ซึ่งสามารถทำได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประชุมชุมชน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แบ่งปันมุมมองและพัฒนาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน (Freire, 1970) การใช้ภาษาท้องถิ่นและกลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมตามวัฒนธรรมก็มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสาร เพื่อให้ข้อความต่าง ๆ ได้รับการถ่ายทอดและเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพ (Mayuni et al., 2024) ตัวอย่างของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมสามารถนำไปสู่ผลลัพธ์การจัดการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น เช่น กลยุทธ์การสื่อสารโดยชุมชนช่วยลดความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างในประเทศอินเดีย โดยส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Sukumar, 2003) ขณะที่ในบริบทของการจัดการลิง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมสามารถช่วยสร้างความไว้วางใจ ลดความเข้าใจผิด และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างมนุษย์กับลิงได้ (Hill, 2004)

จากกรณีศึกษา การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมแบบกระจายอำนาจ ซึ่งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการสัตว์ป่าผ่านการอนุรักษ์แบบอิงชุมชน (Community-Based Conservation: CBC) ของประเทศแทนซาเนีย ชุมชนได้รับอำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดโอกาสทั้งในด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น แต่การที่อำนาจในการตัดสินใจในประเด็นสำคัญและการจัดสรรรายได้ยังคงถูกควบคุมโดยหน่วยงานกลาง ทำให้เกิดความไม่พอใจในกลุ่มชุมชนท้องถิ่น จนนำไปสู่การขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและการเสริมสร้างอำนาจท้องถิ่นอย่างแท้จริงจึงเป็นข้อที่ควรคำนึงถึง (Kiwango et al., 2015) นอกจากนี้ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

ควรทำมากกว่าแค่การแบ่งปันข้อมูล แต่ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการวางแผนการดำเนินงานที่สำคัญตั้งแต่เริ่มต้นด้วย (Kiwango et al., 2018) Persha & Andersson (2014) แสดงให้เห็นว่า ผลลัพธ์ของการบริหารจัดการอาจไม่เป็นไปตามนโยบายการกระจายอำนาจที่วางไว้ หากทรัพยากรส่วนใหญ่ ถูกครอบครองโดยกลุ่มผู้มีอำนาจหรือชนชั้นสูง ผนวกกับปัญหาการคอร์รัปชัน จะทำให้การกระจายอำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการจัดการและการเข้าถึงทรัพยากร นั่นอาจทำให้ชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มผลประโยชน์ต่อสู้กันเพื่อแย่งชิงทรัพยากรและผลประโยชน์ที่ได้จากการจัดการทรัพยากร ทำให้เกิดความขัดแย้งทางอำนาจระหว่างกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

โดยหลักการ การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่าแบบกระจายอำนาจมีประโยชน์สำคัญหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาความซับซ้อนของการปะทะระหว่างคนกับสัตว์ป่า ดังนี้:

- **การเสริมสร้างอำนาจและความเป็นเจ้าของในท้องถิ่น:** การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจไปยังชุมชนท้องถิ่น ช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบในการจัดการสัตว์ป่า เมื่อชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและดำเนินการตามกลยุทธ์ต่าง ๆ พวกเขาจะมีแรงจูงใจในการทำให้โครงการประสบความสำเร็จ ซึ่งส่งผลให้มีการปฏิบัติตามมาตรการอนุรักษ์และแนวทางที่ยั่งยืนมากขึ้น (Treves et al., 2006)
- **การแก้ปัญหาเฉพาะตามบริบท:** ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับความท้าทายและความแตกต่างของความขัดแย้งกับสัตว์ป่าในพื้นที่ของตน การจัดการแบบกระจายอำนาจช่วยให้สามารถพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาที่ตรงกับวัฒนธรรมและลักษณะภูมิศาสตร์ได้มากขึ้น ส่งผลให้การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพมากขึ้น (Hohbein & Abrams, 2022)
- **ความสามารถในการตอบสนองที่ดีขึ้น:** ระบบกระจายอำนาจช่วยให้มีการตอบสนองที่รวดเร็วและปรับตัวได้ดีขึ้นต่อความขัดแย้งกับสัตว์ป่า หน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนสามารถจัดการปัญหาทันทีเมื่อเกิดขึ้น แทนที่จะรอการแทรกแซงจากหน่วยงานส่วนกลางที่อาจช้าและไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในพื้นที่ (Kiwango et al., 2018)
- **ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสำหรับชุมชน:** เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการสัตว์ป่า พวกเขาจะได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์เป็นรายได้จากการจัดการท่องเที่ยว หรือการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน สิ่งนี้สามารถสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ให้กับชุมชนในการปกป้องสัตว์ป่า และเปลี่ยนความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นให้เป็นโอกาสในการพัฒนา (Kiwango et al., 2015)
- **การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เพิ่มขึ้น:** การกระจายอำนาจส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแข็งขันในความพยายามด้านการอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจไม่เพียงสร้างความไว้วางใจ แต่ยังช่วยให้กลยุทธ์การอนุรักษ์ครอบคลุมและคำนึงถึงบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น (Cabral et al., 2018)
- **ความรับผิดชอบและความโปร่งใสที่เพิ่มขึ้น:** เมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ จะทำให้เกิดความรับผิดชอบที่สูงขึ้น ชุมชนสามารถตรวจสอบซึ่งกันและกัน และมีส่วนร่วมกับผู้นำท้องถิ่นในการตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดการจัดการทรัพยากรที่โปร่งใสและยุติธรรมมากขึ้น (Sullivan, 2018)

ในประเทศโบลิเวีย อุกันดา และรัฐวิสคอนซิน ประเทศสหรัฐอเมริกา มีรูปแบบการกระจายอำนาจที่ประสบความสำเร็จมากกว่าในภูมิภาคอื่น ๆ การดำเนินงานในประเทศดังกล่าวอาศัยกลยุทธ์การจัดการร่วมที่

ผสานความรู้ท้องถิ่นและให้ความสำคัญกับความต้องการของชุมชนในการลดความขัดแย้งกับสัตว์ป่า ในประเทศเหล่านี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นมีส่วนร่วมโดยตรงในการสร้างกลยุทธ์ที่ปกป้องทั้งผลประโยชน์ของคนและประชากรสัตว์ป่า ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น (Treves et al., 2006) ในทำนองเดียวกัน ประเทศศรีลังกามีกลยุทธ์การจัดการแบบกระจายอำนาจมุ่งเน้นไปที่ความพยายามในการย้ายถิ่นฐานของสัตว์ป่า โดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการติดตามสัตว์ป่าหลังการย้ายถิ่นฐาน และในการจัดการภูมิทัศน์ เพื่อป้องกันความขัดแย้งในอนาคต (Cabral et al., 2018)

หน่วยงานท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของทั้งคนและสัตว์ป่าได้ จากการกระจายอำนาจในการจัดการทรัพยากร การวางแผนการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืนและกลยุทธ์การจัดการที่อยู่อาศัยเป็นองค์ประกอบสำคัญของการกระจายอำนาจเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า กลยุทธ์เหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า แต่ยังส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพด้วย (Kiwango et al. (2015)

แม้ว่าจะมีความสำเร็จอยู่บ้าง แต่การกระจายอำนาจในการจัดการสัตว์ป่ายังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ หนึ่งในปัญหาหลักคือการขาดทรัพยากรและการสนับสนุนที่เพียงพอสำหรับชุมชนท้องถิ่นในการจัดการความขัดแย้งกับสัตว์ป่าอย่างมีประสิทธิภาพ หลายครั้งชุมชนท้องถิ่นถูกคาดหวังให้รับมือกับงานอนุรักษ์ที่ซับซ้อนโดยปราศจากความช่วยเหลือทางการเงินหรือทางเทคนิคที่เพียงพอ นอกจากนี้ การกระจายอำนาจยังต้องการความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างภูมิภาค เพื่อให้ความพยายามในการจัดการสัตว์ป่าเป็นไปอย่างสอดคล้องกันและไม่ถูกจำกัดเฉพาะพื้นที่เล็ก ๆ การร่วมมือนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการกับสัตว์อพยพและความขัดแย้งที่ข้ามพรมแดน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือการทำให้องค์กรจัดการแบบกระจายอำนาจได้รับข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องและทันเวลา หากขาดการเข้าถึงข้อมูลเชิงนิเวศที่แม่นยำ ชุมชนท้องถิ่นอาจประสบปัญหาในการดำเนินกลยุทธ์การจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่คาดคิดตามมา

ชุมชนท้องถิ่นสามารถเอาชนะความท้าทายในการจัดการสัตว์ป่าแบบกระจายอำนาจได้ด้วยการมุ่งเน้นไปที่กลยุทธ์สำคัญหลายประการที่ช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดการความขัดแย้งกับสัตว์ป่าอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ดังนี้:

- **การพัฒนาขีดความสามารถและการฝึกอบรม:** หนึ่งในความท้าทายหลักที่ชุมชนท้องถิ่นต้องเผชิญคือการขาดความรู้และทักษะทางเทคนิคที่จำเป็นสำหรับการจัดการสัตว์ป่าอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดโปรแกรมฝึกอบรมเกี่ยวกับการติดตามสัตว์ป่า การแก้ไขความขัดแย้ง และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน สามารถช่วยให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการปัญหามากขึ้น (Kansky (2022)
- **การเข้าถึงทรัพยากรทางการเงินและเทคนิค:** การจัดการแบบกระจายอำนาจมักล้มเหลวเมื่อชุมชนต้องรับผิดชอบการจัดการสัตว์ป่าโดยไม่มีการสนับสนุนทางการเงินหรือทางเทคนิคที่จำเป็น หน่วยงานท้องถิ่น องค์กร NGO และองค์กรระหว่างประเทศต้องมั่นใจว่าชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนและความเชี่ยวชาญทางเทคนิคได้ ซึ่งรวมถึงเงินทุนสำหรับโครงการอนุรักษ์ เทคโนโลยีในการติดตามสัตว์ป่า และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากผู้เชี่ยวชาญด้านสัตว์ป่า (Kiwango et al., 2015)
- **การสื่อสารและความร่วมมือที่ดีขึ้น:** การจัดการสัตว์ป่าที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย เช่น ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐบาล องค์กร NGO และนักวิทยาศาสตร์ ชุมชนสามารถเอาชนะปัญหาการจัดการได้ด้วยการสร้างช่องทางการสื่อสารที่

แข็งแกร่งกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ความพยายามในท้องถิ่นสอดคล้องกับกลยุทธ์การอนุรักษ์ที่กว้างขึ้นและได้รับการสนับสนุนข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งกับสัตว์ป่าที่เป็นเอกภาพมากขึ้น (Sullivan, 2018)

- **การปกครองแบบมีส่วนร่วมและการรวมตัวของทุกกลุ่ม:** ควรมั่นใจว่าชุมชนทุกภาคส่วนรวมถึงกลุ่มที่ถูกละเลยมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย และการดำเนินการ การสร้างการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงและการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน จะช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้มั่นใจได้ว่าความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดจะได้รับการตอบสนอง (Treves et al., 2006)
- **แรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์และการแบ่งปันผลประโยชน์:** หนึ่งในความท้าทายหลักของการจัดการสัตว์ป่าแบบกระจายอำนาจคือการทำให้มั่นใจว่าชุมชนได้รับผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมจากความพยายามในการอนุรักษ์ การให้แรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ เช่น รายได้จากการท่องเที่ยวชมสัตว์ป่า หรือการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน สามารถกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการสัตว์ป่า การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมในชุมชนจะส่งเสริมให้โครงการอนุรักษ์ในท้องถิ่นได้รับการสนับสนุน (Fischer et al., 2011)
- **การจัดการแบบยืดหยุ่นและการเรียนรู้:** การจัดการสัตว์ป่าเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงได้ซึ่งต้องการความยืดหยุ่นและการปรับตัว ชุมชนสามารถเอาชนะความท้าทายในการจัดการได้ด้วยการนำแนวทางการจัดการแบบยืดหยุ่น (adaptive management) ซึ่งมีกระบวนการประเมินและปรับปรุงกลยุทธ์อย่างต่อเนื่องตามประสิทธิผล แนวทางนี้กระตุ้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาและทำให้การจัดการสัตว์ป่าพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองต่อสถานะที่เปลี่ยนแปลง (Ehrhart & Schraml, 2018)

ในกรณีของการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง การกระจายอำนาจได้พิสูจน์แล้วว่าเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในภูมิภาคที่กลยุทธ์การจัดการสัตว์ป่าแบบรวมศูนย์ประสบกับความล้มเหลว ตัวอย่างเช่น ในประเทศศรีลังกา การจัดตั้งพื้นที่อนุรักษ์ชุมชน (Community Conservation Areas: CCAs) เป็นกลยุทธ์สำคัญที่เน้นการกระจายอำนาจในการลดความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง พื้นที่ CCAs ช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ทำให้พวกเขาสามารถจัดการสัตว์ป่าได้อย่างยั่งยืนพร้อมกับลดความขัดแย้ง การที่ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้และข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณค่า ทำให้สามารถมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการนำนโยบายจากส่วนกลางมาใช้เพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่นได้รับการเสริมพลังและพัฒนาทักษะในการติดตามประชากรลิง รวมทั้งทักษะที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณภาพถิ่นที่อยู่อาศัยของลิง และทักษะการพัฒนากลยุทธ์เพื่อลดความขัดแย้งที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เช่น การจัดการขยะและการป้องกันไม่ให้ลิงเข้ามาในชุมชน (Cabral et al., 2018)

ในประเทศไนจีเรีย ความพยายามในการจัดการแบบกระจายอำนาจในพื้นที่เมือง มุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการติดตามพฤติกรรมของลิงและการนำกลยุทธ์ต่าง ๆ มาใช้ เช่น การรักษาความปลอดภัยแหล่งอาหารและการส่งเสริมให้ประชาชนไม่ให้อาหารลิง ความพยายามในระดับท้องถิ่นช่วยลดความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงได้อย่างมาก โดยการจัดการที่ต้นเหตุ เช่น การจัดการแหล่งอาหารที่ดึงดูดลิงเข้ามาในพื้นที่ของคน (Olatelu et al., 2022)

อีกตัวอย่างหนึ่งในประเทศศรีลังกา มีกลยุทธ์แบบกระจายอำนาจที่นำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง วิธีการที่ใช้ เช่น การทำหมัน การจัดการขยะอย่างเหมาะสม และการรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ในชุมชน มีบทบาทสำคัญในการจัดการประชากรลิงที่มีปัญหาและลดการปะทะกันระหว่างคนกับลิง (Cabral et al., 2018) นอกจากนี้ ยังมีการยอมรับมากขึ้นว่าการย้ายถิ่นฐานของสัตว์ที่มีปัญหาไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน เป็นเพียงการย้ายความขัดแย้งจากพื้นที่หนึ่งไปอีกพื้นที่หนึ่ง (Cabral et al., 2018)

ในบริบทของประเทศไทยปัจจุบันปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมลงไป กำลังเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงและก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพการดำรงชีวิตของประชาชนจำนวนมากในสังคมซึ่งถ้าหากว่ารัฐปล่อยให้ปัญหาได้ดำเนินต่อไปแล้วก็จะย่อมจะทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้ามาจัดการแก้ไขปัญหาสีงแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวนี้โดยการใช้อำนาจรัฐที่มีอยู่มาออกเป็นกฎหมายและระเบียบปฏิบัติเพื่อที่จะจัดระบบ คุ่มครองสภาวะแวดล้อมตามธรรมชาติไม่ให้สูญเสียไป และจัดระเบียบแบ่งสรรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงมีอยู่พร้อมทั้งกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาตินั้นเอาไว้อีกด้วย ซึ่งกฎหมายที่รัฐได้ออกมานั้นมีทั้งบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้กับกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วไป เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เป็นต้น หรือบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้กับกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเฉพาะเรื่อง เช่น พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เป็นต้น ซึ่งกฎหมายฉบับต่าง ๆ เหล่านี้เป็นกฎหมายมหาชนประเภทหนึ่ง ที่รัฐได้ใช้อำนาจรัฐที่มีอยู่ตราขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในด้านการคุ้มครองและรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะและถึงแม้ว่าในบางส่วนของกฎหมายนั้นอาจจะเป็นการล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็ตาม แต่รัฐก็ยังจำเป็นที่จะต้องทำเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยรวมเอาไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของรัฐที่จะต้องดำเนินการตามหลักการของทฤษฎีการใช้ อำนาจรัฐนั่นเอง (อรรถพร, 2545)

ทั้งนี้รัฐจะต้องส่งเสริมสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร กระจายอำนาจการจัดการทรัพยากรให้ชุมชนท้องถิ่นที่มีศักยภาพ สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วม การสร้างความเข้มแข็งของประชาคม ส่งเสริมบทบาทของผู้นำท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และการสร้างเครือข่ายทางสังคม เครือข่ายอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและบทบาทของชุมชนในการดูแลฟื้นฟูฐานทรัพยากรรวมทั้งถ่ายทอดยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร ร่วมกับความรู้สมัยใหม่ เชื่อมโยงการจัดการทรัพยากรกับการผลิตของชุมชน ส่งเสริมชุมชนในการจัดตั้งป่าชุมชน การจัดการประมง ทะเลและทรัพยากรชายฝั่ง สร้างมาตรการจูงใจสนับสนุนให้ชุมชนทำหน้าที่ฟื้นฟูรักษาสายพันธุ์ท้องถิ่น ทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิต เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่หายากและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารและการดำรงชีวิต ซึ่งจะทำให้ชุมชนที่อยู่รายรอบระบบนิเวศและฐานทรัพยากรเป็นฐานเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งในการฟื้นฟูรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (อติตญา, 2564)

ดังนั้นการวางแผนการบริหารและพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกันของทุกภาคส่วน โดยนอกจากแผนการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจแล้ว การวางแผนจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ควรจะมีการดำเนินการที่มีส่วนร่วมจากหลาย ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการกำหนดประเด็นปัญหาเชิงพื้นที่ควรให้อำนาจของพื้นที่ในการตัดสินใจ เช่น การกำหนดพื้นที่เสี่ยง พื้นที่เหมาะสมในการทำเกษตรกรรมบางประเภท การกำหนดพื้นที่กันชนระหว่างเขตอนุรักษ์และชุมชนและเมื่อมีการวางแผนและการพัฒนาในพื้นที่แล้วก็ควรมีการกระจายอำนาจให้พื้นที่ในการตัดสินใจและบริหารจัดการ รวมทั้งกำหนดระเบียบกฎหมายได้เอง โดยการกำกับดูแลจากรัฐบาลกลางที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ เท่านั้น เช่น การกำหนดผังเมือง การกำหนดพื้นที่เกษตรกรรม การกำหนดพื้นที่ป่า

ชุมชน เป็นต้น ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นจะต้องผ่านการบริหารกลางที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชน ซึ่งก็หนีไม่พ้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับอำนาจและหน้าที่ จำแนกออกได้เป็น 4 ลักษณะ กล่าวคือ การดำเนินการ การส่งเสริม การประสาน และการสนับสนุน (ปิยะนันท์, 2560)

1. การดำเนินการ หมายถึง การจัดหาหรือจัดให้มี บำรุงรักษาให้คงสภาพที่ดีตลอดไป กำจัดให้หมดไป บำบัด ฟื้นฟู ปรับปรุงให้มีสภาพดีขึ้น ควบคุมการใช้ประโยชน์ให้เป็นไปตามที่กำหนด ศึกษาวิจัยให้ได้วิธีการหรือองค์ความรู้ เฝ้าระวังให้ทราบเหตุหรือแหล่งเกิดเหตุ การติดตาม และตรวจสอบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบต้องจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยใช้กรอบแนวทางตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 (เพิ่มเติม พ.ศ. 2559) (2) เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ต้อง คุ้มครอง ฟื้นฟู และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจากธรรมชาติ การดูแลรักษาที่สาธารณะ การบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ ทางระบายน้ำ และการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย กรณีการดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่อนุรักษ์ตามกฎหมาย ซึ่งหมายถึงเขตอุทยาน แห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 และ เขตอนุรักษ์ป่าชายเลน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องประสานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการ (3) เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษในเขตพื้นที่ อาทิ การ กำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย กรณีการคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ การป้องกันและแก้ไขภาวะมลพิษ ซึ่งคาบเกี่ยวระหว่างองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในเขตจังหวัด เทศบาล หรือ องค์การบริหารส่วนตำบล ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมดำเนินการ หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการ เช่น การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม เป็นต้น (4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ ต้อง บำรุงศิลปะ จารีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่น (5) เทศบาลและองค์การบริหารส่วน ตำบล ต้องติดตาม ตรวจสอบ และเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม (6) องค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้อง จัดทำระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน และเป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกแห่งในจังหวัด (7) องค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องจัดทำและปรับปรุงผังเมือง ภายในปี พ.ศ. 2547 ในการจัดทำผังเมืองรวมจังหวัด ส่วนเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ต้องมีการวางแผน และปรับปรุงผังเมืองรวม ภายในปี พ.ศ. 2553 (8) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ ต้อง ดำเนินงานจัดทำโครงการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อเสนอเข้าสู่ระบบแผนปฏิบัติการ เพื่อ จัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด (9) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ สามารถ จัดจ้างและซื้อบริการจากหน่วยงานอื่น ๆ จากภาคเอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานรัฐ หรือองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ แล้วแต่กรณี นอกจากนี้้องค์การบริหารส่วนจังหวัด ยังมีบทบาทใน การดำเนินงานก่อสร้าง และบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ หรือมีการเกี่ยวเนื่องกับ หลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือในลักษณะที่เป็นเครือข่ายหลักในการเชื่อมโยงกับ แผนงานโครงการและที่ดำเนินโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อื่นในเขตจังหวัด อย่างไรก็ตาม บทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการดำเนินการใด ๆ ในเขตองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นอื่นในจังหวัด จะต้องเป็นอำนาจและหน้าที่กฎหมายกำหนด และดำเนินการเท่าที่จำเป็น

หรือเป็นกรณีที่เกินศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

2. การส่งเสริม หมายถึง การให้หรือเพิ่มเติมในด้านความรู้ความเข้าใจ จิตสำนึกและความตระหนัก การมีส่วนร่วม และความพร้อมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนในท้องถิ่นและบุคคลในองค์กร ส่งเสริมการท่องเที่ยว สำหรับเทศบาลยังต้องมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการด้วย
3. การประสาน หมายถึง การสื่อสารหรือการดำเนินการใด ๆ ให้เกิดความร่วมมือ หรือเกิดการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น รวมทั้งให้เกิดบูรณาการในการบริหารจัดการในพื้นที่ เพื่อลดความซ้ำซ้อน สนับสนุนงานซึ่งกันและกัน ลดค่าใช้จ่าย และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การประสานส่วนใหญ่เป็นบทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งต้องประสานในด้านต่าง ๆ ดังนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีบทบาทประสานการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2546 เพื่อไปจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดต่อไป องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีบทบาทประสานและให้ความร่วมมือ ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ตลอดจนประสานการทากิจกรรมร่วมกันระหว่างท้องถิ่นในเขตจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีบทบาทประสานองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตจังหวัดอื่น กรณีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่คาบเกี่ยวระหว่างจังหวัด
4. การสนับสนุน หมายถึง การให้หรือให้ใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรกล แรงงาน ข้อมูล และงบประมาณเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน การสนับสนุนส่วนใหญ่เป็นบทบาทขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณ และสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (1) สนับสนุนงบประมาณให้แก่ข้าราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เฉพาะในกรณีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จะต้องดำเนินการเองแต่ไม่สามารถดำเนินการเองได้ เนื่องจากเป็นงานปฏิบัติซึ่งต้องใช้เทคนิควิชาการสูง และหน่วยงานของรัฐนั้นมีความสามารถที่จะดำเนินการได้ดีกว่า และผลของการให้การสนับสนุนนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (2) สนับสนุนงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกรณีเร่งด่วนและจำเป็น หากไม่ดำเนินการจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อประชาชน (3) สนับสนุนงบประมาณให้แก่ประชาคม องค์กรประชาชน ควรเป็นไปในลักษณะของการส่งเสริมความสามารถดำเนินการ โดยใช้ศักยภาพของตนเองในการบริหารจัดการในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ โดยไม่ให้การสนับสนุนในลักษณะของการให้สิ่งของหรือการดำเนินการแทน

ทั้งนี้แนวคิดการพัฒนาศักยภาพองค์กร (Organizational Capacity Building) และทฤษฎีการพัฒนาองค์กร (Organizational Development Theory) สามารถนำมาใช้ในการวางแผนทางเสริมศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเน้นการปรับปรุงและพัฒนาองค์กรผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีการ

วางแผนอย่างเป็นระบบ (Cummings & Worley, 2014) โดยการพัฒนาศักยภาพองค์กรในที่นี้รวมถึงการฝึกอบรม การเสริมสร้างความรู้ และการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ทฤษฎีการจัดการทรัพยากร (Resource-Based View) ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาและสร้างความยั่งยืนให้แก่องค์กร (Barney, 1991) การนำสุนทรียสนทนา (Dialogic Communication) ซึ่งเป็นการสนทนาที่เน้นการฟังและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและสร้างสรรค์ (Bohm, 1996) มาใช้ในการฝึกอบรมและการประชุมภายในองค์กรจะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างสมาชิกในองค์กร และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (Isaacs, 1999)

2.4 ลิ้งแสม (Creab-eating Macaque/Long-tailed Macaque)

ลิ้งแสม (Creab-eating Macaque หรือ Long-tailed Macaque) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Macaca fascicularis* เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในอันดับไพรเมต (Primate) กลุ่มลิงมีหาง ลิ้งแสมในธรรมชาติมีอายุขัยเฉลี่ย 15-20 ปี ขณะที่ลิงที่อยู่ในกรงเลี้ยงอาจมีอายุขัยเฉลี่ยได้มากถึง 25-30 ปี (Malaivijitnond & Hamada, 2008; Sussman et al., 2013) ลิ้งเพศเมียเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์เมื่ออายุ 51.6 เดือน (4.3 ปี) ขณะที่ลิงเพศผู้เข้าสู่วัยเจริญพันธุ์เมื่ออายุ 50.4 เดือน (4.2 ปี) วงรอบการเป็นสัดของลิงแสมเกิดขึ้นทุก ๆ 28 วัน มีการทดลองศึกษากับลิงที่เลี้ยงไว้ในกรง พบว่า ลิ้งแสม 47% มีการผสมพันธุ์ 1 ครั้งต่อวัน ส่วนอีก 53% เป็นลิงที่ผสมพันธุ์หลายครั้งต่อวัน เพศเมียมีระยะตั้งท้อง 160-170 วัน (5.3-5.4 เดือน) แม่ลิงที่ให้กำเนิดลูกตัวแรกมีอายุเฉลี่ย ที่ 3.8 (46 เดือน) ช่วงอายุที่ลิงเริ่มผสมพันธุ์ได้ คือ 3.09 ปี (37.1 เดือน) ทั้งนี้การผสมพันธุ์และให้กำเนิดลูกของลิงแสมเกิดขึ้นได้ในทุกฤดูกาล ขณะที่อัตราการตายของทารกแรกเกิดอยู่ที่ 20% และทารกหลังคลอด 15-20% ลูกลิงแสมจะมีพัฒนาการทางการเคลื่อนไหวเริ่มเดิน 4 ขา กระโดด กระโจน เมื่อมีอายุประมาณ 5 เดือน (Rowe, 1996)

ลิ้งแสมเป็นสัตว์ที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคม ทั้งเพศผู้ และเพศเมีย สมาชิกในฝูงคิดเป็นอัตราส่วน เพศเมีย 2.5 ตัว ต่อ เพศผู้ 1 ตัว มีการแยกเป็นฝูงย่อยในบางกรณี ลิ้งวัยรุ่นเพศผู้มักจะรวมกลุ่มกันเล่นและหาอาหารประมาณ 7 ตัว ในช่วงอายุ 4-5 ปี ขนาดของกลุ่มจะมีสมาชิกประมาณ 10-48 ตัว หรือบางครั้งอาจจะมีถึง 100 ตัว ขอบเขตที่อยู่อาศัยของแต่ละฝูงมีระยะห่างกัน ประมาณ 25-200 เมตร พื้นที่พักผ่อน และหาอาหารในตอนกลางวัน หรืออาณาเขตของฝูงจะมีขอบเขตของพื้นที่ประมาณ 150-1,500 เมตร หรือบางฝูงอาจจะมีขอบเขตถึง 1,900 เมตร พฤติกรรมของลิง ส่วนใหญ่จะใช้เวลาอยู่บนต้นไม้เกือบทั้งวัน เพื่อหาอาหาร เช่น ลูกไม้ ไข่นก ยอดไม้ ใบไม้ ผลไม้ป่า แมลงตัวเล็ก ๆ แต่ลิงแสมชอบว่ายน้ำและดำน้ำเพื่อหาอาหาร ชอบกระโดดจากต้นไม้ลงมาในน้ำด้วย (Rowe, 1996)

ลูกลิงเพศผู้ที่อายุ 1-2 ปี จะมีการเล่นที่เลือกเพื่อนเล่นเฉพาะเพศเดียวกัน เช่นเดียวกับลูกลิงเพศเมีย ความโกรธแค้น ขุนเฉียว จะถูกลดระดับความรุนแรงลงด้วยการสัมผัสลำตัว การเล่นชน หาหา ลูกชน แต่งขนจากตัวอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้ ๆ ซึ่งมักจะเป็นตัวที่มีอายุมากกว่า ในขณะที่บางตัวหากยังไม่หยุดพฤติกรรมขุนเฉียว ก็จะถูกจ้องตาจากตัวที่มีอาวุโสสูงสุดในที่นั้นและถ้ายังไม่หยุด ก็จะได้รับ การเตือน เช่น การกัดเบา ๆ ที่ริมฝีปาก การใช้มือสัมผัสตัว หรือสัมผัสเบา ๆ ที่อวัยวะเพศ (Rowe, 1996)

ลิ้งแสมที่อาศัยอยู่ในป่าธรรมชาติจะใช้เสียงเป็นตัวบ่งบอกพิกัดอาณาเขตของฝูงด้วยเสียง Kraa ลิ้งจะใช้เสียง Coo แสดงออกถึงความดีใจเมื่อได้เจอกัน นอกจากนี้ยังมีเสียงเตือนให้ระวังภัยเมื่อถูกคุกคามเป็นเสียงดังแบบกึกก้องจนรู้สึกถึงการสั่นสะเทือน (Shrill scream ending in rattle) ส่วนลิงเด็กจะส่งเสียงกรีดร้องในระยะเวลาสั้น ๆ (Rowe, 1996)

ตามพระราชบัญญัติ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ลิงแสมในประเทศไทยเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทสัตว์จำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม ลำดับที่ 154 มีสถานภาพทางการอนุรักษ์จัดอยู่ในกลุ่มที่เป็นกังวลน้อยที่สุด (Least Concern-LC) กล่าวคือ เป็นชนิดพันธุ์ที่ยังไม่อยู่ในภาวะถูกคุกคามและพบเห็นอยู่ทั่วไป (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2560) แต่สำหรับสถานภาพทางการอนุรักษ์ในระดับนานาชาติ ลิงแสมถูกจัดให้อยู่ในสถานะใกล้สูญพันธุ์ (Endangered-EN) ซึ่งหมายถึง ชนิดพันธุ์ที่กำลังอยู่ในภาวะอันตรายที่ใกล้จะสูญพันธุ์ไปจากโลกหรือสูญพันธุ์ไปจากแหล่งที่มีการกระจายพันธุ์อยู่ ถ้าปัจจัยต่างๆ ที่เป็นสาเหตุให้เกิดการสูญพันธุ์ยังดำเนินต่อไป สาเหตุของการพิจารณาให้สถานภาพนี้แก่ลิงแสมในระดับนานาชาติ เนื่องจากการลดลงของประชากรทั่วโลกที่เกิดขึ้นมากกว่า 40% ในช่วงสามรุ่นที่ผ่านมา (ประมาณ 40 ปี) และคาดว่าจะลดลงมากกว่า 50% ในสามรุ่นข้างหน้า โดยภัยคุกคามที่มีผลกระทบต่อการลดลงของประชากรลิงแสม ได้แก่ การล่าและการค้าสัตว์ป่าทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ การสูญเสียที่อยู่อาศัยจากการตัดไม้ทำลายป่า การเกษตร และการขยายตัวของเมือง โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างมนุษย์และลิงในพื้นที่ที่มนุษย์อาศัยอยู่ (Hansen et al., 2022)

2.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาลิงรบกวนในพื้นที่ชุมชน

2.5.1 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562

เจตนารมณ์ของกฎหมาย

พระราชบัญญัติฉบับนี้ตราขึ้น เพื่อปรับปรุงกฎหมายฉบับเก่า ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือเอื้ออำนวยต่อการสงวน อนุรักษ์ คุ้มครอง ดูแลรักษา พันธุ์สัตว์ป่าและแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกในข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสัตว์ป่าและพืชป่า ซึ่งมีผลทำให้ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศดังกล่าว เพื่อจัดให้มีมาตรการในการควบคุมการครอบครอง การค้า การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งสัตว์ป่าจากสัตว์ป่า และผลิตภัณฑ์ จากซากสัตว์ป่า ตลอดจนการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ

คำนิยามที่เกี่ยวข้อง

“สัตว์ป่า” คือสัตว์ทุกชนิดซึ่งโดยทั่วไปย่อมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในธรรมชาติ อย่างเป็นอิสระ แต่ไม่หมายความรวมถึง สัตว์พาหนะตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ สัตว์ซึ่งได้รับการยอมรับในทางวิชาการว่าสายพันธุ์นั้น เป็นสัตว์บ้านไม่ใช่สัตว์ป่า

“สัตว์ป่าสงวน” คือ สัตว์ป่าหายากหรือสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์จำเป็นต้องสงวนและ อนุรักษ์ไว้อย่างเข้มงวดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

“สัตว์ป่าคุ้มครอง” คือ สัตว์ป่าที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ หรือจำนวนประชากร ของสัตว์ป่าชนิดนั้นมีแนวโน้มลดลงอันอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

“สัตว์ป่าควบคุม” คือ สัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้า ระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ และสัตว์ป่าอื่นที่ต้องมีมาตรการควบคุมที่เหมาะสม ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

“สัตว์ป่าอันตราย” คือสัตว์ป่าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือเป็นพิษต่อมนุษย์หรือ สัตว์ป่าอื่น หรือมีผล คุกคามให้สัตว์ป่า พืชป่า สิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศ เปลี่ยนแปลงเสียหาย อย่างรวดเร็ว หรือเป็นพาหะนำ โรคหรือแมลงศัตรูพืชตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญ

เนื่องด้วยลิงในพื้นที่จังหวัดลพบุรี ส่วนใหญ่เป็นลิงแสม ซึ่งจัดอยู่ในประเภทสัตว์ป่าคุ้มครอง [1] ใน การพิจารณาจึงเน้นไปที่สัตว์ป่าคุ้มครองเป็นหลัก

1. การจำแนกประเภทสัตว์ป่าคุ้มครอง

สัตว์ป่าคุ้มครอง แบ่งออกเป็น 3 หมวด ได้แก่

- สัตว์ป่าคุ้มครอง (ที่มีสถานะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์) มาตรา 7
- สัตว์ป่าที่ได้รับการส่งเสริมการอนุรักษ์ (เช่น สัตว์ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ) มาตรา 8
- สัตว์ป่าที่ต้องการการควบคุม (มีความจำเป็นต้องควบคุมจำนวนเพื่อป้องกันปัญหาต่อระบบนิเวศ) มาตรา 9

2. ข้อห้ามเกี่ยวกับสัตว์ป่าคุ้มครอง

ห้ามล่า เก็บ ทำร้าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครอง ยกเว้นกรณีที่ได้รับใบอนุญาตจาก เจ้าหน้าที่ นอกจากนี้การครอบครอง การซื้อขาย การเพาะพันธุ์ และการนำเข้าส่งออกสัตว์ป่าคุ้มครองต้อง ได้รับการอนุญาตจากอธิบดี

3. การกำหนดสัตว์ป่าคุ้มครอง

การกำหนดสัตว์ชนิดใดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองทำโดยกฎกระทรวง โดยต้องได้รับความเห็นชอบจาก คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้กฎหมายนี้

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช: รับผิดชอบหลักในการบังคับใช้กฎหมายและการบริหารจัดการสัตว์ป่า รวมถึงการกำกับดูแลกิจการที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า เช่น สวนสัตว์

คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า: คณะกรรมการชุดนี้ทำหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับนโยบาย และมาตรการคุ้มครองสัตว์ป่า กำกับดูแลการกำหนดพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า รวมถึงการ ออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: เป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ มี อำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และออกกฎกระทรวงต่าง ๆ เพื่อการคุ้มครองสัตว์ป่า

2.5.2 พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557

เจตนารมณ์ของกฎหมาย

เนื่องจากสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกและเป็นองค์ประกอบสำคัญของสิ่งแวดล้อม จึงควรได้รับการ คุ้มครองมิให้ถูกกระทำการทารุณกรรม และเจ้าของสัตว์ ซึ่งนำสัตว์มาเลี้ยงจะต้องจัดสวัสดิภาพให้เหมาะสม ตามประเภทและชนิดของสัตว์ ทั้งในระหว่างการเลี้ยงดู การขนส่ง การนำสัตว์ไปใช้งาน หรือใช้ในการแสดง ดังนั้น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ เพื่อให้สัตว์ได้รับการ คุ้มครองตามธรรมชาติของสัตว์อย่างเหมาะสม

สาระสำคัญ

1. คำนิยามที่เกี่ยวข้อง

“สัตว์” คือสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ เช่น เป็นพาหนะ เพื่อนเล่น หรืออาหาร รวมถึงสัตว์ใน

ธรรมชาติที่รัฐมนตรีประกาศ

“การทารุณกรรม” คือการกระทำหรืองดเว้นที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน เจ็บปวด เจ็บป่วย หรือถึงตายโดยไม่มีเหตุสมควร

“การจัดสวัสดิภาพสัตว์” คือการเลี้ยงหรือดูแลสัตว์ให้มีสภาพที่เหมาะสม เช่น มีอาหาร น้ำ และที่อยู่ ที่เพียงพอ

2. ข้อห้ามและข้อยกเว้น

ข้อห้าม : ห้ามทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุผล (มาตรา 20)

ข้อยกเว้น : การฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร, ควบคุมโรค, ประกอบวิชาชีพ หรือพิธีกรรมศาสนาจะไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรม (มาตรา 21)

3. การจัดสวัสดิภาพสัตว์

เจ้าของสัตว์ต้องจัดให้สัตว์มีสภาพการเลี้ยงที่เหมาะสมตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศ (มาตรา 22)

4. บทลงโทษ:

ผู้ที่ทารุณกรรมสัตว์อาจได้รับโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 31)

5. องค์กรและสถานสงเคราะห์สัตว์

องค์กรและสถานสงเคราะห์สัตว์ที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและสวัสดิภาพสัตว์ สามารถขอขึ้นทะเบียนและอาจได้รับการสนับสนุนจากรัฐ (มาตรา 11, 14)

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้กฎหมายฉบับนี้

มาตรา 4 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 คณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการ

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อธิบดีกรมการศาสนา

อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์

อธิบดีกรมประมง

อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ

อธิบดีกรมอนามัย

อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกินเจ็ดคน เป็นกรรมการ (การได้มาและการพ้นไปซึ่ง กรรมการบัญญัติในมาตรา 6,7)

ข้อสังเกต พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้ระบุชัดไปถึงในจังหวัดลพบุรีโดยตรง แต่เป็นการมุ่งคุ้มครองสัตว์ในความดูแลในวิสัยของวิญญูชนในฐานะ สัตว์เลี้ยง เป็นอาหาร หรือใช้ในการแสดง แต่อย่างไรก็ตามก็ได้ให้อำนาจกับรัฐมนตรีในการประกาศหมายความรวมถึงสัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติ

2.5.3 พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550

เจตนารมณ์ของกฎหมาย

เจตนารมณ์ของกฎหมายนี้คือการจัดระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในประเทศไทย เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงภัยพิบัติที่มีผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน การป้องกันและบรรเทาภัยนี้ครอบคลุมถึงการเตรียมพร้อม การรับมือ และการฟื้นฟูหลังเกิดเหตุ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามเจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ตราขึ้นเพื่อทำให้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและระงับอัคคีภัยและงานบรรเทาฟื้นฟู สาธารณภัย ได้ใช้อย่างเป็นเอกภาพ หลังจากโอนย้าย กองป้องกันภัยฝ่าย พลเรือน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัยแห่งชาติ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี มารวมอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานเดียวกัน

สาระสำคัญของกฎหมาย

การกำหนดประเภทของสาธารณภัย ครอบคลุมถึงอัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาด และภัยอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน เช่น การก่อวินาศกรรม ภัยทางอากาศ เป็นต้น ตามมาตรา 4 กำหนดนิยามของคำว่า “สาธารณภัย” ไว้ในส่วนท้ายของวรรคว่า “หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ...” อำนาจของหน่วยงานและการแต่งตั้งคณะกรรมการ ให้มีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ และกำหนดให้มีผู้อำนวยการในระดับจังหวัดและอำเภอในการดูแลการป้องกันภัยในพื้นที่นั้น ๆ

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย: จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติและแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับจังหวัด เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้สอดคล้องกันในทุกระดับ นอกจากนี้ยังมีมาตรการให้การศึกษาและวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและบรรเทาภัย

การช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย: มีมาตรการการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเช่น สถานที่พักชั่วคราว และบริการทางการแพทย์อย่างเร่งด่วน และให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูหลังภัย

การควบคุมและการอพยพประชาชนในกรณีเกิดสาธารณภัยร้ายแรง: กำหนดให้มีการควบคุมพื้นที่เพื่อความปลอดภัย และอพยพประชาชนหากมีความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตราย และการออกคำสั่งห้ามเข้าพื้นที่ในกรณีที่มีความเสี่ยงสูง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรับผิดชอบ

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.): มีบทบาทหลักในการบริหารจัดการและรับผิดชอบการดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับชาติ

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.): มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายและ

ให้คำแนะนำ รวมถึงปรึกษาหน่วยงานอื่นเพื่อประสิทธิภาพในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

หน่วยงานระดับท้องถิ่น: เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการในระดับจังหวัด ให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นรองประธาน และนายอำเภอเป็นผู้อำนวยการในระดับอำเภอ เพื่อตรวจสอบ ควบคุม และดูแลการป้องกันภัยในพื้นที่ของตนอย่างเหมาะสม

2.5.4 ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง การกำหนดกิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ด้านการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าที่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือสร้างความเดือดร้อนต่อประชาชน

เจตนารมณ์ของบทบัญญัตินี้

โดยที่ปัจจุบันปัญหาสัตว์ป่าออกมารบกวนหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นจำนวนมาก และนับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบและสร้างความเสียหายต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าที่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือสร้างความเดือดร้อนต่อประชาชนซึ่งอยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเพื่อประโยชน์ในการดูแลความปลอดภัยและอนามัยต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สาระสำคัญ

1. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อำนาจและหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าที่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือสร้างความเดือดร้อนต่อประชาชน โดยมีหน้าที่อย่างน้อยคือ

- 1) การจัดทำแผนงานหรือโครงการในการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าที่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือสร้างความเดือดร้อนต่อประชาชนภายในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ
- 2) การจัดให้มีการรวบรวมข้อมูลและติดตามสถานการณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์และประสานงานการแก้ไขปัญหาและการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ
- 3) การจัดให้มีระบบแจ้งเตือน และการเฝ้าระวังเพื่อป้องกัน รวมถึงการจัดให้มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ควบคุมสัตว์ป่าไม่ให้สัตว์ป่าออกมารบกวนหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน
- 4) การจัดตั้งหรือสนับสนุนเครือข่ายอาสาสมัครในการเฝ้าระวังสัตว์ป่าออกมารบกวนหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน
- 5) การช่วยเหลือสัตว์ป่าตามหลักวิชาการ และอาจจัดให้มีสถานอนุบาลสัตว์ป่า เพื่อทำการช่วยเหลือดูแลรักษา และการปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ
- 6) การดูแลและปรับปรุงพื้นที่แหล่งอาหารตามธรรมชาติของสัตว์ป่า รวมถึงการส่งเสริมหรือจัดให้มีพื้นที่แหล่งอาหารของสัตว์ป่าตามความจำเป็นและเหมาะสม

2. ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหารือร่วมกันเพื่อตกลงวิธีการ ขั้นตอน ความรับผิดชอบ และรายละเอียดในการปฏิบัติงาน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้กฎหมายนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการแก้ปัญหาดังกล่าว ทั้งในแง่ผู้ดำเนินการรวมถึงเป็นเจ้าของงานตามที่ได้แต่งตั้ง
2. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการประสานความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหา

2.5.5 สิทธิชุมชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2563)

มาตรา 43 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

- (1) อนุรักษ์ ป่าไม้ หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ
- (2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ
- (3) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ
- (4) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน

สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

ข้อสังเกต

1. ตามมาตรา 43 “บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ...” คำว่าบุคคลจึงหมายความว่า บุคคลในชุมชน
2. ตาม มาตรา 43(3) วางหลักว่า บุคคลในชุมชนเข้าชื่อกันเสนอข้อเสนอดังกล่าวอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้

2.5.6 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548

เจตนารมณ์ของกฎหมาย

ระเบียบนี้ถูกตราขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการของรัฐอย่างกว้างขวาง โดยการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อหน่วยงานรัฐและประชาชนเอง ซึ่งก็เป็นการวางหลักการให้การรับฟังความเห็นของประชาชนเกิดความเป็นธรรม เป็นกลาง และโปร่งใสตรวจสอบได้

สาระสำคัญ

ระเบียบนี้กำหนดให้หน่วยงานรัฐต้องเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการของรัฐให้ประชาชนทราบล่วงหน้า และมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นต่อโครงการเหล่านั้น

การเผยแพร่ข้อมูลต้องครอบคลุมรายละเอียดต่าง ๆ เช่น วัตถุประสงค์ของโครงการ ความจำเป็น ขั้นตอนการดำเนินการ ผลกระทบต่อประชาชน รวมถึงมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ

หากมีการรับฟังความคิดเห็นแล้วพบว่าโครงการอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนเกินกว่าที่คาดไว้ หน่วยงานของรัฐต้องเพิ่มมาตรการเพื่อแก้ไขและเยียวยา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้กฎหมายนี้

นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบนี้ โดยมีสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติตามระเบียบนี้ รวมถึงจัดทำแนวทางการเผยแพร่ข้อมูลและการรับฟังความคิดเห็น และพัฒนาระบบข้อมูลสำหรับประชาชน รวมถึงหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ดำเนินโครงการของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ

2.6 ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในเมืองลพบุรี ประเทศไทย

ลพบุรีมีประวัติศาสตร์ยาวนานเกี่ยวกับลิง โดยเฉพาะลิงแสมที่อาศัยอยู่โดยรอบพระปรางค์สามยอด และศาลพระกาฬ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดลพบุรี ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของลิงในเมืองเก่าลพบุรีเกี่ยวข้องกับศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ชาวบ้านเชื่อว่าลิงเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่มีความเชื่อมโยงกับการเคารพบูชาของผู้คนในพื้นที่ (เวธัส, 2556) การขยายตัวของชุมชนเมืองลพบุรีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของลิง โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งอาหารและพื้นที่อยู่อาศัยใหม่ ๆ การปรับตัวเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นทางพฤติกรรมของลิงที่สามารถเข้ากับวิถีชีวิตเมืองได้ โดยอาหารจากมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างลิงกับมนุษย์ (Boonkusol et al., 2018)

ทั้งนี้ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2543 ลิงในเขตเมืองเก่าลพบุรีมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากกิจกรรมการท่องเที่ยว (Malaivijitnond et al., 2011) Aggimarangsee (1992) ทำการศึกษาลิงแสมที่ศาลเจ้าพ่อพระกาฬ และวัดเขาวงกต จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นแหล่งอาศัยของลิงแสมที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป ในช่วงปี พ.ศ. 2532-2534 พบว่า ลิงแสมที่ศาลเจ้าพ่อพระกาฬมีประชากรราว 104 ตัว และได้รับอาหารจากนักท่องเที่ยวและพ่อค้าในพื้นที่ ซึ่งทำให้ลิงพึ่งพาอาหารจากมนุษย์มากเกินไป จนเกิดปัญหาสุขภาพ เช่น ความอ้วน และความก้าวร้าว ในขณะที่ลิงที่วัดเขาวงกตมีความเป็นธรรมชาติมากกว่าและหาอาหารจากป่าโดยรอบ อย่างไรก็ตาม การอาศัยอยู่ใกล้กับชุมชนเมืองทำให้ลิงเผชิญกับความขัดแย้งกับคนในพื้นที่ ทั้งจากการรบกวนและการถูกจับลูกลิงไปเลี้ยง ลิงในลพบุรีมีบทบาทสำคัญในวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมักปรากฏในพิธีกรรมทางศาสนาและการทำบุญในวัด แม้ว่าการดำรงชีวิตในพื้นที่นี้ช่วยให้ลิงมีโอกาสรอด แต่การพึ่งพามนุษย์มากเกินไปและการสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัยยังคงเป็นประเด็นที่ต้องการการแก้ไขเพื่อการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประชากรลิงแสมในจังหวัดลพบุรีเริ่มขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เริ่มมีพฤติกรรมรุนแรง จนกระทบต่อชุมชน งานวิจัยของ Malaivijitnond & Hamada (2008) และ Boonkusol et al. (2018) ระบุว่า ลิงแสมในลพบุรีมีประชากรหนาแน่นสูง ซึ่งเกิดจากปัจจัยด้านอาหารที่ได้รับจากนักท่องเที่ยวและชาวบ้านในท้องถิ่น ความใกล้ชิดระหว่างลิงและมนุษย์นี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและโครงสร้างสังคมของลิง โดยการมีทรัพยากรอาหารที่อุดมสมบูรณ์ทำให้การแข่งขันลดลง และขนาดของฝูงเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกัน เช่น การขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับลิง และการพึ่งพาอาหารจากมนุษย์มากเกินไป ถือเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องการการจัดการ งานวิจัยนี้ยังเน้นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การอนุรักษ์และการบริหารจัดการ เพื่อควบคุมประชากรลิงและลดผลกระทบต่อชุมชนในพื้นที่ แม้ว่าหลังจากนั้นจะมีความพยายามในการควบคุมประชากรลิงในพื้นที่ด้วยการทำหมัน แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้เบ็ดเสร็จด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ (ทีมข่าวเฉพาะกิจไทยรัฐออนไลน์, 2566) ในช่วงเวลาดังกล่าวที่จำนวนลิงเพิ่มขึ้นเป็นหลักพัน เกิดปัญหาด้านการจัดการและการอยู่ร่วมกับชุมชน จาก

การศึกษาของ เวธัส (2556) พบว่า ลิ้งแสมในจังหวัดลพบุรีมีพฤติกรรมที่ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มนุษย์อยู่อาศัย เช่น การหาอาหารจากนักท่องเที่ยวหรือแหล่งที่มนุษย์จัดทำให้ รวมถึงการอาศัยอยู่ในพื้นที่ทางศาสนา เช่น วัดและศาลเจ้าต่าง ๆ ซึ่งมีทรัพยากรอาหารที่เพียงพอ อย่างไรก็ตามการได้รับอาหารที่ไม่เหมาะสม เช่น อาหารแปรรูปหรือที่มีคาร์โบไฮเดรตสูงจากมนุษย์ ส่งผลให้ลิ้งแสมในพื้นที่ประสบปัญหาสุขภาพ เช่น โรคอ้วน และการขาดสารอาหารบางชนิด อีกทั้งยังพบการบาดเจ็บจากการต่อสู้ระหว่างลิ้งแสมและความขัดแย้งกับมนุษย์ ทั้งนี้ลิ้งแสมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมท้องถิ่นและประเพณีในจังหวัดลพบุรี เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ที่ชาวบ้านจะนำอาหารมาเลี้ยงลิ้ง นอกจากนี้ ลิ้งแสมยังดึงดูดนักท่องเที่ยวซึ่งช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่อีกด้วย

ขณะที่การระบาดของ COVID-19 ในปี พ.ศ. ปี 2563 – 2566 ทำให้ลิ้งในเมืองลพบุรีซึ่งพึ่งพาอาหารจากนักท่องเที่ยวประสบปัญหาขาดแคลนอาหาร เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวลดลง ส่งผลให้ลิ้งมีพฤติกรรมที่รุนแรงมากขึ้น เช่น การทำลายทรัพย์สินและการเข้ามายังชุมชนเพื่อหาอาหาร การที่ชุมชนท้องถิ่นพึ่งพานักท่องเที่ยวเป็นหลักยังทำให้เศรษฐกิจได้รับผลกระทบหนักจากการลดลงของการท่องเที่ยว (Elango, 2021) ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2567 ความพยายามของรัฐบาลไทยในการกระจายอำนาจให้แก่หน่วยงานท้องถิ่นในการจัดการปัญหาในพื้นที่ชุมชน เพื่อให้หน่วยงานที่ใกล้ชิดกับปัญหาสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การบูรณาการนี้ยังอาจครอบคลุมถึงการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กรท้องถิ่น (ราชกิจจานุเบกษา, 2567; กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2567)

ปัญหาการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์และลิ้งในเมืองเก่าลพบุรีได้รับความสนใจจากนักวิจัยหลายคน เนื่องจากเป็นปัญหาที่มีผลกระทบทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยลิ้งในพื้นที่ไม่มีผู้ล่าตามธรรมชาติ ทำให้จำนวนลิ้งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การจัดการปัญหานี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้มนุษย์และลิ้งสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล

การศึกษาโดย Boonkusol et al. (2018) ลิ้งแสมมีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวกคือการดึงดูดนักท่องเที่ยวซึ่งสร้างรายได้ให้กับเศรษฐกิจในพื้นที่ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวและตลาดท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ด้านลบลิ้งแสมสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สิน เช่น หลังคาและสายไฟ ทำลายพืชผลทางการเกษตร และสร้างความกังวลเรื่องความปลอดภัยและสุขภาพจากการถูกกัดหรือข่วน ซึ่งอาจเสี่ยงต่อโรคที่ติดต่อกันระหว่างสัตว์กับคน ชุมชนในพื้นที่จึงต้องปรับตัวและร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดการ เช่น การกำหนดพื้นที่ให้อาหารและให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างคนกับลิ้ง สะท้อนถึงความสำคัญของการจัดการที่สมดุลเพื่อให้ชุมชนและลิ้งสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

การศึกษาของวิลาศและสยามล (2564) เน้นการทำความเข้าใจวิถีชีวิตของลิ้งในสภาพแวดล้อมชุมชนเมือง โดยพบว่าลิ้งในเมืองเก่าลพบุรีอาศัยอยู่ในพื้นที่เชิงสถาปัตยกรรม เช่น ดึกแถว โบราณสถาน และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ของเมือง ลิ้งในพื้นที่นี้ไม่ได้มีเพียงบทบาทเชิงธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของเมือง เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับตำนานและความเชื่อของคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ ลิ้งยังเป็นทรัพยากรที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยวของจังหวัด อย่างไรก็ตาม การให้อาหารลิ้งจากมนุษย์ได้สร้างปัญหาด้านสุขอนามัยและความสะอาด เนื่องจากการกระจายตัวของขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลที่ลิ้งทิ้งไว้ในพื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังพบว่าลิ้งมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจากการได้รับอาหารจากมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้พวกมันกลายเป็นสัตว์ที่พึ่งพาอาหารจากคนและไม่สามารถหากินในธรรมชาติได้ (วิลาศและสยามล, 2564)

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอุบัติการณ์การบาดเจ็บจากลิ้งในพื้นที่เมืองลพบุรีระหว่างปี 2556-2560 โดย โอนทัย (2561) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บของคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวจากลิ้ง

พบว่าผู้ที่ได้รับบาดเจ็บส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ไม่คุ้นเคยกับพฤติกรรมของลิงในพื้นที่ โดยสาเหตุสำคัญมาจากการให้อาหารลิงโดยตรง ทำให้ลิงเข้าหานักท่องเที่ยวและเกิดการกัดหรือทำร้ายในบางครั้ง การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่สำคัญในการลดการบาดเจ็บและสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวในพื้นที่ (อโณทัย, 2561)

อีกหนึ่งแนวทางที่นำมาใช้ในการจัดการปัญหานี้คือการพัฒนาคุกกีลิง ซึ่งเป็นอาหารสำเร็จรูปสำหรับลิงที่ถูกออกแบบมาเพื่อควบคุมปริมาณอาหารที่ลิงได้รับ คุกกีลิงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อให้ลิงได้รับสารอาหารที่เหมาะสมและลดการพึ่งพาอาหารจากมนุษย์ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุกกีลิงนี้ยังรวมถึงการลดปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยจากการให้อาหารที่ไม่เป็นระบบ อีกทั้งยังช่วยควบคุมพฤติกรรมการหาอาหารของลิง ทำให้ไม่เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินและความปลอดภัยของคนในพื้นที่ (ดวงใจ บุญกุล, ติดต่อส่วนตัว, 4 กันยายน 2567)

การพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่เมืองเก่าลพบุรีเพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างคนและลิงเป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่น่าสนใจ โดยโครงการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่เมืองเก่าลพบุรีสร้างขึ้นเพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับสัตว์ป่าของชญาตา (2563) ได้เสนอแนวทางในการจัดการปัญหาลิงและการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าอย่างยั่งยืน ที่เน้นการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของเมืองให้เอื้อต่อการอยู่อาศัยของทั้งคนและลิงอย่างสมดุล เช่น การสร้างพื้นที่สีเขียวและสวนสาธารณะที่สามารถใช้ร่วมกันได้ระหว่างคนและลิง อีกทั้งยังเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ลิงและวัฒนธรรมของเมืองไปพร้อม ๆ กัน

การจัดการปัญหาลิงในเมืองเก่าลพบุรีจำเป็นต้องใช้แนวคิดแบบบูรณาการ ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของลิงในเมืองโดยใช้แนวทางแบบมีส่วนร่วมได้นำเสนอแนวทางการออกแบบและจัดการพื้นที่ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของลิง แนวทางดังกล่าวเน้นการสร้างพื้นที่ที่ลิงสามารถอยู่อาศัยได้โดยไม่เกิดผลกระทบต่อชุมชน รวมถึงการควบคุมประชากรลิงผ่านการควบคุมอาหารและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม (ถิ่นที่อยู่อาศัยของลิงในสภาพแวดล้อมชุมชนเมือง)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 วิธีการศึกษา

3.1.1 วิเคราะห์สถานการณ์ (Situational analysis)

ประเมินสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในภาพรวมของประเทศไทยผ่านการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (systematic review) และประเมินสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่ศึกษาจังหวัดลพบุรี โดยการทบทวนเอกสารและการสนทนากลุ่ม (Focus group) แบบสนทนา (Dialogue)

การสนทนากลุ่มแบบสนทนาจะถูกนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลลักษณะและความรุนแรงของปัญหา รูปแบบความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่เทศบาลลพบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้ยังเป็นการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และความท้าทายของการจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อปัญหาลิงรบกวนในพื้นที่ชุมชน

3.1.2 ประมวลแนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

ประมวลแนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในภาพรวมของประเทศไทยและในต่างประเทศโดยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (systematic review) และประมวลแนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่ศึกษาผ่านการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (systematic review) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) แบบสนทนา (Dialogue) ซึ่งจะมีการเก็บข้อมูลวิธีปฏิบัติและประสิทธิภาพของการไล่และการป้องกันลิง แนวทางการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาลิงรบกวนในพื้นที่ ความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพของแนวทางดังกล่าวและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ตลอดจนความเชื่อทัศนคติ และการให้คุณค่าของกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

3.1.3 การประเมินช่องว่าง (gap analysis)

ประเมินช่องว่างการบริหารจัดการลิงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้บริบทใหม่ของการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น และรับทราบข้อเสนอแนะในการจัดการลิงระดับประเทศ ด้วยแบบประเมินความคิดเห็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีปัญหาลิงในพื้นที่ชุมชนจำนวน 83 แห่งในประเทศไทย (สมหญิง, มปป.) นอกจากนี้จะนำข้อมูลที่ได้จากการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group) แบบสนทนา (Dialogue) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ศึกษาจังหวัดลพบุรีที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น มาวิเคราะห์เพื่อประเมินช่องว่าง และให้ข้อเสนอแนะในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ตลอดจนวิเคราะห์โอกาส ความเหมาะสม หรือความเป็นไปได้ และนำเสนอทางเลือกที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเข้ามาเพิ่มเติมการดำเนินงานที่หรือดูแลจัดการปัญหาดังกล่าว

3.1.4 เวทียุทธศาสตร์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและยกระดับความเข้าใจต่อการจัดการลิงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม

หลังจากการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์เชิงระบบนิเวศสังคม (Socio-Ecological System Situations) ของคนกับลิงในพื้นที่เป้าหมาย จะมีการจัดกิจกรรมสานเสวนาเพื่อถอดบทเรียน และเผยแพร่การพัฒนาแนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ภายใต้บริบทของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านสื่อสาธารณะ Thai PBS และสื่อสร้างสรรค์อื่น ๆ เช่น คลิปวิดีโอสั้น

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 การสนทนากลุ่ม (Focus group) แบบสนทนาสนทนา (Dialogue)

กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่มเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง แบ่งได้เป็น 10 กลุ่ม กลุ่มละไม่เกิน 10 คน ดังนี้

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) งานปกครอง
- 3) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัด
- 4) สื่อท้องถิ่นและสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด
- 5) ภาคประชาสังคมด้านการกำหนดแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาเมือง
- 6) ภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 7) ภาควิชาการและสถาบันการศึกษา
- 8) ภาคประชาชนที่ได้รับผลกระทบและเห็นด้วยกับทิศทางการจัดการลิงในเมือง
- 9) ภาคประชาชนที่ได้รับผลกระทบและไม่เห็นด้วยกับทิศทางการจัดการลิงในเมือง
- 10) ภาคการเมือง

3.2.2 การประเมินความคิดเห็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีปัญหาลิงในพื้นที่ชุมชน

กลุ่มตัวอย่างเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีปัญหาลิงในพื้นที่ชุมชนในประเทศไทย จำนวน 83 แห่ง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.3.1 การสนทนากลุ่ม (Focus group) แบบสนทนาสนทนา (Dialogue)

ซึ่งเป็นรูปแบบของการพูดคุยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยที่ผู้สนทนาจะมีโอกาสได้เข้าไปสำรวจประสบการณ์ ความเชื่อ อารมณ์ความรู้สึก ความคิด และอธิบายสิ่งเหล่านั้นให้กับผู้อื่นอย่างเสมอภาค และเป็นสนทนาที่ให้ความสำคัญกับการรับฟังอย่างลึกซึ้ง (deep listening) ระหว่างกระบวนการ โดยผู้ที่เข้าร่วมจะไม่ตัดสินสิ่งเหล่านั้นในทันทีเมื่อมีคำตัดสิน ความเชื่อ ความเห็นต่าง ๆ นั้นปรากฏขึ้น

การสนทนากลุ่มแต่ละครั้งใช้เวลาไม่เกิน 3 ชั่วโมง ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มแบ่งออกเป็น 4

ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาและความเชื่อเกี่ยวกับลิงลพบุรี จำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาลิงรบกวนในพื้นที่ชุมชน จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 3 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาลิงรบกวนในพื้นที่ชุมชน จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 4 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับฉากทัศน์ (scenario) ในอนาคตของลิงลพบุรี จำนวน 6 ข้อ

3.3.2 แบบสอบถาม

แบบสอบถาม เรื่อง “ความคิดเห็นต่อศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการลิงในพื้นที่ชุมชนที่สร้างผลกระทบและความเดือดร้อนแก่ประชาชนในท้องถิ่น” โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน รวม 16 ข้อ ใช้เวลาในการทำทั้งหมดประมาณ 30 นาที ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ อบท. ประกอบด้วยคำถามจำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสถานการณ์ลิงในเขตพื้นที่การปกครอง/บริการ ของ อบท. ประกอบด้วยคำถามจำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของ อบท. ที่มีต่อประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาของหน่วยงานรัฐที่ผ่านมา ประกอบด้วยคำถามจำนวน 1 ข้อ

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นของ อบท. ที่มีต่อการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการปัญหา ประกอบด้วยคำถามจำนวน 2 ข้อ

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 การสนทนากลุ่ม (Focus group) แบบสนทนา (Dialogue)

การสนทนากลุ่มแบบสนทนาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสรุปประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์พูดคุย

3.4.2 แบบสอบถาม

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยสถิติพรรณนา

3.5 ขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัย

เดือนที่	แผนงานวิจัย	ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ (Output)
1-2	1. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของ อปท. ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	1. ร่างแผนบทบาทและกรอบแนวคิดการบริหารจัดการร่วมจากการทบทวนเอกสาร 2. ข้อมูลสถานการณ์ถึงและความเห็นจากทุกฝ่าย
3-4	3. กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของ อปท. ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	3. ผลวิจัยกรอบแนวคิด การจัดการถึงในพื้นที่ชุมชน พร้อมช่องว่าง และข้อเสนอเชิงนโยบาย 4. แนวทางการบริหารจัดการความขัดแย้ง ระหว่างคนกับถึงในพื้นที่ชุมชน
5-6	4. การสำรวจความเห็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นระดับประเทศ 5. เวทีสานเสวนาและเวทียุทธศาสตร์ สื่อสารงานวิจัย	5. กระบวนการสื่อสารเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการถึงอย่างมีส่วนร่วม และสื่อสร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วมกับ อปท. ในรูปแบบคลิปวิดีโอสั้น

3.6 พื้นที่การดำเนินงานโครงการวิจัย

ในประเทศ/ต่างประเทศ	ชื่อประเทศ/จังหวัด	พื้นที่ที่ทำวิจัย	ชื่อสถานที่
ในประเทศ	ลพบุรี	ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากถึง	ต.ท่าหิน อ.เมือง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

4.1 การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (Systematic review): ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

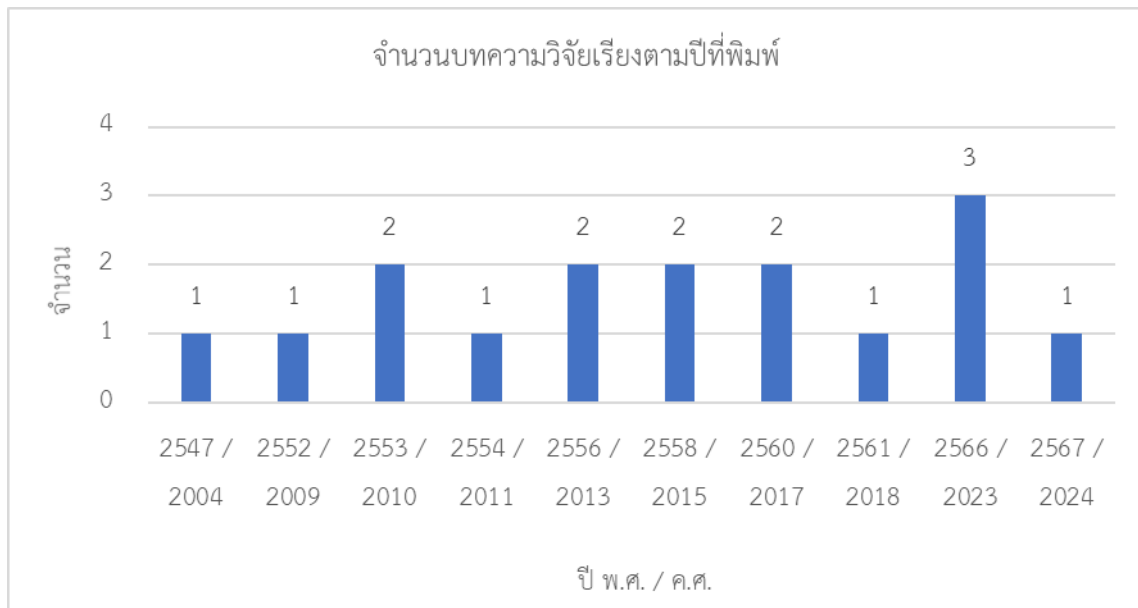
จากการค้นหาค้นหาบทความวิจัยเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ด้วยฐานข้อมูล Google Scholar, ScienceDirect, Wiley, วารสารสัตว์ป่าเมืองไทย และ Google Search Engine โดยกำหนดช่วงการค้นหาดังต่อไปนี้ พ.ศ. 2543–2567 (ค.ศ. 2000–2024)

ผลการค้นหา “ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง” ด้วยคำค้นหาแบบเฉพาะเจาะจงในฐานข้อมูล Google Scholar พบผลการค้นหาเพียงแค่ 1 ผลงาน คือวิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิตของจิตพร (2561) เกี่ยวกับอุบัติเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บจากลิงในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2560 แต่เมื่อค้นหาแบบไม่เฉพาะเจาะจงด้วยคำสำคัญ “ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง” ใน Google Scholar พบผลการค้นหาทั้งหมด 2,350 ผลงาน แต่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงเพียงแค่ 4 บทความ

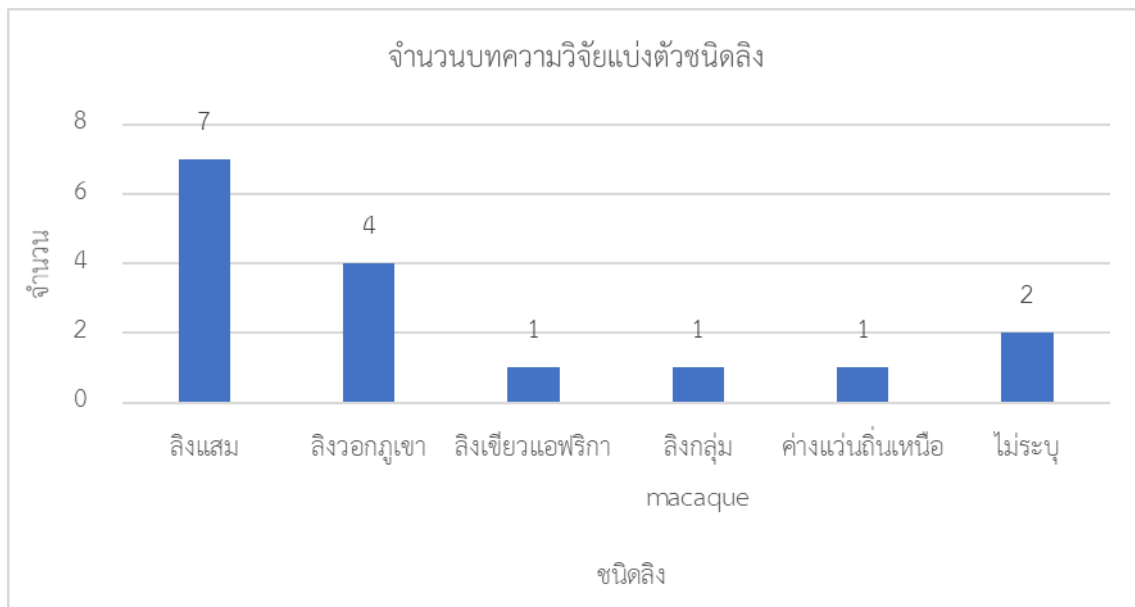
เมื่อค้นหางานวิจัยเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทย (Human-monkey conflict in Thailand) จากฐานข้อมูล ScienceDirect พบข้อมูลทั้งหมด 1,817 การค้นหา พบบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทยเพียง 3 บทความ นอกจากนั้นเป็นงานวิจัยที่ดำเนินการในประเทศอื่น

งานวิจัยในวารสารสัตว์ป่าเมืองไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ถึง 2560 เมื่อค้นหาด้วยคำสำคัญ “ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง” นั้น ไม่พบข้อมูลงานวิจัยใด ๆ แต่เมื่อค้นหาด้วยคำสำคัญ “ลิง” พบงานวิจัยเป็นบทความทั้งหมด 13 บทความ ซึ่งมีเพียงแค่ 8 บทความเท่านั้นที่เกี่ยวข้องและสามารถนำมาประยุกต์เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงได้ ดังนั้น บทความวิจัยที่นำเข้ามารวบรวมในทบทวนวรรณกรรมชิ้นนี้จึงมีทั้งหมด 16 บทความด้วยกัน ดังตารางภาคผนวกที่ 1

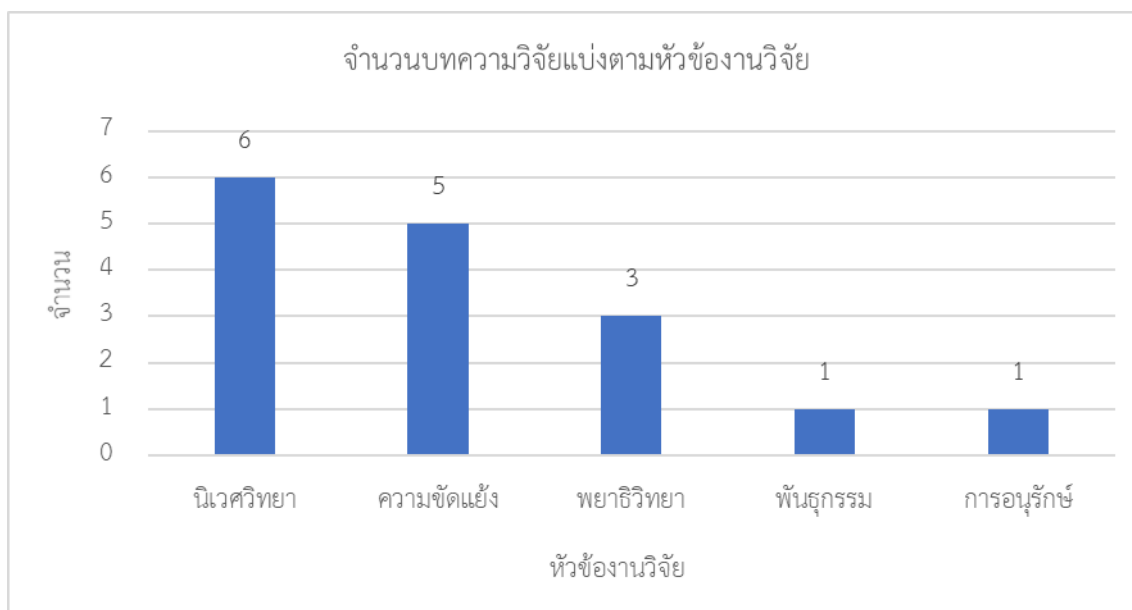
ผลการรวบรวมบทความวิจัยเพื่อใช้ในการทบทวนวรรณกรรมแสดงในภาพที่ 4.1–4.5 พบว่า ปีที่มีบทความวิจัยเกี่ยวกับลิงในประเทศไทยมากที่สุดคือ ปีพุทธศักราช 2566 จำนวน 3 บทความ ลิงแสม (Crab-eating macaque, long-tailed macaque, *Macaca fascicularis*) เป็นชนิดพันธุ์ที่ถูกศึกษามากที่สุด 7 บทความ รองลงมาคือ ลิงวอกภูเขา (Assamese macaque, *Macaca assamensis*) จำนวน 4 บทความ ส่วนหัวข้อของงานวิจัย 6 บทความจัดอยู่ในหัวข้อนิเวศวิทยา รองลงมาคือ ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง จำนวน 5 บทความ และพยาธิวิทยา 3 บทความ และพิจารณาจากพื้นที่ศึกษาของบทความนั้น พบว่า มีการศึกษาจากวัดถ้ำปลา จังหวัดเชียงรายมากที่สุด จำนวน 3 บทความ รองลงมาคือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จังหวัดชัยภูมิและวนอุทยานโกสัมพี จังหวัดมหาสารคาม พื้นที่ละ 2 บทความ

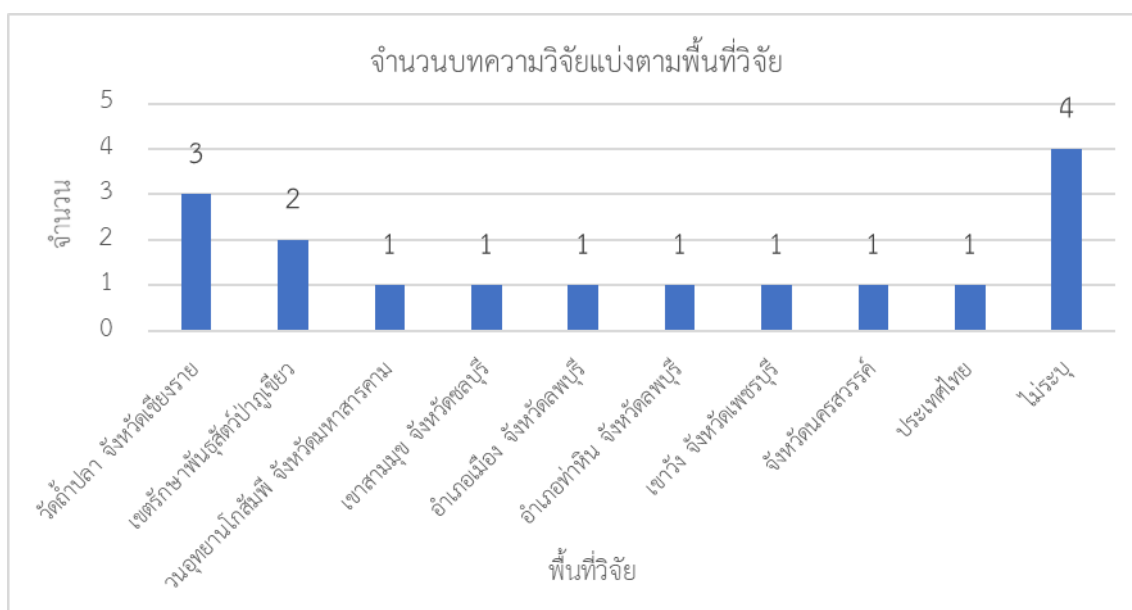
ภาพที่ 4.1 จำนวนบทความวิจัยเรียงตามปีที่พิมพ์

ภาพที่ 4.2 จำนวนบทความวิจัยแบ่งตามชนิดลิง

ภาพที่ 4.3 จำนวนบทความวิจัยแบ่งตามหัวข้องานวิจัย

ภาพที่ 4.4 จำนวนบทความวิจัยแบ่งตามพื้นที่วิจัย

ภาพที่ 4.5 จำนวนบทความวิจัยแบ่งตามวารสารที่ตีพิมพ์

เมื่อค้นหา “ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง” ใน Google Search Engine พบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่เป็น รายงานข่าว รายงานการสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนได้เสียและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทั้งตัวปัญหาความขัดแย้งและ กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ไม่ได้เป็นบทความหรือรายงานวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบมา ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยก็จะขอนำมารวบรวมและสรุปให้เห็นทิศทางของ ข้อมูลและการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงต่อไปในอนาคต

ดังนั้นแล้ว เนื้อหาของบททวนวรรณกรรมชิ้นนี้จึงจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูล สถานการณ์ และ กรณศึกษาของความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงจากประเทศอื่นที่พบปัญหาคนกับลิงเข้ามาเพิ่มเติมในบททวน วรรณกรรมบทนี้ อนึ่ง เนื้อหานี้จะใช้เป็นข้อมูลสำหรับการสนับสนุนกระบวนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อ การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงให้อยู่ร่วมกันได้ (Coexistence) ในระดับที่ชุมชนสามารถยอมรับกับ สภาพปัญหาได้ และนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งที่ยั่งยืนต่อไป

4.1.1 ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

4.1.1.1 ความหมาย

ความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า (Human-Wildlife Conflict)

ความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า หมายถึง สถานการณ์ที่คนกับสัตว์ป่าอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ในช่วงเวลาเดียวกัน และสร้างผลกระทบเชิงลบต่อทั้งคนและสัตว์ป่า (International Union of Conservation of Nature (IUCN), 2023) โดยผลกระทบที่ว่าเป็นได้ตั้งแต่ทรัพย์สินและพืชเกษตร เสียหาย สัตว์ป่าก่อความรำคาญใจในการใช้ชีวิต รวมไปถึงการพักผ่อนไม่เพียงพอ เสียสุขภาพจิต การบาดเจ็บ จากการถูกทำร้าย หรือแม้กระทั่งการเสียชีวิตของทั้งคนและสัตว์ป่า (Barua et al., 2013; Karimullah et al., 2022) ส่วนของสัตว์เองก็ได้รับผลกระทบเชิงลบจากความขัดแย้งในรูปแบบของการสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัย และเสียชีวิตจากการป้องกันทรัพย์สินของมนุษย์ (Nyhus, 2016)

ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง (Human-Monkey Conflict)

ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง หมายถึง สถานการณ์ที่มนุษย์และลิงอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ในช่วงเวลาเดียวกัน และสร้างผลกระทบเชิงลบต่อกันและกัน (Hocking, 2017) ทั่วโลกมีหลายประเทศที่พบปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงแตกต่างกันไปตามสภาพป่า วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เช่น ลิงกอริลลา (Batwa gorilla) ในประเทศอูกันดา (Ampumuza, 2022) ลิงญี่ปุ่น (Japanese macaque, *Macaca fuscata*) ที่ทำลายพืชเกษตรที่ประเทศญี่ปุ่น (Knight, 2017) ลิงสามชนิดที่ประเทศบังกลาเทศ (Uddin et al., 2020) หรือลิงในสวนปาล์มของประเทศมาเลเซีย (Karimullah et al., 2022) แนวโน้มของความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงทั่วโลกนั้น กำลังอยู่ในระหว่างการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อไปสู่การอยู่ร่วมกัน (Coexistence) ซึ่งหมายถึงการใช้พื้นที่ร่วมกันระหว่างคนกับลิงในระดับที่คนยอมรับได้และสามารถนำไปสู่การจัดการที่ยั่งยืน (IUCN, 2023) ซึ่งการจัดการเพื่อไปสู่จุดนั้น ต้องการความร่วมมือจากหลายส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรต่าง ๆ รวมถึงประชาชนในพื้นที่ด้วย

การอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับสัตว์ป่า (Human-Wildlife Coexistence)

นิยามของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับสัตว์ป่า อ้างอิงจากคู่มือการจัดการความขัดแย้งและการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับสัตว์ป่า (IUCN SSC Guidelines on human-wildlife conflict and coexistence) ขององค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN, 2023) หมายถึง การจัดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสัตว์ป่าให้อยู่ในระดับที่คนสามารถใช้พื้นที่และทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกันกับสัตว์ป่าได้ในระดับที่ยั่งยืน ซึ่งก็คืออยู่ในระดับที่คนในพื้นที่ยอมรับได้ ซึ่งไม่ได้หมายถึงการไม่มีปัญหาในพื้นที่ อีกนัยหนึ่งก็คือการที่แม้ว่าจะเกิดปัญหาความขัดแย้งอยู่บ้าง เช่น ลิงทำลายทรัพย์สิน แต่ชุมชนหรือคนในพื้นที่ก็ไม่ได้จำกัดตัวนั้นออกไปจากพื้นที่ ซึ่งกระบวนการที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับสัตว์ป่า จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหลายภาคส่วน ทั้งยังต้องการความรู้ในการจัดการจากหลายศาสตร์ เช่น นิเวศวิทยา สังคมศาสตร์ หรือกฎหมายและบริหารศาสตร์

4.1.1.2 สาเหตุของความขัดแย้ง

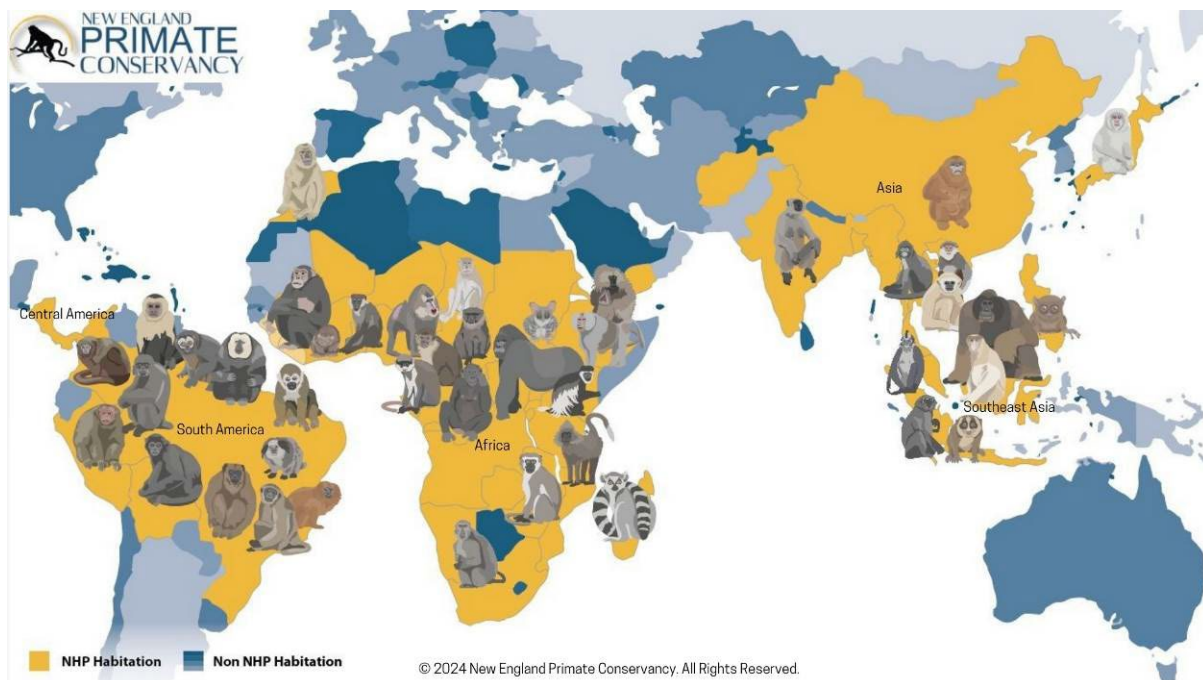
ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ในภาพรวมเชื่อว่าเกิดได้จากหลายสาเหตุด้วยกัน แต่ส่วนใหญ่จะถูกแบ่งไปที่การสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าจากการขยายตัวของชุมชนซึ่งเป็นกิจกรรมเพื่อการดำรงชีพของคน พืชอาหารและแหล่งน้ำภายในที่อยู่อาศัยเดิมเสื่อมสภาพลง (Haile et al., 2024; Nyhus, 2016; Torres-Romero et al., 2023) ทำให้ลิงจำเป็นต้องออกมาหาอาหารและน้ำจากพื้นที่ชุมชน เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับลิงมากขึ้น นำไปสู่สถานการณ์ของความขัดแย้ง (Haile et al., 2024; Hocking, 2017) นอกจากนี้ พฤติกรรมการให้อาหารลิงในเทศกาลหรือแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของคนสามารถนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงได้อีกด้วย (Langur Project Penang, 2020; สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2561.)

สาเหตุของความขัดแย้งจากทางด้านลิง พฤติกรรมของลิงเองก็มีส่วนทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง ยกตัวอย่างการเปลี่ยนพฤติกรรมจากเดิมที่ไม่กินผลผลิตทางเกษตรเช่น ลิงบาบูน (Olive monkey) และลิงกริเวท (Grivet monkey) ได้เรียนรู้ว่าข้าวโพดและกาแฟเป็นอาหารจากเดิมที่ไม่เคยมีประวัติการกินพืชเหล่านี้เลยในประเทศเอธิโอเปีย (Haile et al., 2024) หรือพฤติกรรมการเลียนแบบ (Social Learning) จากลิงตัวอื่นหรือสิ่งมีชีวิตอื่น เช่น การที่ลิงแสมในจังหวัดลพบุรีและลิงกังในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เรียนรู้ว่าถุงพลาสติกที่มนุษย์ถืออยู่มีอาหารอยู่ภายใน ลิงบางตัวจึงเลือกที่จะเข้าไปแย่งชิงถุงพลาสติกจากมือมนุษย์นั้นเพื่อให้มีอาหารกิน (เรื่องเล่าเขานี้, 2567; อมรินทร์ทีวี, 2565) นอกจากนี้ บางพื้นที่ยังพบปัญหาที่ลิงมีจำนวน

ประชากรมากเกินไปขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ได้ (Carrying capacity) ส่งผลให้เกิดปัญหาประชากรล้นพื้นที่และขยายพื้นที่หากินของลิงให้กว้างออกไป ทำให้ปัญหากระจายตัวมากขึ้น (Haile et al., 2024)

4.1.1.3 สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

ทั่วโลกมีประเทศพบสัตว์กลุ่มไพรเมทกระจายตัวอยู่ในประเทศทั้งหมด 90 ประเทศ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตร้อนและพื้นที่ใกล้เคียงในทวีปแอฟริกา อเมริกากลางและใต้ และเอเชีย (ภาพที่ 4.6) ซึ่งมีชนิดของไพรเมทที่พบทั้งหมด 504 ชนิด ใน 79 วงศ์ อย่างไรก็ตาม ชนิดของไพรเมทร้อยละ 75 จากทั้งหมดถูกรายงานว่ามีจำนวนลดลงในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเนื่องจากการขยายตัวของชุมชนเมืองและการใช้ประโยชน์ของคนและร้อยละ 60 อยู่ในสถานะถูกคุกคามจนเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ (Estrada et al., 2017) แต่ในบางพื้นที่ กลับพบว่ามีประชากรของไพรเมทเพิ่มขึ้นซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง (Haile et al., 2024)

ภาพที่ 4.6 แผนที่แสดงการกระจายตัวของสัตว์กลุ่มไพรเมททั่วโลกโดยสรุป ประเทศที่แรเงาสีเหลืองคือประเทศที่มีไพรเมทอยู่ ที่มาจาก New England Primate Conservancy

สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของพื้นที่ (Nyhus, 2016) และมีตั้งแต่ระดับที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ไม่เกิดปัญหา ไปจนถึงมีระดับที่ความรุนแรงสูงมาก เช่น การที่ลิงไล่ลักพาตัวเด็ก (McLennan & Hockings, 2015) หรือการกำจัดลิงตัวปัญหาออกไม่ว่าจะเป็นการย้าย (Translocation) หรือฆ่าทิ้ง (Culling) (Jones-Engel et al., 2006) แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว ผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในฝั่งของคนมักอยู่ในรูปแบบของทรัพย์สินเสียหายจากการทำลายของลิง (Hocking, 2017) การทำร้าย ล่าสัตว์เลี้ยง ปศุสัตว์ และเด็กทารก (Butler, 2000) และการทำร้ายร่างกายคนจากลิง (Beisner et al., 2014; McLennan & Hockings, 2015)

ผลกระทบของลิงจากความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงนั้น จะอยู่ในรูปแบบของการบาดเจ็บจากการถูกทำร้าย หรือแม้กระทั่งการโดนลิงด้วยกันทำร้ายระหว่างการเข้ามาหาอาหารกิน (Balasubramaniam et al., 2019) ทำให้ได้รับบาดเจ็บ หรือติดเชื้อจากบาดแผลและโรคติดต่อ ไปจนถึงการเสียชีวิตของลิงตัวดังกล่าว ผลกระทบทางด้านสรีระวิทยาของลิงจากความขัดแย้ง มีรายงานว่าลิงชิมแปนซีในประเทศอุกันดาที่อยู่ใกล้เขตเมืองมีฮอร์โมนเครียดสูง (Faecal Glucocorticoid Metabolite, fGCM) และทำให้เกิดพฤติกรรมการกินอาหารมีสัดส่วนของพืชเกษตรมากขึ้น (McLennan et al., 2019) นอกจากนี้ ยังมีรายงานการแพร่กระจายโรคจากคนสู่ลิงและลิงสู่คน ซึ่งพบได้ในลิงวงศ์ลิงใหญ่ (Great apes, Family Hominidae) เช่น กอริลลา หรือ ชิมแปนซี (Dunay et al., 2018) และในลิงกลุ่มลิงโลกเก่า (Macaque, Family Cercopithecidae) เช่น ลิงวอกที่วัดในประเทศเนปาล (Jones-Engel et al., 2006) ด้วยเหตุนี้ ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงที่สร้างผลกระทบเชิงลบให้กับทั้งคนและลิง จึงเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญสำหรับการอนุรักษ์และจัดการลิงของหลายประเทศ

4.1.1.4 การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

ลิงหลายชนิดที่สร้างปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงนั้นได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายทั้งกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ไซเตส (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) หรือกฎหมายภายในประเทศ เช่น พระราชบัญญัติอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่าในประเทศไทย ดังนั้นการจัดการลิงอย่างถูกต้องตามกฎหมายจึงทำได้เพียงไล่ออกจากพื้นที่เกิดเหตุ หรือต้องทนยอมรับกับปัญหาต่อไป (Hocking & Humle, 2009)

เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงนั้นมีหลายรูปแบบ ตั้งแต่การทำลายทรัพย์สิน บุกรุกพื้นที่เกษตร ทำร้ายร่างกายเพื่อแย่งชิงของไปจนถึงการทำให้ได้รับบาดเจ็บ รูปแบบผลกระทบเหล่านี้ สามารถเกิดได้ในหลายพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม บนถนนหรือทางเดินในป่า และพื้นที่ชุมชนเมือง ดังนั้นรูปแบบการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงจึงจำเป็นต้องเลือกให้เหมาะสมกับผลกระทบ สภาพสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ ด้วย รายงานของ Hocking & Humle (2009) ได้สรุปรูปแบบการบรรเทาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงใหญ่ (Human-Great Apes Conflict Prevention and Mitigation) ไว้ด้วยกันหลายรูปแบบ แบ่งรายละเอียดคร่าว ๆ ได้ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 รูปแบบและวิธีการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงที่พบได้ในระดับโลก แพลและอ้างอิงจาก Hocking & Humle (2009)

ประเภทการจัดการ	วิธีการ	ประสิทธิภาพ	ต้นทุน			ข้อจำกัด/ข้อพิจารณา
			ราคา	เวลา	แรงงาน	
การป้องกันพืช เกษตร	ไฟฉาย ตะโกนไล่ การ ลาดตระเวน โยนหิน ตี กระป๋อง จุดประทัด	สูง ถ้า เข้มแข็งมาก พอ	หลากหลาย	สูง	สูง	- ใช้กำลังคนมาก - เสี่ยงต่อการบาดเจ็บ - ในระยะยาวอาจไม่ได้ผลเนื่องจากลิงคุ้นชิน
การใช้รั้ว	รั้ว	หลากหลาย	หลากหลาย	ปานกลาง	ปานกลาง/ สูง	- ต้องการการดูแลสูง - ลิงอาจคุ้นเคยได้
	รั้วและบ่วงแร้ว	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	หลากหลาย	- ไม่มีประสิทธิภาพต่อการป้องกันลิงเข้าพื้นที่ - การใช้บ่วงแร้วร่วมด้วยทำให้ลิงได้รับบาดเจ็บ ติด เชือกจากแผลและเสียชีวิตได้
	รั้วไฟฟ้า	หลากหลาย	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง/ สูง	- ต้องการการดูแลขั้นสูงมาก และมีความรู้เกี่ยวกับ ไฟฟ้า
	การจัดพื้นที่กั้นชน	หลากหลาย	สูง	ต่ำ	ต่ำ	- ต้องมีการออกแบบที่ดี - ประสิทธิภาพขึ้นกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของลิง
การขับไล่	หุ่นไล่กา	ยังไม่ได้ ตรวจวัด	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	- ลิงคุ้นชินได้
	ขับไล่ด้วยเสียง	ยังไม่ได้ ตรวจวัด	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ/ปาน กลาง	- มีโอกาสเปลี่ยนพฤติกรรมลิง - อาจส่งผลกระทบต่อสัตว์ชนิดอื่น ๆ ด้วย

ประเภทการจัดการ	วิธีการ	ประสิทธิภาพ	ต้นทุน			ข้อจำกัด/ข้อพิจารณา
			ราคา	เวลา	แรงงาน	
	ขับไล่ด้วยสารเคมี เช่น สเปรย์พริก การจุดควันไฟ	ยังไม่ได้ ตรวจวัด	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	- ต้องการความเชี่ยวชาญในการใช้งาน - เสี่ยงต่อการบาดเจ็บทั้งคนและลิง - อาจส่งผลกระทบต่อสัตว์ชนิดอื่น
การจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ลดการเปลี่ยนพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่ชุมชน	สูง	หลากหลาย	หลากหลาย	หลากหลาย	- ต้องการการวางแผนอย่างรอบคอบ และการสนับสนุนจากชุมชน
	ย้ายพื้นที่เกษตรกรรมออกจากที่อยู่อาศัยของลิง	สูง	หลากหลาย	หลากหลาย	หลากหลาย	- ต้องการการวางแผนอย่างรอบคอบ และการสนับสนุนจากชุมชน
	จัดพื้นที่ให้หลายชุมชนมาอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกันเป็นกลุ่ม ๆ	สูง	หลากหลาย	หลากหลาย	หลากหลาย	- ต้องการการวางแผนอย่างรอบคอบ และการสนับสนุนจากชุมชน
	เปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกพืชอาหาร	หลากหลาย	หลากหลาย	หลากหลาย	หลากหลาย	- ต้องการการวางแผนอย่างรอบคอบ และการสนับสนุนจากชุมชน
	เปลี่ยนชนิดพืชที่ปลูกเป็นพืชที่ลิงไม่กิน/วางแผนการปลูกพืชแบบสลับ/ผสมผสาน	สูง	ต่ำ	ไม่มีข้อมูล	หลากหลาย	- ต้องการการวางแผนอย่างรอบคอบ และการสนับสนุนจากชุมชน
	ปรับปรุงวิธีการเพาะปลูกให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน	หลากหลาย	สูง	หลากหลาย	หลากหลาย	- คนในชุมชนได้ประโยชน์โดยตรง

ประเภทการจัดการ	วิธีการ	ประสิทธิภาพ	ต้นทุน			ข้อจำกัด/ข้อพิจารณา
			ราคา	เวลา	แรงงาน	
	สร้างทางเชื่อม (Corridor) ให้ลิง	ยังไม่มีข้อมูล	สูง	สูง	สูง/ต่ำ	- สัตว์และพืชพื้นถิ่นได้ประโยชน์ - ต้องการการวางแผนอย่างรอบคอบ และการสนับสนุนจากชุมชน
	จัดแหล่งน้ำที่ปลอดภัยให้ทั้งคนกับลิง	สูง	หลากหลาย	ต่ำ	ต่ำ	- ลดโอกาสเผชิญหน้า - ลดโอกาสการแพร่เชื้อโรคระหว่างคนกับลิงผ่านแหล่งน้ำ
	ขยายพื้นที่อนุรักษ์	สูง	สูง	หลากหลาย	สูง	- สัตว์และพืชพื้นถิ่นได้ประโยชน์ - ต้องการการวางแผนอย่างรอบคอบ และการสนับสนุนจากชุมชน
	จัดตั้งเขตพื้นที่อนุรักษ์ใหม่	สูง	สูง	สูง	สูง	- สัตว์และพืชพื้นถิ่นได้ประโยชน์ - ต้องการการวางแผนอย่างรอบคอบ และการสนับสนุนจากชุมชน - ต้องการการสนับสนุนจากรัฐบาลและจากในระดับประเทศ
	เสริมพื้นที่แหล่งอาหารและคุณภาพของแหล่งที่อยู่อาศัย (Habitat enrichment)	ปานกลาง/สูง	หลากหลาย	สูง	หลากหลาย	- สัตว์และพืชพื้นถิ่นได้ประโยชน์ - ต้องการการวางแผนอย่างรอบคอบ และการสนับสนุนจากชุมชน

ประเภทการจัดการ	วิธีการ	ประสิทธิภาพ	ต้นทุน			ข้อจำกัด/ข้อพิจารณา
			ราคา	เวลา	แรงงาน	
การจับย้าย (Translocation)	ย้ายลิงตัวปัญหาออก เช่น การย้ายไปแหล่งที่อยู่ใหม่ หรือการกำจัดทิ้ง	ยังไม่มีข้อมูล	สูง	สูง	สูง	- มีข้อควรพิจารณาทางด้านจริยธรรมต่อสัตว์ - การขนย้ายและขนส่งสัตว์ - อาจเกิดปัญหาต่อสังคมของลิงตัวที่ย้ายออกมา - ยังต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงประสิทธิภาพ และ ความเสี่ยงของการแพร่กระจายโรค
	การย้ายหรือกำจัดทั้ง ประชากรลิง	สูง	สูง	สูง	สูง	- เป็นวิธีการที่ซับซ้อนและต้องพิจารณาในหลายด้าน เช่น จริยธรรม การขนย้าย การวิจัยผลกระทบที่ เกิดขึ้น - ยังต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงประสิทธิภาพ และ ความเสี่ยงของการแพร่กระจายโรค
การให้ความรู้ และการวิจัย	การเก็บข้อมูลจากการวิจัย เช่น ชีววิทยาและนิเวศวิทยา ของลิง ผลกระทบที่เกิดขึ้น และการรับรู้ต่อปัญหาของ คนในพื้นที่	ไม่ได้ให้ ประโยชน์กับ การแก้ปัญหา โดยตรง	สูง	สูง	สูง	- เป็นวิธีที่ช่วยให้ข้อมูลสำหรับการจัดการปัญหาใน อนาคต เช่น แนวทางการช่วยเหลือผู้ได้รับบาดเจ็บ แนวทางการปฏิบัติตัวเมื่อเจอลิง หรือวิธีป้องกันตัว จากการโดนลิงทำร้าย เป็นต้น - จำเป็นต้องมีการออกแบบและได้รับความร่วมมือ จากชุมชนในพื้นที่เพื่อให้สามารถดำเนินการได้ใน ระยะยาว

ประเภทการจัดการ	วิธีการ	ประสิทธิภาพ	ต้นทุน			ข้อจำกัด/ข้อพิจารณา
			ราคา	เวลา	แรงงาน	
	กิจกรรมให้ความรู้และสร้างความตระหนักรู้	หลากหลาย	หลากหลาย	สูง	สูง	- ช่วยสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ทำให้ระดับการอยู่ร่วมหรือระดับความทนได้ (Tolerance) ต่อปัญหาของชุมชนดีขึ้น - จะมีประสิทธิภาพมากถ้ามีคนในชุมชนเข้ามาเป็นคนกลางในการสื่อความรู้ออกไปในชุมชน - ต้องมีการวางแผนและปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่เกิดปัญหา
การจัดการที่ให้ประโยชน์ทางตรง	การจ้างงานในชุมชน เช่น การให้คนในชุมชนเป็นนักวิจัยในโครงการเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยของลิงและคนหรือมีคฤหบดีนำเที่ยว	หลากหลาย	สูง	สูง	สูง	- มีความเสี่ยงต่อการคั่นชินของลิง ทำให้ปัญหาลิงไม่ได้ถูกแก้โดยตรง - ทำให้เกิดอาชีวะและชุมชนได้รับประโยชน์ - ช่วยเพิ่มระดับความทนได้ต่อปัญหา - ต้องการความร่วมมือในระยะยาว การจัดการที่มีประสิทธิภาพและการสนับสนุนจากหลายภาคส่วน
	โครงการพัฒนาท้องถิ่น (Local development project)	หลากหลาย	สูง	สูง	สูง	- เหมือนข้อการจ้างงานในชุมชน - ต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการอนุรักษ์ - ต้องดำเนินการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และน่าเชื่อถือ

ประเภทการจัดการ	วิธีการ	ประสิทธิภาพ	ต้นทุน			ข้อจำกัด/ข้อพิจารณา
			ราคา	เวลา	แรงงาน	
						- ต้องพิจารณาความเหมาะสมของคนที่จะเข้ามาอยู่โครงการด้วย
	แผนเสริมอำนาจท้องถิ่น (Local empowerment scheme)	หลากหลาย	สูง	สูง	สูง	- เหมือนข้อการจ้างงานและโครงการพัฒนาท้องถิ่น - ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในระดับประเทศ และหน่วยงานอื่น ๆ
การเยียวยาหรือชดเชยความเสียหาย	การจ่ายเงินเยียวยา	ได้ผลเฉพาะหน้า	สูง	สูง	หลากหลาย	- เป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ยั่งยืน - ต้องมีการตรวจสอบโดยคนในท้องถิ่นว่าเกิดความเสียหายจริงตามระบุหรือไม่
	การเยียวยาในรูปแบบอื่น เช่น อาหาร ยา หรือสิ่งของทดแทน	หลากหลาย	ปานกลาง/ สูง	หลากหลาย	หลากหลาย	- ต้องมีการตรวจสอบโดยคนในท้องถิ่นว่าเกิดความเสียหายจริงตามระบุหรือไม่

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์ที่มีการนำมาใช้ในการจัดการการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง แบ่งได้เป็น 10 แนวทาง ดังนี้

1) การไล่และป้องกันลิง

การไล่และป้องกันลิงเป็นการจัดการและบรรเทาปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง เฉพาะหน้า จากสถานการณ์ปัญหาลิงบุกรุกพื้นที่ชุมชนมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ วิธีการไล่และป้องกันลิงจึงมีความหลากหลายขึ้นกับบริบทของพื้นที่นั้น ๆ ตัวอย่างของวิธีการไล่ลิง เช่น การสร้างหุ่นไล่กา การติดตั้งรั้วและเสียงเตือนเพื่อไล่ลิง การไล่ลิงด้วยเสียงดัง การจุดประทัด การใช้หนังสือตีทั้งยังถูกตัวลิงและยิงขู่ การใช้หินขว้างลิง การตีลิงด้วยไม้ และการใช้กับดัก การเลี้ยงสุนัขเพื่อตามล่าลิง หรือแม้แต่การใช้ปืนเพื่อล่าลิงที่บุกรุกบ้านเรือน (Ahsan & Uddin, 2014; Olaleru et al., 2020; Permana et al., 2020; Karayathil et al., 2023; Senthilkumar et al., 2024; Sharma et al., 2011) ตัวอย่างของการป้องกันลิง เช่น การใช้ตุ๊กตาเสือหรือเสือดาวมาวางขู่ให้ลิงกลัว การทำรั้วป้องกันพืชผลจากลิง การติดตั้งรั้วไฟฟ้า เป็นต้น (Ahsan & Uddin, 2014; Olaleru et al., 2020; Karayathil et al., 2023)

2) การจัดการกับแหล่งอาหารของลิงที่อยู่ในพื้นที่ของคนและการควบคุมประชากรลิง

การจัดการกับแหล่งอาหารของลิงที่อยู่ในพื้นที่ของคนเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยจัดระเบียบให้ลิงสามารถอยู่ร่วมกับมนุษย์ได้โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหามากนัก เช่น การจำกัดการให้อาหารลิง (Dittus et al., 2019) ไม่ควรให้มีจุดให้อาหารลิงอย่างอิสระ เนื่องจากลิงเป็นสัตว์ที่เรียนรู้เร็ว การกำหนดจุดให้อาหารลิง (Sharma et al., 2011) จะทำให้ลิงเรียนรู้ว่าจะต้องไปที่ใดเมื่อต้องการอาหาร และได้อาหารแน่นอน ซึ่งมาตรการนี้จะช่วยลดการกระจายตัวของลิง เพื่อออกไปหาอาหารในวงกว้าง ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะทำให้การปะทะระหว่างลิงกับคนควบคุมได้ยาก ขณะเดียวกันก็ควรมีการจัดการขยะที่ป้องกันลิงเข้ามาคุ้ยหาอาหาร เช่น การใช้ถังขยะที่ลิงไม่สามารถเปิดได้ การเก็บและกำจัดขยะอย่างสม่ำเสมอ และลดจนการจัดการแหล่งน้ำ เพื่อลดการดึงดูดลิงเข้ามาในพื้นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ด้วย (Dittus et al., 2019) อย่างไรก็ตาม การที่ลิงได้รับอาหารอย่างเพียงพออาจนำไปสู่การเพิ่มจำนวนประชากรลิงอย่างรวดเร็วได้ ดังนั้นการจัดการกับแหล่งอาหารของลิงควรดำเนินการควบคู่ไปกับการควบคุมจำนวนประชากรลิง โดยใช้การทำหมัน (Dittus et al., 2019; Senthilkumar et al., 2024; Solomon, 2013) เพื่อจำกัดจำนวนประชากรลิงในระยะยาวให้สอดคล้องกับปริมาณอาหารที่รองรับได้

3) การย้ายลิงออกจากพื้นที่ชุมชนและการจัดการถิ่นที่อยู่อาศัยของลิงในธรรมชาติ

ในกรณีที่ลิงก่อปัญหา มีพฤติกรรมก้าวร้าว และสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนมาก อาจจำเป็นต้องมีการจับและย้ายลิงที่เคยชินกับการอยู่ใกล้ชุมชนคน ออกไปไว้ในศูนย์พักพิง (Solomon, 2013; Devi & Saikia, 2008) หรือมีการวางแผนระยะยาว เพื่อย้ายลิงไปยังพื้นที่ป่าสงวนหรือพื้นที่คุ้มครอง (Senthilkumar et al., 2024) ซึ่งจะทำให้ลิงได้กลับไปอยู่อาศัยและหากินในพื้นที่ธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม มาตรการนี้จะประสบความสำเร็จได้ต้องทำควบคู่กับการฟื้นฟูพื้นที่ป่าโดยการปลูกต้นไม้ที่สามารถเป็นแหล่งอาหารให้กับลิง เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างลิงกับคน (Ahsan & Uddin, 2014; Karayathil et al., 2023) การปลูกป่าไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อลิงเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพโดยรวม เนื่องจากป่าที่ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์หลากหลายชนิด นอกจากนี้ ความพยายามในการฟื้นฟูเหล่านี้ยังช่วยป้องกันการกัดเซาะของดิน ปรับปรุงการกักเก็บน้ำ และเพิ่มความสามารถในการกักเก็บคาร์บอนของพื้นที่ได้อีกด้วย (Devi & Saikia, 2008)

นอกจากการฟื้นฟูถิ่นที่อยู่อาศัยของลิงแล้ว ขั้นตอนสำคัญอีกประการหนึ่งคือการลดการบุกรุกของคนเข้าไปในพื้นที่ป่า เนื่องจากการขยายตัวของเมืองที่เข้ามาประชิดขอบป่าจะทำให้ลิงมีโอกาสเข้ามาปะทะกับคนมากขึ้น การจัดตั้งและบังคับใช้เขตกันชน (buffer zone) หรือทางเดินสัตว์ป่า (wildlife corridors) ซึ่งช่วยให้สัตว์ป่ารวมถึงลิง สามารถเคลื่อนย้ายระหว่างพื้นที่ป่าได้อย่างอิสระโดยไม่ต้องเข้ามาในพื้นที่ของคน ลดความเสี่ยงความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่าได้ ในขณะเดียวกันการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในความพยายามลดการบุกรุกหรือแผ้วถางพื้นที่ป่าก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำควบคู่กัน การให้การศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักรู้สามารถช่วยให้ประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญของการอนุรักษ์พื้นที่ป่า และประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อป่ายังคงอยู่ทั้งต่อสัตว์ป่าและความเป็นอยู่ของคน การส่งเสริมแนวทางการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืนเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของคนที่อาศัยอยู่รอบป่าต้องทำการเกษตร เช่น การเกษตรเชิงวนเกษตร หรือการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งผสมผสานการปลูกต้นไม้และการอนุรักษ์ป่าเข้ากับการทำการเกษตร

4) การใช้หลักการด้านนิเวศวิทยาเชิงพื้นที่ (spatial ecology) และการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดิน

นิเวศวิทยาเชิงพื้นที่ (spatial ecology) เกี่ยวข้องกับการศึกษารูปแบบการเคลื่อนที่ พฤติกรรมการหาอาหาร และการเลือกใช้ถิ่นที่อยู่อาศัยของลิง เพื่อระบุพื้นที่ที่มีแนวโน้มที่จะเกิดการปะทะกับคนบ่อยที่สุด ด้วยการทำความเข้าใจพื้นที่และการติดตามตรวจสอบการเคลื่อนย้ายของลิงเป็นประจำ นักวิจัยสามารถชี้เป้าจุดที่เป็น “จุดเสี่ยง” ของการปะทะระหว่างคนกับลิง เช่น พื้นที่ใกล้ชายขอบป่า แหล่งทิ้งขยะ หรือย่านการค้าที่มีอาหาร เมื่อ

สามารถระบุจุดเสี่ยงเหล่านี้ได้แล้ว ทำให้สามารถดำเนินการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อแทรกแซงเฉพาะจุดได้ ตัวอย่างเช่น การสร้างเขตอนุรักษ์ในเมืองหรือพื้นที่สงวน เพื่ออนุรักษ์ลิง (Olaleru et al., 2020; Sharma et al., 2011) นอกจากจะเป็นการสร้างที่อยู่อาศัยให้ลิงในเขตเมืองหรือชานเมืองที่เลียนแบบที่อยู่อาศัยในธรรมชาติ โดยมีการปลูกพืชอาหารที่ลิงชอบกิน เพื่อดึงดูดให้ลิงอาศัยอยู่เฉพาะในบริเวณนั้น เป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับเมืองด้วย และควรสร้างทางเดินสัตว์ป่า (wildlife corridors) ซึ่งช่วยให้ลิงเดินทางได้อย่างปลอดภัยระหว่างถิ่นที่อยู่ที่กระจัดกระจายกันออกไป โดยไม่ต้องเข้ามาในพื้นที่เมืองที่คนอาศัยอยู่ ซึ่งจะช่วยลดความถี่ของการปะทะระหว่างคนกับลิง และยังสามารถรักษาความเชื่อมโยงทางระบบนิเวศของลิง และสร้างเขตกันชน (buffer zones) รอบพื้นที่เมือง เพื่อทำหน้าที่เป็นพื้นที่เปลี่ยนผ่านระหว่างเขตที่อยู่อาศัยของคนกับถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติของลิง โดยในเขตกันชนมักจะมีการปลูกพืชที่ลิงไม่ค่อยสนใจ หรือใช้สิ่งกีดขวางตามธรรมชาติ เช่น พุ่มไม้หนามหรือคูน้ำ เพื่อป้องกันไม่ให้ลิงข้ามเข้ามาในเขตพื้นที่ของคน เขตกันชนเหล่านี้ยังสามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่ที่นักอนุรักษ์ใช้มาตรการป้องกันที่ไม่เป็นอันตราย เช่น การใช้เสียงหรือสัญญาณเตือน เพื่อขับไล่ลิงโดยไม่ทำร้าย (Olaleru et al., 2020) การทำความเข้าใจนิเวศวิทยาเชิงพื้นที่ของลิงยังสามารถนำมาใช้ในการจัดการลิง โดยการลดทรัพยากรที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เช่น แหล่งอาหารจากคน การย้ายถิ่นนอนของลิงให้ห่างจากเขตเมือง และการเพิ่มความตระหนักรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับการไม่ให้อาหารลิง นอกจากนี้ การแทรกแซงที่ไม่ใช้ความรุนแรง เช่น การติดตั้งรั้วไฟฟ้าและการจัดการขยะที่ดีขึ้น มีบทบาทสำคัญในการลดความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงที่มีประสิทธิภาพในระยะยาวและเกิดความยั่งยืน (Dittus et al., 2019; Hoffman & O'Riain, 2012)

5) การสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของลิง

การให้ความสำคัญกับวิธีการจัดการลิงที่ไม่ก้าวร้าวและไม่ทำให้บาดเจ็บโดยอาศัยกลยุทธ์ เช่น การรณรงค์สร้างความตระหนัก การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับพฤติกรรมของลิง ความสำคัญทางนิเวศวิทยาของลิง และประโยชน์ของการอนุรักษ์ จะช่วยปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนในพื้นที่จากการมองว่าลิงเป็นสัตว์รบกวนไปสู่การเข้าใจบทบาทของพวกมันในระบบนิเวศ นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมวิธีการอยู่ร่วมกันกับลิงที่เหมาะสมโดยไม่ใช้ความรุนแรง (Ahsan & Uddin, 2014; Karayathil et al., 2023; Sharma et al., 2011; Agyei et al., 2019; Parambu et al., 2024)

6) การบูรณาการมิติทางวัฒนธรรม

ในประเทศอินเดียและศรีลังกา ความเชื่อทางวัฒนธรรมและศาสนาเกี่ยวกับลิงมีบทบาทสำคัญในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ลิงได้รับการเคารพในฐานะสัตว์

ศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาฮินดูและศาสนาท้องถิ่นอื่น ๆ ในวัดฮินดูหลายแห่ง ลิงถูกเชื่อว่าเป็นตัวแทนของหนุมาน เทพเจ้าลิงที่เป็นสัญลักษณ์ของพลังกำลัง ความจงรักภักดี และความซื่อสัตย์ พวกมันจึงไม่ถูกล่า การใช้มาตรการทางศาสนาที่เน้นความศักดิ์สิทธิ์ของลิงเพื่อลดการทำร้ายลิงโดยตรงเป็นสิ่งที่ควรนำมาใช้ (Sharma et al., 2011; Solomon, 2013) รูปแบบการบริหารจัดการของรัฐ จึงควรคำนึงถึงผลกระทบต่อมนุษย์ความสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรมของลิง แม้ว่าศาสนาพุทธและฮินดูที่มีอิทธิพลในศรีลังกาส่งเสริมความเมตตา กรุณาต่อสัตว์ป่า ในบางกรณีความเชื่อเหล่านี้ถูกละเลยเมื่อประชาชนต้องปกป้องที่ดินและพืชผลจากการรุกรานของลิง ดังนั้นจึงควรมีแนวทางการจัดการที่อิงตามวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น (Rudran et al., 2021) จากการศึกษาของ Parambu et al. (2024) พบว่าอาชีพและความเกี่ยวข้องทางศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับลิง การทำงานใกล้ชิดกับผู้นำศาสนา ตลอดจนการรณรงค์ให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่วัดและผู้มาสักการะจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง โดยการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลที่ตามมาโดยไม่ตั้งใจจากการให้อาหารลิง ผู้ที่มาสักการะได้รับการสนับสนุนให้ลดหรือหยุดการให้อาหารลิงโดยสิ้นเชิง หรือเปลี่ยนรูปแบบการถวายให้มีความยั่งยืนมากขึ้น โดยไม่เกี่ยวข้องกับการให้อาหารสัตว์ ในศรีลังกาความร่วมมือกับผู้นำศาสนาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เพื่อลดการให้อาหารลิงในพื้นที่เมือง ดำเนินการผ่านการจัดแคมเปญสร้างความตระหนักแก่สาธารณชน โดยมุ่งเน้นไปที่การให้ความรู้แก่ชุมชนเกี่ยวกับบทบาททางนิเวศวิทยาของลิงในถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ และเน้นย้ำความสำคัญของการปล่อยให้ลิงหาอาหารเองตามธรรมชาติ แทนที่จะพึ่งพาอาหารจากคน (Nyombi & Ratnayake, 2021) ดังนั้นการพัฒนาแผนการอนุรักษ์ที่เคารพต่อศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นปัจจัยเสริมที่จะช่วยให้การจัดการและบรรเทาปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงประสบความสำเร็จได้ (Parambu et al., 2024)

7) การบังคับใช้กฎหมาย/เทศบัญญัติ/ระเบียบ อย่างเข้มงวด

กฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่ามีบทบาทสำคัญในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในหลายประเทศ แต่ประสิทธิภาพของกฎหมายขึ้นอยู่กับ การบังคับใช้อย่างเคร่งครัด หากการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอหรือไม่สม่ำเสมอ ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงจะทวีความรุนแรงขึ้น เนื่องจากถิ่นที่อยู่อาศัยของลิงถูกทำลายจากกิจกรรมผิดกฎหมาย เช่น การตัดไม้ทำลายป่าและการบุกรุกที่ดิน การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดจึงมีความสำคัญ ไม่เพียงเพื่อปกป้องประชากรลิง แต่ยังให้แน่ใจว่ากิจกรรมของคนจะไม่ทำให้ลิงต้องออกจากป่าและเข้ามาในพื้นที่ของคน ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาในการทำลายพืชผล บุกรุกเข้าไปในบ้าน และก่อให้เกิดอันตราย (Agyei et al., 2019) นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวที่มีลิงอาศัยอยู่ควรมีการปรับปรุงกฎระเบียบในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและลิง และบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวไม่ให้สร้างผลกระทบที่

เป็นเงื่อนไขนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่ ขณะเดียวกันก็เป็นการควบคุมพฤติกรรมลิงไม่ให้ก่อความเดือดร้อนรำคาญหรือเป็นอันตรายแก่นักท่องเที่ยว (Li et al., 2024)

8) การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบริหารจัดการสถานการณ์อย่างเป็นระบบ

สำหรับการบริหารจัดการสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ควรมีการจัดตั้งศูนย์รายงานปัญหาการบุกรุกของลิง การจัดทำระบบติดตามประชากรลิง การพัฒนานโยบายจัดการอุกเหตุนั้นที่เกิดสถานการณ์พิเศษ (Li et al., 2024) แนวทางดังกล่าวสามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน (Rudran et al., 2021) ในรูปแบบพลเมืองอาสาสมัครช่วยแจ้งปัญหา ติดตามประชากรลิง และเก็บรวบรวมข้อมูลรวมถึงการพูดคุยวางแผนเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน ในพื้นที่ท่องเที่ยวควรมีการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์ เช่น การแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์ เพื่อลดความขัดแย้งและส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีทัศนคติเชิงบวกต่อการอนุรักษ์ลิง (Agyei et al., 2019) ทั้งนี้การจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงอย่างยั่งยืน ต้องคำนึงถึงด้านกฎหมาย วัฒนธรรม และการอนุรักษ์ โดยต้องมีการสร้างความตระหนักรู้และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐบาล นักวิจัย องค์กรอนุรักษ์ และชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยของลิงและการให้ความรู้แก่ชุมชนในการอยู่ร่วมกับสัตว์ป่าอย่างสมดุล (Permana et al., 2020; Senthilkumar et al., 2024)

9) การเยียวยาหรือชดเชยความเสียหาย

มาตรการการชดเชยความเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบ แม้จะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่ก็เป็นการแสดงความรับผิดชอบและความจริงใจในการแก้ปัญหาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการสัตว์ป่าและดูแลสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งยังมีผลในเชิงจิตวิทยาที่ส่งผลต่อทัศนคติของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับลิงด้วย (Agyei et al., 2019; Rudran et al., 2021; Li et al., 2024)

10) การพัฒนาตัวแบบธุรกิจในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน

การหาจุดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และความต้องการทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น มีความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจให้คนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการมีอยู่ของลิงในพื้นที่มากขึ้น ตัวแบบธุรกิจที่สนับสนุนให้เกิดการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนแก่ท้องถิ่น ช่วยส่งเสริมให้ชุมชนดูแลปกป้องลิง แทนที่จะมองว่าลิงเป็นศัตรูที่สร้างปัญหา Li et al. (2024)

4.1.2 ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทย

4.1.2.1 สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทย

ศูนย์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2567) ได้ระบุสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงไว้ดังนี้ ประชากรลิงเพิ่มขึ้น ประชาชนเพิ่มขึ้น การขยายตัวของชุมชน พื้นที่หาอาหารของลิงลดลง คนให้อาหารลิง ลิงติดใจในรสชาติอาหารของคน พื้นที่อยู่อาศัยของคนและลิงทับซ้อนกัน และไม่มีการจัดการขยะที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้ก็ถูกระบุว่าเป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่อื่น ๆ เช่นกัน (Haile et al., 2024; Hocking, 2017; Nyhus, 2016; Torres-Romero et al., 2023)

อย่างไรก็ตาม จากงานวิจัยความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงที่สืบค้นมา กลับไม่พบว่ามีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหาสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทยโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลักฐานเลย แต่พบว่า มีกระบวนการจัดประชุมกลุ่มย่อย ทำแบบสอบถามและสัมภาษณ์คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งโดยใช้ศาสตร์ทางสังคมวิทยาเข้ามาเป็นเครื่องมือในการวิจัย เช่น การศึกษาความสัมพันธ์ของคนกับลิงแสมในอำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์โดย Suwannarong et al. (2023) ซึ่งสรุปว่า ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่นั้นมาจากความเชื่อด้านความศักดิ์สิทธิ์ของลิง และปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับลิงที่ไม่ได้รับการจัดการหรือได้รับความรู้ความเข้าใจอย่างเหมาะสม เช่น การให้อาหารในพื้นที่วัดที่คนถือว่าเป็นการทำบุญเพื่อความโชคดี ในขณะที่บางคนก็ยังไม่รู้ว่าการให้อาหารลิงนั้นเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการได้รับส่งต่อเชื้อโรคจากคนสู่ลิงและลิงสู่คน หรือเป็นการทำให้ลิงมีพฤติกรรมคุ้นชินกับคนมากขึ้น และได้รับสารอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ

4.1.2.2 สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทย

ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทยแบ่งออกตามพื้นที่อยู่อาศัยของลิงได้เป็น 2 รูปแบบตามรายงานแผนแม่บทการบริหารจัดการปัญหาลิงในจังหวัดลพบุรีอย่างยั่งยืน โดยคณะกรรมการติดตามกลไกและพิจารณาการปกป้องคุ้มครองสัตว์ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (2560) รูปแบบที่ 1 คือ ลิงที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติ เช่น ลิงในพื้นที่อนุรักษ์ อุทยานแห่งชาติหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และรูปแบบที่ 2 คือ ลิงที่ถูกนำมาเลี้ยงหรือถูกนำมาปล่อยไว้ในพื้นที่ชุมชนหรือพื้นที่เมือง เช่น วัด สำนักสงฆ์ และเทศบาล ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทยจะอยู่ในรูปแบบที่ 2 คือ ลิงในพื้นที่ชุมชน

ในแผนแม่บทของคณะกรรมการติดตามกลไกและพิจารณาการปกป้องคุ้มครองสัตว์ (2560) ระบุพื้นที่ที่เกิดปัญหาคับกับลิงในปี พ.ศ. 2554 ไว้ทั้งหมด 183 แห่ง ซึ่งเป็นพื้นที่ในบริเวณ 90 อำเภอของ 47 จังหวัด ข้อมูลจากรายงานแนวทางปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาลิงในพื้นที่ชุมชน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2561) ระบุพื้นที่ปัญหาโดยวิธีการใช้แบบสอบถามส่งไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งเมื่อปี พ.ศ. 2558 พบพื้นที่ที่เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงทั้งหมด 183 แห่ง และข้อมูลจากการสำรวนนับประชากรลิงของสำนักอนุรักษ์สัตว์ป่าร่วมกับหน่วยงานภาคสนามในพื้นที่ในปี พ.ศ. 2561 พบพื้นที่ที่เกิดปัญหาทั้งหมด 222 แห่ง จนมาถึงปี พ.ศ. 2567 ศูนย์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์ระบุว่ามีพื้นที่ที่เกิดความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงถึง 306 แห่ง และแบ่งระดับความรุนแรงของความขัดแย้งไว้ 3 ระดับ (ภาพที่ 4.7)

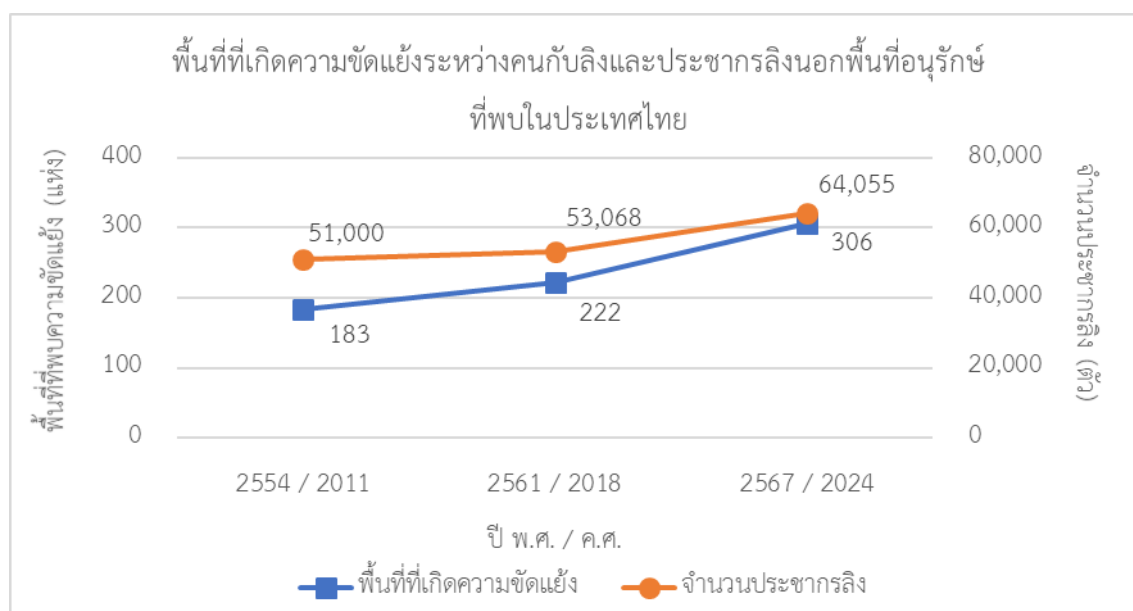

ภาพที่ 4.7 พื้นที่ที่มีความขัดแย้งคนกับลิงในประเทศไทย ที่มา: ศูนย์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช (2567)

จำนวนของลิงที่ปรากฏอยู่ในปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในรายงานแผนแม่บทการจัดการลิงโดยคณะกรรมการติดตามกลไกและพิจารณาการปกป้องคุ้มครองสัตว์ (2560) ระบุจำนวนลิงที่ก่อปัญหาในปี พ.ศ. 2554 ไว้ที่ 51,000 ตัว ในขณะที่ข้อมูลจากสำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า (2561) สำนักรวณประชากรในช่วงเดือน สิงหาคม-กันยายน พ.ศ. 2561 นับลิงจากพื้นที่ขัดแย้ง 173 แห่งได้ทั้งหมด 53,068 ตัว และในปัจจุบัน ศูนย์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า รวบรวมข้อมูล ระบุชนิดและจำนวนของลิงจากการสำรวจประชากรลิงที่อยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์ในความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2567 ไว้ทั้งหมด 5 ชนิด มีจำนวนประชากรที่ก่อปัญหาทั้งหมด 64,055 ตัว เรียงลำดับตามจำนวนของแต่ละชนิด ดังตารางที่ 2 ดังนั้นจึงถือได้ว่า ปัญหาลิงในภาพรวมของประเทศไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทั้งในด้านของพื้นที่เกิดปัญหาและจำนวนประชากรลิง (ภาพที่ 4.8)

ตารางที่ 4.2 ชนิดและประชากรลิงที่อยู่นอกพื้นที่อนุรักษ์ ที่มา: ศูนย์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช (2567)

ชนิดลิง	ชื่อวิทยาศาสตร์	จำนวน	ร้อยละ
ลิงแสม Crab-eating macaque, long-tailed macaque	<i>Macaca fascicularis</i>	59,900	93.51
ลิงกัง Pig-tailed macaque	<i>Macaca nemestrina</i>	1,365	2.13
ลิงวอก Rhesus macaque	<i>Macaca mulatta</i>	1,310	2.05
ลิงเสน Stump-tailed macaque	<i>Macaca arctoides</i>	1,174	1.83
ลิงอ้ายเงี้ยว Assamese macaque, Swarti macaque	<i>Macaca assamensis</i>	306	0.56

ภาพที่ 4.8 พื้นที่ที่เกิดความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงและประชากรลิงนอกพื้นที่อนุรักษ์ที่พบในประเทศไทย

ผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทย โดยทั่วไปจะถูกกล่าวถึงในรูปแบบของการทำลายทรัพย์สิน ช่มชู้หรือหรือสร้างความรำคาญต่อจิตใจ และอาจจะเป็นได้ถึงขั้นการทำร้ายร่างกาย (สุมาลี, 2538; คชกริชและนันทิยา, 2553; มหิศร, 2553) แต่ไม่พบรายงานใดที่ให้รายละเอียดของความเสียหายทางทรัพย์สิน เช่น ความเสียหายที่ถูกลิงทำลายทรัพย์สินที่ประเมินความเสียหายเป็นเงินบาท หรือความถี่ของอุปสรรคที่เสียหายในพื้นที่ที่พบความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

ผลกระทบจากการถูกลิงทำร้ายร่างกายในประเทศไทย พบรายงานวิจัยเรื่อง อุบัติการณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บจากลิงของคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ระหว่าง

ปี พ.ศ. 2556–2560 โดย อโณทัย จัตุพร (2561) ระบุว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2556–2560 มีคนถูกลิงทำร้ายทั้งหมด 484 คน เฉลี่ยปีละ 96.8 คน/ปี เมื่อแบ่งตามประเภทของกลุ่มคนที่ถูกลิงทำร้ายออกเป็นสามกลุ่มพบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติบาดเจ็บจากลิงมากที่สุดและมีความเสี่ยงต่อการได้รับบาดเจ็บจากลิงสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และต่ำที่สุดในกลุ่มคนท้องถิ่น ช่วงเวลาที่คนถูกลิงทำร้ายมากที่สุดคือช่วงกลางวัน โดยเฉพาะช่วงเย็น 14.01–18.00 น. และสาเหตุที่ทำให้ลิงเข้ามาทำร้าย ร้อยละ 33.3 มาจากการให้อาหารลิงกับมือโดยตรง และร้อยละ 16.7 คือการถูกลิงแย่งสิ่งของ ส่วนเหตุอื่น ๆ ที่พบ ได้แก่ การถูกลิงปีนป่ายหรือกระโดดใส่ตัว การช่วยเหลือลิงที่ถูกไฟฟ้าดูด การเล่นหยอกล้อกับลิง และการเข้าไปช่วยเด็กจากลิงที่ก้าวร้าว

ข้อกังวลอย่างหนึ่งของความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงคือโรคติดต่อจากสัตว์สู่คนหรือจากคนสู่สัตว์ (Zoonotic diseases) กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2567) ระบุว่าโรคติดต่อจากลิงสู่คนที่พบได้บ่อยคือ โรคภูมิแพ้ (Allergic disease) โรคบาดทะยัก โรคฝีดาษลิง และยังมีโรคที่อันตรายถึงชีวิตได้ด้วย เช่น โรคไข้เลือดออก โรคพิษสุนัขบ้าและโรคไวรัสอีบี (Herpes B)

หากอ้างอิงจากงานวิจัยที่สืบค้นมา พบรายงานการพบเชื้อ *Escherichia coli*, *Staphylococcus* spp, *Salmonella* spp ในมูลของลิงกังที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาเอราวัณ จังหวัดลพบุรี (Thongyuan et al., 2016) ซึ่งยังไม่ได้มีผลการศึกษาว่าคนจะติดโรคจากมูลลิงได้หรือไม่แต่บอกว่ามีความเป็นไปได้อยู่ ส่วน Narapakdeesakul et al. (2023) พบเชื้อมาลาเรีย *Plasmodium knowlesi* ที่มีรหัสพันธุกรรมเหมือนกันจากลิง 2 ตัวและคน 15 คนจากจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย ที่ป่วยจากโรคมมาลาเรียโดยพื้นที่ชุมชนกับแหล่งที่อยู่อาศัยของลิงห่างกันไม่เกิน 5 กิโลเมตร นับว่าเป็นหนึ่งในปัญหาที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

ผลกระทบของความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงต่อตัวลิงเอง จารุงศ์ พลเดช (ม.ป.ป.) ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรีระหว่างปี พ.ศ. 2550–2552 และประธานมูลนิธิเพื่อลิงลพบุรีระบุจากข้อมูลโรงพยาบาลลิง จังหวัดลพบุรี มีเหตุการณ์ที่ลิงถูกทำร้ายและต้องมารักษาตัวที่โรงพยาบาล เช่น ถูกตี ถูกน้ำร้อนลวก หรือถูกยิงเพราะไปแย่งชิงของและทำร้ายคน นอกจากนี้ ยังมีลิงที่ได้รับบาดเจ็บจากลิงด้วยกันเองระหว่างที่เข้าไปหาอาหารกินในพื้นที่เมืองอีกด้วย ส่วนสาเหตุที่ลิงตามนั้น จากสถิติของโรงพยาบาลก็ระบุว่าเป็นเพราะรถชนตายเป็นอันดับหนึ่ง ถูกไฟฟ้าช็อต หม้อแปลงไฟฟ้าระเบิด และถูกตีหรือหมากัดตายบ้าง โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่เดือนละ 12 ตัว

4.1.2.3 การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทย

การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทยมีด้วยกันหลายรูปแบบ คล้ายกันกับรูปแบบการจัดการดังตารางที่ 1 ดังนั้น ในบททวนวรรณกรรมนี้จะทบทวนรูปแบบการจัดการที่เคยได้ดำเนินการไปแล้ว ดังนี้

การป้องกันทรัพย์สินและการไล่ลิงออกจากพื้นที่

ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองอย่างจังหวัดลพบุรี จะใช้การไม้ตีไล่ หรือส่งเสียงด้วยตนเองเพื่อขับไล่และเฝ้าระวังให้ลิงออกจากพื้นที่ของตน หรือไม่เข้ามาแย่งชิงของที่ถืออยู่ เช่น ถูกลูกพลาสติกและอาหาร บางคนก็ใช้หนังสติ๊กยิงไล่ลิงเพื่อขับไล่ลิงด้วยเช่นกัน (คณะกรรมการติดตามกลไกและพิจารณาการปกป้องคุ้มครองสัตว์, 2560; สถานีร้องเรียน, 2567) นอกจากนี้ ร้านค้าและอาคารบ้านเรือนส่วนใหญ่มักจะติดลูกกรงเหล็กบริเวณหน้าต่างและระเบียงบ้าน เพื่อป้องกันไม่ให้

ลิงเข้ามาทำลายทรัพย์สินภายในบ้าน

จารุพงศ์ พลเดช (ม.ป.ป) ระบุว่า จังหวัดลพบุรีได้จัดเจ้าหน้าที่สำรวจลิงเพื่อคอยดูแลความปลอดภัยให้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งคอยให้อาหารแก่ลิงโดยกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสม ในบริเวณศาลพระกาฬตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2548 ซึ่งจะให้เฉพาะสำรวจลิงเป็นผู้ให้อาหารลิงแต่เพียงผู้เดียว หากมีผู้นำอาหารมาให้แต่ไม่ตรงเวลาก็จะนำไปเก็บไว้ในที่ที่จัดไว้ เพื่อรอเจ้าหน้าที่นำไปให้ตามกำหนดเวลา เพื่อเป็นการสร้างนิสัยให้ลิงในการกินอาหาร

การล่อหรือดักจับลิง

สุมาลี (2538) ได้ศึกษาวิธีการจับและเคลื่อนย้ายลิงแสมที่อาศัยใกล้ชุมชนบริเวณสำนักปฏิบัติธรรมเขาสวนหลวง จังหวัดราชบุรี พบว่า การใช้กรงดักขนาดใหญ่ที่มีประตูบานเลื่อนเปิด-ปิดตามแนวราบซึ่งมีรางอยู่ด้านล่างและบนสามารถจับลิงได้มากที่สุด ประมาณ 100 ตัวต่อครั้ง โดยใช้เวลาน้อยที่สุด การล่อหรือดักจับลิงโดยใช้กรงจึงยังคงถูกดำเนินการเรื่อยมา เช่น เจ้าหน้าที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรีที่เขาวัง จังหวัดเพชรบุรี ในปี 2566 และในเขาตะเกียบ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในปี 2567 โดยนำอาหารใส่ไว้ในกรง และเมื่อลิงเข้ากรงแล้วก็ปิดกรงและย้ายลิงไปไว้ที่สถานพักพิงลิง สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าห้วยทราย ที่สามารถรองรับลิงได้ประมาณ 600 ตัว (สถานีร้องเรียน, 2567) ลิงที่จับมาได้ ส่วนใหญ่จะถูกนำไปพักอยู่ที่หน่วยพักคอย เพื่อรอการทำให้หมั่นหรือจับไว้ในสถานพักพิงลิงต่อไป

การเคลื่อนย้ายลิงที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว

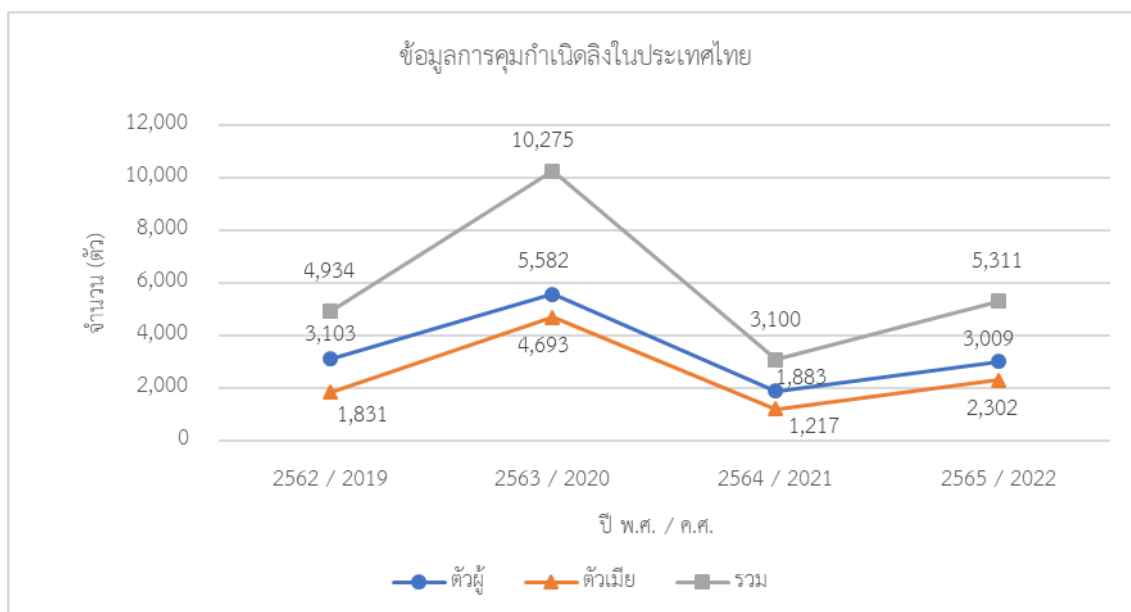
จังหวัดลพบุรีดำเนินการโดยสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 สาขาสระบุรี ระหว่างวันที่ 25-27 มีนาคม 2567 บริเวณซอยราชดำเนิน และตลาดมโนราห์ ตำบลท่าหิน อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี โดยคัดเลือกลิงที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแย่งชิงอาหารและสิ่งของของประชาชนจนทำให้เกิดอุบัติเหตุไปไว้ในพื้นที่ที่เหมาะสมระหว่างรอการปรับปรุงกรงสถานอนุบาลลิง (สวนลิง) ตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี (ศูนย์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า, 2567) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังไม่พบรายงานหรือบทความวิจัยที่ระบุถึงประสิทธิภาพของการย้ายลิงออกจากพื้นที่ต่อการแก้ไขปัญหาเลย ยิ่งไปกว่านั้น มีรายงานการแหกกรงสถานอนุบาลลิงออกมา 30 ตัวในเดือนมิถุนายน 2567 (คุชโหม่งบ่าย 3 โมง, 2567) และอีกครั้งหนึ่งในเดือนพฤศจิกายน 2567 กว่า 200 ตัว แต่ก็ไม่น่ายินดีที่เจ้าหน้าที่จากเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาสมโภชน์สามารถจับกลับมาเข้ากรงได้เกือบครบ โดยใช้อาหารล่อและยาสลบในลิงตัวที่มีปัญหามาก (ไทยพีบีเอส, 2567) ส่วนลิงที่เหลืออยู่นอกกรงไม่ถึงสิบตัวนั้น เจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าฯ ส่งต่อให้เจ้าหน้าที่เทศบาลของจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการต่อไปเอง

การคุมกำเนิดหรือทำหมันลิง

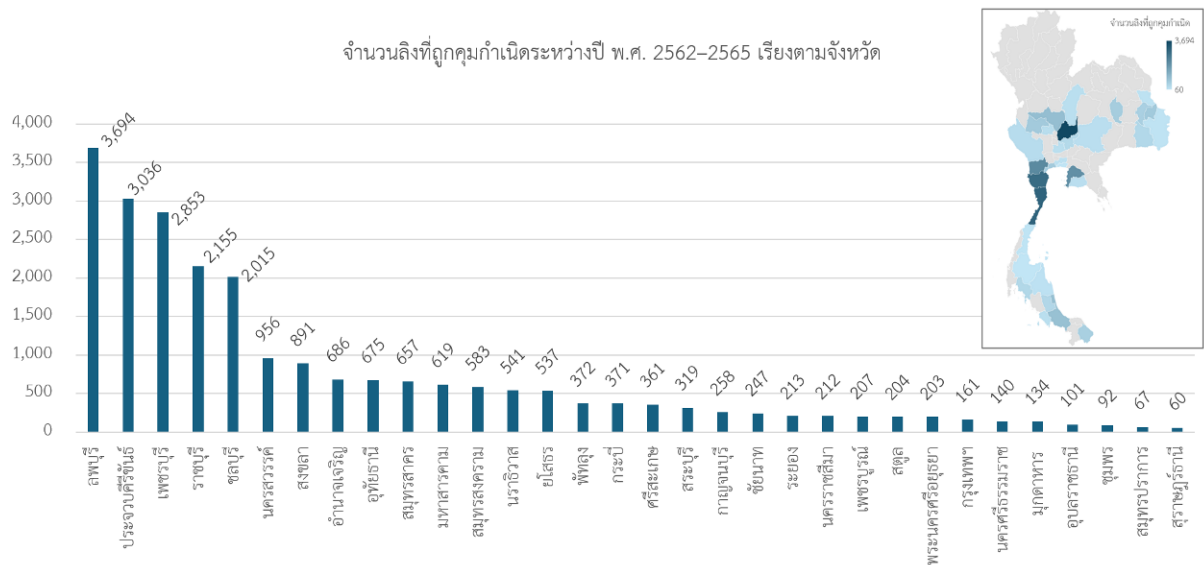
การคุมกำเนิดหรือทำหมันลิงที่ถูกรายงานในวารสารวิทยาศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในปี พ.ศ. 2553 ระบุว่าได้เริ่มคุมกำเนิดลิงแสมที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา (เขาวัง) จังหวัดเพชรบุรี หลังผ่านการทำประชาพิจารณ์กับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการคุมกำเนิดลิงแสมเพศผู้ด้วยวิธีผ่าตัด ส่วนเพศเมียใช้วิธีฝังฮอร์โมนคุมกำเนิดจาเดลล์ (Jadelle®) (มทิส, 2553) แต่ยังไม่พบรายงานถึงจำนวนของประชากรลิงหลังจากการคุมกำเนิดในรายงานใดหลังจากงานวิจัยชิ้นนี้ นอกจากนี้ ลิงในหลายพื้นที่ก็ยังได้รับการทำหมันในรูปแบบเดียวกัน เช่น ลิงแสมที่เขาตะเกียบ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ถูกจับทำหมันไปแล้วกว่าร้อยละ 80 โดยเจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองหัวหิน ซึ่งระบุว่าสามารถลดการเพิ่มประชากร

ลิงใต้ (สถานีร้องเรียน, 2567)

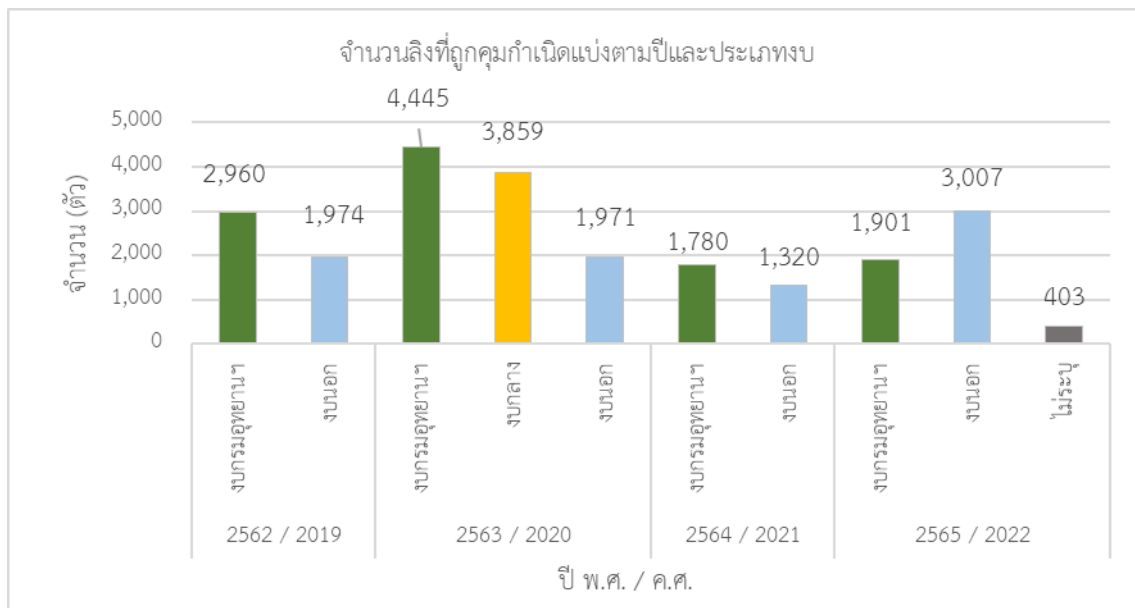
ภาพรวมของการคุมกำเนิดลิงจาก Government Data Catalog ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชในปี พ.ศ. 2566 ระบุว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2562–2565 มีลิงทั้งหมดถูกทำหมันไปแล้ว 23,620 ตัว แบ่งตัวตัวผู้ 13,577 ตัวและตัวเมีย 10,043 ตัว ดูรายละเอียดการแบ่งตามเพศของลิงและปี พ.ศ. ได้ที่ภาพที่ 4.9 พิจารณาจากจำนวนลิงที่ถูกคุมกำเนิด เรียงลำดับตามจังหวัด พบว่า จังหวัดลพบุรีคุมกำเนิดลิงได้มากที่สุด 3,694 ตัว คิดเป็นร้อยละ 15.64 ของลิงที่ถูกคุมกำเนิดทั้งหมดในช่วงสี่ปีดังกล่าว รองลงมาคือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 3,036 ตัว จังหวัดเพชรบุรี 2,853 ตัว จังหวัดราชบุรี 2,155 ตัว และจังหวัดชลบุรี 2,015 ตัว คิดเป็นร้อยละ 12.85, 12.08, 9.12 และ 8.53 ตามลำดับ (ภาพที่ 4.10) รายละเอียดประเภทงบประมาณในการคุมกำเนิดลิงถูกแบ่งออกเป็นสามส่วน ดังนั้น งบประมาณจากกรมอุทยานฯ สามารถควบคุมกำเนิดลิงในช่วงสี่ปีได้ 11,086 ตัว คิดเป็นร้อยละ 46.93 ตัว รองลงมาคือ งบนอก 8,272 ตัว (ร้อยละ 35.02) งบกลาง 3,859 ตัว (ร้อยละ 16.34) และอีก 403 ตัว (ร้อยละ 1.71) ไม่ได้ระบุที่มาของงบประมาณไว้ รายละเอียดประเภทงบประมาณและจำนวนลิงที่ถูกคุมกำเนิดแบ่งตามปีแสดงในภาพที่ 4.11 แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบผลการศึกษาว่าการคุมกำเนิดลิงนั้นมีประสิทธิภาพในการคุมกำเนิดลิงได้มากหรือน้อยเพียงใด

ภาพที่ 4.9 ข้อมูลการคุมกำเนิดลิงในประเทศไทย

ภาพที่ 4.10 จำนวนลิงที่ถูกคุมกำเนิดเรียงตามจังหวัดระหว่างปี พ.ศ. 2562–2565

ภาพที่ 4.11 จำนวนลิงที่ถูกคุมกำเนิดแบ่งตามปีและประเภทงบประมาณในการจัดการ

มาตรการการเยียวยาความเสียหายและดูแลความเป็นอยู่ของประชาชน

ศูนย์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า (2567) ระบุว่า คณะกรรมการเงินอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชมีมติเห็นชอบร่างหลักเกณฑ์และวิธีการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า พ.ศ. 2567 ซึ่งรวมถึงการเยียวยาจากการถูกสัตว์กลุ่มลิงทำร้ายด้วย โดยมีผลช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2567 มีรายละเอียดการเยียวยา ดังนี้

- กรณีเสียชีวิต จะได้รับการช่วยเหลือเยียวยาจำนวน 100,000 บาท
- หากอัมพาต หรือ สูญเสียแขน ขา หรือสายตา (ตาบอด) ทั้งสองข้าง หรือแขน ขา สายตาทั้งสองแห่ง จำนวน 100,000 บาท
- หากสูญเสียแขน ขา หรือสายตา (ตาบอด) หนึ่งข้าง จำนวน 50,000 บาท
- หากบาดเจ็บทั่วไป (ได้รับบาดเจ็บเท่าที่ง่ายจริง) จำนวนไม่เกิน 30,000 บาท
- ค่าขาดประโยชน์ระหว่างพักรักษาตัว จำนวนไม่เกิน 300 บาท (ต่อวัน)

ด้านการดูแลความเป็นอยู่ของประชาชน เว็บไซต์ประชาชาติธุรกิจ (2567) ระบุว่า สำนักงานธรรมาภิบาลพื้นที่ลพบุรี กรมธรรมาภิบาลได้เห็นชอบในข้อเสนอของจังหวัดลพบุรี เรื่องการพิจารณาให้ความช่วยเหลือกรณีเข้าที่ราชพัสดุกับกรมธรรมาภิบาล ซึ่งนับว่าเป็นการช่วยเหลือเรื่องความเป็นอยู่ทางอ้อมสำหรับการบรรเทาความรุนแรงความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงได้บางส่วน แต่กระบวนการดำเนินการยังต้องรอการพิจารณาในรายละเอียดต่อไป

การให้ความรู้ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

แนวทางปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ชุมชนโดยสำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (2561) ระบุว่า การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงต้องมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมลิง การอยู่ร่วมกันของคนและลิง การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเมื่อเจอลิง ชุมชนต้องได้รับรู้และเข้าใจในการแก้ไขปัญหาความร่วมมือระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ หรืออาจจะมีส่วนร่วมในการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลประชากรลิงด้วย

นอกจากการประชาสัมพันธ์แล้ว ในกรณีที่กรมอุทยานฯ จะเข้าพื้นที่เพื่อคุมกำเนิดลิง การจัดทำประชาสัมพันธ์หรือประชาคมเพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์ได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เป็นสิ่งที่จำเป็นเช่นกัน โดยกรมอุทยานฯ ได้เตรียมการบรรยายนำเสนอภาพรวมความเป็นมาของโครงการ และกำหนดการก่อนเริ่มกิจกรรมคุมกำเนิดลิงหรือกิจกรรมอื่น ๆ ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ โดยให้มีการลงมติ เลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน เหมาะสม และเป็นไปตามแผนงานเพื่อให้มีแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชนและท้องถิ่นร่วมดำเนินการ

ทั้งนี้กรมอุทยานฯ ได้จัดทำคู่มือการสำรวจประชากรลิง สถานการณ์ และแนวทางปฏิบัติในการจัดการปัญหาในพื้นที่ชุมชน (สมหญิง, ม.ป.ป.) ขึ้นเพื่อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติในการจัดการบรรเทาปัญหาดังกล่าว พร้อมกับให้ข้อมูลองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสำรวนนับประชากรลิง การกำหนดเครื่องหมายประจำตัวลิงที่ทำหมัน และการกำหนดค่าใช้จ่ายในการทำหมันลิง (Unit Cost)

ในส่วนของแนวทางการจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างลิงกับคน ในแต่ละระดับปัญหา มีการเสนอแนะแนวทางดำเนินงานดังนี้

- 1) **พื้นที่ที่มีแนวโน้มจะเกิดปัญหาหรือมีระดับความรุนแรงของปัญหาน้อย** ให้เน้นการติดตามประชากรลิงทุก 1-2 ปี ในส่วนของการบริหารจัดการคนและชุมชนในพื้นที่ได้เสนอแนะให้มีการสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านในชุมชนและนักท่องเที่ยวในเรื่องของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการให้อาหารลิง การจัดระบบการกำจัดขยะหรือสิ่งที่เป็นอาหารให้กับลิง สร้างความร่วมมือและความเข้าใจในการแก้ปัญหาลิงกับหน่วยงานอื่นในจังหวัด ตลอดจนสร้างความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่และชาวบ้านในพื้นที่เพื่อร่วมมือแก้ปัญหา นอกจากนี้หน่วยงานที่มีส่วน

รับผิดชอบจำเป็นต้องเข้มงวดและตรวจสอบพื้นที่อย่างสม่ำเสมอเพื่อหยุดยั้งก่อนที่จะเกิดปัญหา

- 2) **พื้นที่ที่มีปัญหาปานกลาง** ให้มีการตรวจนับเพื่อติดตามประชากรลิงในพื้นที่ทุก 1-2 ปี และบริหารจัดการคนและชุมชนในพื้นที่เช่นเดียวกับพื้นที่ที่มีแนวโน้มจะเกิดปัญหาหรือมีระดับความรุนแรงของปัญหาน้อย และเพิ่มเติมการบริหารจัดการพื้นที่ถิ่นอาศัยของลิง ได้แก่ การฟื้นฟูพื้นที่ถิ่นอาศัยให้มีความเหมาะสมและดึงดูดให้ลิงอยู่ในพื้นที่ ตลอดจนจัดทำและฟื้นฟูพื้นที่แนวกันชนระหว่างพื้นที่อาศัยของลิงกับคนให้เหมาะสม
- 3) **พื้นที่ที่มีปัญหามาก/วิกฤติ** กำหนดให้มีการทำหมันเพื่อควบคุมประชากรลิงในพื้นที่นอกเหนือจากการตรวจนับเพื่อติดตามประชากรลิงในพื้นที่ทุก 1-2 ปี มีการบริหารจัดการคนและชุมชนในพื้นที่เช่นเดียวกับพื้นที่ที่มีปัญหาปานกลาง และเพิ่มเติมการบริหารจัดการพื้นที่ถิ่นอาศัยของลิง ได้แก่ การฟื้นฟูพื้นที่ถิ่นอาศัยให้มีความเหมาะสมเพื่อให้ลิงสามารถดำเนินชีวิตตามพฤติกรรมธรรมชาติ และสร้างพื้นที่อาศัยที่สามารถควบคุมให้ลิงอยู่ในพื้นที่ที่กำหนด

นอกจากนี้คู่มือดังกล่าวยังได้ระบุข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติในพื้นที่ที่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างลิงกับคน โดยพิจารณาตามเกณฑ์พื้นที่อาศัยของลิง ได้แก่ พื้นที่ที่ลิงอาศัยในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ขนาดใหญ่คาบเกี่ยวพื้นที่ชุมชน ซึ่งสภาพปัญหาส่วนใหญ่เป็นการรบกวนในแง่ของการทำลายผลผลิตทางการเกษตร และออกมารบกวนเป็นช่วงเวลาตามฤดูกาลของผลผลิตทางการเกษตร พื้นที่ที่ลิงอาศัยในพื้นที่ป่าขนาดเล็กที่มีชุมชนเมืองล้อมรอบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลิงที่อาศัยในพื้นที่ป่าที่มีขนาดเล็ก เช่น พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ป่าชุมชน และพื้นที่ป่าสาธารณะ และพื้นที่ที่ลิงอาศัยซ้อนทับในพื้นที่ชุมชน เช่น ลิงบริเวณศาลพระกาฬ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี นอกจากนี้ยังได้มีการระบุหน่วยงานที่จำเป็นต้องมีการบูรณาการดำเนินงานร่วมกัน ได้แก่ กรมอุทยานฯ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)/เทศบาล จังหวัด และประชาชนในพื้นที่ ในหน่วยงานเหล่านี้ อบต./เทศบาล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และจังหวัด มีบทบาทในการดำเนินงานมากที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 4.3-4.5

ตารางที่ 4.3 ข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติในพื้นที่ที่ลึงอาศัยในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ขนาดใหญ่คาบเกี่ยวพื้นที่ชุมชน (ที่มา: สมหญิง, ม.ป.ป.)

ข้อควรปฏิบัติ(Do)	หน่วยงานที่ร่วมกันบูรณาการ			
	กรมอุทยาน	อบต./เทศบาล	จังหวัด	ประชาชนในพื้นที่
๑. กำหนดเทศบัญญัติ/ระเบียบอย่างเข้มงวดในการห้ามให้อาหารลิง		✓	✓	
๒. จัดระเบียบการทิ้งขยะและเศษอาหารเพื่อป้องกันลิงมาขโมยอาหาร	✓	✓	✓	✓
๓. ปรับปรุงพื้นที่ป่าที่เป็นพื้นที่อยู่อาศัยของลิงเพื่อดึงดูดให้ลิงกลับเข้ามาในพื้นที่ป่าอนุรักษ์โดยฟื้นฟูในพื้นที่ที่ห่างจากแนวเขตป่า	✓	✓	✓	
๔. ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมลิง การอยู่ร่วมกันของคนและลิง และการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเมื่อเจอลิง	✓	✓	✓	
๕. ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านเข้าใจในการแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่	✓	✓	✓	
๖. แจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อเจอลิง (เพื่อเป็นการสำรวจจำนวนลิงและจุดที่มีปัญหา)		✓	✓	✓
๗. ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าตรวจสอบสภาพปัญหาเป็นประจำทุกเดือน	✓	✓	✓	
๘. สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลประชากรทุกปี	✓	✓	✓	
๙. จัดชุดเฝ้าระวังร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ในการป้องกันลิงเข้ามาในพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อเป็นการลดระดับความรุนแรงของปัญหาในพื้นที่	✓	✓	✓	✓
๑๐. มีชุดแนวรั้วไฟฟ้าเคลื่อนที่เพื่อป้องกันลิงเข้ามาในพื้นที่เกษตรในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต		✓	✓	✓
ข้อไม่ควรปฏิบัติ (Don't)				
๑. รับประทาน/แกง/เหยือก เพราะจะทำให้ลิงมีพฤติกรรมก้าวร้าว	✓	✓	✓	✓
๒. ให้อาหารลิง เพราะจะเป็นการดึงดูดให้ลิงออกมาในพื้นที่อนุรักษ์และมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.4 ข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติในพื้นที่ที่ลิงอาศัยในพื้นที่ป่าขนาดเล็กที่มีชุมชนเมืองล้อมรอบ (ที่มา: สมหญิง, ม.ป.ป.)

ข้อควรปฏิบัติ(Do)	หน่วยงานที่ร่วมกันบูรณาการ			
	กรมอุทยาน	อบต./เทศบาล	จังหวัด	ประชาชนในพื้นที่
๑. กำหนดเทศบัญญัติ/ระเบียบอย่างเข้มงวดในการห้ามให้อาหารลิง		✓	✓	
๒. จัดระเบียบการทิ้งขยะและเศษอาหารเพื่อป้องกันลิงมาขโมยอาหาร		✓	✓	✓
๓. ปรับปรุงพื้นที่ป่าที่เป็นพื้นที่อยู่อาศัยของลิงเพื่อดึงดูดให้ลิงกลับเข้ามาในพื้นที่ป่าอนุรักษ์โดยฟื้นฟูในพื้นที่ที่ห่างจากแนวเขตป่า	✓	✓	✓	
๔. ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมลิง การอยู่ร่วมกันของคนและลิง และการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเมื่อเจอลิง	✓	✓	✓	
๕. ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านเข้าใจในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่	✓	✓	✓	
๖. แจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อเจอลิง (เพื่อเป็นการสำรวจจำนวนลิงและจุดที่มีปัญหา)	✓	✓	✓	✓
๗. ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าตรวจสอบสภาพปัญหาเป็นประจำทุกเดือน	✓	✓	✓	
๘. สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลประชากรทุกปี	✓	✓	✓	
๙. ควบคุมประชากรลิงด้วยการทำหมัน	✓	✓	✓	
๑๐. หลังจากการทำหมัน ช่วยสังเกตพฤติกรรมของลิงว่าสามารถเข้าฝูงได้หรือไม่ แผลผ่าตัดมีปัญหาหรือไม่		✓	✓	✓
ข้อไม่ควรปฏิบัติ (Don't)				
๑. ระบาย/แกล้ง/เหยียดลิง เพราะจะทำให้ลิงมีพฤติกรรมก้าวร้าว	✓	✓	✓	✓
๒. ให้อาหารลิง เพราะจะเป็นการดึงดูดให้ลิงออกมานอกพื้นที่อนุรักษ์ และมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 4.5 ข้อควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติในพื้นที่ที่ลึงอาศัยซ้อนทับในพื้นที่ชุมชน (ที่มา: สมหญิง, ม.ป.ป.)

ข้อควรปฏิบัติ(Do)	หน่วยงานที่ร่วมกันบูรณาการ			
	กรมอุทยาน	อบต./เทศบาล	จังหวัด	ประชาชนในพื้นที่
๑. กำหนดเทศบัญญัติ/ระเบียบอย่างเข้มงวดในการห้ามให้อาหารลิง		✓	✓	
๒. จัดโซนพื้นที่สำหรับให้อาหารลิงโดยเฉพาะ		✓	✓	
๓. จัดโซนพื้นที่ขายอาหารลิง (กรณีที่มีความจำเป็นต้องการขายอาหาร)		✓	✓	
๔. กำหนดชนิดอาหารที่เหมาะสมกับลิง (สำหรับร้านค้าและนักท่องเที่ยว)	✓	✓	✓	✓
๕. หลังจากสัตว์แพทย์เข้าทำหมัน ช่วยสังเกตพฤติกรรมของลิงว่าสามารถเข้าฝูงได้หรือไม่และข้อสังเกตอื่น ๆ โดยหน่วยงานของจังหวัดเพื่อเป็นการบูรณาการงานร่วมกัน	✓	✓	✓	✓
๖. ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าตรวจสอบสภาพปัญหาเป็นประจำทุกเดือน	✓	✓	✓	
๗. สำรวจติดตามนับประชากรลิงทุกปี โดยหน่วยงานของจังหวัดเพื่อเป็นการบูรณาการงานร่วมกัน	✓	✓	✓	
๘. ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมลิง การอยู่ร่วมกันของคนและลิง และการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเมื่อเจอลิง	✓	✓	✓	
๙. ประชาสัมพันธ์โรคจากลิงที่สามารถติดต่อสู่คนได้ และแนวทางการปฏิบัติเมื่อถูกลิงกัด	✓	✓	✓	
ข้อไม่ควรปฏิบัติ (Don't)				
๑. รบกวน/แกล้ง/เหยียด เพราะจะทำให้ลิงมีพฤติกรรมก้าวร้าว	✓	✓	✓	✓
๒. ให้อาหารลิง เพราะจะเป็นการดึงดูดให้ลิงออกมานอกพื้นที่อาศัยและมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว	✓	✓	✓	✓

ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทย

การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทยจากการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้ พบว่า การหาข้อมูลหรือการศึกษาที่เป็นรายงานการวิจัยนั้นค่อนข้างยาก ทำให้การรวบรวมข้อมูลนั้นยากตามไปด้วย เมื่อไม่ได้เจอรายงานการวิจัยหรือบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ทำให้พบว่ามีสมมุติฐานหรือข้อสังเกตบางข้อยังคงไม่ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นข้อเท็จจริงเพียงใด ยกตัวอย่าง กรณีที่บอกว่าการคุมกำเนิดลิงนั้นได้ผลช่วยให้ประชากรลิงลดลง (มทิสร, 2553; สถานีร้องเรียน, 2567) แต่ข้อมูลประชากรประชากรลิงที่รวบรวมโดยกรมอุทยานฯ กลับสูงขึ้นนับตั้งแต่ในช่วง 12 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2554–2567 (ภาพที่ 8) ดังนั้น การดำเนินการใด ๆ เพื่อลดผลกระทบจากความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงจึงควรได้รับการตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพในหลายด้าน เช่น การควบคุมประชากรลิง ด้านการรับรู้ของชุมชน หรือตีพิมพ์ผลการศึกษาหรือวิจัยในระดับใดก็ได้ เพื่อให้เกิดหลักฐานเชิงประจักษ์และสามารถประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้ต่อไป

อีกหนึ่งในปัญหาที่พบในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงก็คือ ลิงที่ก่อปัญหาทั้งห้าชนิดในไทยได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายในประเทศไทยอยู่ นั่นคือ การเป็นชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองในฐานะสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกพื้นที่อนุรักษ์ การกระทำอันตรายใด ๆ ต่อสัตว์ชนิดเหล่านี้จะมีผลทางกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ อย่างไรก็ตาม การกระทำต่อสัตว์ป่าเนื่องจากความจำเป็นและภายใต้เงื่อนไขเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากอันตราย หรือเพื่อสงวนหรือรักษาไว้ซึ่งทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่นนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่านั้นเว้นแต่กรณีจำเป็น

สัตว์ซึ่งรวมทั้งสัตว์เลี้ยงและสัตว์ป่าในประเทศไทยยังถูกคุ้มครองด้วยพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 โดยห้ามไม่ให้กระทำการทารุณกรรมหรือกระทำการใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานไม่ว่าทางร่างกายหรือจิตใจ ได้รับความเจ็บปวด เจ็บป่วย ทุพพลภาพ หรือทำให้สัตว์นั้นตาย เว้นแต่มีเหตุจำเป็นตามมาตราที่ 21 เช่น เพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์อื่น หรือป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สิน

กรณีของการคุมกำเนิดลิง ในบางครั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่า ตัวองค์กรสามารถจัดทำเองได้ แต่ตามกฎหมายต้องขออนุญาตกรมอุทยานฯ ก่อน และต้องมีพนักงานของกรมอุทยานฯ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมด้วยจึงจะสามารถดำเนินการต่อไป ทำให้เกิดความล่าช้า ไม่ทันการณ์ต่อการแก้ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ปัญหาจังหวัดลพบุรี (จารุพงศ์, ม.ป.ป.) แต่ปัญหานี้ กำลังถูกคลี่คลายให้จัดการง่ายขึ้นด้วยประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2567 เรื่อง การกำหนดกิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ด้านการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าที่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือสร้างความเดือดร้อนต่อประชาชน ซึ่งประกาศฉบับนี้ เอื้อให้ชุมชนสามารถแต่งตั้งคณะกรรมการและจัดทำแผนงานเพื่อลดผลกระทบจากสัตว์ป่าในพื้นที่ปกครองของตนเองได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเอง แต่ก็มีข้อกำหนดให้กรมอุทยานฯ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุน หรือปรึกษาอบรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าด้วย พร้อมทั้งให้กรมอุทยานฯ แต่งตั้งข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าพนักงานหรือผู้ช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าตามความจำเป็นเหมาะสม

ส่วนปัญหาสุดท้ายที่ทุกพื้นที่น่าจะเห็นตรงกันคือข้อจำกัดด้านเงินและงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นทั้งการดำเนินการของกรมอุทยานฯ เอง หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่หลังจากได้รับอำนาจในการจัดการสัตว์ป่าแล้ว แต่กลับไม่มีงบประมาณเพิ่มเข้ามาด้วย (สถานี ร้องเรียน, 2567) ทำให้การแก้ไขปัญหาหยุดยั้งติดขัดอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

4.1.3 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

4.1.3.1 ที่มาและความหมายของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

ที่มาของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเกิดจากการที่รัฐบาลส่วนกลางไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาในชีวิตประจำวันของประชาชนได้อย่างทันทั่วถึง ทำให้เกิดความล่าช้าและอาจจะไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2560) การกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่นจึงสามารถเข้ามาแก้ไขในปัญหานี้ เพื่อให้องค์กรท้องถิ่นสามารถรับมือและจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตนเอง (สรวิศ, 2565)

ดังนั้น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (Decentralization) หมายถึง การกระจายอำนาจบริหารจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดการตนเองได้ เช่น สาธารณูปโภค การบริหารจัดการทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม การดูแลชีวิตและทรัพย์สิน โดยสิ่งที่ยังคงอำนาจไว้ที่ส่วนกลางจะเป็นเรื่องระดับประเทศ เช่น การเงิน การทหาร และการต่างประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2560) หรืออธิบายในความหมายอย่างกว้างก็คือ การจัดสรรหรือแบ่งปันอำนาจในการตัดสินใจอันเกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณะ (Public affairs) ของรัฐส่วนกลางไปยังหน่วยงานท้องถิ่นแทน (นครินทร์, ม.ป.ป.)

อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นจะไม่สามารถมีประสิทธิภาพได้ดีถ้าไม่ได้รับการมีส่วนร่วมหรือการตรวจสอบจากประชาชน ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงที่สุด ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกระจายอำนาจนี้จึงมีความสำคัญเช่นกัน

4.1.3.2 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2560) อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การที่ประชาชนมีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาครัฐ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน การมีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐ

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีการจำแนกไว้หลายรูปแบบ รูปแบบที่มักพูดถึงกันส่วนใหญ่คือ หลักของ Arnstein (1969) ที่แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 8 ระดับ แต่ในที่นี้ ขอเลือกอธิบายหลักการมีส่วนร่วมของสมาคมการมีส่วนร่วมของประชาชนระหว่างประเทศ (International Association for Public Participation, 2018) ที่ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 ระดับ และสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายกว่า อันได้แก่

- 1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นการให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น ประกาศเสียงตามสาย วิทยุ หรือสื่อออนไลน์
- 2) การเสนอความคิดเห็น (Consult) เป็นการให้ประชาชนได้เข้ามาให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อให้ภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ปรับปรุงและพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น ดำเนินการผ่านการประชุมเวทีสาธารณะ การใส่กล่องร้องเรียน หรือการแสดงความคิดเห็นผ่านทางสื่อออนไลน์
- 3) การเข้ามาเกี่ยวข้อง (Involve) คือการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับการเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างองค์กรภาครัฐ ท้องถิ่น และประชาชน ซึ่งจะดำเนินการโดยการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประชาพิจารณ์ หรือการจัดตั้งคณะทำงานภาคประชาชน เป็นต้น
- 4) การร่วมปฏิบัติ (Collaborate) โดยประชาชนเข้ามาร่วมกันปฏิบัติงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือท้องถิ่นเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วม

เป็นกรรมการ อาทิ คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

- 5) การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ (Empower) เป็นขั้นที่ประชาชนได้รับบทบาทในระดับสูงสุด โดยประชาชนสามารถตัดสินใจการดำเนินการต่าง ๆ ในพื้นที่ของตนเองได้ เช่น การลงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภา และการถอดถอนผู้บริหารหรือนักการเมือง เป็นต้น

4.1.3.3 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (Decentralized natural resource management, DNRM) หมายถึงกระบวนการที่รัฐบาลส่วนกลางมอบอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในพื้นที่ปกครอง (United Nations Development Programme (UNDP), 2006)

รายงานการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP, 2006) ได้รวบรวมข้อมูลการกระจายอำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจากหลายประเทศ และสรุปหลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติไว้ว่าจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย ประกอบด้วยหลักการ ดังนี้

- 1) หลักความเสมอภาคและยุติธรรม (Equity and justice) คือการที่ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องได้รับสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง องค์กรภาครัฐและท้องถิ่นต้องรับรู้ถึงการมีอยู่ของคนในพื้นที่ปกครองของตน เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการเอาเปรียบคนกลุ่มน้อยจากคนส่วนใหญ่หรือชนชั้นปกครอง
- 2) หลักการตัดสินใจ (Empowerment) คือการที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อการดำเนินโครงการต่าง ๆ ขององค์กรภาครัฐหรือส่วนท้องถิ่น ซึ่งรวมไปถึงการเสริมศักยภาพในการจัดการตัวเองของตัวชุมชนเองด้วย
- 3) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) คือการที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการสามารถตอบคำถามและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนต่อข้อสงสัยของการดำเนินกิจการใด ๆ ได้ ด้วยหลักนี้ หากผู้รับผิดชอบโครงการได้รับการประเมินที่ต่ำหรือไม่สามารถตอบคำถามข้อสงสัยของประชาชนได้ จะทำให้ผู้รับผิดชอบต้องออกจากหน้าที่ไปโดยเสียงของประชาชนและเลือกคนใหม่เข้ามาโดยผ่านประชามติ
- 4) หลักความโปร่งใส (Transparency) หมายถึงการจัดการและสื่อสารข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองไปสู่ทุกฝ่ายได้อย่างเหมาะสม น่าเชื่อถือ และเหมาะสมกาลเทศะ หลักนี้เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการกระจายอำนาจที่เป็นประชาธิปไตยซึ่งจะสามารถดำเนินการได้ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนสื่อสารกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน
- 5) หลักแนวคิดเริ่มต้นที่ท้องถิ่น (Subsidiarity) หมายถึง การตัดสินใจและการกระทำการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณะจะต้องเกิดขึ้นภายใต้กลไกที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนท้องถิ่นมากที่สุดก่อน เว้นเสียแต่กิจการดังกล่าวเกินหน้าที่และศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็ให้รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการแทน ซึ่งการดำเนินการ

ตามหลักนี้ จะช่วยลดความปลอดภัยของการถ่ายโอนอำนาจพร้อมความรับผิดชอบจากรัฐบาลมาที่องค์กรส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการ

- 6) หลักความยั่งยืน (Sustainability) คือการดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในด้านต่าง ๆ และยังประโยชน์ให้กับคนรุ่นถัดไป ซึ่งมีความจำเป็นต้องได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเหมาะสมให้สามารถยั่งยืนต่อไปได้ในระยะยาว

4.1.3.4 ตัวอย่างการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

การจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงหรือสัตว์ป่าชนิดอื่น ๆ นั้น โดยทั่วไปแล้วมักจะไม่สามารถจัดการได้ด้วยวิธีการวิธีทางหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น (Nyhus, 2016) ดังนั้น การแก้ปัญหาคนกับลิงจึงจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือจากหลายส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาไปพร้อม ๆ กัน

ลิงญี่ปุ่น (Japanese macaque, *Macaca fuscata*) สร้างความเสียหายให้กับพืชเกษตรทำลายทรัพย์สินและชุมชนชาวบ้านในหลายพื้นที่ของประเทศญี่ปุ่น สร้างความเสียหายทั่วประเทศเป็นเงินประมาณ 1.5 พันล้านเยน หรือประมาณ 340 ล้านบาท ในปี ค.ศ. 2008 (Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries, Japan, 2008) แต่ทั้งภาครัฐและชุมชนเองก็ไม่ได้นิ่งเฉยต่อปัญหานี้

ปี ค.ศ. 1960 มีบันทึกแรกของการที่มีลิงเข้ามาทำลายพืชเกษตรในแหลมชิมอกิตะ ทางตอนเหนือของเกาะฮอนชู (Shimokita Peninsula, Honshu Island) ต่อมาปี ค.ศ. 1994 รัฐบาลจัดงบประมาณสนับสนุนสร้างรั้วไฟฟ้าสองประเภท โดยชุมชนก็ยินดีที่จะให้ล้อมรอบพื้นที่เกษตรของตน แต่ผลการศึกษาพบว่า ในปี ค.ศ. 2001 มีเพียงแค่รั้วร้อยละ 23 เท่านั้นที่ยังถูกดูแลอยู่ แต่รั้วส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้ป้องกันบุกรุกพืชเกษตรได้แล้ว (Suzuki, 2002) นี่เป็นหนึ่งในตัวอย่างของการจัดการแบบบนลงล่าง (Top-down management) หรือจากรัฐสู่ท้องถิ่น สาเหตุที่รั้วไม่ได้รับการดูแลจากชาวบ้านในพื้นที่ เกิดจากปัจจัยทางสังคมของเกษตรกร เช่น ค่าเช่าที่ดินและเป้าหมายของการเพาะปลูก ส่วนความยากในการดูแลรักษารั้วไฟฟ้าและการเข้าหาของรัฐบาลก็ถูกระบุว่าเป็นสาเหตุของการที่รั้วไม่ได้รับการดูแลจากชาวบ้านเช่นกัน (Suzuki & Muroyama, 2010)

ต่อมา ด้วยกระแสการเข้ามาใหม่ของการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่าโดยชุมชนเป็นฐาน (Community-based human-wildlife conflict management) ที่เน้นการจัดการชุมชนไปพร้อม ๆ กันกับการจัดการสัตว์ป่าและที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเพื่อลดผลกระทบจากสัตว์ป่า ซึ่งตรงกันข้ามกับการจัดการแบบบนลงล่างที่เน้นเฉพาะสัตว์ป่ากับที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเท่านั้น (Suzuki & Muroyama, 2010) ทำให้ชาวบ้านและหน่วยงานท้องถิ่นเริ่มต้นด้วยการจัดการแหล่งอาหารของลิงที่ไม่ใช่พื้นที่เกษตรออกจากพื้นที่ เช่น ถังขยะที่ปิดไม่สนิท ที่ทิ้งขยะที่ลิงเข้าถึงได้ หรือแม้แต่พืชเกษตรที่ไม่ได้เก็บเกี่ยว เพื่อลดโอกาสและการดึงดูดให้ลิงเข้ามาพื้นที่ (Inoue, 2002) ในขณะเดียวกัน ชาวบ้านเพิ่มมาตรการเฝ้าระวังและขับไล่ลิงออกจากพื้นที่เกษตรด้วยการจุดพลุและตะโกนไล่ ทั้งนี้ หน่วยงานท้องถิ่นก็มีส่วนร่วมในกระบวนการด้วยตั้งแต่เข้าร่วมฝึกสอนการใช้งานพลุ การเฝ้าระวังพืชเกษตรและร่วมไล่ลิงด้วยกับชาวบ้าน ซึ่งในภาพรวมสามารถลดความเสียหายทางพืชเกษตรจากลิงได้ในระดับที่น่าพอใจ (Inoue, 2004) ทั้งนี้ ทางรัฐบาลส่วนกลางเองก็ยังคงดำเนินการสร้างและซ่อมแซมรั้วไปพร้อม ๆ กันกับจากควมคุมประชากรลิงด้วยเช่นกัน การจัดการแบบชุมชนเป็นฐานนี้เป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการกระจายอำนาจเพื่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงที่น่าสนใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ปัญหาอื่น ๆ ได้

อีกตัวอย่างของหนึ่งซึ่งชัดเจนของการกระจายอำนาจเพื่อจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในประเทศไทยก็คือการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น รองนายกเทศมนตรีเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้กล่าวว่า ท้องถิ่นและประชาชนในตำบลมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการคุมกำเนิดลิงไปมากกว่าร้อยละ 80 ของพื้นที่เขาตะเกียบและเขาหินเหล็กไฟ โดยได้จัดสรรงบประมาณสำหรับให้กรมอุทยานแห่งชาติฯ เข้ามาคุมกำเนิดลิงได้มากขึ้น นอกจากนี้ ในปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังสามารถจับหรือดูแลลิงแสมในพื้นที่ของตนได้ด้วยตนเอง เช่น การใช้งบประมาณมาซื้ออาหารให้ลิงในกรงหรือการเปิดขายอาหารให้ลิงที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น (สถานีรณรงค์, 2567)

ส่วนในกรณีของจังหวัดลพบุรีนั้น หน่วยงานที่ดูแลลิงในพื้นที่โดยตรงคือ เทศบาลเมืองลพบุรี ซึ่งการจัดการหลังจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเรียบร้อยแล้วนั้นก็คือการสร้างกรงลิง 3 กรงในตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมืองลพบุรี และช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2567 ที่ผ่านมา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลพบุรีก็สามารถตั้งงบประมาณสำหรับซื้ออาหาร วัคซีน และค่าใช้จ่ายสำหรับการดูแลลิงในพื้นที่ลพบุรีได้แล้ว (สำนักข่าวอิศรา, 2567) แต่ปัญหาลิงลพบุรีนั้นยังไม่จบ เพราะยังคงต้องมีการดำเนินการคุมกำเนิด ควบคุมประชากรดูแลลิงทั้งที่ถูกจับไปไว้ในกรงและบางส่วนที่ยังอยู่ในพื้นที่ชุมชนต่อไป แต่น่าเสียดายที่ยังไม่พบรายงานหรือบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงที่เกิดจากการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในบริบทของประเทศไทยเลย

อย่างไรก็ตาม ยังคงพบว่ามีข้อเสนอแนะว่า การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า โดยที่ไม่ได้วางแผนอย่างรัดกุมหรือรอบด้านมากเพียงพอ นั้น อาจจะทำให้เกิดความเสียหายที่มากขึ้น หรือแม้กระทั่งเกิดปัญหาระหว่างคนกับคนมาเพิ่มอีกเช่นกัน (Anand & Radhakrishna, 2020; Bindumadhav, 2023) และยิ่งไปกว่านั้น เพื่อประสิทธิภาพในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่าผ่านการกระจายสู่ท้องถิ่นนั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายส่วนงาน โดยมีองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการหลักและต้องคำนึงถึงประเด็นหลักความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น ชีววิทยา ชีววิทยาเมือง สภาพสังคม และสภาพทางนิเวศที่เอื้อต่อการจัดการดังกล่าวด้วย (Hohbein & Abrams., 2022; Suzuki & Muroyama, 2010)

4.1.4. การพัฒนาศักยภาพองค์กร

การพัฒนาศักยภาพองค์กร (Organization development) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดีที่สุด โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้องค์กรพัฒนาได้นั้น ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลักได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร (Infrastructure) กระบวนการทำงานที่เป็นระบบ (Process & system) ทรัพยากรมนุษย์ (Human resources) และเป้าหมายกับนโยบายองค์กร (Goal and policy) ซึ่งหากองค์กรมีปัจจัยหลักสี่อย่างนี้แล้ว ก็สามารถบริหารให้องค์กรมีประสิทธิภาพสูงสุดได้ผ่านกระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ (HREX.asia, 2019)

กระบวนการพัฒนาศักยภาพองค์กรสามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT analysis) กิจกรรมเฝ้ายามจิตใจของคนในองค์กร (deKlerk, 2007) ที่ระบุว่า การช่วยดูแลจิตใจของพนักงานในองค์กรที่มีบาดแผลทางจิตใจจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรได้ หรือการพัฒนาตัวบ่งชี้พัฒนาการสำคัญ (Key Development Indicators, Aubrey, 2015) และที่สำคัญก็คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดย Lewin (1958) ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้นต้องเกิดจากการปฏิบัติลงมือทำ โดยเริ่มตั้งแต่การพบเจอปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติตามแผน และวิเคราะห์ประเมินผลของการปฏิบัติ นั้น ว่ามีความเปลี่ยนแปลงอะไร

เกิดขึ้นบ้าง แล้วมีอะไรบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือทำให้ดียิ่งขึ้นไปอีก กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ มักถูกนำมาใช้ในกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมหรือแม้กระทั่งจากลดความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงด้วยเช่นกัน (Suzuki & Muroyama, 2010)

4.1.5. ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่ชุมชน จังหวัดลพบุรี

เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงทั้งของจังหวัดลพบุรีและพื้นที่อื่น ๆ นั้นไม่สามารถจัดการได้ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง หรือแม้กระทั่งหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายจึงมีความจำเป็นสำหรับการเข้ามาร่วมแก้ปัญหา ซึ่ง ณ เวลานี้ การกระจายอำนาจส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปิดทางให้หน่วยงานท้องถิ่นสามารถจัดการปัญหาได้บางส่วน พร้อมทั้งสามารถแบ่งสรรงบประมาณจากส่วนกลางมาเพื่อใช้ในการจัดการปัญหาคนกับลิงได้บ้างแล้ว ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพองค์กรจึงน่าจะถูกนำมาใช้ในกระบวนการแก้ปัญหาคนกับลิงด้วย โดยใช้แนวทางของการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อสำรวจ วางแผน ปฏิบัติการ การติดตามและประเมินผล และถอดบทเรียนการดำเนินการที่เกิดขึ้น อาจเรียงเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ดังนี้

- 1) **สำรวจสภาพปัญหา** ควรมีการตรวจนับประชากรลิงประจำปีในทุกพื้นที่ที่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ควรเพิ่มการตรวจสอบความเสียหายต่อทรัพย์สิน การบาดเจ็บจากการถูกลิงทำร้าย รวมไปถึงการศึกษาวิจัยหรือเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อใช้ในการจัดการเชิงพื้นที่ต่อไปในอนาคต ซึ่งถ้ามีข้อมูลมากพอ น่าจะช่วยให้ขั้นตอนการวางแผนการดำเนินการสามารถพูดคุยกันบนหลักฐานของข้อมูลได้มากขึ้น
- 2) **วางแผนการดำเนินการ** กระบวนการวางแผนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงนั้นจำเป็นต้องได้รับการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานในหลายส่วน รวมไปถึงประชาชนในพื้นที่ด้วย ผู้ดำเนินการหลักโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทมากในส่วนนี้ ที่ให้ชาวบ้านหรือชุมชนได้เข้ามาใช้สิทธิของตนและส่งเสียงบอกถึงความต้องการในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในแบบที่ตนอยากให้เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันก่อนการดำเนินการจริง เมื่อมีการวางแผนร่วมกัน ตัดสินใจดำเนินการร่วมกัน แบ่งหน้าที่ที่ชัดเจนร่วมกันแล้ว น่าจะนำไปสู่การรับผิดชอบต่อนหน้าที่ได้แบ่งกันไว้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติการตามแผนมีโอกาสเกิดขึ้นจริงได้มากขึ้น
- 3) **ปฏิบัติการตามแผนงาน** เนื่องจากแบ่งงานแบ่งหน้าที่กันแล้วในขั้นตอนก่อนหน้า ดังนั้น ขั้นตอนปฏิบัติการก็สามารถจัดการได้ตามแผนงานที่ระบุร่วมกันไว้แล้วได้ทันที การปฏิบัติการนี้อาจจะเป็นกิจกรรมหรือการดำเนินการเพื่อลดความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงที่ได้ตกลงกันไว้แล้ว อาจจะเป็นการคุมกำเนิดลิงโดยเพิ่มจำนวนลิงที่ถูกคุมกำเนิดต่อปีให้มากขึ้น การเพิ่มสารวัตรลิงหรือเจ้าพนักงานท้องถิ่นที่ดูแลความปลอดภัยให้ชุมชนในเวลาและบริเวณที่ลิงชุกชุม การลดความถี่ของเหตุการณ์ที่ลิงทำคนบาดเจ็บหรือทำลายทรัพย์สินโดยแจกอุปกรณ์ป้องกันตัวไว้ให้ชาวบ้าน การสื่อสารและให้ความรู้แก่ท้องที่ทั่วทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในเรื่องข้อควรระวังหรือการปฏิบัติตัวเมื่อเข้าใกล้ลิง เป็นต้น
- 4) **การติดตามและประเมินผล** ให้มีหน่วยงานการศึกษา องค์กรเอกชน หรืออาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินและตรวจสอบการดำเนินการของกิจกรรมใด ๆ ที่เกิดขึ้น ว่าสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อสภาพของปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงไปอย่างไร โดยอาจจะ

ทำในรูปแบบการทำแบบสอบถามประชาชน นักท่องเที่ยวหรือหน่วยงานในพื้นที่ การจัดประชุมกลุ่มย่อยของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน และต้องไม่ทิ้งเรื่องของการเก็บข้อมูลประชากรลิงพร้อมความเสียหายที่เกิดขึ้นจากลิงด้วยเช่นกัน

- 5) **ถอดบทเรียน** เมื่อการปฏิบัติการต่าง ๆ ได้สิ้นสุดลง และการติดตามและประเมินผลสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้เรียบร้อยแล้ว ก็ถึงเวลาที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งประชาชนในพื้นที่ด้วยต้องเข้ามาร่วมกันถอดบทเรียนจากการดำเนินการที่เกิดขึ้นว่าพึงพอใจในระดับใด หากเกิดข้อสงสัยหรือข้อที่อยากให้ปรับปรุงให้การจัดการดีขึ้นอีกนั้นจำเป็นต้องทำอย่างไร แล้วปีงบประมาณหน้าจะเปลี่ยนแปลงการดำเนินการอะไรหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับข้อมูลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและความต้องการของประชาชนจากในที่ประชุมนั้น ๆ

อย่างไรก็ตาม รูปแบบที่กล่าวนี้ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องงบประมาณที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น แผนการจัดการต่าง ๆ จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ **หากปราศจากการสนับสนุนในด้านของงบประมาณ** ที่ไม่ว่าจะมาจากทางส่วนกลางหรือทางท้องถิ่นเอง ดังนั้น หากภาครัฐส่วนกลางสามารถแบ่งสรรสัดส่วนงบประมาณมาที่ท้องถิ่นให้มากขึ้น หรือหน่วยงานหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องในปัญหานี้ เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตัดสินใจเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมประชากรลิงหรือดูแลพื้นที่ของลิงได้เพิ่มขึ้นหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น ก็น่าจะช่วยให้การแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงอยู่ในจุดที่คนและลิงยอมรับได้อย่างยั่งยืนต่อไป

4.2 สถานการณ์ ปัญหา และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่จังหวัดลพบุรี

4.2.1 มิติประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและความเชื่อ

คนลพบุรีมีความเชื่อและความศรัทธาเกี่ยวกับลิงผ่านตำนานศาลลูกศร และความเชื่อเรื่องลิงเป็นลูกหลานของเจ้าพ่อพระกาฬ ความเชื่อและความศรัทธาดังกล่าวส่งผลต่อการจัดการลิงในพื้นที่ การทำความเข้าใจมิติดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนแนวทางเพื่อให้คนลพบุรีอยู่ร่วมกับลิงได้อย่างยั่งยืน

4.2.1.1 ตำนานศาลลูกศร

หนังสือ “ลพบุรีที่น่ารู้” (หวน, 2515) ได้กล่าวถึงตำนานของศาลลูกศร หรือศาลหลักเมืองของจังหวัดลพบุรี ที่ตั้งอยู่ริมถนนพระราม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบศาลเจ้าจีน มีบ่อน้ำซึ่งมีน้ำขังตลอดปีตั้งอยู่หน้าศาล กลางบ่อมีหินสี่เหลี่ยมก้อนใหญ่แช่น้ำอยู่ ทั้งนี้ในทางโบราณคดีเชื่อว่าแท่งหินดังกล่าวคือหลักเมือง ศาลนี้จึงน่าจะเป็นศาลเจ้าพ่อหลักเมืองแต่โบราณ อย่างไรก็ตามมีการนำเรื่องราวของแท่งหินนี้ไปผูกกับตำนานเรื่องรามเกียรติ์ จนเกิดเป็นความเชื่อของชาวลพบุรีส่วนหนึ่งว่า แท่งหินที่แช่น้ำเป็นศรพระราม เมื่อครั้งพระรามทรงมีชัยชนะเหนือทศกัณฐ์ พระองค์ได้พระราชทานบำเหน็จรางวัลแก่หนุมาน โดยมีเงื่อนไขให้หนุมานหาไปตามศรที่พระรามแผลงไป เมื่อศรตกที่ใด ที่นั่นจะเป็นเมืองที่พระรามพระราชทานให้หนุมาน ซึ่งปรากฏว่าศรของพระรามตกลงมายังพื้นที่ของเมืองลพบุรีในปัจจุบัน เมื่อศรของพระรามตกลงปักพื้นดินแล้วหนุมานจึงได้อาหากวาดตะล่อมดินเป็นเครื่องหมายไว้ ดังนั้นพื้นที่เมืองลพบุรีจึงมีสภาพสูงคล้ายเกาะ อย่างไรก็ตาม เมื่อศรพระรามปักลงดิน ด้วยความที่เป็นศรที่ทรงฤทธิ์จึงทำให้พื้นดินของเมืองลพบุรีร้อนระอุจนสุกเป็นสีขาวอยู่ทั่วไป เป็นที่มาของ ‘ดินสอพอง’ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของลพบุรี ภายหลังจากหนุมานสร้างเมืองเสร็จ พระรามจึงประทานนามว่า “ลพบุรี” ซึ่งหมายถึง เมืองพระลพผู้เป็นโอรสพระองค์หนึ่งของพระราม และหนุมานก็นับถือพระลพเหมือนกับบิดาของตนเช่นกัน ศรพระรามที่ปักลงที่เมืองลพบุรีนี้จึงเป็น

เสมือนหลักบ้านหลักเมืองของลพบุรี แต่ความที่ศรีมีความร้อน ชาวลพบุรีจึงอัญเชิญศรนั้นเข้าอยู่ในศาล ให้ชื่อว่า “ศาลลูกศร” แล้วสร้างอ่างน้ำแช่ลูกศรไว้ และคอยตักน้ำใส่อย่างหล่อโคนลูกศรไว้ไม่ให้แห้ง เพราะเกรงจะเกิดเพลิงเผาไหม้เมือง

“ศรัทธาและประสบการณ์ ความเชื่อมโยงของลิงกับลพบุรี ผ่านตำนาน เรื่องเล่า และความเชื่อ ลิงเป็นทหารของพระราม พระรามแผลงศร หนุมานตามศร ศรตกที่แผ่นดินไหนจึงสร้างเมือง หนุมานเป็นพญาลิงจึงเกิดความเชื่อเรื่องลิงลพบุรีเป็นลูกหลานของหนุมาน จึงสร้างความชอบธรรมให้กับลิงที่เชื่อมกับเมืองนี้ ถ้ามีการไปเบียดเบียน หรือกวนลิง เท่ากับความชั่วร้าย ...แม้เป็นเพียงเรื่องเล่าสืบทอดก็พบว่าลิงลพบุรี (ที่เป็นลูกหลานของหนุมาน) ไม่มีจริง”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม C, สัมภาษณ์พิเศษ, 27 ตุลาคม 2567)

4.2.1.2 ลิงลพบุรีเป็นลูกหลานเจ้าพ่อพระกาฬ

เวธัส (2556) อธิบายความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมและเชิงนิเวศระหว่างคนกับลิงในตัวเมืองลพบุรีว่ามีมาเป็นระยะเวลาานพอสมควร นอกจากความเชื่อเรื่องฝูงลิงเชื้อสายหนุมาน ยังมีการยกระดับการรับรู้ของคนในพื้นที่จาก “ลิงป่า” ที่เข้ามาขออาหารจากทหารที่โรงทหารบกซึ่งตั้งอยู่ใกล้ศาลเจ้าพ่อพระกาฬ เมื่อป่าที่ลิงเคยอาศัยด้านหลังศาลเจ้าพ่อพระกาฬถูกโค่นถางออกไป ลิงเหล่านั้นจึงเริ่มเข้ามาอาศัยที่ต้นไทรภายในบริเวณศาลเจ้าพ่อพระกาฬ และพึ่งพิงอาหารในศาลที่คนนำมาแกลบเป็นการถาวร จนลิงสามารถปรับตัวให้คุ้นเคยกับคนได้ จากลิงป่าจึงแปรสภาพเป็น “ลูกศิษย์เจ้าพ่อ” นับแต่นั้นเป็นต้นมา จากความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าพ่อพระกาฬของคนลพบุรี เมื่อมีการรับรู้ว่าเป็นลูกหลานเจ้าพ่อพระกาฬ ทำให้คนในพื้นที่ไม่กล้าที่จะทำร้ายลิง

ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการลิงของลพบุรีที่พบว่า ผู้เฒ่าผู้แก่ในลพบุรีมีความเชื่อว่าลิงที่ศาลเจ้าพ่อพระกาฬเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์เพราะเป็นลูกเจ้าพ่อพระกาฬ ใครที่ทำร้ายลิงถือเป็นการลบหลู่เจ้าพ่อพระกาฬจะมีเรื่องไม่ปลอดภัย อย่างไรก็ตามความเชื่อเรื่องลิงเป็นลูกเจ้าพ่อพระกาฬเป็นความเชื่อส่วนบุคคล ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ได้ให้ความเห็นว่าลิงไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับเจ้าพ่อพระกาฬโดยตรง แต่ด้วยเหตุที่มีผู้นำอาหารมาถวายเพื่อสักการะหรือแกลบเจ้าพ่อพระกาฬเป็นประจำ และในอดีตบริเวณรอบศาลเจ้าพ่อพระกาฬยังเป็นป่าธรรมชาติซึ่งอาจมีลิงอาศัยอยู่บ้าง ทั้งนี้อาหารที่ถูกนำมาถวายดึงดูดลิงให้เข้ามาหากินในบริเวณศาลเจ้าพ่อพระกาฬมากขึ้น เมื่อพื้นที่ป่าถูกแทนที่ด้วยพื้นที่เมือง พื้นที่หากินของลิงจึงถูกจำกัด ศาลเจ้าพ่อพระกาฬน่าจะเป็นพื้นที่ที่ลิงยังคงหาอาหารได้อยู่ ทำให้พบเห็นลิงอาศัยอยู่ในบริเวณศาลเจ้าพ่อพระกาฬเป็นประจำ จนฝูงลิงกลายเป็นภาพจำของศาลเจ้าพ่อพระกาฬในปัจจุบัน

“ผมและคุณแม่นับถือลิงเจ้าพ่อพระกาฬ การทำธุรกิจจึงประสบความสำเร็จทางธุรกิจได้ดี”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม E, การสนทนากลุ่ม 14 ตุลาคม 2567)

ความเชื่อเกี่ยวกับลิงของคนลพบุรีมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในพื้นที่กับลิง อาจกล่าวได้ว่าในอดีตคนลพบุรีส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อลิงในเชิงบวก แต่เมื่อการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของลิงเพิ่มมากขึ้นจนเกินการควบคุม ทำให้สถานการณ์การอยู่ร่วมกับลิงของคนในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อทัศนคติของคนที่มี

ต่อถึงในปัจจุบันเช่นกัน

“สมัยก่อนคนอยู่ร่วมกับลิงได้อย่างสมดุลเพราะประชากรลิงยังไม่เยอะ ตั้งแต่ผมอายุ 7-8 ขวบ ลิงยังเกาะหัวผม อยู่ร่วมกันได้แบบปลอดภัย ตอนนั้นผม 50 ปีแล้ว”

“ในสมัยก่อนลิงมีพฤติกรรมที่ยังไม่ดุร้าย จะนั่งอยู่เฉย ๆ พบลิงตามพิกัดหลัก บางตัวเล่นได้ บางตัวเล่นไม่ได้”

“เมื่อประมาณ 43 ปีที่แล้ว จำนวนลิงมีไม่กี่ตัวและอยู่ที่บริเวณศาลพระกาฬ และปราสาทสามยอด คู่กันเคยกับลิง เพราะเป็นคนลพบุรี เมื่อก่อนลิงไม่ได้ดุร้าย มาชีคอเราได้ และมาแย่งของ สามารถขยับรื้อของได้”

“ช่วงที่เรียนมัธยมต้น (พ.ศ. 2555) มีลิงอยู่แล้วในโรงเรียนพิบูล ลิงไม่ได้ดุหรือกัดคน บางตัวสามารถเล่นได้ แต่ชอบแย่งของกิน ลิงบางฝูงสามารถอยู่ร่วมกับคนได้ บางฝูงอยู่ไม่ได้ ลิงที่โรงเรียนพิบูลไม่ได้ทำร้ายคน มีแต่นักเรียนไปแกล้ง”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม F, การสนทนากลุ่ม 14 ตุลาคม 2567)

“ลิงศาลพระกาฬกับความเชื่อที่เปลี่ยนไปตามยุค เกิดการสะท้อนปัญหาทั้งรักทั้งชังลิง ปัญหาได้ปะทุถึงขีดสุดจากลิงมีจำนวนมากขึ้น”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม C, การสนทนากลุ่ม, 12 ตุลาคม 2567)

4.2.1.3 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะต่อการจัดการปัญหาในมิติประวัติศาสตร์

วัฒนธรรมและความเชื่อ

- พื้นฟูเมืองและนำเสนอความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน
- อนุรักษ์ลิงที่เป็นสัญลักษณ์ของศาลเจ้าพ่อพระกาฬให้อยู่ร่วมกับคนได้อย่างมีความสุข

4.2.2 มิติสังคม

นับตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (ภาพที่ 4.2) จังหวัดลพบุรีเริ่มประสบปัญหาการขยายตัวเพิ่มขึ้นของประชากรลิงแสมจนส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตประจำวันของผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีลิงรบกวน (Malaivijitnond et al., 2011; Boonkusol et al., 2018) ทำให้ภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่เริ่มแสวงหาแนวทางแก้ปัญหา ในปี 2546 สถาบันราชภัฏเทพสตรีได้จัดสัมมนาเรื่อง ลิงกับคนจะอยู่กันอย่างไรให้มีความสุข จากการสัมมนาในครั้งนั้นสามารถสรุปสาระสำคัญและข้อเสนอแนะได้ดังนี้ (วิรัตน์, 2546)

- ประชาชนส่วนใหญ่เชื่อว่าลิงศาลพระกาฬเป็นลิงเจ้าพ่อ
- ลิงช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว จังหวัดลพบุรีควรมีพิพิธภัณฑ์ลิง
- ลิงศาลพระกาฬทำให้คนลพบุรีมีความภูมิใจ
- ควรปรับปรุงทัศนียภาพ และภูมิทัศน์ ความสะอาดแหล่งที่อยู่อาศัยของลิง
- ควรมีการบริหารจัดการ จัดระเบียบลิงอย่างต่อเนื่อง เพื่อควบคุมความประพฤติลิง รวมทั้งด้านสุขภาพ อุบัติเหตุ ป้องกันโรคติดต่อ และให้มีโรงพยาบาลลิง
- ควรมีการวิจัย สำรวจ ควบคุมประชากรลิง และศึกษาแนวโน้มของลิงศาลพระกาฬในอนาคต
- ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรลิงศาลพระกาฬเพื่อให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น
- ควรมีการบันทึกข้อมูลประวัติ และวิถีชีวิตของลิงศาลพระกาฬให้เป็นระบบ

- ควรจัดตั้งงบประมาณ หรือองค์กรที่จะมาดูแลโดยตรง (เป็นเจ้าภาพ)
- ให้ความสำคัญกับลิงมากกว่านี้

ทั้งนี้ปัญหาสำคัญในขณะนั้นคือการที่ยังไม่มีเจ้าภาพที่ชัดเจนในการดำเนินงานแก้ปัญหาลิงรบกวนในพื้นที่ชุมชน อย่างไรก็ตามภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัดลพบุรีก็ไม่ได้นิ่งนอนใจ พยายามหาทางช่วยกันแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่าที่แต่ละฝ่ายพอจะทำได้ แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังคงอยู่และทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ

วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2566 รายการฟังเสียงประเทศไทย โดยไทยพีบีเอส ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ผ่านกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยน โดยใช้ข้อมูลที่รอบด้านในประเด็น อนาคต “คนเมืองลิง” ลพบุรี (นักข่าวพลเมือง องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2566) ซึ่งมีการเชิญนักวิชาการ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านลิงแสม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจังหวัด และกรมอุทยานฯ รวมถึงตัวแทนชาวบ้านจังหวัดลพบุรีกว่า 30 คน มาร่วมกันคิด ช่วยกันมอง และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างรอบด้านเพื่อหาทางออกของเรื่องนี้ บทสรุปของการพูดคุยทำให้เกิดฉกทัศน์ 3 ทาง ได้แก่

ฉกทัศน์ที่ 1 ลิงอยู่เมือง

ลิงยังคงอยู่คู่กับเมืองลพบุรีเช่นเดิมในฐานะเมืองท่องเที่ยวที่มีประชากรลิงจำนวนมากติดอันดับ โดยมีหน่วยงานราชการ ท้องถิ่นต้องมาร่วมบูรณาการการทำงาน ดูแลทั้งคุณภาพชีวิตของลิงและสุขภาพของเมือง ขณะเดียวกันต้องหนุนเสริมองค์ความรู้ให้กับประชาชน และนักท่องเที่ยว ในการป้องกันและดูแลตัวเองจากการอยู่ร่วมกับลิง ทั้งนี้หน่วยงานราชการและสถาบันวิชาการในท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการเฝ้าระวัง และจัดทำข้อมูลประชากรลิงให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งจัดทำมาตรการสนับสนุนเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถจัดการรับมือผลกระทบ กำหนดกรอบในการชดเชย เยียวยาให้กับประชาชน และซ่อมแซมทรัพย์สินที่จะได้รับความเสียหายจากพฤติกรรมของลิง ขณะเดียวกันเม็ดเงินที่ได้จากการท่องเที่ยว จะต้องมากพอที่จะนำมาใช้เพื่อการชดเชยเยียวยา กับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น และอาจต้องมีการจัดสรรงบประมาณเฉพาะมาใช้เพื่อศึกษาแนวทางแก้ปัญหา แต่สำหรับประชาชนที่ไม่ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่า อาจทนผลกระทบและความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ไหว และต้องย้ายออกจากพื้นที่ไป

ฉกทัศน์ที่ 2 คุมลิง คุมคน

หน่วยงานรัฐดำเนินการจำกัดจำนวนลิงในพื้นที่เมืองเก่าจนประสบความสำเร็จ และเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่มีความรู้ความเข้าใจ ร่วมจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับประชากรลิงที่เป็นระบบและชัดเจน เพื่อใช้ในการดูแล ติดตาม และควบคุมพฤติกรรมของลิง อย่างไรก็ตามรัฐยังคงต้องจริงจังในการควบคุมกฎระเบียบและการจัดการเรื่องความสะอาดของเมือง โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ตระหนักถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับลิง ในการช่วยสอดส่องเป็นหูเป็นตา รวมทั้งร่วมให้ข้อเสนอในฐานะเจ้าของพื้นที่ เช่น การกำหนดจุดให้อาหาร เวลา ชนิดและจำนวนของอาหารที่เหมาะสม เป็นต้น ส่วนในด้านเศรษฐกิจของเมืองท่องเที่ยว ลพบุรียังคงชูอัตลักษณ์ของเมืองโบราณสถานที่มีคนและลิงอยู่ร่วมกันได้ โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบเมืองที่คนเดินได้ สะอาด ปลอดภัย และมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่ทั้งนี้กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจของคนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลิง ต้องอาศัยทั้งกำลังคน องค์ความรู้ ชุดข้อมูลระยะเวลา และงบประมาณสนับสนุน

ฉากทัศน์ที่ 3 คนแยกलग

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมให้ลิ่งได้อยู่อาศัย มีสวัสดิภาพที่ดีและได้รับการอนุรักษ์คุ้มครอง โดยไม่ต้องเสี่ยงกับอันตรายจากรถบนท้องถนน การแก่งแย่งอาหารในพื้นที่เมืองเก่า และการเผชิญหน้าระหว่างคนกับลิ่ง การย้ายลิ่งได้รับความยินยอมโดยประชาชนส่วนใหญ่ที่เล็งเห็นปัญหาในการอยู่ร่วมกันของคนกับลิ่งที่นับวันจะยิ่งขยายวงกว้าง ส่วนการจัดการมาจากฐานข้อมูลความรู้ มีกระบวนการขั้นตอนที่ได้รับการรับรองโดยผู้เชี่ยวชาญ สามารถติดตามตรวจสอบชีวิตของลิ่งที่ถูกโยกย้ายได้ อีกทั้งมีการสื่อสารอย่างชัดเจนให้ประชาชนได้รับรู้ ในกรณีนี้ลพบุรีจะยังคงขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองลิ่ง โดยมีการจัดการที่แยกพื้นที่การอยู่อาศัยของคนและลิ่งออกจากกันอย่างชัดเจน แต่นั่นอาจทำให้เอกลักษณ์ของลพบุรีที่เคยดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติหายไป ทำให้ธุรกิจด้านการท่องเที่ยวสูญเสียรายได้ เมืองท่องเที่ยวลพบุรี อาจต้องปรับเปลี่ยนสู่การท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การท่องเที่ยววิถีเกษตร การท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ หรือการผลักดันพื้นที่เมืองโบราณสู่การเป็นเมืองมรดกโลก

การพูดคุยดังกล่าวและฉากทัศน์ทั้ง 3 ทางที่เกิดขึ้น สะท้อนให้เห็นมุมมองความคิดของคนลพบุรีที่มีต่อลิ่งในพื้นที่เมืองเก่าในสถานการณ์ปัจจุบัน ที่มีความหลากหลายและบางส่วนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากการสัมภาษณ์ในปี 2546

จากการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการลิ่งของลพบุรี สถานการณ์ที่ลิ่งเข้ามาครอบงำพื้นที่ชุมชนทำให้บ้านเมืองไม่เป็นระเบียบจาก การรื้อค้น ทำลายข้าวของ และเกิดความสกปรกจากการขับถ่ายของลิ่ง ผู้คนในเขตเมืองที่ได้รับผลกระทบมีความจำเป็นต้องตัดสินใจย้ายออก เพราะลิ่งเข้ายึดพื้นที่ เมืองจึงขาดชีวิตชีวาเหมือนเมืองร้าง ผู้คนขาดความเชื่อมโยงและขาดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมของมนุษย์ เช่น การพบปะพูดคุย การย่นการติดต่อค้าขาย ขาดพื้นที่สาธารณะของชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าความเดือดร้อนของคนที่ได้รับผลกระทบจากลิ่งมีไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับต้นทุนและสถานะทางสังคมของคนเหล่านั้น เช่น กลุ่มคนที่หาเช้ากินค่ำหรือผู้มีรายได้น้อยและได้รับผลกระทบจากลิ่ง มีแนวโน้มที่จะมีความเดือดร้อนมากกว่าผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของธุรกิจ

“ตั้งแต่ 16 ปีก่อน ลิ่งกับเมืองมีชีวิตชีวาในอดีต ลิ่งคือสัตว์ชนิดหนึ่งที่อยู่กับมนุษย์ได้ พอพฤติกรรมลิ่งเปลี่ยน ทำให้เกิดปัญหาลิ่งจู่โจม ไล่แย่งของ โดนกัด เมืองสกปรก กลายเป็นเมืองร้าง เห็นความถดถอยของเมือง ควรมีการจัดการ ไม่ให้ลิ่งหายไป แต่ไม่ให้เกิดปัญหา”

“เริ่มหนักข้อเมื่อลิ่งเริ่มแบ่งพวก ลิ่งยกพวกตีกัน ยึดพื้นที่ ลิ่งดุเกิดอันตรายกับตัวเราและสิ่งของ ลิ่งกับคนอยู่ร่วมกันลำบากมาก จุงเด็กเล็กเดินเที่ยวเมืองไม่ได้ ไปไหนก็โดนลิ่งกัด เกิดปรากฏการณ์คนกลัวลิ่ง”

“ในมุมมองคนรุ่นใหม่รู้ว่าลพบุรีเป็นเมืองลิ่ง สมัยผมเด็กผมมองตาลิ่งได้อย่างรู้สึกปลอดภัย แต่ในระยะหลังผมมองตาลิ่งได้แบบไม่สามารถไวใจได้หมดใจ”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม C, การสนทนากลุ่ม, 12 ตุลาคม 2567)

“เมื่อคนบางส่วนตัดสินใจย้ายออก บ้านไม่มีคนอยู่ ลิ่งก็เข้ายึด รื้อของ เสียหาย บ้านพังทิ้งหลัง”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม J, การสนทนากลุ่ม 13 ตุลาคม 2567)

ขณะเดียวกันพฤติกรรมของคน โดยเฉพาะการให้อาหารลิงไม่เป็นที่ ไม่เป็นระบบระเบียบ ก็มีส่วนในการทำให้ลิงเรียนรู้ว่าสามารถหาอาหารกินได้ทุกที่ ปริมาณอาหารที่อาจไม่เพียงพอต่อความต้องการของลิงในแต่ละวัน อาจส่งผลให้ลิงแสดงพฤติกรรมรุนแรงในการรื้อค้นแย่งชิงอาหารมากขึ้น การไล่หรือทำร้ายลิงอาจมีส่วนทำให้ลิงเรียนรู้วิธีการตอบโต้ด้วยการแสดงความก้าวร้าว ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเป็นการแสดงออกตามสัญชาตญาณเพื่อความอยู่รอด

“การให้อาหารลิงโดยไม่มีการจัดการที่ดี สร้างความสกปรก เมืองไร้ระเบียบ”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม C, การสนทนากลุ่ม, 12 ตุลาคม 2567)

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มบางส่วนให้ความเห็นว่า การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างลิงกับคนในชุมชนเป็นเรื่องสำคัญ เช่น การให้อาหารและน้ำ การดูแลสุขภาพลิง และการอยู่ร่วมกันอย่างมีเมตตาต่อกันแต่ละฝูงในเขตเมืองลพบุรี เป็นการช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและความเดือดร้อน อีกทั้งเป็นความสุขใจกับผู้ให้ (คน) และผู้รับ (ลิงแสม) จากการสังเกตพฤติกรรมของลิงแสมจากสายตาของคนในชุมชนพบว่า ลิงฝูงที่ได้รับการดูแลจากชุมชนจะมีพฤติกรรมที่เป็นมิตร มีสุขภาพดีและไม่ก้าวร้าวกับคนในชุมชน จึงเห็นว่าการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจ เอื้ออาทรและมีเมตตาต่อลิงแสมน่าจะเป็นทางออกที่เหมาะสมที่สุด ขณะเดียวกันผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่มก็มีความกังวลที่คล้ายกันในประเด็นที่หากลพบุรีไม่มีลิง เอกลักษณ์ของเมืองลพบุรีอาจจะหายไป

“การเลี้ยง ดูแลลิง ทำให้ได้เราได้ความสุขทางใจ การเป็นผู้ให้ ความสบายใจว่าเราได้ช่วยลิงที่เขาช่วยตัวเองไม่ได้ การช่วยชีวิตชีวิตหนึ่ง มองให้กว้างคือ ทำอย่างไรไม่ให้เรา (ชุมชน) เดือดร้อนเยอะ”

“ช่วยให้ลิงได้กินอิ่ม หายป่วย เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้เราแข็งแกร่ง ได้สร้างมิตรภาพดี ๆ เป็นสายสัมพันธ์ระหว่างลิงกับมนุษย์ (ลิงไม่เคยกัดเราเลย เพราะเราไปช่วยเขา) เราทำงานง่ายขึ้นเพื่อช่วยทางสัตว์แพทย์ให้ดูแลลิงได้เพราะลิงไว้วางใจเรา”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม E, การสนทนากลุ่ม 14 ตุลาคม 2567)

นับตั้งแต่มีปฏิบัติการจับลิงทำหมันและย้ายเข้าสู่สถานอนุบาลสัตว์ของเทศบาลเมืองลพบุรี ภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างจังหวัดลพบุรีกับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เมื่อต้นปี พ.ศ. 2567 คนในสังคมเริ่มรู้สึกพึงพอใจที่ได้เห็นแนวทางและการร่วมมือกันในการแก้ปัญหาอย่างจริงจังและต่อเนื่องของผู้นำ โดยเห็นได้ชัดเจนว่าผู้คนในเขตเมืองเริ่มมีกิจกรรมการพบปะ คำขายและออกมาใช้ชีวิตได้มากขึ้น และคาดหวังว่าสังคมเมืองที่มีชีวิตชีวาจะกลับมาได้อีกครั้งหนึ่งหากมีการบริหารจัดการปัญหาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนจากทุกภาคส่วน

“ยุคนี้ดีขึ้นกว่าเมื่อก่อนเพราะเห็นการแก้ปัญหาเป็นรูปธรรม มีการรวมกลุ่มเป็นภาคประชาชนที่หารือเรื่องลิงในตัวเมือง 100 กว่าคนที่รวมตัวกัน ผมเชื่อว่าทุกภาคส่วนล้วนมีความต้องการจัดการปัญหาเรื่องลิง”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม J, การสนทนากลุ่ม 13 ตุลาคม 2567)

“ลพบุรีมีหลายอย่างที่พร้อมขับเคลื่อนเศรษฐกิจทั้งประวัติศาสตร์ อาคาร ถนนทางทรัพยากร แต่เมืองไม่

พร้อมที่จะขับเคลื่อนในมิติการท่องเที่ยว พื้นฟูเศรษฐกิจ เพราะขาดการจัดการลิง”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม C, การสนทนากลุ่ม, 12 ตุลาคม 2567)

4.2.2.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะต่อการจัดการปัญหาในมิติสังคม

การสร้างเสริมความเข้มแข็งจากฐานรากที่คนลพบุรีจะร่วมกันลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหาเรื่องลิง ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน สถานศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีกระบวนการในการสร้างความเข้มแข็ง ดังนี้

- การมองเห็นและเข้าใจปัญหา
- การใช้กระบวนการกลุ่มในการแก้ไขปัญหา
- การสร้างเครือข่ายร่วมกันแก้ปัญหา
- การเรียนรู้บนการปฏิบัติจริง

นอกจากนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังคาดหวังให้สังคมเมืองลพบุรีเป็นดังต่อไปนี้

- ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้มีบทบาทในการพัฒนาเมืองลพบุรี โดยมุ่งเน้นให้ เด็กคิด เด็กทำ ผู้ใหญ่ส่งเสริม
- เมืองสะอาดเรียบร้อย มีระเบียบและน่าอยู่ สังคมในเขตเมืองได้รับการฟื้นฟูและกลับมามีชีวิตชีวา
- การบริหารจัดการพัฒนาเมืองให้มีความสุข มีความรู้ มีแผน มีการเรียนรู้วิถีชีวิต มีความร่วมสมัย มีเทคโนโลยีสนับสนุน โดยภาครัฐและภาคประชาชนมีการรับฟังกันอย่างรอบด้านที่สุด
- มีแผนพัฒนาเมืองที่เป็นแผนของคนเมืองเป็นแผนแม่บท ซึ่งมีการจัดการคนกับลิงอย่างสมดุล
- สามารถนำผลการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการลิงของลพบุรีไปช่วยเหลือสังคมอื่น ๆ ที่มีปัญหา เช่นเดียวกันได้

4.2.3 มิติการศึกษา

ในปี พ.ศ. 2510 เรื่องราวของลิงที่ศาลเจ้าพ่อพระกาฬเคยถูกถ่ายทอดเป็นหนังสือภาพและบทร้อยกรองสำหรับเด็ก เรื่อง “สโมสรวานรลพบุรี” ซึ่งเรียบเรียงเป็น 2 ภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยหม่อมหลวงมนิรัตน์ บุญนาค เนื้อหาเป็นนิทานที่ให้แก่คิดแก่ผู้อ่านเรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (มนิรัตน์, 2510) ซึ่งในภายหลัง สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร ได้จัดพิมพ์และเผยแพร่หนังสือเล่มนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ 60 พรรษา ใน พ.ศ. 2558 (ภาพที่ 4.12)

นอกจากนี้ ข้อมูลจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มระบุว่า ภาคการศึกษาควรทำหน้าที่ให้ความรู้กับประชาชน เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของลิง และทำให้คนสามารถอยู่ร่วมกับลิงได้อย่างมีความสุข ที่ผ่านมามีการให้ความรู้กับนักเรียนในตัวเมืองลพบุรีเกี่ยวกับการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับลิงในสถานศึกษาอย่างปลอดภัย แต่ภายหลังกิจกรรมดังกล่าวไม่ได้มีการจัดอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานที่ให้ความรู้ในเรื่องนี้

“อยากเห็นภาคการศึกษาให้ความรู้กับคน เพื่อศึกษาธรรมชาติของลิง เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา รวมถึงท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบให้ตระหนักถึง และเห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาและอยู่ร่วมกับลิงได้”

“มีเจ้าหน้าที่เข้าไปให้ความรู้กับนักเรียนเรื่องการปฏิบัติตัวเมื่อต้องอยู่ต่อหน้าลิง แต่ไม่ต่อเนื่อง และหลังจากการระบาดของไวรัส COVID-19 ก็ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาให้ข้อมูลเลย”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม I, การสนทนากลุ่ม, 28 ตุลาคม 2567)

4.2.3.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะต่อการจัดการปัญหาในมิติการศึกษา

- การสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับลิงอย่างรอบด้านในทุกมิติ
- การออกแบบการสื่อสารให้ความรู้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง
- เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องทั้งในแง่ของการดูแลสวัสดิภาพของลิง และในแง่ของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับลิง
- การทำหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี
- การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ยังสามารถครอบคลุมไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาคนในจังหวัดลพบุรี การเตรียมคนรุ่นใหม่ให้กลับมาพัฒนาท้องถิ่น

4.2.4 มิติเศรษฐกิจ

เมืองลพบุรีเป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศในฐานะเมืองที่มีลิงอาศัยอยู่ร่วมกับคน โดยเฉพาะในกิจกรรมการจัดโต๊ะจีนเลี้ยงลิงที่จัดขึ้นทุกปี ซึ่งกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก และส่งผลให้เศรษฐกิจของเมืองลพบุรีเติบโตอย่างชัดเจน โดยผู้คนในพื้นที่ยอมรับว่าลิงเป็นสัตว์สัญลักษณ์ของเมืองและมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการค้าและการท่องเที่ยว

ลิงในเมืองลพบุรียังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีบวงสรวงเพื่อแสดงความศรัทธาและถวายอาหารลิง ไม่เพียงแต่สร้างความศรัทธาและความสิริมงคลแก่ผู้คน แต่ยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัวของเมือง ซึ่งได้กลายเป็นเอกลักษณ์ของลพบุรีมากกว่า 20 ปี

“การเลี้ยงโต๊ะจีนลิงคืออาชีพสุดท้ายของเดือนพฤศจิกายน ถนนทุกสายในเมือง รถสามล้อยังวิ่งไม่ได้เลยเพราะคนเต็มทุกถนนเพื่อมาดูโต๊ะจีนลิงครั้งแรกของลพบุรี ผมออกรายการสี่ทุ่มสแควร์ คนขึ้นรถไฟมาจากทางเหนือเดินทางมาดูลิงกินโต๊ะจีน จัดเป็นผลไม้กับขนมไทย ทองหยิบทองหยอด มีทีมในการจัดโต๊ะจีนลิงแต่ละปี เลี้ยงพลเมืองลิงพันหัว มีงานประติมากรรมลิงให้เด็กนักเรียนโรงเรียนพิบูลวิทยาลัยใส่ทาง CNN ก็จะมาถามทุกปีว่า ปีนี้มี Concept ใหม่ ๆ อะไร”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม E, การสนทนากลุ่ม 14 ตุลาคม 2567)

“ลิ่งอยู่บริเวณตึกจะสร้างความเดือดร้อน ถ้าอยู่ถูกที่จะสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวประโยชน์ร่วมคนกับลิ่ง ลิ่งมีเสน่ห์ มีความชุกชุน ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศ พัฒนาเมืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบเป็นมิตร (กับลิ่ง) กระตุ้นเศรษฐกิจ”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม C, สัมภาษณ์พิเศษ, 27 ตุลาคม 2567)

“นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมต่อลิ่งไม่เหมือนกัน นักท่องเที่ยวบางกลุ่ม โดยเฉพาะชาวต่างชาติ มาเพื่อเจอ ลิ่งลพบุรี ดูความชุน เล่นสนุกของลิ่ง และต้องการให้ลิ่งเข้ามาสัมผัสตัว ไม่กังวลเรื่องลิ่งแย่งของ ต้องการถ่ายรูปกับลิ่งเป็นจำนวนมาก จึงมีความหือหู่กับพฤติกรรมลิ่ง ที่เข้ามาใกล้ ส่วน นักท่องเที่ยวชาวไทย หรือคนที่ไม่ยินยอมให้ลิ่งดังของไปก็จะเกิดการบาดเจ็บทั้งคนทั้งลิ่งได้”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม H, การสนทนากลุ่ม, 28 ตุลาคม 2567)

อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลังจากการเปลี่ยนแปลงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ผลกระทบทั้งจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ประชากรลิ่งที่เพิ่มขึ้น และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การขยายตัวของเมือง ระบบทุน พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป วิถีชีวิตเศรษฐกิจ และการระบาดของโรค COVID-19 ทำให้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิ่งใน เขตเมืองเก่าลพบุรีมีความซับซ้อนมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะมีความช่วยเหลือจากภาครัฐ เช่น การยกเว้นค่าเช่าที่ดินและอาคารของกรมธนารักษ์ แต่ก็ยังเป็นเพียงการบรรเทา ปัญหาเบื้องต้นเท่านั้น

“เมื่อสามสิบปีก่อน ผมเปิดร้าน และเลี้ยงอาหารลิ่งได้ เพราะเราเมตตา แต่พอจำนวนเพิ่มขึ้น 40-50 ตัว ก็เลี้ยงอาหารไม่ไหวแล้ว ลิ่งก็เข้ามารื้อของที่ร้านเสียหายมาก”

“ผลกระทบโดยตรงคือ รายได้ที่ลดลงจากปัญหาลิ่ง ทุกอย่างส่งผลกันไปหมด สร้างความกังวล เกิดการ เลี่ยง ไม่มาจอตลอด ไม่อยากเสี่ยงกับการถูกลิ่งรื้อทำลาย”

“สภาวะเศรษฐกิจ และบ้านเมืองลพบุรีที่ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากลิ่ง บ้านเมืองที่ผมอยู่มาทั้งชีวิต มันฉิบหายถดถอยไปเลย”

“ย่านค้าขายดั้งเดิมมีมันต์ขลัง มีเสน่ห์ มีศักยภาพของเมืองท่องเที่ยวและเศรษฐกิจ ลพบุรีที่งดงาม เพราะโดนทำลายจากลิ่ง เมืองเสื่อมลง โดนทำลายเพราะปัญหาลิ่งเข้าไปรื้อ รื้อ ทำลาย”

“มาลัยรามมา ตลาดมโนราห์คือจุดที่โคตรเจ๋ง เพราะคือ signature ของเมือง มีความเก่าแก่ของยุคสมัย แต่ตอนนี้คือฉิบหายเพราะลิ่ง ลิ่งรื้อเพราะไม่มีคน”

“ผมเกลียดลิ่ง เพราะลิ่งทำให้บ้านและเมืองผมฉิบหาย เพราะมันไม่แฟร์กับผม รถพัง บ้านพัง ทุกอย่าง พัง เราโดนมาเยอะจนผมไม่ไหวแล้ว ลองคิดว่าเส้นถนนราชดำเนินเป็นเส้นเศรษฐกิจ มีโอกาสทางการค้า เมื่อ 20 ปีก่อน”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม J, การสนทนากลุ่ม 13 ตุลาคม 2567)

“ลิ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ เช่น งานสมเด็จพระนารายณ์ นักท่องเที่ยวไม่รู้ว่าเป็นที่จอตลอดไหนที่ ปลอดภัยจากลิ่ง”

“ในช่วงที่วิกฤต คือ ลิ่งมีจำนวนมาก เกิดปัญหาการใช้ชีวิตรบกวนคนที่อาศัยบริเวณตึก ส่วนผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจคิดว่าลิ่งไม่ได้เป็นปัจจัยหลักสำหรับประเด็นนี้ อาจเป็นเพราะโควิด ที่ทำให้เศรษฐกิจแย่งลง มากกว่า”

“หลังจากจับลิงไปไว้ในกรงได้ 3 เดือน เศรษฐกิจเองก็ยังไม่กลับมาดีขึ้น”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม H, การสนทนากลุ่ม 28 ตุลาคม 2567)

“ไม่ใช่แค่คนลพบุรีที่รักลิง นักท่องเที่ยวก็เอ็นดู จึงมาพร้อมการนำปัญหามาให้เมืองลพบุรีด้วย”

“ต่อให้ไม่มีลิง เมืองก็ถดถอยอยู่แล้วด้วยระบบทุน เป็นปัญหาการเปลี่ยนแปลงที่ทับซ้อนกันทางสภาพสังคม หัวเมืองตัวเมืองมีการกระจายขยายเมือง ตัวเมืองเก่าร้าง ...ยังคงมีตลาดสด และโบราณสถานที่ยังคงดึงดูดการท่องเที่ยว”

“เกิดความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง เห็นภาพปัญหาที่หนักหน่วงขึ้น 5-7 ปี ทำให้เห็นปัญหาที่หลากหลาย ทั้งความเชื่อ ความซับซ้อนของปัญหา ข้อจำกัดในการจัดการ รวมถึงสภาวะเศรษฐกิจที่เป็นฐานทำให้คนเครียด ไม่ทะเลาะกับคน ก็ทะเลาะกับลิง”

“ในอดีตลิงมีความน่ารัก เพราะใครมาเยี่ยมต้องพามาศาลพระกาฬ ปัญหาเกิด ก็เห็นใจ ลิงสร้างความเดือดร้อนให้เมือง ก็มีความรู้สึกร่วม”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม C, การสนทนากลุ่ม, 12 ตุลาคม 2567)

4.2.4.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะต่อการจัดการปัญหาในมิติเศรษฐกิจ

- ดำเนินการฟื้นฟูการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของเมืองไปพร้อมการจัดการปัญหาลิง
 - พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก แหล่งท่องเที่ยว
 - ฟื้นฟูเมืองให้กลับมามีชีวิต โดยการออกแบบระบบการจัดการ มีลิงคงอยู่ไว้ในที่ที่เหมาะสม
- สร้างเสน่ห์ให้ลพบุรี สร้างสิ่งใหม่ในบริบทเดิม ผ่านงานศิลปวัฒนธรรม งานภูมิทัศน์เมือง

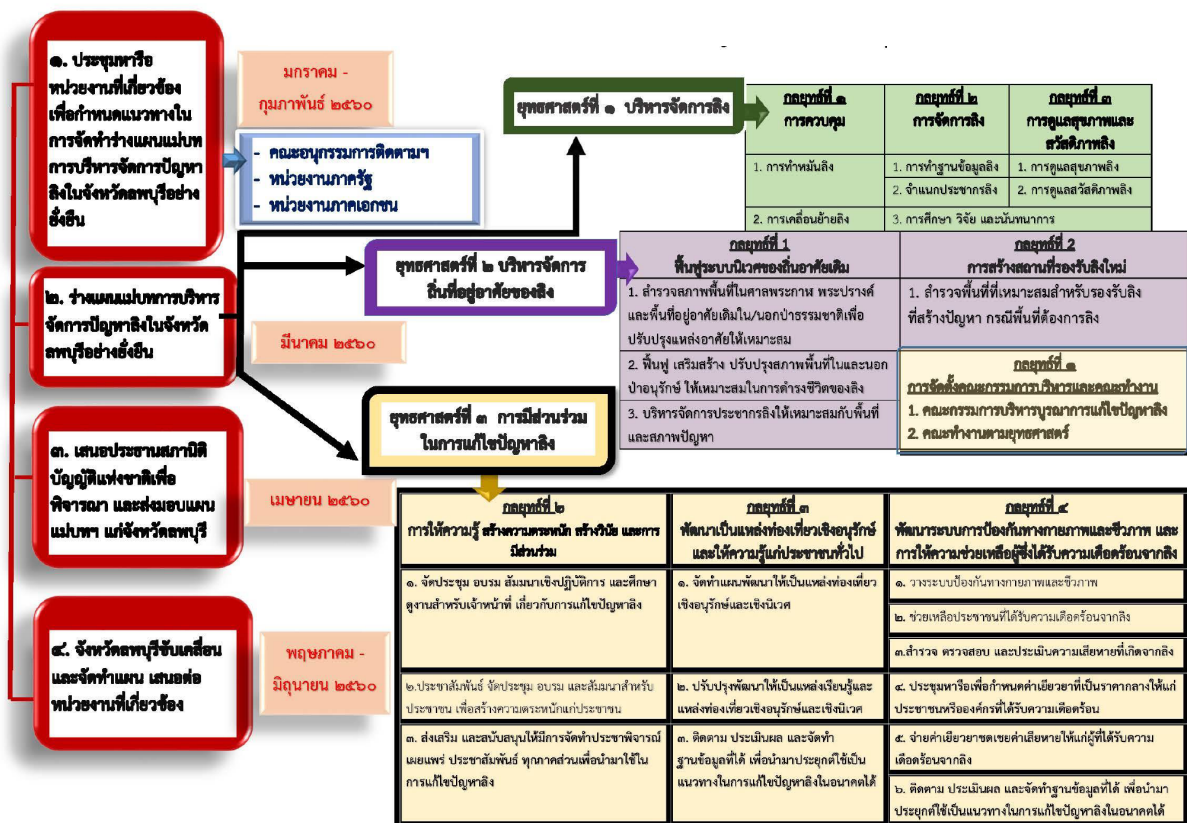
4.2.5 มิติกฎหมาย การกระจายอำนาจ และบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในปี พ.ศ. 2559 คณะกรรมการติดตามกลไกและพิจารณาการปกป้องคุ้มครองสัตว์ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้มอบหมายให้คณะกรรมการติดตามกลไกการปกครองคุ้มครองสัตว์ดำเนินการร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการปัญหาลิงในจังหวัดลพบุรีอย่างยั่งยืน (คณะกรรมการติดตามกลไกและพิจารณาการปกป้องคุ้มครองสัตว์ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560) โดยแผนแม่บทดังกล่าวประกอบด้วยแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาลิงในจังหวัดลพบุรี 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 – 2564 และยุทธศาสตร์ 3 ข้อ (ภาพที่ 4.13) ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 บริหารจัดการลิง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 บริหารจัดการถิ่นที่อยู่อาศัยของลิง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาลิง

ภาพที่ 4.13 Road Map แผนแม่บทการบริหารจัดการปัญหาสิ่งในจังหวัดลพบุรีอย่างยั่งยืน (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๖) แผนแม่บทการบริหารจัดการปัญหาสิ่งในจังหวัดลพบุรีอย่างยั่งยืน (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๖) แผนแม่บทการบริหารจัดการปัญหาสิ่งในจังหวัดลพบุรีอย่างยั่งยืน (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๖)

แม้จะมีแผนแม่บทการบริหารจัดการปัญหาสิ่งในจังหวัดลพบุรีอย่างยั่งยืนแล้ว แต่การดำเนินงานแก้ปัญหาที่ยังคงไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ปัญหาสิ่งในจังหวัดลพบุรียังคงยืดเยื้อมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๖ สืบเนื่องจากโครงการเสวนารับฟังความคิดเห็นการแก้ไขปัญหาสิ่งในจังหวัดลพบุรีอย่างยั่งยืน ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่จัดขึ้นในวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ซึ่งได้สรุปผลการรับฟังความคิดเห็นจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ สิ่งในที่อยู่อาศัยของสิ่ง เมือง และคน จังหวัดลพบุรีจึงได้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาสิ่ง และคณะทำงานสนับสนุนการแก้ไขปัญหาสิ่งจังหวัดลพบุรี ลงวันที่ 21 มิถุนายน ๒๕๖๖ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นคณะกรรมการ จากการประชุมครั้งที่ 1/2566 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งในจังหวัดลพบุรี ในระยะสั้น (3 เดือน) ระยะกลาง (6 เดือน) และระยะยาว (12 เดือน) โดยมีกลไกการทำงาน 3 คณะทำงาน ได้แก่ คณะทำงานบริหารจัดการสิ่งและพื้นที่อยู่อาศัยของสิ่ง คณะทำงานการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่ง และคณะทำงานบริหารจัดการสถานที่อนุบาลสิ่ง (ตารางที่ 4.6) การขับเคลื่อนของจังหวัดดังกล่าวทำให้การแก้ปัญหาสิ่งกลับมาดำเนินการอย่างจริงจังอีกครั้ง

ตารางที่ 4.6 แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาในจังหวัดลพบุรี (ที่มา: สำนักงานจังหวัดกาญจนบุรี, ติดต่อบุคคล 17 กันยายน 2567)

คณะกรรมการบริหารจัดการ และถิ่นที่อยู่อาศัยของลิง	คณะกรรมการมีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหา	คณะกรรมการบริหารจัดการ สถานที่อนุบาลลิง
ระยะสั้น (๓ เดือน): (๑) สำรวจนับประชากรลิงอย่างเป็นระบบ (๒) ทำหมันเพื่อควบคุมประชากรลิง และตรวจโรค (๓) จัดการดูแลสุขภาพลิง และป้องกันไม่ให้เกิดโรคอุบัติใหม่ (๔) สำรวจที่อยู่อาศัยลิง แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร (๕) พื้นฟูถิ่นที่อยู่อาศัยเดิมของลิงให้เหมาะสม (๖) กำหนดสถานที่และเวลาให้อาหารลิง (๗) จัดทำแหล่งน้ำสำหรับลิง	ระยะสั้น (๓ เดือน): (๑) ประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจ (๒) จัดทำป้ายห้าม ป้ายบังคับ ป้ายเตือน ป้ายแนะนำ (๓) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (๔) ปรับปรุงไฟส่องสว่าง	ระยะสั้น (๓ เดือน): (๑) ปรับปรุงสวนลิง
ระยะกลาง (๖ เดือน): (๑) จัดหาแหล่งบประมาณสำหรับลิง เช่น ค่าอาหาร ค่าทำหมัน และตรวจโรค ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา เป็นต้น (๒) ปรับปรุงระบบการกำจัดขยะ การรักษาความสะอาด และความ เป็นระเบียบเรียบร้อย (๓) ดำเนินการด้านกฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง	ระยะกลาง (๖ เดือน): (๑) ประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจ (๒) จัดทำป้ายห้าม ป้ายบังคับ ป้ายเตือน ป้ายแนะนำ (๓) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (๔) ปรับปรุงไฟส่องสว่าง (๕) ติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) เพื่อตรวจสอบ พฤติกรรมลิงและบุคคลที่ฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ	ระยะกลาง (๖ เดือน): (๑) ปรับปรุงสวนลิง (๒) เคลื่อนย้ายลิงไปสวนลิง (๓) ขออนุญาตตามกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง
ระยะยาว (๑๒ เดือน): (๑) ศึกษา และรับฟังความคิดเห็น เพื่อเคลื่อนย้ายลิงไปอยู่ในที่ที่เหมาะสมอื่น เช่น ป่าธรรมชาติ	ระยะยาว (๑๒ เดือน): (๑) ประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจ (๒) จัดทำป้ายห้าม ป้ายบังคับ ป้ายเตือน ป้ายแนะนำ (๓) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม บูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (๔) ปรับปรุงไฟส่องสว่าง (๕) ติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) เพื่อตรวจสอบ พฤติกรรมลิงและบุคคลที่ฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ (๖) ปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองในระยะยาว (๗) ทุกภาคส่วนร่วมมือกันอย่างจริงจัง ในการฟื้นฟูเศรษฐกิจเมือง (๘) พื้นฟูตลาดเมืองเก่าลพบุรี (๙) ลดค่าเช่าที่ (๑๐) ตั้งกองทุนในการชดเชยค่าเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากลิงให้กับประชาชน ผู้ได้รับความเดือดร้อน (๑๑) กำหนดแนวทางเยียวยาความเดือดร้อนจากลิง	ระยะยาว (๑๒ เดือน): -"-

แนวทางการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เมืองเก่าลพบุรี เริ่มมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นเมื่อกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เทศบาลเมืองลพบุรี และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี ร่วมทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ความร่วมมือทางวิชาการด้านการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตบริเวณเมืองเก่า อำเภอลพบุรี จังหวัดลพบุรี ระหว่าง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ร่วมกับ เทศบาลเมืองลพบุรี ในวันที่ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2567 สำหรับ MOU ความร่วมมือทางวิชาการด้านการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตบริเวณเมืองเก่า อำเภอเมืองลพบุรี มีประเด็นสำคัญในการร่วมมือประกอบไปด้วย (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลพบุรี, 2567)

- **ด้านการช่วยเหลือและการแก้ไขปัญหา** โดยเทศบาลเมืองลพบุรีจะจับลิงในเขตบริเวณเมืองเก่าที่ทำหมันแล้ว นำมาดูแลรักษาที่สถานอนุบาลสัตว์ของเทศบาลซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลโพธิ์เก้าต้น และ กรมอุทยานฯ จะมอบอำนาจการจับลิง และดูแลรักษาลิงในสถานอนุบาลสัตว์ให้เทศบาลเมืองลพบุรี รวมทั้งสนับสนุนให้มีการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
- **ด้านวิชาการ** ทุกฝ่ายจะร่วมมือกัน ทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจับลิง การดูแลรักษาลิง การจัดการสุขภาพและสวัสดิการลิงในสถานอนุบาลลิง
- **ด้านงบประมาณ** ทุกฝ่ายจะร่วมมือกันในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณโดยกรมอุทยานฯ จะพิจารณาจัดสรรงบประมาณ เพื่อปรับปรุงกรง/คอก ที่ศูนย์ช่วยเหลือสัตว์ป่าที่ ๑ (นครนายก) เพื่อเตรียมการรองรับการเคลื่อนย้ายลิงจากสถานอนุบาลสัตว์
- **ด้านการประสานงาน** ทุกฝ่ายจะจัดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน ด้วยความเรียบร้อยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

บันทึกข้อตกลงดังกล่าวสอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งได้ประกาศออกมาในเดือนมีนาคม 2567 ภายหลังจากมีการทำบันทึกข้อตกลงแล้วประมาณ 1 เดือน ปัจจุบันกรมอุทยานฯ กำลังดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้และเตรียมความพร้อมในการใช้พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาสมโภชน์ จังหวัดลพบุรี เป็นแหล่งอาศัยในธรรมชาติแห่งใหม่ของลิงที่อยู่ในสถานอนุบาลสัตว์ ซึ่งคาดว่าจะใช้เวลา 3-5 ปี กว่าที่จะดำเนินการย้ายลิงจากสถานอนุบาลไปสู่ถิ่นที่อยู่ในธรรมชาติแล้วเสร็จ

อย่างไรก็ตาม จากการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลได้ตั้งข้อสังเกตต่อการบริหารจัดการของภาครัฐที่มีโครงสร้างที่ซับซ้อน ส่งผลต่อการออกระเบียบ ข้อกฎหมาย ที่อาจจะเป็นข้อจำกัดในการทำงานแก้ไขปัญหาเรื่องลิง เนื่องจากในระเบียบปฏิบัติที่ต้องแยกกระทรวง ทบวง กรม ในการดูแล เช่น เรื่องอาหารสัตว์ ยา เวชภัณฑ์อยู่ในความดูแลของกรมปศุสัตว์ ส่วนการจับ ย้าย ทำหมัน สถานอนุบาลสัตว์อยู่ในความดูแลของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

“กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของแต่ละหน่วยงาน ที่เป็นข้อจำกัดในการทำงานหรือยากที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การแก้ไขปัญหาเรื่องลิงจะต้องผ่านกฎหมายกึ่งับ (ปัญหาเชิงโครงสร้าง) ที่ต้องดูกฎหมายของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม I, การสนทนากลุ่ม, 28 ตุลาคม 2567)

ทั้งนี้การดำเนินงานแก้ไขปัญหาที่ผ่านมาก็มีส่วนที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น การดูแลทำความสะอาดและฟื้นฟูเมือง การบริจาคอาหาร

เลี้ยงลงในสถานอนุบาลสัตว์ การรักษาภาพลักษณ์ของเมืองในเชิงท่องเที่ยว และความพยายามทำให้คนกับลิงอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ เช่น การสร้างสวนลิงในวัดพระบาทน้ำพุ เป็นต้น

4.2.5.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะต่อการจัดการปัญหาในมิติกฎหมาย การกระจายอำนาจ และบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- การร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ในการจัดการปัญหาเรื่องลิงของทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดเป้าหมายและการหาทางออกร่วมกัน
- ความตระหนักที่ว่า “การกระจายอำนาจ” คือ การกระจายความรับผิดชอบ เพื่อให้หน่วยงานในท้องถิ่น รวมถึงภาคประชาชน สามารถรับผิดชอบร่วมกันในการใช้กฎหมาย การกระจายอำนาจ เพื่อการจัดการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง
- ควรต้องมีการวางยุทธศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการ ซึ่งต้องมาจากการได้ลงมือปฏิบัติจนเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง มองเห็นความเชื่อมโยงของปัญหา เน้นการพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด เป็นการสร้างการเรียนรู้ให้คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของปัญหา และใช้ความรู้ที่มีอยู่แล้วในการแก้ปัญหา โดยควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ
 - 1) คน
 - 2) เครื่องมือ (หลักสูตร/องค์ความรู้)
 - 3) องค์กร
 - 4) การระดมทุน
- มีการวางแผนงานที่บูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง แผนงานมีความต่อเนื่อง มุ่งเน้นการแก้ปัญหาระยะยาวและยั่งยืน ตลอดจนทำงานสอดคล้องประสานกับหน่วยงานที่มีบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เช่น นักพฤกษศาสตร์ นักสัตววิทยา นักวิจัย งานสื่อสารสาธารณะ หน่วยงานทางการศึกษา นักธุรกิจ และประชาชน เป็นต้น
- มีเจ้าภาพหลักเพื่อให้เกิดการทำงานที่แก้ไขปัญหาอย่างรอบด้าน ลงลึก และการทำงานนี้จำเป็นต้องมีความต่อเนื่อง การมีเจ้าภาพหลักจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การแก้ปัญหานี้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างยั่งยืน การมีเจ้าภาพหลักเกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากร จัดสรรงบประมาณ การทำงานบนฐานขององค์ความรู้ ประสานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการให้ความรู้กับประชาชนในการสร้างทัศนคติของการอยู่ร่วมระหว่างคนกับลิง

4.2.6 มิตินิติและสุขภาวะของคนในเมืองลพบุรี

จากการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าถูกลิงคุกคามวิถีชีวิตประจำวัน เป็นอันตรายต่อร่างกาย กระทบต่อสุขอนามัย เช่น การทำลายข้าวของและทรัพย์สินส่วนตัว ถูกแย่งอาหารและสิ่งของจากผู้สัญจรไปมา ถูกแย่งอาหารจากบ้านเรือน ถูกลิงคุกคามในบริเวณชุมชน มูลของลิงส่งกลิ่นเหม็นและกังวลว่าจะเป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค เป็นต้น ในขณะที่ผู้คนให้ความสำคัญในสวัสดิภาพของลิง แต่สิทธิและสวัสดิภาพของคนในชุมชนกลับถูกละเลย อีกทั้งหากชุมชนไม่ยอมรับลิงก็จะถูกตัดสินได้ว่าเป็นคนที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อสัตว์ แต่ในความเป็น

จริงคนเหล่านี้ต้องการเพียงแค่ปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของครอบครัวเท่านั้น ไม่มีเจตนาร้ายต่อสิ่งและฝากความหวังไว้ที่หน่วยงานของภาครัฐต่าง ๆ ให้เอาใจใส่ปัญหาของคนในชุมชนมากกว่าที่เป็นอยู่

“บ้านผมเสียหายหนัก หลังคาแตกเกิดรอยรั่ว ลิงขึ้น-ลงทุกวัน แต่ผมไม่ได้ตกลงมาทุกวันก็หมกหมมไว้ ตอนฝนตกขีลึงอยู่บนหลังคาแล้วไหลลงมา เหม็นขีลึงมาก”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม J, การสนทนากลุ่ม 13 ตุลาคม 2567)

“นักเรียนมักเจอลิงแย่งอาหารในช่วงเช้า เมื่อข้ามสะพานลอย โดยเฉพาะเด็กนักเรียนหญิง จากการสังเกตถ้าลิงตัวใหญ่จะมีความชำนาญในการเลือกเป้าหมายในการแย่งอาหาร แก้วปัญหาคือ มีเจ้าหน้าที่ยามให้การดูแล แต่ก็ไม่ครอบคลุม หลังจากมีการจับลิง ลิงมีจำนวนลดลง ผลกระทบกับครูและผู้มาติดต่อ คือ ลิงมาดิงยางรถ”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม I, การสนทนากลุ่ม, 28 ตุลาคม 2567)

“ผลกระทบที่เกิดจากลิงในด้านสุขภาพของคน คือ ขนลิง ทำให้เกิดโรคหอบหืด หรือโรคทางเดินหายใจ เนื่องจากขนลิงเข้าไปติดในเครื่องปรับอากาศ รวมถึงกลิ่นอับ และฉี่ ก่อให้เกิดโรคภูมิแพ้คันขึ้นตามตัวของคนไข้”

“ในช่วงโรคฝีดาษลิงระบาด สาธารณสุขได้รับการสอบถาม จึงมีการจับลิงไปสุ่มตรวจโรค (เก็บเลือด) แต่ไม่ได้เจอโรคฝีดาษลิง”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม H, การสนทนากลุ่ม, 28 ตุลาคม 2567)

สาเหตุของการบาดเจ็บที่เกิดจากลิงส่วนใหญ่คือ การยื้อแย่งอาหารกับลิง การใช้ความรุนแรงกับลิง การเกิดอุบัติเหตุจากการหลบลิงบนท้องถนน หรือคนบางกลุ่มแกล้งลิง จึงทำให้ลิงโกรธ ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินและร่างกายได้ ซึ่งความเสียหายต่อทรัพย์สินไม่สามารถได้รับค่าเสียหายได้ แต่หากได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย จะได้รับค่าเยียวยา ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์การจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่าทำร้าย ตามมติคณะกรรมการเงินอนุรักษ์สัตว์ป่า (2567) ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ขณะที่บุคลากรของรัฐที่เป็นกลุ่มเสี่ยง เช่น บุคลากรสาธารณสุข บุคลากรที่ปฏิบัติงานจับและทำหมันลิง จะได้รับการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคติดต่อที่อาจเกิดจากลิงได้

ทั้งนี้แนวทางในการปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของคนในพื้นที่ ได้แก่

- การไล่ลิง เช่น การใช้ปืนอัดลม หนังสือตึก เลเซอร์ไฟที่ชี้ส่องตา ไม้ผูกเชือก รื้อไฟฟ้ากระตุก ตักดาจระเข้ ตักดาเสือ ฯลฯ ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่มักจะได้ผลในช่วงแรก ๆ แต่เมื่อลิงเกิดการเรียนรู้ ลิงก็จะไม่กลัวอีกต่อไป
- การปฏิบัติตัวเพื่อความปลอดภัยเมื่อต้องเผชิญหน้ากับลิง เช่น การป้องกันลิงแย่งของในมือ เมื่อถูกแย่งของไม่แย่งของกลับ ยืนเฉย ๆ ไม่ต้องยุ่งกับลิงเพราะลิงจะไม่กัดถ้ามันรู้สึกปลอดภัย ฯลฯ

“การเป็นเด็กลพบุรีเวลาเจอลิงแย่งของได้รับคำบอกกล่าวจากผู้ปกครองรุ่นเก๋าว่าไม่ควรโต้ตอบลิงกลับ เพื่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของตัวเอง”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม H, การสนทนากลุ่ม, 28 ตุลาคม 2567)

ขึ้น

อย่างไรก็ตาม หลังจากมีการจับปลิงออกจากพื้นที่ที่มีการรบกวน สุขภาวะของคนในพื้นที่ก็มีแนวโน้มดี

“เมื่อเกิดมาตรการจัดเก็บปลิงที่โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จำนวน 400 ตัว เหลือ 5 ตัว นักเรียนและผู้คนได้รับความปลอดภัยขึ้น แต่ก็รู้สึกใจหายที่ปลิงต้องใช้ชีวิตในกรงลิงแทนการปีนป่ายใช้ชีวิตในโรงเรียนพิบูล และเมืองลพบุรี”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม 1, การสนทนากลุ่ม, 28 ตุลาคม 2567)

4.2.6.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะต่อการจัดการปัญหาในมิติสิทธิและสุขภาวะของคนในเมืองลพบุรี

- มีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่เหมาะสม เช่น การประชาสัมพันธ์ข้อมูลและให้ความรู้ด้านสิทธิชุมชน วิธีปฏิบัติตัวเมื่อต้องเผชิญหน้าหรือเกิดปัญหากับปลิง เป็นต้น
- มีช่องทางการแจ้งข้อมูลเมื่อเกิดปัญหากับปลิง
- มีผู้รับผิดชอบและรับทราบผลการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้สังคมมีความรับรู้และความเข้าใจว่าเมืองลพบุรีให้ความสำคัญกับผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างเหมาะสม
- ให้ความสำคัญในสวัสดิภาพของชุมชนอย่างสมดุลกับการให้ความสำคัญด้านสวัสดิภาพของสัตว์
- ส่งเสริมให้คนและปลิงก็เกิดการเรียนรู้เพื่อที่จะหาวิธีอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

4.2.7 มิติสวัสดิภาพสัตว์

ปัจจุบันมีการจับย้ายปลิงเข้ากรงในสถานอนุบาลสัตว์ของเทศบาลเมืองลพบุรีแล้ว 7 กรง แต่ละกรงรองรับปลิงประมาณ 300-400 ตัว รวมปลิงในสถานอนุบาลทั้งสิ้นประมาณ 2,400 ตัว ขณะที่ยังมีปลิงบางส่วนหลงเหลืออยู่ในเขตเมืองอีกประมาณ 800-900 ตัว สถานการณ์ของการจัดการปลิงในพื้นที่เขตเมืองเก่าลพบุรี ในมิติด้านสวัสดิภาพสัตว์ จึงแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ สวัสดิภาพของปลิงในพื้นที่เมือง และสวัสดิภาพของปลิงในสถานอนุบาลสัตว์

4.2.7.1 สวัสดิภาพของปลิงในพื้นที่เมือง

จากการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลตั้งข้อสังเกตว่าการบริหารจัดการสวัสดิภาพของปลิงในเขตเมืองปัจจุบันอาจยังไม่เหมาะสม เนื่องจากไม่มีอาหารในธรรมชาติ การพบปลิงเข้ามาอาศัยอยู่กับคนเพราะปลิงต้องการหาแหล่งอาหาร ขณะเดียวกันพฤติกรรมของคนก็สนับสนุนให้ปลิงได้มีอาหารกิน ที่ผ่านมามีคนบางกลุ่มนำเศษผักผลไม้จำนวนมากที่เหลือทิ้งจากการขายมาให้อาหารปลิงเป็นประจำ แต่รูปแบบของการให้อาหารเป็นลักษณะต่างคนต่างให้ ไม่เป็นเวลา และไม่ได้อยู่ที่จุดเดียว ซึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของปลิงที่เรียนรู้ว่าสามารถหาอาหารได้ในพื้นที่ที่มีมนุษย์อาศัยอยู่ นอกจากนี้อาหารที่ปลิงได้มาจากการแย่งชิงและปล้นสดมภ์ มักจะไม่เหมาะสมกับสภาพร่างกายของปลิง สารอาหารไม่ครบถ้วนและไม่ถูกต้องตามธรรมชาติที่ปลิงสมควรจะได้รับ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพทำให้ปลิงแสมอ้วนเกินไปและสภาพเส้นขนและผิวหนังของปลิงไม่แข็งแรง นอกจากนี้ปลิงยังเป็นโรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อราได้ง่าย เนื่องจากแหล่งที่อยู่อาศัยของปลิงอยู่บริเวณซอกอาคารที่มีความอับชื้นสูง อีกทั้งการที่ปลิงเข้าแย่งชิงอาหารและอยู่ในเมือง ปลิงก็ได้รับอันตรายจากการถูกรถเฉี่ยวชน ไฟฟ้าช็อต ถูกสุนัขกัด ตลอดจนได้รับอันตรายจากการป้องกันตัวของคนในชุมชน เช่น ถูกยิงด้วยหนังสติ๊ก ปืนอัดลม โดนตี

ด้วยไม้ที่ผูกเชือกขมวดปม หรือรั้วไฟฟ้ากระตุก เป็นต้น ดังนั้นความเข้าใจธรรมชาติของลิงแสมกับพฤติกรรม การดำรงชีพของลิงแสมในเมืองจึงมีความสำคัญต่อการจัดการแก้ไขปัญหา เช่น การจัดการน้ำและอาหารเป็น จุด กระจายให้เพียงพอตามจำนวนฝูงลิง เมื่อลิงอิ่มจะไม่รบกวน

“ควรมีแนวทางการให้อาหารเป็นจุด ๆ การเลือกให้อาหารเป็นด่านแรกที่จะช่วยบรรเทาการ ถูกลิงคุกคามได้”

“สงสารลิง เพราะลิงก็มีชีวิต ไม่สามารถหาอาหารด้วยตนเองได้ ต้องดิ้นรนให้ชีวิตอยู่รอด เพราะพื้นที่ไม่มีป่าต้นไม้ แหล่งอาหารในธรรมชาติ ชาวบ้านสมัยนี้มีนิสัยเห็นแก่ตัว ไม่ได้มีการแบ่งปันต่อสัตว์โลก ติดกับความสบาย”

“ลิงถ้ากินอิ่ม ลิงจะไม่ยุ่งเลย เลี้ยงลิง 6 มื้อให้อิ่ม เกิดการกระจายตัวเพราะการให้อาหารที่ไม่ทั่วถึง จึงเกิดการกระจายตัวเพื่อให้เข้าถึงแหล่งอาหาร เมื่อหิวเมื่อไหร่ก็ต้องแย่ง ลิงลพบุรีจะไม่กัดคน ให้อินเฉยๆ ไม่ต้องยุ่งกับลิง”

“เราก็น่าจะทำอยู่ เพื่อช่วยให้ลิงได้กินอิ่ม หายป่วย เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้เราแข็งแกร่ง ได้สร้างมิตรภาพดี ๆ เป็นสายสัมพันธ์ระหว่างลิงกับมนุษย์ (ลิงไม่เคยกัดเราเลย เพราะเราไปช่วยเขา) เราทำงานง่ายขึ้นในทางสัตวแพทย์เพราะลิงไว้วางใจเรา”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม E, การสนทนากลุ่ม 14 ตุลาคม 2567)

ทั้งนี้การจะเหลืลิงไว้ในเขตเมืองมากน้อยเพียงใด ควรคำนึงถึงสวัสดิภาพของลิงที่อยู่ในเมืองเป็นหลัก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลบางกลุ่มกลับเห็นว่าหากมีความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพลิงมาก การจับย้ายลิงไปอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติน่าจะเป็ทางเลือกที่ดีต่อสวัสดิภาพลิงมากกว่า

“อยากให้ลิงอยู่ตามธรรมชาติ คนก็ไม่เดือดร้อน เมื่อไม่สมดุลก็ไม่ balance ต้องแก้ปัญหาให้สุด ต้องมีการทดลอง ลองทำโมเดลเพื่อจะได้เห็นผลชัดเจน ไม่ต้องรองบประมาณที่เยอะ”

“คนที่ไม่เอาลิง จริงแท้แล้วเป็นคนที่เข้าใจลิงมากที่สุด คืออยากให้ลิงได้อยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม และมีความสุขใช้ชีวิตตามธรรมชาติ การที่เรารักเป็นคือมีความเข้าใจ ไม่อยากให้ลิงเป็นคนที่รอรับและร้องขอ นั่นคือความรัก”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม J, การสนทนากลุ่ม 13 ตุลาคม 2567)

4.2.7.2 สวัสดิภาพของลิงในสถานอนุบาลสัตว์

ความเห็นของผู้ให้ข้อมูลบางส่วนมีความกังวลถึงสวัสดิภาพของลิงที่อยู่ในสถานอนุบาลสัตว์ มีการตั้งข้อสังเกตว่าลักษณะของกรงที่ใช้ขังลิงในปัจจุบันอาจจะไม่เหมาะสมกับพฤติกรรมการอยู่อาศัยและธรรมชาติของลิง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของลิง รวมถึงความกังวลเรื่องการบริหารจัดการอาหารของลิงที่ต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบและมีการตั้งงบประมาณที่ชัดเจนในส่วนนี้ ซึ่งปัจจุบันมีค่าใช้จ่ายที่เป็นอาหารลิงประมาณ 15 บาท ต่อลิงหนึ่งตัวต่อวัน รวมทั้งสิ้นต้องใช้งบประมาณไม่ต่ำกว่า 12 ล้านบาทต่อปี

“มีความกังวล ไม่สบายใจกับบริเวณที่ใช้ขังลิงอยู่ตอนนี้ คูลิงไม่มีความสุข เหงา มีพฤติกรรมนั่งเกาะกรงเรียงกันเป็นแถว คิดว่าไม่เหมาะกับธรรมชาติของลิง คิดว่าลิงน่าจะมีปัญหาเรื่องสุขภาพ และจะมีแนวทางในการจัดการลิงอย่างไรในอนาคต”

“ไม่สบายใจว่ารัฐบาลจะให้งบประมาณลงมาใหม่ ที่ใช้ในการบริหารดูแลเรื่องอาหารของลิงที่อยู่ในสวนลิงโพธิ์เก้าต้น”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม I, การสนทนากลุ่ม, 28 ตุลาคม 2567)

4.2.7.3 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะต่อการจัดการปัญหาในมิติสวัสดิภาพสัตว์

- มีการจัดการแก้ปัญหาลิงด้วยความเข้าใจธรรมชาติและจิตสวัสดิการให้ลิงอย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งอาจจะไม่จำเป็นต้องสร้างกรงเสมอไป แต่จัดสรรพื้นที่และสิ่งแวดล้อมในเขตเมืองให้ติดต่อลิงและมีภาพลักษณ์ที่สวยงามน่ามอง
- ควรมีการศึกษาและทดลองว่าจะสามารถนำลิงแสมในเขตเมืองกลับไปใช้ชีวิตตามธรรมชาติได้หรือไม่อย่างไร หรือการจัดสรรพื้นที่อย่างไรให้ลิงได้มีชีวิตได้อย่างมีความสุข
- ส่งเสริมการขับเคลื่อนงานเชิงอนุรักษ์ เพื่อสร้างสวัสดิภาพให้ทั้งสัตว์และคนลพบุรีในพื้นที่ที่คนอยู่ร่วมกับลิง
- การดูแลเรื่องแหล่งอาหารของลิง โดยคำนึงถึงบริบทของพื้นที่ เช่น การเป็นพื้นที่เมืองหรือ ลิงที่อยู่ในสถานอนุบาล มีอาหารที่เพียงพอและมีประโยชน์ต่อลิง
- การจัดการควบคุมประชากรลิง ที่คำนึงถึงการรักษาพันธุกรรมที่ดีของประชากรให้สามารถถ่ายทอดได้ต่อไป เพื่อป้องกันการสูญพันธุ์จากพื้นที่
- มีแหล่งน้ำให้ลิงกินและอาบ เพื่อป้องกันเห็บลิงและโรคเรื้อน
- มีพื้นที่ธรรมชาติให้ลิงเล่นซุกซน และส่งเสริมสุขภาพของลิง
- การใช้แนวทางสุนทรียภาพกับลิง เพื่อเพิ่มความอ่อนโยนให้กับจิตใจลิง และเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ให้ลิง

4.2.8 มิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากกิจกรรมการสนทนากลุ่มพบว่ามีการพูดถึงการจัดการปัญหาลิงรบกวนพื้นที่ชุมชนในมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตามมีผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชอาหารตามธรรมชาติของลิง เช่น มะขามเทศ ตะขบ จามจุรี ราชพฤกษ์ เฟื่องฟ้า ฯลฯ รวมทั้งกลุ่มผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่สีเขียวในเมือง โดยมีแนวคิดที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมที่คนกับลิงอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณค่า

“ผมสร้างบ้านต้นไม้ให้ลิงมาใช้พื้นที่ร่วม และพบว่าลิงชอบกินยอดอ่อนของต้นเฟื่องฟ้า”

“เรื่องลิงส่งผลกระทบ ต้องมีการปรับพฤติกรรม และการสร้างสิ่งแวดล้อม ให้การอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณค่า เกิดปัญหามานานต้องหาแนวร่วมช่วยกันแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง”

“สิ่งที่เรามีความสุขที่สุดคือ ลพบุรีเมืองลิง มานั่งดูลิงเล่นน้ำ กระโดดขึ้นต้นไม้”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม C, การสนทนากลุ่ม, 12 ตุลาคม 2567)

4.2.8.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะต่อการจัดการปัญหาในมิติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- การปลูกต้นไม้ที่เป็นพืชอาหารลิงให้เป็นแนวกันชน เพิ่มแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยให้กับลิง ป้องกันการบุกรุกของลิงเข้าสู่พื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัยของคน

- การบริหารจัดการพื้นที่สภาพแวดล้อมลิ่ง ภายใต้การวางแผนแม่บท เพื่อจัดการแหล่งที่อยู่ของลิ่ง โดยใช้ข้อมูลรอบด้าน ทั้งจากท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาครัฐ
- การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เชิงวิจัยลิ่งโดยเฉพาะ ควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.2.9 มิติการสื่อสารสาธารณะ

การสื่อสารสาธารณะในพื้นที่เขตเมืองเก่าลพบุรีที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอประเด็นความเดือดร้อนของภาคประชาชน และสนับสนุนสะท้อนการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐในการจัดการแก้ไขปัญหา อย่างไรก็ตาม ในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเห็นว่า การสื่อสารที่เกิดขึ้นยังไม่เพียงพอและทั่วถึง โดยเฉพาะประเด็น ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมลิ่ง แนวปฏิบัติในการให้อาหารลิ่งที่ถูกต้อง การปฏิบัติตัวเพื่อความปลอดภัยเมื่อต้องเผชิญหน้ากับลิ่ง การชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการโดนลิ่งทำร้าย กระบวนการและแผนปฏิบัติงานของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระยะสั้นและระยะยาว

“คนที่มาเกี่ยวข้องการมาลิ่ง ไม่ใช่โบราณสถานแบบเหงา ๆ สื่อควรให้ความรู้บอกข้อควรระวังให้กับนักท่องเที่ยวว่า ไม่ให้นำถุงพลาสติกเข้าไปในพื้นที่ที่ลิ่งอยู่ เพื่อลดปัญหาลิ่งมาแย่งของในมือ แต่ถ้าไม่มีลิ่งเลย ลพบุรีก็จะขาดอัตลักษณ์ของเมือง”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม H, การสนทนากลุ่ม, 28 ตุลาคม 2567)

ในประเด็นการชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการโดนลิ่งทำร้าย การรับรู้ของคนส่วนใหญ่มองว่า ระบบการชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการโดนลิ่งทำร้ายในปัจจุบันยังมีแนวทางไม่ชัดเจน ทั้งที่กรมอุทยาน แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า พ.ศ.2567 ซึ่งกำหนดให้สามารถใช้จ่ายเงินอนุรักษ์สัตว์ป่า จ่ายให้แก่ผู้ที่ถูกช้างป่า กระตัง ลิง และหมี ครอบงำสัตว์ป่าชนิดเหล่านี้ทำร้ายจนได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ซึ่งมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม 2567 ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นช่องว่างของการสื่อสารระหว่างภาครัฐกับประชาชน และการบริหารจัดการระหว่างหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางและท้องถิ่น

“เมื่อโดนกัดก็เกิดคำถามว่ามีการเยียวยาอย่างไร ใครทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ แนวทางยังไม่ชัดเจน สรุปว่าคนโดนกัดต้องเสียค่ารักษาเอง”

“ลิ่งกับการเยียวยาต่างจากการโดนสุนัขกัด แมวข่วน ซึ่งใครโดนกัด เจ้าของเป็นคนรับผิดชอบ ค่าใช้จ่ายให้ เพราะลิ่งเป็นสัตว์ป่า ลิ่งที่กัดชาวต่างชาติ หรือผู้คน ก็ถือเป็นการฟาดเคราะห์”

“เคยโดนลิ่งกัดที่หัว แต่ไม่มีการเยียวยาจากรัฐ ได้แต่ประกันของนักเรียนจากโรงเรียน อยากรู้ว่าใครเป็นคนดูแลพื้นที่ และถ้าไม่มีประกันของโรงเรียนใครจะมารับผิดชอบ”

(ผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม F, การสนทนากลุ่ม 14 ตุลาคม 2567)

4.2.9.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะต่อการจัดการปัญหาในมิติการสื่อสารสาธารณะ

- การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจริงที่เป็นชุดเดียวกันเพื่อนำมาจัดการปัญหาลิ่ง ซึ่งทุกคนสามารถเข้าถึงได้ตามช่องทางที่หลากหลาย ข้อมูลดังกล่าวได้แก่
 - 1) ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมลิ่งและบทบาทของลิ่งในระบบนิเวศธรรมชาติ แนวปฏิบัติในการให้อาหารลิ่งที่ถูกต้อง

- 2) การปฏิบัติตัวเพื่อความปลอดภัยเมื่อต้องเผชิญหน้ากับลิง
 - 3) การชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการโดนลิงทำร้าย
 - 4) กระบวนการและวิธีการจับและทำหมันลิง
 - 5) กระบวนการย้ายลิงไปพักในสถานอนุบาลสัตว์ก่อนปล่อยสู่พื้นที่ธรรมชาติ
 - 6) แผนปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระยะสั้นและระยะยาว
- การผลิตสื่อต้องมีความเป็นมืออาชีพ และจรรยาบรรณ
 - ต้องมีพื้นที่การสื่อสารที่มีศูนย์กลาง สามารถเผยแพร่กระจายการสื่อสารซึ่งสร้างการเข้าถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทุกภาคส่วน โดยได้ข้อมูลรอบด้าน ทั้งจากท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาครัฐ
 - การนำเสนอภาพลักษณ์เชิงบวกของเมืองที่มีการบริหารจัดการปัญหาลิงอย่างเหมาะสม นำเสนอความร่วมมือกันของหน่วยงานและประชาชนที่จะแก้ปัญหานี้
 - ควรมีการส่งเสริมให้ผลิตสื่อเพื่อการสื่อสารความเข้าใจ
 - คนลปบุรีเรียนรู้ร่วมกันในการเปิดพื้นที่เพื่อรับฟังด้วยใจที่เปิดกว้าง

4.3 ช่องว่างการบริหารจัดการลิงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแนวทางการพัฒนาศักยภาพ

4.3.1 ช่องว่างการบริหารจัดการลิงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เนื่องจากการส่งแบบสอบถาม อบท. ในประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาลิงรบกวนในพื้นที่ชุมชน จำนวน 83 แห่ง มีการตอบกลับมาเพียง จำนวน 2 แห่ง ในการวิเคราะห์ข้อมูลจึงไม่สามารถใช้สถิติพรรณนาได้ แต่จะเป็นการนำเสนอข้อมูลราย อบท. เพื่อเป็นกรณีศึกษาแทน

4.3.1.1 ข้อมูลทั่วไป

อบท. ทั้ง 2 แห่ง มีสถานะเป็นเทศบาล โดย อบท.1 มีเจ้าหน้าที่ประจำในการจัดการปัญหาลิงซึ่งสังกัดงานสัตวแพทย์ และมีชุดอาสาสมัครเผ่าระวังลิง จำนวน 5 คน ขณะที่ อบท.2 ไม่มีทั้งเจ้าหน้าที่ประจำในการจัดการปัญหาลิงและชุดอาสาสมัครเผ่าระวังลิง โดยทั้ง 2 อบท. ใช้งบประมาณในการดำเนินการจัดการปัญหาลิงจากกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

4.3.1.2 ข้อมูลสถานการณ์ลิงในเขตพื้นที่การปกครอง/บริการ ของ อบท.

อบท.1 พบเห็นลิงเข้ามารบกวนในเขตพื้นที่การปกครอง/บริการของ อบท. ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2550 จำนวนลิงครั้งแรก (โดยประมาณ) 1,100 ตัว ขณะที่ อบท.2 ไม่มีข้อมูลในการพบเห็นลิงครั้งแรก ตารางที่ 4.7 แสดงการพบเห็นลิงเข้ามารบกวนในเขตพื้นที่การปกครอง/บริการของ อบท. ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมาของ อบท. ทั้ง 2 แห่ง ในภาพรวมสถานการณ์การพบเจอลิงรบกวนในพื้นที่ของ อบท.1 มีความรุนแรงมากกว่า อบท.2 วิธีการไล่ลิงของ อบท.1 จึงมีความหลากหลายมากกว่า ซึ่งพฤติกรรมตอบสนองของลิงเมื่อถูกไล่มีความแตกต่างกันไป วิธีการที่ทำให้ลิงหนีไปทันทีได้แก่การไล่ด้วยเสียงเคาะ ปืนจริง และปืนอัดลม ขณะที่ อบท.2 มีการไล่ด้วยเสียงระเบิดปิงปอง (ลูกบอล) เท่านั้น ซึ่งก็ทำให้ลิงหนีไปทันทีเช่นกัน (ตารางที่ 4.8) สำหรับการป้องกันลิงที่ อบท.1 ใช้และมีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การใช้ตุ๊กตาจระเข้ งู หรือเสือ และการกำหนดเทศบัญญัติ/ระเบียบอย่างเข้มงวดในการห้ามให้อาหารลิง ขณะที่การจัดโซนพื้นที่สำหรับให้อาหารลิง โดยเฉพาะ การจัดโซนพื้นที่ขายอาหารลิง (กรณีที่มีความจำเป็นต้องการขายอาหาร) และกำหนดชนิดอาหารที่เหมาะสมกับลิง (สำหรับร้านค้าและนักท่องเที่ยว) เป็นวิธีการป้องกันที่ อบท.1 ใช้และมีประสิทธิภาพมาก ใน

ส่วนของ อปท.2 มีการจัดโซนพื้นที่สำหรับให้อาหารลิงโดยเฉพาะเท่านั้น ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีประสิทธิภาพปานกลางในการป้องกันลิง (ตารางที่ 4.9)

อปท.1 ได้ให้ข้อมูลว่าตลอดระยะเวลา 5 ปี มีการดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่บาดเจ็บจากลิง คิดเป็นค่ารักษาพยาบาลที่จ่ายจริง 2,500 บาท และการรับเงินเยียวยา 2,500 บาท นอกจากนี้ยังมีการช่วยเหลือประชาชนที่สูญเสียอวัยวะ / พิการ คิดเป็นค่ารักษาพยาบาลที่จ่ายจริง 30,000 บาท และการรับเงินเยียวยา 30,000 บาท และการช่วยเหลือประชาชนที่เสียชีวิต คิดเป็นค่ารักษาพยาบาลที่จ่ายจริง 30,000 บาท นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลการช่วยเหลือประชาชนที่เสียสุขภาพกายจากปัญหาลิงรบกวน โดยโรคที่เกิดขึ้น ได้แก่ โรคฝีดาษลิง โรคลำไส้อักเสบ โรคหัด โรคพิษสุนัขบ้า สำหรับการช่วยเหลือประชาชนที่พืชผลทางการเกษตรเสียหายเสียหาย ในช่วงระยะเวลา 5 ปี มีชนิดพืชที่เสียหาย ได้แก่ มะละกอ ถั่วฝักยาว นอกจากนี้ยังพบว่า มี ไข่เป็ด ขนมน้ำต้ม รวมไปถึงทรัพย์สิน เช่น หลังคาบ้านเรือน เสาไฟ โคมไฟ ป้าย ที่ได้รับความเสียหายจากลิงด้วย คิดเป็นมูลค่าความเสียหายประมาณ 10,000 บาท

4.3.1.3 ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาลิงของหน่วยงานรัฐที่ผ่านมา

อปท. ทั้ง 2 แห่ง ให้ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาลิงของหน่วยงานรัฐที่ผ่านมาแตกต่างกัน ทั้งนี้ประเด็นที่ทั้ง 2 อปท. ให้ความคิดเห็นตรงกันว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ ประชาสัมพันธ์โรคจากลิงที่สามารถติดต่อสู่คนได้ และแนวทางการปฏิบัติเมื่อถูกลิงกัด การแจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อเจอลิง (เพื่อเป็นการสำรวจจำนวนลิงและจุดที่มีปัญหา) การให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าตรวจสอบสภาพปัญหาเป็นประจำทุกเดือน การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลประชากรลิงทุกปี การจัดชุดเฝ้าระวังร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ในการป้องกันลิงเข้ามาในพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อเป็นการลดระดับความรุนแรงของปัญหาในพื้นที่ การควบคุมประชากรลิงด้วยการทำหมัน และการติดตามพฤติกรรมของลิงหลังจากการทำหมัน (สามารถเข้าฝูงได้หรือไม่ ผลผ่าตัดมีปัญหาหรือไม่) (ตารางที่ 4.10)

4.3.1.4 การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการปัญหาลิง

ในภาพรวม บุคลากรของ อปท.1 มีความเข้าใจต่อการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการปัญหาลิงในระดับปานกลางถึงมาก ขณะที่บุคลากรของ อปท.2 มีระดับความเข้าใจน้อยถึงมาก ประเด็นที่ อปท. ทั้ง 2 แห่ง ให้ความเห็นว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ หน้าที่และอำนาจของ อปท. ที่จะต้องประสานงานและมีส่วนร่วมกับการมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ขณะที่ อปท.2 ระบุว่าประเด็นที่บุคลากรมีความเข้าใจน้อย (ตารางที่ 4.11) ได้แก่

- หน้าที่และอำนาจของ อปท. ด้านการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าคุ้มครองที่ก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน อปท. สามารถกำหนด บทบัญญัติ ของ อปท. ในการดำเนินการให้บริการประชาชนในท้องถิ่นได้ โดยชอบด้วยกฎหมาย
- อปท. สามารถแสวงหางบประมาณในการดำเนินการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าคุ้มครอง ที่ก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนได้ด้วยตนเอง ทั้งจากงบประมาณแผ่นดิน และ/หรือ งบประมาณจากนอกงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งเป็นประเด็นที่ อปท.1 เองก็มีความเข้าใจปานกลาง

เมื่อถามความคิดเห็นของ อบท. ที่มีต่อความสามารถในการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินการ แก้ไขปัญหาสัตว์ป่าคุ้มครองที่ก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน ตามกิจกรรม 6 ข้อ ในประกาศข้อที่ 1 ของประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง การ กำหนดกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ด้านการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าคุ้มครองที่ก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน (ราช กิจจานุเบกษา, 2567) อบท.1 แสดงความคิดเห็นว่าสามารถพัฒนาได้ในระดับปานกลางถึงมาก ขณะที่ อบท.2 แสดงความคิดเห็นว่าไม่สามารถพัฒนาได้ไปจนถึงสามารถพัฒนาได้ในระดับปานกลาง กิจกรรมที่ อบท.2 เห็น ว่าไม่สามารถพัฒนาได้ (ตารางที่ 4.12) ได้แก่

- การจัดให้มีระบบแจ้งเตือน และเฝ้าระวังสัตว์ป่าออกมารบกวนหรือสร้างความ เือตร้อน แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมถึงการจัดให้มีเครื่องมือหรือ อุปกรณ์ควบคุมสัตว์ ป่ามิให้สัตว์ป่าออกมารบกวนหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชน
- การจัดตั้งหรือสนับสนุนเครือข่ายอาสาสมัครในการเฝ้าระวังสัตว์ป่าออกมารบกวนหรือ สร้างความเดือดร้อนแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน
- การช่วยเหลือสัตว์ป่าตามหลักวิชาการ และอาจจัดให้มีสถานอนุบาลสัตว์ป่า เพื่อทำการ ช่วยเหลือ ดูแลรักษา และการปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ]
- การดูแลและปรับปรุงพื้นที่แหล่งอาหารตามธรรมชาติของสัตว์ป่า รวมถึงส่งเสริมหรือจัด ให้มีแหล่งอาหารของสัตว์ป่าตามความจำเป็นและเหมาะสม

สำหรับข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ อบท. เพื่อการ จัดการปัญหาสิงารบกวนพื้นที่ชุมชน อบท.1 ให้ความเห็นว่า ควรจัดทำที่อยู่อาศัยของลิงให้อยู่ในพื้นที่ที่ไม่ สามารถสร้างความเดือดร้อนได้ ขณะที่ อบท.2 ให้ความเห็นว่า ควรเปลี่ยนกฎหมายให้จับ ดัก ขาย ล่าลิงได้ และปลดลิงจากสัตว์ป่าคุ้มครอง

จากแบบสอบถามจะเห็นได้ว่าระดับความรุนแรงของปัญหาสิงารบกวนในพื้นที่ที่มีผลต่อประสบการณ์ การรับรู้ และทัศนคติของ อบท. ในการจัดการแก้ปัญหาสิงารบกวนในพื้นที่ชุมชน แม้ว่า อบท. ทั้ง 2 แห่งจะ ค่อนข้างเห็นด้วยกับประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาสิงารของหน่วยงานรัฐที่ผ่านมา แต่ภายใต้บริบทของการ กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ อบท. ต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดการปัญหามากขึ้น ความเข้าใจและความพร้อมในการดำเนินงานของ อบท. แต่ละที่กลับมีความแตกต่างกัน อบท. ที่มี ประสบการณ์ในการจัดการปัญหาสิงารที่มีความรุนแรงมากกว่ามีแนวโน้มที่จะเข้าใจบทบาทของตนภายใต้บริบท การกระจายอำนาจมากกว่า ขณะเดียวกันก็มีทัศนคติที่เห็นความสามารถในการพัฒนาศักยภาพในการ ดำเนินการแก้ไขปัญหาของตน ตามกิจกรรม 6 ข้อ ในประกาศข้อที่ 1 ของประกาศคณะกรรมการกระจาย อำนาจ มากกว่า

ตารางที่ 4.7 การพบเห็นลิงเข้ามารบกวนในเขตพื้นที่การปกครอง/บริการของ อปท. ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา

ปี	จำนวนลิง (โดยประมาณ)		ความถี่ของการเข้าพื้นที่พักอาศัย		ความถี่ของการเข้าพื้นที่เกษตรกรรม	
	อปท.1	อปท.2	อปท.1	อปท.2	อปท.1	อปท.2
2562	> 1,000	500-1,000	เกือบทุกสัปดาห์	ไม่พบเลย	เกือบทุกสัปดาห์	บางช่วงเดือนของปี
2563	> 1,000	500-1,000	เป็นประจำทุกวัน	เป็นประจำทุกวัน	เกือบทุกสัปดาห์	บางช่วงเดือนของปี
2564	> 1,000	500-1,000	เกือบทุกสัปดาห์	ไม่พบเลย	เป็นประจำทุกวัน	บางช่วงเดือนของปี
2565	> 1,000	500-1,000	เป็นประจำทุกวัน	ไม่พบเลย	เกือบทุกสัปดาห์	บางช่วงเดือนของปี
2566	> 1,000	500-1,000	เป็นประจำทุกวัน	ไม่พบเลย	เกือบทุกสัปดาห์	บางช่วงเดือนของปี
2567	> 1,000	500-1,000	เป็นประจำทุกวัน	ไม่พบเลย	เป็นประจำทุกวัน	บางช่วงเดือนของปี

ตารางที่ 4.8 วิธีการไล่ลิงในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาและพฤติกรรมตอบสนองของลิงเมื่อถูกไล่

วิธีการไล่ลิง	พฤติกรรมตอบสนองของลิง	
	อปท.1	อปท.2
ไล่ด้วยเสียงคน การตะโกน	ลิงส่วนใหญ่ตอบสนองมาก	-
ไล่ด้วยเสียงระเบิดปิงปอง (ลูกบอล)	ลิงส่วนใหญ่ตอบสนองมาก	ลิงหนีไปทันที
ไล่ด้วยการจุดประทัด	ลิงส่วนใหญ่ตอบสนองมาก	-
ไล่ด้วยเสียงเคาะ	ลิงหนีไปทันที	-
ไล่ด้วยปืนจริง	ลิงหนีไปทันที	-
ไล่ด้วยปืนอัดลม	ลิงหนีไปทันที	-
ไล่ด้วยหนังสติ๊ก	ลิงส่วนใหญ่ตอบสนองเล็กน้อย	-
ไล่ด้วยลิงกั๊ก	ลิงส่วนใหญ่ตอบสนองเล็กน้อย	-

ตารางที่ 4.9 วิธีการป้องกันลิงในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาและประสิทธิภาพในการป้องกัน

วิธีการป้องกันลิง	ประสิทธิภาพในการป้องกัน	
	อปท.1	อปท.2
ล้อมรั้วไฟฟ้า	เล็กน้อย	-
ล้อมรั้วสัญญาณเสียง	เล็กน้อย	-
ล้อมรั้วลาดหนาม	เล็กน้อย	-
ติดตั้งกล้อวงจรปิด	เล็กน้อย	-
ใช้คนเฝ้าระวังในพื้นที่	เล็กน้อย	-
ใช้จระเข้	เล็กน้อย	-
ใช้กะปิ	เล็กน้อย	-
ใช้ตุ๊กตาจระเข้ ูง หรือเสือ	มากที่สุด	-
จัดระเบียบการทิ้งขยะและเศษอาหาร/ถังขยะกันลิง	เล็กน้อย	-
จัดโซนพื้นที่สำหรับให้อาหารลิงโดยเฉพาะ	มาก	ปานกลาง
จัดโซนพื้นที่ขายอาหารลิง (กรณีที่มีความจำเป็นต้องขายอาหาร)	มาก	-
กำหนดชนิดอาหารที่เหมาะสมกับลิง (สำหรับร้านค้าและนักท่องเที่ยว)	มาก	-
กำหนดเทศบัญญัติ/ระเบียบอย่างเข้มงวดในการห้ามให้อาหารลิง	มากที่สุด	-

ตารางที่ 4.10 ประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาของหน่วยงานรัฐที่ผ่านมา

การจัดการปัญหาของหน่วยงานรัฐ	ระดับประสิทธิภาพ	
	อปท.1	อปท.2
การเยียวยาผลกระทบจากภัยพิบัติสัตว์ป่า (ลิง) ที่ต่อชีวิตและทรัพย์สิน	ปานกลาง	มากที่สุด
ปรับปรุงพื้นที่ป่าที่เป็นพื้นที่อยู่อาศัยของลิงเพื่อดึงดูดให้ลิงกลับเข้ามาในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ โดยฟื้นฟูในพื้นที่ที่ห่างจากแนวเขตป่า	มาก	มากที่สุด
ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมลิง การอยู่ร่วมกันของคนและลิงและการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเมื่อเจอลิง	มาก	มากที่สุด
ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านเข้าใจในการแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่	มาก	มากที่สุด
ประชาสัมพันธ์โรคจากลิงที่สามารถติดต่อสู่คนได้ และแนวทางการปฏิบัติเมื่อถูกลิงกัด	มากที่สุด	มากที่สุด
แจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อเจอลิง (เพื่อเป็นการสำรวจจำนวนลิงและจุดที่มีปัญหา)	มากที่สุด	มากที่สุด
ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้าตรวจสอบสภาพปัญหาเป็นประจำทุกเดือน	มากที่สุด	มากที่สุด
สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลประชากรลิงทุกปี	มากที่สุด	มากที่สุด
จัดชุดเฝ้าระวังร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ในการป้องกันลิงเข้ามาในพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อเป็นการลดระดับความรุนแรงของปัญหาในพื้นที่	มากที่สุด	มากที่สุด
มีชุดแนวรั้วไฟฟ้าเคลื่อนที่เพื่อป้องกันลิงเข้ามาในพื้นที่เกษตรในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต	มากที่สุด	น้อย
ควบคุมประชากรลิงด้วยการทำหมัน	มากที่สุด	มากที่สุด
การติดตามพฤติกรรมของลิงหลังจากการทำหมัน (สามารถเข้าฝูงได้หรือไม่ แผลผ่าตัดมีปัญหาหรือไม่)	มากที่สุด	มากที่สุด

ตารางที่ 4.11 ความเข้าใจต่อการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการปัญหา

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการปัญหา	ระดับความเข้าใจ	
	อปท.1	อปท.2
การกระจายอำนาจไม่ใช้การโอนถ่ายภารกิจจากหน่วยงานอื่น	ปานกลาง	ปานกลาง
ประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าคุ้มครองที่ก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน ถือเป็นการกำหนดกิจการของ อปท. ที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น	ปานกลาง	ปานกลาง
นอกจากประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าคุ้มครองที่ก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนจะต้องมีประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการแต่งตั้ง เจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562	มาก	ปานกลาง
ปัจจุบัน นายก และปลัด อปท. มีหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2562	มาก	ปานกลาง
หน้าที่และอำนาจของ อปท. ด้านการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าคุ้มครองที่ก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน อปท. สามารถกำหนด บทบัญญัติ ของ อปท. ในการดำเนินการให้บริการประชาชนในท้องถิ่นได้ โดยชอบด้วยกฎหมาย	มาก	น้อย
หน้าที่และอำนาจของ อปท. นี้จะต้องประสานงานและมีส่วนร่วมกับการมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง	มาก	มาก
อปท. สามารถแสวงหางบประมาณในการดำเนินการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าคุ้มครอง ที่ก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนได้ด้วยตนเอง ทั้งจากงบประมาณแผ่นดิน และ/หรือ งบประมาณจากนอกงบประมาณแผ่นดิน	ปานกลาง	น้อย

ตารางที่ 4.12 ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าคุ้มครองที่ก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน ตามกิจกรรม 6 ข้อ ในประกาศข้อที่ 1 ของประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจฯ

กิจกรรมการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าคุ้มครองที่ก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน	ระดับความสามารถในการพัฒนา	
	อปท.1	อปท.2
การจัดทำแผนงานหรือโครงการในการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าที่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือสร้างความเดือดร้อนต่อประชาชนภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ อปท.	ปานกลาง	ปานกลาง
การจัดให้มีการรวบรวมข้อมูลและติดตามสถานการณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์และประสานงานการแก้ไขปัญหและการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ	มาก	ปานกลาง
การจัดให้มีระบบแจ้งเตือน และเฝ้าระวังสัตว์ป่าออกมารบกวนหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมถึงการจัดให้มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ควบคุมสัตว์ป่ามิให้สัตว์ป่าออกมารบกวนหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน	ปานกลาง	ไม่สามารถพัฒนาได้
การจัดตั้งหรือสนับสนุนเครือข่ายอาสาสมัครในการเฝ้าระวังสัตว์ป่าออกมารบกวนหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน	ปานกลาง	ไม่สามารถพัฒนาได้
การช่วยเหลือสัตว์ป่าตามหลักวิชาการ และอาจจัดให้มีสถานอนุบาลสัตว์ป่า เพื่อทำการช่วยเหลือ ดูแลรักษา และการปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ	ปานกลาง	ไม่สามารถพัฒนาได้
การดูแลและปรับปรุงพื้นที่แหล่งอาหารตามธรรมชาติของสัตว์ป่า รวมถึงส่งเสริมหรือจัดให้มีแหล่งอาหารของสัตว์ป่าตามความจำเป็นและเหมาะสม	ปานกลาง	ไม่สามารถพัฒนาได้

4.3.2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในชุมชนเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

แม้จะมีประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจฯ ออกมาแล้ว แต่ก็ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจกับ อปท. เกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการปัญหาลิง โดยเฉพาะประเด็นที่ อปท. สามารถกำหนดบทบาทหน้าที่ของ อปท. ในการดำเนินการให้บริการประชาชนในท้องถิ่นได้โดยชอบด้วยกฎหมาย และการแสวงหางบประมาณในการดำเนินการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าคุ้มครองที่ก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนได้ด้วยตนเอง ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพ อปท. เพื่อให้สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาลิงตามกิจกรรม 6 ข้อ ในประกาศข้อที่ 1 ของประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจฯ ได้ โดยเฉพาะกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปฏิบัติในพื้นที่ ซึ่งต้องมีการบูรณาการองค์ความรู้ทางวิชาการและทักษะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการลิง เช่น การจัดระบบแจ้งเตือน การจัดให้มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ควบคุมไม่ให้ลิงออกมารบกวน การจัดตั้งหรือสนับสนุนเครือข่ายอาสาสมัครในการเฝ้าระวังลิง การช่วยเหลือลิงตามหลักวิชาการ และการจัดให้มีสถานอนุบาลลิง ตลอดจนการจัดการพื้นที่แหล่งอาหารของลิง

4.3.2.1 การสนับสนุนด้านการแสวงหางบประมาณ

จากการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการปัญหาลิงในพื้นที่ชุมชน จังหวัดลพบุรี พบว่างบประมาณเป็นปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานแก้ปัญหาของ อปท. มากที่สุด โดยงบประมาณดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างสถานอนุบาลสัตว์ อาหารลิงทั้งสำหรับจัดให้อาหารในเมืองและในสถานอนุบาลสัตว์ การทำหมันควบคุมประชากรลิง รวมถึงยาและเวชภัณฑ์สำหรับดูแลรักษาลิงป่วย สำหรับพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบลิงจำนวนมาก ย่อมใช้งบประมาณสูงมากตามไปด้วย ขณะเดียวกันหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กับการจัดสรรงบประมาณเพื่อแก้ปัญหา ต่างมีพันธกิจด้านอื่นซึ่งจำเป็นต้องใช้งบประมาณด้วยเช่นกัน ดังนั้น การสนับสนุนให้ อบท. สามารถแสวงหางบประมาณในการดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ทั้งจาก งบประมาณแผ่นดิน และ/หรือ งบประมาณจากนอกงบประมาณแผ่นดิน จึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน การจัดสรร งบประมาณควรเป็นไปเพื่อส่งเสริมการจัดการเรื่องที่มีประสิทธิภาพ ไม่ใช่การจัดการแบบไฟไหม้ฟาง แต่ ต้องมุ่งสู่การพัฒนาอย่างรับผิดชอบและยั่งยืน เป็นการจัดการอย่างเข้าใจ ใช้ข้อมูลรอบด้านเป็นเครื่องมือใน การพัฒนา

ในประเด็นของการทำหมันลิง ซึ่งปัจจุบันการทำหมันภายใต้การดูแลรับผิดชอบของกรม อุทยานฯ ต้องใช้งบประมาณทำหมันลิงตัวละ 2,000 บาท ทั้งนี้หากสร้างความร่วมมือกับทางมหาวิทยาลัยที่มี สัตวแพทย์ที่เชี่ยวชาญด้านสัตว์ป่า สุนัข หรือวัดพระบาทน้ำพุ ก็อาจสามารถทำได้ผ่านการทำ MOU หรือ ด้วยการจ้างสัตวแพทย์ในพื้นที่เพื่อระดมการจัดการคุมกำเนิดลิง เป็นการลดค่าใช้จ่ายจากงบประมาณแผ่นดิน ด้วย นอกจากนี้การควบคุมประชากรลิงในสถานพักพิงแบบจัดการแยกลิงตามเพศ ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการ ควบคุมประชากรลิงในกรณีงบประมาณเพื่อการทำหมันมีจำกัด

ปัจจุบันลิงที่อยู่สถานพักพิงที่โพธิ์เก้าต้นมีจำนวนประมาณ 2,400 ตัว ซึ่งต้องใช้งบประมาณ ค่าอาหารในการดูแลเหล่านี้นี้ไม่ต่ำกว่า 12 ล้านบาทต่อปี โดยปัจจุบันเทศบาลเมืองลพบุรีรับภาระค่าใช้จ่าย เหล่านี้อยู่ และเปิดให้มีการบริจาคอาหารลิงร่วมด้วย ซึ่งหากลิงต้องอยู่ในสถานพักพิงเป็นระยะเวลานานขึ้น เช่น 5 ปี ตามแผนงานของกรมอุทยานฯ ก็อาจทำให้เทศบาลแบกรับภาระค่าใช้จ่ายไม่ไหว การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดหาอาหารมาเลี้ยงลิงในศูนย์พักพิง มีการดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้าน อาหารโดยเชื่อมกับตลาด-ห้างขายอาหาร นำอาหารส่วนเกินจากคนไปให้ลิงที่อยู่ในสถานอนุบาล อาจเป็น แนวทางหนึ่งในการช่วยเหลือภาครัฐบรรเทาเรื่องงบประมาณอาหารลิง ทั้งนี้ควรมีการให้ข้อมูลอาหารลิงที่ เหมาะสมต่อสุขภาพของลิงแก่ผู้นำอาหารลิงมาบริจาคด้วย

4.3.2.2 การจัดการลิงที่ยังหลงเหลือในพื้นที่ชุมชน

ปัจจุบันยังคงมีประชากรลิงบางส่วนหลงเหลือในพื้นที่ชุมชน ซึ่งจำนวนลิงที่แน่นอนที่คนใน พื้นที่อยากให้มีเหลือ อยู่ระหว่างการตัดสินใจของประชาคมจังหวัดลพบุรี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาไป พร้อมกัน ควรมีการพัฒนาศักยภาพ อบท. ในการดำเนินการต่อไปนี้

- **การจัดการแหล่งอาหารและควบคุมประชากรลิง** เพื่อเป็นการปรับพฤติกรรมลิง โดย มุ่งเน้นการจัดการจุดให้อาหารและน้ำอย่างเป็นระบบ และทำควบคู่กับการควบคุม ประชากรด้วยการทำหมัน เพื่อให้ประชากรลิงสมดุลกับอาหารที่มี
- **การใช้หลักการนิเวศวิทยาเชิงพื้นที่** มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเมือง ที่นอกจากจะ ช่วยบรรเทาปัญหาผลกระทบจากภาวะโลกร้อน ยังสามารถใช้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ ของคนในเมืองและนักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นพื้นที่อาศัยเฉพาะของลิงได้ โดยในกรณีนี้ แบ่งเป็น 2 แนวคิด ได้แก่

- 1) การปลูกต้นไม้ที่เป็นพืชอาหารลิงและจัดภูมิทัศน์บริเวณที่อยู่ใกล้กับศาลเจ้าพ่อ พระกาฬ เพื่อดึงดูดให้ลิงอยู่ในบริเวณดังกล่าว โดยหากมีการดำเนินการตาม แนวทางนี้จำเป็นต้องมีการหารือร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เช่น เทศบาลเมืองลพบุรี อบจ.ลพบุรี กรมศิลปากร การรถไฟแห่งประเทศไทย กรมธนารักษ์ เป็นต้น

2) การพัฒนาสวนสัตว์ลพบุรีเป็นสวนลิง เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้เรื่องลิงลพบุรี พัฒนาพื้นที่สวนสัตว์ให้เป็นที่ที่เชื่อมโยงที่มีคุณค่าต่อทั้งคนและลิง อย่างไรก็ตามเนื่องจากสวนสัตว์ลพบุรีอยู่ในความดูแลของหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ กองทัพบก ดังนั้นการดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าวจึงต้องมีการหารือร่วมกับหน่วยงานของทหารด้วย

- **การสร้างความรู้และความเข้าใจ** ให้กับ อปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับ พฤติกรรมลิง การตรวจนับเพื่อติดตามประชากร การจับและทำหมันลิงที่ยังเหลือในพื้นที่ การให้อาหาร ณ จุดให้อาหารและโภชนาการของลิง ความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับลิง ความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน ตลอดจนการบริหารจัดการคนและชุมชนเพื่ออยู่ร่วมกับลิงอย่างยั่งยืน เช่น การจัดระบบการกำจัดขยะหรือสิ่งที่เป็นอาหารให้กับลิง และการสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านในชุมชน/นักท่องเที่ยว ในเรื่องของการให้อาหารลิง
- **การบูรณาการมิติทางวัฒนธรรม** หลังจากปัญหาลิงรบกวนพื้นที่เบาบางลง มีความคาดหวังจากคนลพบุรีที่จะทำความสะอาดเมือง พื้นที่เมืองเก่า ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ขนบอาหาร การแต่งกาย ให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ขณะที่ลิงจะยังคงเป็นสัญลักษณ์ของลพบุรีอยู่ แต่ยังไม่มีความชัดเจนว่าคนลพบุรีจะยอมให้จะมีลิงเหลืออยู่เฉพาะบริเวณศาลเจ้าพ่อพระกาฬ ตามความเชื่อว่าเป็นลูกเจ้าพ่อพระกาฬเท่านั้นหรือไม่ หรือจะมีการจับย้ายลิงเข้าไปอยู่ในสถานอยู่ในสถานอนุบาลทั้งหมด อย่างไรก็ตามมีความเห็นพ้องต้องกันว่าลพบุรีควรมีศูนย์การเรียนรู้เรื่องลิง
- **การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน** โดยเฉพาะการเป็นอาสาสมัครเฝ้าระวังและสังเกตการณ์การรบกวนของลิงในพื้นที่ชุมชน การมีส่วนร่วมออกแบบและบริหารจัดการจุดให้อาหารลิง การร่วมปฏิบัติการจับและทำหมันลิง ตลอดจนการเข้าร่วมรับฟังความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการสื่อสารการจัดการปัญหาลิงในพื้นที่

4.3.2.3 การจัดการลิงในสถานอนุบาลสัตว์

สำหรับการจัดการลิงที่อยู่ในสถานอนุบาลสัตว์ของเทศบาลเมืองลพบุรี ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลโพธิ์เก้าต้น ซึ่งปัจจุบันมีกรงลิงอยู่ 7 กรง กรงละประมาณ 300 ตัว ควรมีการพัฒนาศักยภาพ อปท. ในการดำเนินการต่อไปนี้

- **การย้ายลิงและฟื้นฟูถิ่นที่อยู่ในธรรมชาติ** เป็นแผนที่กรมอุทยานแห่งชาติฯ ได้วางไว้ร่วมกับจังหวัดลพบุรี หลังจากมีการทำข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กันอยู่แล้ว โดยปัจจุบัน กรมอุทยานฯ กำลังดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้และเตรียมความพร้อมในการใช้พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาสมโภชน์ จังหวัดลพบุรี เป็นแหล่งอาศัยในธรรมชาติแห่งใหม่ของลิงที่อยู่ในสถานอนุบาล ซึ่งคาดว่าจะใช้เวลา 3-5 ปี กว่าที่จะดำเนินการย้ายลิงจากสถานอนุบาลไปสู่ถิ่นที่อยู่ในธรรมชาติแล้วเสร็จ ในระหว่างนี้ อปท. ที่จึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการลิงในสถานอนุบาลสัตว์
- **การสร้างความรู้และความเข้าใจ** องค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นแก่ อปท. ในการจัดการลิงที่อยู่ในสถานอนุบาลสัตว์ ประกอบด้วย ความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมลิง การจับ

และทำหมันลิง การช่วยเหลือ ดูแล รักษาสิงตามหลักวิชาการ การให้อาหารและโภชนาการของลิง ความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับลิง ความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อจากสัตว์สู่คน และการติดตามตรวจสอบผลกระทบของสถานอนุบาลสัตว์ต่อสิ่งแวดล้อม

- **การสนับสนุนให้มีบุคลากรประจำสถานอนุบาลลิง** ได้แก่ สัตวแพทย์ พนักงานตรวจโรคสัตว์ สัตวบาลเจ้าหน้าที่ดูแลให้อาหารและทำความสะอาดกรง
- **การบูรณาการมิติทางวัฒนธรรม** บทบาทของผู้นำทางศาสนาในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการลิงในสถานอนุบาลสัตว์มีความเด่นชัดมาก ทั้งในส่วนของวัดเสาชิงช้าที่ทำงานร่วมกับเทศบาลเมืองลพบุรีในการจัดทอดผ้าป่าอาหารลิง หรือวัดพระบาทน้ำพุที่มีการก่อสร้างสวนลิง โดยนำลิงในพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าลพบุรีที่ถูกจับและทำหมันแล้วมาเลี้ยงดูและส่งเสริมการท่องเที่ยว น่าจะเป็นอีกตัวแบบหนึ่งที่น่าศึกษาและถอดบทเรียนนอกเหนือจากการจัดการลิงของเทศบาลเมืองลพบุรี
- **การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน** ปัจจุบันเทศบาลเมืองลพบุรีมีภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการดูแลลิงในสถานอนุบาลสัตว์ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะค่าอาหารลิง นอกจากการขอรับงบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมจาก อบจ.ลพบุรี เทศบาลลพบุรียังเปิดรับบริจาคอาหารให้ลิงด้วย ในระยะยาวการพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างเทศบาลเมืองลพบุรีซึ่งเป็นเจ้าของสถานอนุบาลสัตว์ และ อบต. โพธิ์เก้าต้น ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ที่สถานอนุบาลสัตว์ตั้งอยู่ เพื่อลดงบประมาณค่าอาหารลิงและส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้จากการมีอยู่ของสถานอนุบาลสัตว์ น่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อจัดการปัญหาดังกล่าว และเปิดโอกาสในการกระตุ้นการท่องเที่ยวลพบุรีในฐานะเมืองลิงด้วย
- **การศึกษาและพัฒนาตัวแบบธุรกิจที่เหมาะสมและยั่งยืน** ตัวแบบธุรกิจนี้สามารถนำไปพัฒนาเป็นกลยุทธ์ของแผนการเงินสำหรับบริหารจัดการลิงของท้องถิ่นได้ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการจัดการลิงในกรงเลี้ยงให้มีความยั่งยืนได้

4.3.2.4 การดำเนินงานด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาลิงรบกวนพื้นที่ชุมชน

ปัจจุบันข้อระเบียบ กฎหมาย บางส่วนยังเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานแก้ปัญหาลิงรบกวนในพื้นที่ชุมชน เช่น ถึงแม้ลิงจะเป็นสัตว์ป่าสงวนซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมอุทยานฯ ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า แต่การดำเนินการเรื่องขออนุมัติงบประมาณสำหรับค่าอาหารและยาเวชภัณฑ์สำหรับลิงต้องดำเนินการภายใต้กฎหมายที่กรมปศุสัตว์ดูแล ซึ่งปัจจุบันยังคงไม่มีการปรับให้สอดคล้องกับประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจ ทำให้การดำเนินงานมีความซับซ้อนมากขึ้น ด้วยเหตุนี้กฎหมายบางฉบับจึงควรมีการพิจารณาปรับแก้ เพื่อวางจุดร่วมในการจัดการแก้ไขปัญหา ทำข้อตกลง เปิดพื้นที่ และวิธีจัดการร่วมกัน

ข้อเท็จจริงที่ อบต. บางแห่งยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจ ยังคงมีการรับรู้หน่วยงานของตนไม่มีอำนาจในการดำเนินการเพราะลิงเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ทำให้การจัดการแก้ไขปัญหาทำได้ยาก นอกจากนี้ทัศนคติที่มองว่าสถานภาพการเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองของลิงเป็นอุปสรรคต่อการจัดการแก้ไขปัญหาลิงรบกวนในพื้นที่ ควรต้องได้รับการแก้ไขและสร้างความเข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งไม่ได้มองเพียงแค่การคุ้มครองลิงแสมในระดับประเทศเท่านั้น แต่ยังมีความเกี่ยวข้องกับการป้องกันภัยคุกคามที่มีต่อลิงแสมในระดับนานาชาติด้วย

การเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนให้แก่ อบท. เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้อง ไม่ขัดต่อหลักการหรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงเป็นสิ่งจำเป็นอีกประการหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพของ อบท. ให้สามารถจัดการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562
- พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557
- ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง กำหนดกิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ด้านการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าที่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือสร้างความเดือดร้อนต่อประชาชน
- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550
- สิทธิชุมชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548

4.3.2.5 การศึกษาวิจัยเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงเป็นปัญหาที่มีความเฉพาะในแต่ละพื้นที่ ในภาพรวมของประเทศไทยลักษณะของปัญหาอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ตามพื้นที่ที่ประสบปัญหา คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนเมือง ดังเช่นปัญหาที่เป็นจุดเน้นของการศึกษาวิจัยนี้ และปัญหาสิ่งแวดล้อมพื้นที่เกษตรกรรม ดังนั้น การศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางบริหารจัดการและแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ จะช่วยให้ อบท. สามารถการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้โจทย์วิจัยในอนาคตควรเน้นไปที่การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของ อบท. ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าคุ้มครองในมิตินงาน 6 ด้าน (ตารางที่ 4.12) โดยรูปแบบของการศึกษาวิจัยสามารถแบ่งได้ เป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. การวิจัยระยะสั้น : เพื่อให้เห็นผลด่วนและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น มาตรการป้องกันลิงบุกรุก การควบคุมแหล่งอาหาร
2. การวิจัยระยะกลาง : เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้นและต้องการการดำเนินการที่เป็นระบบ เช่น การควบคุมประชากรลิง การปรับปรุงสวัสดิภาพลิง
3. การวิจัยระยะยาว : เพื่อแก้ไขปัญหาถาวรทั้งในด้านระบบนิเวศที่ต้องสร้างหรือฟื้นฟู ซึ่งอาจต้องใช้เวลาในการดำเนินการและศึกษาพัฒนาเพิ่มเติม เช่น การฟื้นฟูถิ่นอาศัย การสร้างสมดุลทางนิเวศ

4.4 การพัฒนาระบบการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อสร้างแนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงที่ยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้ได้มีการนำสุนทรียสนทนา (Dialogue) เข้ามาใช้ในการจัดกระบวนการสนทนากลุ่มและการจัดเวทียุทธศาสตร์เพื่อเผยแพร่งานวิจัยและยกระดับความเข้าใจต่อการจัดการลิงโดย อบท. อย่างมีส่วนร่วม กระบวนการดังกล่าวนอกจากจะทำให้ได้ข้อมูล ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ จากผู้มีส่วนได้ส่วน

เสียในการแก้ปัญหาเชิงรบกวนในเขตเมืองเก่าเมืองลพบุรี ซึ่งเป็นตัวแทนมาจากหลายภาคส่วนที่มีบทบาทต่อการจัดการปัญหาที่แตกต่างกันแล้ว การพูดคุยในบางครั้งก็ผู้เข้าร่วมอาจจะมีความคิดเห็นที่แตกต่าง แต่ด้วยการพูดคุยแบบสุนทรียสนทนาที่เน้นการสร้างพื้นที่ปลอดภัยและการรับฟังด้วยหัวใจให้กับผู้ที่อยู่ในวงสนทนาทุกคน ทำให้ผู้พูดสามารถที่จะแบ่งปันความเห็นต่างนั้นได้โดยไม่ถูกตัดสิน ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้ใช้สติใคร่ครวญเจตจำนงค์ของผู้พูด จนเกิดความเข้าใจในความเห็นต่างนั้นได้ กระบวนการดังกล่าวช่วยยกระดับการพูดคุยจากการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ไปสู่การมองภาพอนาคตของเมืองลพบุรีร่วมกัน เป็นที่น่าสังเกตว่าจากการสนทนากลุ่มทั้งหมด 10 กลุ่ม ทุกกลุ่มมีความคิดเห็นตรงกันว่าถึงเวลาที่คนลพบุรีจะใช้โอกาสการจัดการปัญหานี้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเมืองที่มุ่งเน้นการแปรเปลี่ยนคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ คนและลิงอยู่ด้วยกันในลพบุรีอย่างมีความสุขทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าลิงนั้นจะอยู่ในพื้นที่เมืองหรืออยู่ในสถานอนุบาล

ผู้ให้ข้อมูลหลายคนได้สะท้อนมุมมองและความรู้สึกที่มีต่อการพูดคุยแบบสุนทรียสนทนาไว้ ดังนี้

- ทำให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลง เพื่อการจัดการที่ดีที่สุด
- มีความหวังว่าจะเกิดความร่วมมือที่ขับเคลื่อนไปจนสำเร็จ
- เป็นการเปิดพื้นที่ที่สะท้อนให้เห็นมุมมอง ทศนคติที่ไม่ยึดติดกับเรื่องเดิม ๆ เป็นการเปิดใจ เปิดตัวคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ฟังเสียงกันและกัน เป็นคุณค่าที่แชร์ร่วมกัน
- ภูมิใจที่ได้เอาความรู้ สิ่งที่เราเรียนรู้ ประสบการณ์ที่ผ่านมา มาเล่าสู่กันฟัง ว่าถ้าเราทำแบบนี้ จะดีแบบนี้ ทำให้คนอื่นได้เห็นมุมมองอีกมุมหนึ่ง
- อยากให้มีองค์กร คนหลาย ๆ ฝ่ายมาเข้าร่วม เพื่อช่วยกันมองว่าต่อไปเราจะเดินต่อไปด้วยกันได้อย่างไร
- รู้สึกว่าได้ความรู้ในหลายจุด มีความคิดสงสัยมานาน วันนี้กระจ่างแล้ว ได้แลกเปลี่ยน ได้ความรู้ใหม่ ๆ รู้ว่าเกิดข้อผิดพลาดอะไร และยังคงคาดหวังผลที่ได้ประโยชน์ทุกฝ่าย
- ขอบขอบคุณพื้นที่ที่ทำให้ได้ระบายทุกส่วน
- รู้สึกมีความหวัง มีแรงบันดาลใจ
- เกิดความเข้าใจกันและกันมากขึ้น เกิดใจที่ยอมรับ ชื่นชม
- รู้สึกขอบคุณที่ทำให้เรามีโอกาสได้ฟังคนที่อยู่กับปัญหา เป็นเรื่องความปลอดภัย ความปกติสุขในการใช้ชีวิต
- เวทีที่ไม่เกิดความขัดแย้ง หากเป็นความสร้างสรรค์ที่ร่วมกันหาทางออกได้
- ขอบขอบคุณทุกคนที่มาร่วมแลกเปลี่ยน มีความเหมือนความแตกต่าง โดยไม่โจมตี แต่เปิดรับทำให้เห็นเป้าหมาย
- ได้เห็นพื้นที่การสื่อสารที่รื้อการเชื่อมความเข้าใจ ในเรื่องคนกับลิง และความเข้าใจคนกับคนเพื่อเป้าหมายการพัฒนาเมืองให้คนอยู่ร่วมกับลิง
- การได้ข้อมูลจริงจากผู้ได้รับผลกระทบเป็นประโยชน์มากเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน
- การได้ร่วมพื้นที่แลกเปลี่ยน รู้สึกเหมือนได้ปลูกอุดมการณ์ที่มีร่วมกัน
- ได้เห็นความคิดที่หลากหลาย แตกต่าง แต่ได้เห็นตรงเดียวกัน ความต้องการแก้ปัญหาร่วมกัน
- เป็นการส่งต่อร่วมอุดมการณ์จากรุ่นต่อรุ่นในการทำงานให้กับเมือง พวกเราที่อยู่มาก่อนมีลำ มีหมวกหลายใบ พร้อมเปิดพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่มาร่วมขับเคลื่อน
- อยากเชื่อมความต่างคนต่างทำ เป็นคิดร่วมทำร่วม เกิดมรรคผลในการแก้ปัญหาาร่วมกัน
- ยินดีที่ได้มาแชร์ข้อมูล และจะเป็นข้อมูลที่สามารช่วยเหลือนกันได้ในอนาคต

- ได้มุมมองทั้งบวกและลบ จะช่วยขยายผลในข้อกฎหมายให้ประชาชนได้เข้าใจมากขึ้น แต่ละหน่วยงานสามารถช่วยเหลือกันได้ในเรื่องของประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง
- ได้เครือข่ายใหม่ ได้เรียนรู้ว่าเรื่องเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยคนคนเดียว เรื่องบางเรื่องต้องใจเย็นที่จะแก้ปัญหา และรอผลได้
- เกิดปัญหาใหม่ที่นำไปสู่การจัดการปัญหาให้ลพบุรีไปสู่เมืองแห่งความสุข มีการจัดการองค์ความรู้โดยสุนทรียสนทนาเป็นเครื่องมือ และนำไปสู่ทางออก
- ถึงแม้ว่าทำหน้าที่คนละอย่าง แต่เมื่อมารวมตัวกันนำไปสู่การแก้ปัญหาาร่วมกัน การรับฟังภายใต้องค์กร และหัวใจความเป็นมนุษย์มาร่วมแลกเปลี่ยนให้เห็นความเป็นมนุษย์
- เข้าใจการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งเรื่องภายในของปัจเจกบุคคลเป็นเรื่องที่ยากที่สุด (ความรู้ ความเข้าใจ ความเห็นที่ไม่ตรงกัน) ที่ผ่านมามีพื้นที่ตรงกลางที่รับฟังความเห็น ขณะเดียวกันโครงสร้างทางสังคมก็ไม่เอื้อต่อการพูดคุยแบบรับฟัง
- ได้ฟังข้อมูลจากความเห็นส่วนตัว ที่เห็นถึงคุณค่าของจังหวัดลพบุรี และอยากให้คนนอกเห็น รับรู้ และชื่นชมความเป็นลพบุรีร่วมกัน การมีวงพูดคุยแบบนี้ จะทำให้เราได้ฟังเสียงมุมมองที่แตกต่าง เปิดรับความคิดเห็นของคนอื่น เห็นความปรารถนาดีของทุกคน ที่อยากเห็นคนกับธรรมชาติอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นพื้นที่ที่ต้อนรับเสียงของทุกคน และทุกเสียงมีความสำคัญไม่น้อยกว่ากันเลย
- ปัญหาเรื่องลิงน่าจะเป็นการเรียนรู้สังคมในพื้นที่ลพบุรี ทั้งเยาวชน ประชาชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เราน่าจะทำอะไรในส่วนที่เราทำได้โดยไม่ต้องรอหน่วยงานหรือผู้อื่นมาช่วยเหลือ
- ทำให้มองอนาคตเมืองลพบุรีบนฐานของความรู้ ความร่วมมือร่วมใจ ทำในส่วนที่เราทำได้โดยไม่ต้องรอคำสั่งจากคนอื่น ได้เห็นการรับฟังอย่างเปิดใจ

จะเห็นได้ว่ากระบวนการพูดคุยแบบสุนทรียสนทนา ที่ให้ความสำคัญกับแก่นแกนของเครื่องมือสุนทรียสนทนา รวมถึงการมีกระบวนการที่มีทักษะในการนำวง เป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ทุกภาคส่วนในการแก้ปัญหาและพัฒนาเมืองร่วมกัน ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมพัฒนาทักษะกระบวนการพูดคุยแบบสุนทรียสนทนา และการพัฒนาทักษะกระบวนการให้กับ อบต. หน่วยงานองค์กร ภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่นอกเหนือจากการพัฒนาศักยภาพในด้านอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

5.1 ความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง

ความขัดแย้งระหว่างคนและลิงกำลังทวีความรุนแรงขึ้น ซึ่งต้องการแนวทางการจัดการที่หลากหลาย รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน กรอบกฎหมายที่ชัดเจน และการจัดการที่ยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหา

5.1.1 สาเหตุของความขัดแย้ง

สาเหตุหลักของความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง ได้แก่ การสูญเสียที่อยู่อาศัย การเติบโตของประชากร การบุกรุกพื้นที่ของลิง และการกระทำของมนุษย์ เช่น การให้อาหารลิง เมื่อที่อยู่อาศัยธรรมชาติของลิงถูกทำลายจากการขยายตัวของเมือง ลิงจึงต้องเข้ามาในชุมชนเพื่อหาอาหาร ซึ่งนำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์และความขัดแย้งเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ พฤติกรรมของลิงที่ปรับตัวให้กินอาหารที่มนุษย์จัดหาให้ ก็ยังทำให้ปัญหาทวีความรุนแรงขึ้น

5.1.2 ความขัดแย้งระหว่างคนและลิงในประเทศไทย

สถานการณ์นี้รุนแรงโดยเฉพาะในพื้นที่เมือง เช่น ลพบุรี ซึ่งลิงเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว แต่การมีอยู่ของลิงกลับนำไปสู่ความเสียหาย เช่น การทำลายทรัพย์สินและบาดเจ็บในบางกรณี การเพิ่มจำนวนของลิงและการทับซ้อนของพื้นที่ระหว่างลิงและมนุษย์ เป็นปัจจัยที่ทำให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้น

5.1.3 กลยุทธ์การจัดการ

มีกลยุทธ์การจัดการที่เสนอและนำไปใช้ ได้แก่

- 1) **การไล่และป้องกันลิง:** ใช้การสร้างหุ่นไล่กา ติดตั้งรั้วและเสียงเตือน การใช้กับดัก หรือการใช้สัตว์เช่น สุนัขเพื่อไล่ลิง รวมถึงการใช้ปืนในบางกรณีเพื่อควบคุมการบุกรุกของลิงในพื้นที่ชุมชน
- 2) **การจัดการแหล่งอาหารของลิง:** จำกัดจุดให้อาหารลิงและการขายอย่างมีระเบียบ เพื่อลดการดึงดูดลิงเข้ามาในพื้นที่ของคน และใช้การทำหมันเพื่อควบคุมจำนวนประชากรลิง
- 3) **การย้ายลิงและฟื้นฟูถิ่นที่อยู่ในธรรมชาติ:** ในกรณีที่ลิงสร้างความเดือดร้อน จำเป็นต้องจับและย้ายลิงไปยังพื้นที่ธรรมชาติหรือศูนย์พักพิง โดยการปลูกต้นไม้ในพื้นที่ป่าเพื่อฟื้นฟูแหล่งอาหารให้กับลิง
- 4) **การใช้หลักการนิเวศวิทยาเชิงพื้นที่และการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดิน:** การศึกษา

- และติดตามการเคลื่อนไหวของลิงช่วยระบุจุดเสี่ยงในการเกิดปะทะกับคน เช่น พื้นที่ใกล้ชายขอบป่าหรือแหล่งขยะ การสร้างทางเดินสัตว์ป่าหรือเขตกันชนเพื่อลดการปะทะ
- 5) **การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมลิง:** การให้ความรู้ประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับพฤติกรรมลิงและประโยชน์ของการอนุรักษ์ เพื่อลดการมองลิงเป็นภัย
 - 6) **การบูรณาการมิติทางวัฒนธรรม:** ความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับลิงมีบทบาทสำคัญในการจัดการ โดยในบางประเทศมีการใช้มาตรการทางศาสนาเพื่อรักษาลิงและลดการทำร้ายพวกมัน
 - 7) **การบังคับใช้กฎหมาย/เทศบัญญัติ/ระเบียบ อย่างเข้มงวด:** การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่าและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวช่วยควบคุมพฤติกรรมของลิงและลดการขัดแย้ง
 - 8) **การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน:** การตั้งศูนย์รายงานปัญหาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้การศึกษาและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ลิงและการอยู่ร่วมกับสัตว์ป่า
 - 9) **การเยียวยาหรือชดเชยความเสียหาย:** อาจเป็นในรูปแบบของตัวเงินหรือสิ่งของก็ได้ เป็นการแสดงความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหา และช่วยบรรเทาความรู้สึกของผู้ได้รับผลกระทบที่มีต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น
 - 10) **การพัฒนาตัวแบบธุรกิจในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน:** เป็นแนวทางที่สร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจให้คนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการมีอยู่ของลิงในพื้นที่มากขึ้น และช่วยให้การแก้ปัญหามีความยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์เหล่านี้ยังคงประสบปัญหาหลายประการ เช่น ขาดองค์ความรู้ในการดำเนินงาน ขาดแคลนทรัพยากรทางการเงิน การล่าช้าในการดำเนินการ และความจำเป็นในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐบาลและชุมชน

5.1.4 การกระจายอำนาจ

การศึกษานี้สนับสนุนการกระจายอำนาจในการจัดการสัตว์ป่าให้แก่รัฐบาลท้องถิ่น เพื่อให้สามารถจัดการปัญหาได้ตามความจำเป็นในแต่ละพื้นที่ โดยการกระจายอำนาจจะช่วยให้สามารถตอบสนองได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

5.1.5 บทบาทของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจถือเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการปัญหาให้สำเร็จ การมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และชุมชน เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการปัญหานี้ นอกจากนี้ การให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการไม่ให้อาหารลิงและการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันระหว่างคนและลิงก็มีความสำคัญในการลดความขัดแย้ง

5.2 สถานการณ์ ปัญหา และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในพื้นที่จังหวัดลพบุรี

5.2.1 มิติประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและความเชื่อ

นอกจากตำนานศาลลูกศรที่ผูกโยงประวัติของเมืองกับเรื่องรามเกียรติ์ ชาวลพบุรีมีความเชื่อว่า ลิงในพื้นที่เป็นลูกหลานของเจ้าพ่อพระกาฬ ซึ่งส่งผลให้ลิงได้รับการเคารพและไม่ถูกทำร้าย แม้ว่าเมื่อจำนวนลิงเพิ่มขึ้นจนเกินการควบคุม ความเชื่อดังกล่าวมีผลต่อการจัดการลิงและการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับลิงในปัจจุบัน

5.2.1.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะ

ควรฟื้นฟูและส่งเสริมเอกลักษณ์ของเมืองที่มีความเชื่อและความศรัทธาเกี่ยวกับลิง เช่น การรักษาลิงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนระหว่างคนกับลิง

5.2.2 มิติสังคม

การเพิ่มขึ้นของประชากรลิงทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน เช่น การทำลายทรัพย์สินและการรบกวนในพื้นที่ต่าง ๆ โดยมีความพยายามร่วมกันจากชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการหาทางออกรวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการอยู่ร่วมกับลิงอย่างมีระเบียบ

5.2.2.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะ

ควรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชน โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับลิงและการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งการสร้างเครือข่ายการร่วมมือในการแก้ปัญหาของทุกภาคส่วน เพื่อให้เมืองมีความสะอาดและมีระเบียบ

5.2.3 มิติการศึกษา

การให้ความรู้ในโรงเรียนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับลิงและการทำความเข้าใจธรรมชาติของลิงมีความสำคัญ แต่การดำเนินกิจกรรมนี้ขาดความต่อเนื่องและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.2.3.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมการให้ความรู้ในโรงเรียนและชุมชนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับลิงอย่างปลอดภัย และการสอนให้เข้าใจธรรมชาติของลิง เพื่อลดความขัดแย้งและส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน

5.2.4 มิติเศรษฐกิจ

ลิงมีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในลพบุรี แต่เมื่อปัญหาลิงเพิ่มขึ้น เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจ เช่น การลดลงของรายได้จากการท่องเที่ยวและธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากลิง

5.2.4.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะ

ควรฟื้นฟูเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับลิง โดยการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสมและยั่งยืน เช่น การพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีความสะอาด ปลอดภัย และเป็นมิตรกับทั้งคนและลิง

5.2.5 มติกฎหมาย การกระจายอำนาจ และบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดการปัญหาสิ่งในลพบุรีที่ผ่านมาประสบปัญหาการดำเนินงานเนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมาย และการกระจายอำนาจ โดยการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญในการแก้ปัญหา

5.2.5.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้สามารถบริหารจัดการสิ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดกฎหมายที่เหมาะสมและการร่วมมือกันของหน่วยงานต่าง ๆ

5.2.6 มติสิทธิและสุขภาวะของคนในเมืองลพบุรี

สิ่งรบกวนและสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน เช่น การทำลายข้าวของและการถ่ายมูลในพื้นที่ชุมชน ซึ่งกระทบต่อสุขภาพและความปลอดภัยของคนในพื้นที่

5.2.6.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะ

ควรคำนึงถึงสิทธิและความปลอดภัยของประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยการป้องกันอันตรายจากสิ่ง และการให้การเยียวยาเมื่อมีการได้รับผลกระทบจากสิ่ง

5.2.7 มติด้านสวัสดิภาพสัตว์

การดูแลและสวัสดิภาพของสิ่งในเขตเมืองและสถานอนุบาลสัตว์ยังคงเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการปรับปรุง เพื่อให้สิ่งมีชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกับคนได้อย่างยั่งยืน

5.2.7.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะ

ควรให้ความสำคัญกับการจัดการที่มีสวัสดิภาพสำหรับสิ่ง ทั้งในพื้นที่เมืองและสถานอนุบาลสัตว์ โดยการดูแลสิ่งอย่างเหมาะสมและการให้พื้นที่ธรรมชาติที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตของสิ่ง

5.2.8 มติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับสิ่งมีความเชื่อมโยงกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เมืองเก่าลพบุรี แต่ประเด็นนี้มีการพูดถึงน้อย

5.2.8.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับสิ่ง โดยการปลูกต้นไม้ที่เป็นแหล่งอาหารของสิ่ง และการสร้างพื้นที่สีเขียวเพื่อให้ทั้งคนและสิ่งสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

5.2.9 มติการสื่อสารสาธารณะ

การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งและการอยู่ร่วมกับสิ่งเป็นสิ่งสำคัญเพื่อป้องกันปัญหา

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น การประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลิง เช่น วิธีปฏิบัติตัวเมื่อต้องเผชิญกับลิง การสร้างทัศนคติที่ถูกต้องและการใช้สื่อเพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่สามารถช่วยลดปัญหาการขัดแย้งระหว่างคนกับลิงได้

5.2.9.1 ความคาดหวังและข้อเสนอแนะ

ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับลิง โดยใช้สื่อและกิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อปรับทัศนคติของประชาชนและนักท่องเที่ยว ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

5.3 ช่องว่างการบริหารจัดการลิงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแนวทางการพัฒนาศักยภาพ

5.3.1 ช่องว่างในการบริหารจัดการของ อปท.

5.3.1.1 ขาดการจัดตั้งทีมงานเฉพาะ

อปท. ที่ได้รับการสำรวจพบว่า มีการจัดตั้งทีมงานรับผิดชอบในการจัดการปัญหาลิงเพียงบางแห่ง โดยในกรณีของ อปท.1 มีเจ้าหน้าที่ประจำและชุดอาสาสมัครเฉพาะด้าน ขณะที่ อปท.2 ไม่มีทีมงานประจำหรืออาสาสมัคร ทำให้ขาดความพร้อมในการตอบสนองต่อปัญหาลิงอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.1.2 ความไม่ชัดเจนในบทบาทและอำนาจของ อปท.

แม้จะมีประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องการจัดการสัตว์ป่าคุ้มครอง แต่ อปท. บางแห่งยังคงขาดความเข้าใจในบทบาทและอำนาจของตนเองในการจัดการลิง ซึ่งทำให้การดำเนินการจัดการลิงในพื้นที่ชุมชนไม่สามารถทำได้เต็มที่ เช่น การจับลิง การทำหมันลิง หรือการแก้ไขปัญหาลิงที่รบกวนชุมชน

5.3.1.3 ข้อจำกัดในการขออนุมัติงบประมาณ

การขออนุมัติงบประมาณสำหรับการดูแลลิง เช่น ค่ารักษาพยาบาล การทำหมัน หรือการสร้างสถานอนุบาลลิง ยังคงต้องดำเนินการภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรมปศุสัตว์ ซึ่งไม่ได้ปรับให้สอดคล้องกับประกาศกระจายอำนาจ ส่งผลให้ อปท. ประสบปัญหาในการจัดสรรงบประมาณที่จำเป็นในการจัดการปัญหาลิงอย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.1.4 การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สมบูรณ์ เนื่องจากการประสานงานระหว่าง อปท. กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอุทยานฯ และกรมปศุสัตว์ ยังไม่ราบรื่น ซึ่งส่งผลให้การจัดการปัญหาลิงในระดับท้องถิ่นมีความล่าช้าและไม่ต่อเนื่อง

5.3.1.5 ความยืดหยุ่นในการตัดสินใจ

อปท. ยังขาดความยืดหยุ่นในการตัดสินใจและการดำเนินการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในท้องถิ่น เนื่องจากบางครั้งต้องรอการอนุมัติจากหน่วยงานระดับสูงหรือหน่วยงานภายนอก ทำให้การตอบสนองต่อปัญหาลิงเป็นไปได้อย่างช้าและไม่ทันการณ์

5.3.2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพ อปท. เพื่อจัดการปัญหาลึงรบกวน

5.3.2.1 การเพิ่มความเข้าใจและการอบรม

ควรเพิ่มการอบรมและความรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาลึงให้กับบุคลากรใน อปท. โดยเฉพาะเรื่องพฤติกรรมลึง การจัดการประชากรลึง (การทำหมัน) การจัดการแหล่งอาหารของลึง และการเฝ้าระวังลึงในพื้นที่ เพื่อให้ อปท. สามารถตอบสนองและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.2.2 การจัดการงบประมาณ

การให้ อปท. สามารถแสวงหางบประมาณในการดำเนินการได้อย่างอิสระ ทั้งจากงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณจากแหล่งอื่น ๆ ตลอดจนการศึกษและพัฒนาตัวแบบธุรกิจที่เหมาะสมต่อการจัดการลึงในกรงเลี้ยง จะช่วยให้ อปท. มีความยืดหยุ่นในการดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ตามความจำเป็น โดยไม่ต้องพึ่งพาการจัดสรรงบประมาณจากหน่วยงานที่มีพันธกิจด้านอื่น ๆ

5.3.2.3 การพัฒนากลไกการทำงานร่วมกับชุมชน

การสร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชน โดยเฉพาะในด้านการเฝ้าระวังและสังเกตการณ์การรบกวนของลึง การมีส่วนร่วมในการออกแบบและบริหารจัดการจุดให้อาหารลึง และการเข้าร่วมในการทำหมันลึง จะช่วยให้การจัดการลึงมีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5.3.2.4 การดำเนินงานด้านกฎหมาย

ควรมีการปรับปรุงกฎหมายให้ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสถานการณ์ เพื่อให้ อปท. สามารถจัดการลึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็ควรมีการให้ความรู้และการอบรมด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการลึงรบกวน ตลอดจนสร้างความเข้าใจในเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อให้การจัดการเป็นไปในทางที่มีความยั่งยืนและไม่ขัดแย้งกับหลักการอนุรักษ์

5.3.2.5 การสนับสนุนจากภาครัฐ

การสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการจัดหาอาหารลึงในสถานอนุบาล และการสร้างเครือข่ายการจัดการลึงระหว่างเทศบาลกับชุมชน รวมถึงการสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับลึงจะช่วยให้การจัดการปัญหาลึงในชุมชนเป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืนและสามารถรองรับงบประมาณที่จำเป็นได้

ทั้งนี้แนวทางพัฒนาศักยภาพของ อปท. เพื่อการจัดการลึงรบกวนในเขตเมืองเก่าลพบุรี ที่สอดคล้องกับกลยุทธ์การจัดการและการบรรเทาปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลึงในต่างประเทศ ได้แก่

- 1) การควบคุมประชากรลึงด้วยการทำหมัน
- 2) การย้ายลึงไปยังแหล่งที่เหมาะสม
- 3) การสร้างพื้นที่ที่เหมาะสมและการจัดการแหล่งอาหารของลึง
- 4) การใช้หลักการนิเวศวิทยาเชิงพื้นที่
- 5) การอบรมให้ความรู้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมลึง
- 6) การบูรณาการมิติทางวัฒนธรรม
- 7) การสร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชน

5.4 การพัฒนากระบวนการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อสร้างแนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงที่ยั่งยืน

กระบวนการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงในลพบุรี โดยใช้สุนทรียสนทนา (Dialogue) เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างพื้นที่ปลอดภัยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ช่วยให้เกิดการรับฟังและเข้าใจความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยมุ่งเน้นการร่วมมือและการพัฒนาเมืองลพบุรีให้มีความสุขทั้งคนและลิง มีประเด็นสำคัญดังนี้:

- การใช้สุนทรียสนทนาเพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัย: กระบวนการนี้ช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถแสดงความคิดเห็นโดยไม่ถูกตัดสิน พร้อมเปิดโอกาสให้เกิดการเข้าใจในความเห็นที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดการรับรู้และยอมรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการจัดการปัญหาลิงในลพบุรีอย่างมีประสิทธิภาพ
- ความเห็นร่วมจากหลายภาคส่วน: ทุกกลุ่มที่เข้าร่วมสนทนามีความคิดเห็นตรงกันว่า ปัญหาลิงในลพบุรีสามารถเป็นโอกาสในการพัฒนาเมือง โดยการแปรเปลี่ยนมรดกทางวัฒนธรรมของเมืองลพบุรีให้กลายเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ และทำให้คนและลิงสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในพื้นที่
- ผลกระทบจากการสื่อสาร: ผู้เข้าร่วมสุนทรียสนทนาได้สะท้อนความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อกระบวนการนี้ โดยเห็นว่าเป็นการเปิดพื้นที่ให้เกิดการฟังเสียงจากหลายฝ่าย โดยไม่ตัดสินหรือโจมตี ทำให้เกิดความหวังและแรงบันดาลใจในการร่วมมือแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน
- การส่งเสริมการพัฒนาทักษะ: กระบวนการสื่อสารเช่นนี้ควรได้รับการส่งเสริมในระดับ อปท. หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะกระบวนการเพื่อช่วยให้การจัดการปัญหาลิงและการพัฒนาเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้กระบวนการสุนทรียสนทนาในการจัดการความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงจึงเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและการร่วมมือในพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

5.5 แนวทางการศึกษาวิจัยในระยะต่อไป

จากแนวทางการแก้ปัญหาลิงในพื้นที่ชุมชนและแนวทางการพัฒนาศักยภาพของ อปท. ที่ได้นำเสนอในโครงการวิจัยนี้ งานวิจัยในระยะต่อไปจะมุ่งเน้นพัฒนาตัวแบบและกลไกการจัดการลิงเพื่อพัฒนาศักยภาพของอปท. ดังนี้

1) การจัดการลิงนอกกรงเลี้ยง โดยมีหน่วยงานที่จะเข้ามาเสริมหนุนการจัดการดังกล่าว ได้แก่ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 สาขาสระบุรี กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการสัตว์ป่า สัตวแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านชีววิทยาและพฤติกรรมลิง สมาคมนิเวศยั่งยืน และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง สำหรับการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการดำเนินการตามหลักการทางนิเวศวิทยาเชิงพื้นที่ให้กับบุคลากรของ อปท. โดยแผนและกลไกดังกล่าวจะดำเนินการบนฐานของการออกแบบร่วม (co-creation) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งอาจบูรณาการมิติทางวัฒนธรรม ทั้งด้านศาสนาและความเชื่อของ

คนลพบุรีที่มีต่อลิง เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ทั้งในระยะกลางและระยะยาว ทั้งนี้รูปแบบการจัดการแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบย่อย ได้แก่

- **การจัดการลิงที่มีพื้นที่อาศัยซ้อนทับกับพื้นที่ชุมชนเมือง** ได้แก่ พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองลพบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ศึกษาเดิมซึ่งจะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการศึกษาวิจัย และบางส่วนของพื้นที่ในเขตบริการของ อบต.โพธิ์เก้าต้น ที่ได้รับผลกระทบจากลิงที่หลุดจากกรงเลี้ยงในสถานอนุบาลสัตว์เทศบาลเมืองลพบุรี
- **การจัดการลิงที่มีพื้นที่อาศัยอยู่ติดกับพื้นที่เกษตรกรรม** ในกรณีนี้จะใช้พื้นที่ที่มีปัญหาลิงรบกวนในเขตเทศบาลเมืองเขาสامยออด ซึ่งมักพบปัญหาลิงที่อาศัยอยู่บนเขาลงมารบกวนผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน และบางส่วนของพื้นที่ใน ต.โพธิ์เก้าต้น ที่ได้รับผลกระทบจากลิงที่หลุดจากกรงเลี้ยงในสถานอนุบาลสัตว์เทศบาลเมืองลพบุรี

2) ตัวแบบธุรกิจเพื่อการจัดการลิงในกรงเลี้ยงที่ยั่งยืน โดยจะเป็นการศึกษาและพัฒนาตัวแบบธุรกิจการจัดการลิงในกรงเลี้ยง เพื่อนำไปจัดทำกลยุทธ์ในแผนการเงินที่ส่งเสริมให้ลิงในกรงเลี้ยงมีสวัสดิภาพชีวิตที่ดี ขณะเดียวกันก็สร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจให้กับคนในชุมชนได้รับประโยชน์และเห็นคุณค่าของการมีอยู่ของลิงในพื้นที่ ทั้งนี้หน่วยงานจะเข้ามาเสริมหนุนการจัดการลิงในกรงเลี้ยง ได้แก่ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 สาขาสระบุรี กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช นักวิชาการ และสัตวแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านชีววิทยาและพฤติกรรมลิง โดยจะมีการศึกษาและพัฒนาตัวแบบธุรกิจของในบริบทที่ต่างกัน ได้แก่

- **สถานอนุบาลสัตว์เทศบาลเมืองลพบุรี** ซึ่งอยู่ในความดูแลของเทศบาลเมืองลพบุรี และมี อบต.โพธิ์เก้าต้น เป็นหน่วยงานร่วมรับผิดชอบ เนื่องจากสถานอนุบาลสัตว์นี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ ต.โพธิ์เก้าต้น สถานอนุบาลสัตว์ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เป็นที่พักชั่วคราว (ประมาณ 3-5 ปี) สำหรับลิงที่ถูกจับมาจากเขตเทศบาลเมืองฯ ก่อนปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ ณ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาสมโขชน์ จ.ลพบุรี
- **สวนลิงวัดพระบาทน้ำพุ** ซึ่งอยู่ในความดูแลของวัดพระบาทน้ำพุ โดยการทำงานร่วมกับเทศบาลเมืองเขาสามยออด ซึ่งเป็น อบต. ในพื้นที่ นอกจากนี้จะทำการศึกษารูปแบบการจัดการสวนลิงวัดพระบาทน้ำพุ ต.เขาสามยออด อ.เมือง จ.ลพบุรี ซึ่งเป็นอีกแห่งที่มีการจับย้ายลิงจากเขตเมืองเก่าลพบุรีมาไว้ในกรงเลี้ยง แต่เป็นรูปแบบกรงเลี้ยงถาวรที่เน้นการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว

การดำเนินงานวิจัยในระยะต่อไปนี้จะทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของ อบต. ให้มีความพร้อมในการจัดการแก้ปัญหาให้คนกับลิงอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน เกิดตัวแบบและกลไกการจัดการลิงโดยท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของท้องถิ่น ทั้งแผนบริหารจัดการและแผนการเงิน ผลกระทบที่ได้จะทำให้เกิด ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อลดช่องว่างในการดำเนินงาน และแนวปฏิบัติของ อบต. ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับลิงภายใต้บริบทของประกาศคณะกรรมการกระจายอำนาจ

บรรณานุกรม

- กองนิติการ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2562). พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพมหานคร.
- กองโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2567). เมื่อมีลิงมาอยู่อาศัยส่งผลกระทบต่อสุขภาพต่อคนอย่างไร. กรมควบคุมโรค, นนทบุรี.
- ข่าวอรุณอมรินทร์. (2022). ลิงเขาใหญ่ ดักปล้นขโมยของกินหลังกระบะ. [วิดีโอ]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=uLg_gDzL7EI.
- คุชฌิมบ๋าย 3 โมง. (2567). ลิงหัวโจกแหกกรงบุก สม. ทำหิน. [วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=lwQidwdFTJ0>.
- คชกริช แก้วพนัส และนันทิยา อัจจิมารังสี. (2553). พฤติกรรมของลิงวอกภูเขา (*Macaca assamensis*) ที่วัดถ้ำปลา จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย. วารสารสัตว์ป่าเมืองไทย, 17, (1): 35–43.
- คณะกรรมการเงินอนุรักษ์สัตว์ป่า. (2567). หลักเกณฑ์และวิธีการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า พ.ศ. 2567. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- คณะกรรมการติดตามกลไกและพิจารณาการปกป้องคุ้มครองสัตว์ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). แผนแม่บทการบริหารจัดการปัญหาลิงในจังหวัดลพบุรีอย่างยั่งยืน. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, กรุงเทพมหานคร. https://library.senate.go.th/document/Ext17615/17615066_0002.PDF.
- จารุพงศ์ พลเดช. (ม.ป.ป.) ลิงลพบุรี. สำนักงานจังหวัดลพบุรี. <https://website2021.lopburi.go.th>.
- ชยุตา ลีวงศ์เจริญ. (2563). โครงการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่เมืองเก่าลพบุรีเพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับสัตว์ป่า. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต (สถาปัตยกรรมผังเมือง). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีมข่าวเฉพาะกิจไทยรัฐออนไลน์. (2566). ทำหมัน 'ลิงลพบุรี' การทำงาน 10 ปี กับงานที่ไม่เพียงพอ. ไทยรัฐออนไลน์. <https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2746561>
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (ม.ป.ป.). การกระจายอำนาจ. สถาบันพระปกเกล้า, กรุงเทพมหานคร. http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การกระจายอำนาจ#cite_note-2.
- นราวิชญ์ เซวานต์ดี. (2567). เปิดแผน “จัดการวิกฤตลิงลพบุรี” กรมอุทยานฯ-ลพบุรีโมเดล. GREENNEWS. <https://greennews.agency/?p=37444>.
- นักข่าวพลเมือง องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. (2566). ฟังเสียงประเทศไทย : อนาคต “คน เมือง ลิง” ลพบุรี. <https://thecitizen.plus/node/92753>
- ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง การกำหนดกิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นที่เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ด้านการแก้ไขปัญหาสัตว์ป่าที่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน. (2567, 14 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 141 ตอนพิเศษ 74 ง. หน้า 23–24. <https://odloc.go.th>.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2567). ธนารักษ์เยียวยาผลกระทบจากลิง ลดค่าเช่าที่ 50% รอบเมืองเก่าลพบุรี. บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน), กรุงเทพมหานคร. <https://www.prachachat.net/local-economy/news-1581930>.
- ปิยะนันท์ มุลตรีมา. (2560). การศึกษาข้อเสนอการแก้ไขปัญหาการอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนกับช้างป่าในพื้นที่

พัฒนา 2 กระแส. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557. (2557, 26 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 131 ตอนที่ 87 ก. หน้า 4-13.

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550. (2550, 7 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนที่ 52 ก. หน้า 1-23.

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562. (2562, 29 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 71 ก. หน้า 104-144.

มณีรัตน์ บุญาค. (2510). *สโมสรวานรลพบุรี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว.

มหิศร ประภาสะโนบล. (2553). การใช้ฮอโมนคุมกำเนิดแบบฝังในลิงแสมขาวัง. *วารสารวิทยาศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 63.

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548. (2548, 27 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 122 ตอนพิเศษ 55 ง. หน้า 25-29.

เรื่องเล่าเช้านี้. (2567). *ลิงลพบุรีกระโดดขึ้นกระบะ ขโมยของกิน*. [วิดีโอ]. Facebook. <https://www.facebook.com/watch/?v=707792747954695>.

วันใหม่ ไทยพีบีเอส. (2567). *ปิดปฏิบัติการจับลิงแสมกรุง จ.ลพบุรี*. [วิดีโอ]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=opuTdx_7Tfg.

วิรัตน์ ภูเพียงใจ. (2546). *ลิงลพบุรี*. ลพบุรี: มูลนิธิช่วยชีวิตสัตว์ป่าแห่งประเทศไทย (สาขาลพบุรี).

วิลาศ เทพทา, & สยามล เทพทา. (2564). ถิ่นที่อยู่อาศัยของลิงในสภาพแวดล้อมชุมชนเมือง: ย่านการค้าเมืองเก่าลพบุรี. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 26(4), 273-288.

เว็ส โพธารามิก (2556). ลิง กับ คน: ไพรเมทวิทยาเชิงชาติพันธุ์ของลิงแสม (*Macaca fascicularis*) ณ ตำบล ท่าหิน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า. (2567). *เคลื่อนย้าย ลิง ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว จังหวัดลพบุรี*. [Infographic]. Facebook. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพมหานคร.

ศูนย์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า. (2567). *แผนภาพช่วยเหลือเยียวยาประชาชนได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า*. [Infographic]. Facebook. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพมหานคร.

ศูนย์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า. (2567). *สาเหตุความขัดแย้งระหว่างคนกับลิง*. [Infographic]. Facebook. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพมหานคร.

สถานีรื่องเรียน. (2567). *บูรณาการแก้ปัญหาลิงป่วนเมืองหัวหิน-เพชรบุรี*. [วิดีโอ]. ไทยพีบีเอส (Thai PBS), กรุงเทพมหานคร. <https://www.youtube.com/watch?v=s4z2FP4V1KQ>.

สมหญิง ทัททิกรณ์. (ม.ป.ป.). *คู่มือสำรวจประชากรลิง สถานการณ์ และแนวทางการจัดการปัญหาลิงในพื้นที่ชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

สรวิศ มา. (2565). *ประเมินสถานการณ์กระจายอำนาจ: 2 ทศวรรษที่ยังไปไม่ถึงเป้า*. The101.world, กรุงเทพมหานคร. <https://www.the101.world/two-decades-of-decentralization>.

สุมาลี ชัยพรพรพานิช. (2538). *ศึกษาวิธีการจับและเคลื่อนย้ายลิงแสมที่อาศัยใกล้ชุมชน*. *วารสารสัตว์ป่า*

- เมืองไทย, 4, (2).
- สำนักข่าวอิศรา. (2567). *ลพบุรีโมเดล: ต้นแบบแก้ปัญหา 'ประชากรลิงล้นเมือง' 52 จังหวัด*. สำนักข่าวอิศรา. <https://www.isranews.org/article/isranews-scoop/129923-isranews-366.html>.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการกระจายอำนาจ*. <https://odloc.go.th>.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). *สรุปชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามของประเทศไทย : สัตว์มีกระดูกสันหลัง*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ. 112 หน้า
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลพบุรี. (2567). กรมอุทยานฯ เทศบาลเมือง และจังหวัดลพบุรี ทำพิธีลงนาม MOU ปลดล็อก การบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาลิงในเขตบริเวณเมืองเก่าอย่างเป็นระบบแบบบูรณาการ <https://lopburi.prd.go.th/th/content/category/detail/id/33/iid/257749>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2563). *สิทธิชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2561). *แนวทางปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาลิงในพื้นที่ชุมชน*. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, กรุงเทพมหานคร. https://www.dnp.go.th/wildlife/technique_document/แนวทางปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาลิงในพื้นที่ชุมชน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.pdf.
- หวน พันธุ์พันธ์. (2515). *ลพบุรีที่น่ารู้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- อรรถพร เนาว์ประโคน. (2545). *มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อโณทัย จิตฺพร. (2561). *อุปบัติการณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บจากลิงของคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ระหว่าง 2556-2560*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การวิจัยและการจัดการด้านสุขภาพ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=3840&context=chulaetd>.
- อติธยา รอดทองแก้ว. (2564). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Aggimarangsee, N. (1992). Survey for semi-tame colonies of macaques in Thailand (Doctoral dissertation, Mahidol University).
- Agyei, F. Y., Agyei-Ohemeng, J., Amponsah, O. W., & Owusu, B. O. (2019). Human-monkey conflict and community wildlife management: The case of Boabeng-Fiema Monkey Sanctuary and fringed communities in Ghana. *International Journal of Biosciences*, 14(6), 302-311.
- Ampumuza, C. (2022). Living with Gorillas? Lessons from Batwa-Gorillas' Convivial Relations at Bwindi Forest, Uganda. *Conservation and Society*, 20(2), 69. https://doi.org/10.4103/cs.cs_30_21.
- Anand, S., & Radhakrishna, S. (2020). Is human-rhesus macaque (*Macaca mulatta*) conflict in India a case of human-human conflict? *Ambio*, 49(10), 1685-1696. <https://doi.org/10.1007/s13280-020-01324-w>.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of*

- Planners*, 35(4), 216-224.
- Ahsan, M., & Uddin, M. (2014). Human-Rhesus Monkey conflict at Rampur Village under Monohardi Upazila in Narsingdi District of Bangladesh. *Journal of Threatened Taxa*, 6, 5905-5908. <https://doi.org/10.11609/JOTT.O3818.5905-8>.
- Aubrey, Bob (September 2015). *The Measure of Man: Leading Human Development*. McGraw Hill Education.
- Balasubramaniam, K. N., Sueur, C., Huffman, M. A., & MacIntosh, A. J. J. (2019). Primate Infectious Disease Ecology: Insights and future directions at the Human-Macaque Interface. In *Fascinating life sciences* (pp. 249–284). https://doi.org/10.1007/978-3-030-27920-2_13.
- Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.
- Barua, M., Bhagwat, S. A., & Jadhav, S. (2012). The hidden dimensions of human–wildlife conflict: Health impacts, opportunity and transaction costs. *Biological Conservation*, 157, 309–316. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2012.07.014>.
- Beisner, B. A., Heagerty, A., Seil, S. K., Balasubramaniam, K. N., Atwill, E. R., Gupta, B. K., Tyagi, P. C., Chauhan, N. P., Bonal, B., Sinha, P., & McCowan, B. (2014). Human–wildlife conflict: Proximate predictors of aggression between humans and rhesus macaques in India. *American Journal of Physical Anthropology*, 156(2), 286–294. <https://doi.org/10.1002/ajpa.22649>.
- Bindumadhav. S. (2023). *Urban Menace: Focus on human-monkey conflict management*. Down to Earth. <https://www.downtoearth.org.in/governance/urban-menace-focus-on-human-monkey-conflict-management-90165>.
- Bohm, D. (1996). *On dialogue*. Routledge.
- Boonkusol, D., Sanyathitiseree, P., Thongyuan, S., & Jangsuwan, N. (2018). Population and Behavior Surveys of Long-Tailed Macaque (*Macaca fascicularis*) in the Old Town, Lopburi Province. *Journal of Biological Sciences*, 18, 226-236. <https://doi.org/10.3844/ojbsci.2018.226.236>.
- Butler, J. R. A. (2000). The economic costs of wildlife predation on livestock in Gokwe communal land, Zimbabwe. *African Journal of Ecology*, 38(1), 23–30. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2028.2000.00209.x>.
- Cabral, S. J., Prasad, T., Deeyagoda, T. P., Weerakkody, S. N., Nadarajah, A., & Rudran, R. (2018). Investigating Sri Lanka’s human-monkey conflict and developing a strategy to mitigate the problem. *Journal of Threatened Taxa*, 10(3), 11391-11398.
- Colfer, C. J. P., & Capistrano, D. (2005). *The politics of decentralization: Forests, power and people*. Earthscan.
- Cummings, T. G., & Worley, C. G. (2014). *Organization development and change*. Cengage Learning.

- deKler, M. (2007). Healing emotional trauma in organizations: An O.D. Framework and case study. *Organizational Development Journal*, 25(2), 49-56.
- Devi, O. S., & Saikia, P. K. (2008). Human-monkey conflict: A case study at Gauhati University Campus, Jalukbari, Kamrup, Assam. *Zoos' Print*, 23(2), 15-18.
- Dittus, W., Gunathilake, S., & Felder, M. (2019). Assessing Public Perceptions and Solutions to Human-Monkey Conflict from 50 Years in Sri Lanka. *Folia Primatologica*, 90, 89 - 108. <https://doi.org/10.1159/000496025>.
- Dunay, E., Apakupakul, K., Leard, S., Palmer, J. L., & Deem, S. L. (2018). Pathogen Transmission from Humans to Great Apes is a Growing Threat to Primate Conservation. *EcoHealth*, 15(1), 148–162. <https://doi.org/10.1007/s10393-017-1306-1>.
- Ehrhart, S., & Schraml, U. (2018). Adaptive co-management of conservation conflicts—An interactional experiment in the context of German national parks. *Heliyon*, 4(10).
- Elango, D. (2021). COVID-19 effects on Tourism and Business in Thailand. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/SSRN.3769908>.
- Fischer, C., Muchapondwa, E., & Sterner, T. (2011). A Bio-Economic Model of Community Incentives for Wildlife Management Under CAMPFIRE. *Environmental and Resource Economics*, 48, 303-319. <https://doi.org/10.1007/S10640-010-9409-Y>.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. Continuum International Publishing Group.
- Gonzalez, J. P., Prugnotte, F., & Leroy, E. (2013). Men, primates, and germs: An ongoing affair. In J. S. Mackenzie, M. Jeggo, P. Daszak, & J. A. Richt (Eds.), *One health: The human-animal-environment interfaces in emerging infectious diseases: The concept and examples of a one health approach* (pp. 337-353). Springer Berlin Heidelberg.
- Government Data Catalog. (2023). *การทำให้มันลิง*. Government Data Catalog. <https://gdcatalog.go.th/dataset/gdpublish-dnp09-data31-02>.
- Haile, M., Gadisa, T., & Gutema, T. M. (2024). Human-De Brazza's monkey conflict in Kafa Biosphere Reserve, Kafa Zone South West, Ethiopia. *BMC Zoology*, 9(1). <https://doi.org/10.1186/s40850-024-00210-2>.
- Hansen, M.F., Ang, A., Trinh, T., Sy, E., Paramasiwam, S., Ahmed, T., Dimalibot, J., Jones-Engel, L., Ruppert, N., Griffioen, C., Lwin, N., Phiapalath, P., Gray, R., Kite, S., Doak, N., Nijman, V., Fuentes, A. & Gumert, M.D. (2022). *Macaca fascicularis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2022: e.T12551A199563077. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2022-1.RLTS.T12551A199563077.en>
- Hill, C. M. (2004). Farmers' perspectives of conflict at the wildlife–agriculture boundary: some lessons learned from African subsistence farmers. *Human Dimensions of Wildlife*, 9(4), 279-286.
- Hill, C. M., Webber, A.D., & Priston, E. C. (2017). *Understanding Conflicts about Wildlife: A Biosocial Approach*. Berghahn Books, New York.
- Hockings, K., & Humle, T. (2009). *Best Practice Guidelines for the Prevention and Mitigation*

- of Conflict Between Humans and Great Apes*. Gland, Switzerland: IUCN/SSC Primate Specialist Group (PSG).
- Hockings, K. J. (2017). Mitigating Human–Nonhuman primate conflict. *The International Encyclopedia of Primatology*, 1–2. <https://doi.org/10.1002/9781119179313.wbprim0053>.
- Hornbein, R. R., & Abrams, J. B. (2022). Conservation, Human-Wildlife Conflict, and Decentralised Governance: Complexities Beyond Incomplete Devolution. *Conservation & Society*, 20(4), 293–303. <https://www.jstor.org/stable/27206644>.
- Hoffman, T. S., & O'Riain, M. J. (2012). Monkey management: Using spatial ecology to understand the extent and severity of human-baboon conflict in the Cape Peninsula, South Africa. *Ecology and Society*, 17(3), 13. <https://doi.org/10.5751/ES-04882-170313>
- HREX.asia. (2019). *การพัฒนาองค์กร (Organization Development: OD) ให้ก้าวสู่ความสำเร็จ*. HREX.asia. <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190610-organization-development-od>.
- Inoue, M. (2002). *Protection of crop fields in mountainous villages against crop raiding by monkeys: interesting ecology and clever countermeasures*. Nosansonbunkakyokai, Tokyo (in Japanese).
- Inoue, M., Komeda, J., Maegawa, H., Kakuyama, M., Iwamoto, K., Hideta, A., Muroyama, Y., Ura, M. (2004). A countermeasure against monkeys damage to crops in Nara Prefecture. (2) Support for farmer. *Wildl Forum*, 9: 19–31 (in Japanese).
- International Association for Public Participation (IAP2). (2018). *IAP2 Spectrum of public participation*. Retrieved from https://cdn.ymaws.com/www.iap2.org/resource/resmgr/pillars/Spectrum_8.5x11_Print.pdf.
- Isaacs, W. (1999). *Dialogue and the art of thinking together: A pioneering approach to communicating in business and in life*. Currency.
- IUCN (2023). *IUCN SSC guidelines on human-wildlife conflict and coexistence*. First edition. Gland, Switzerland: IUCN.
- Jones-Engel, L., Engel, G., Heidrich, J., Chalise, M., Poudel, N., Viscidi, R....Kyes, R. (2006). Temple Monkeys and Health Implications of Commensalism, Kathmandu, Nepal. *Emerging Infectious Diseases*, 12(6), 900-906. <https://doi.org/10.3201/eid1206.060030>.
- Kansky, R. (2022). Unpacking the challenges of wildlife governance in community-based conservation programs to promote human–wildlife coexistence. *Conservation Science and Practice*, 4. <https://doi.org/10.1111/csp2.12791>.
- Karimullah, K., Widdig, A., Sah, S. a. M., & Amici, F. (2022). Understanding potential conflicts between human and non-human-primates: a large-scale survey in Malaysia. *Biodiversity and Conservation*, 31(4), 1249–1266. <https://doi.org/10.1007/s10531-022-02386-w>.
- Karayathil, A. K., Gurusiddappa, L. H., & Mallesh, R. S. (2023). Human-Monkey (*Macaca radiata*) Conflict in Chamundi Hill, Mysuru, Karnataka. *World Journal of Environmental Biosciences*, 12(2), 19-25.
- Kiwango, W., Komakech, H., Tarimo, T., & Martz, L. (2015). Decentralized Environmental

- Governance: A Reflection on its Role in Shaping Wildlife Management Areas in Tanzania. *Tropical Conservation Science*, 8, 1080 - 1097.
<https://doi.org/10.1177/194008291500800415>.
- Kiwango, W., Komakech, H., Tarimo, T., & Martz, L. (2018). Levels of community participation and satisfaction with decentralized wildlife management in Idodi-Pawaga Wildlife Management Area, Tanzania. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 25, 238 - 248. <https://doi.org/10.1080/13504509.2017.1378750>.
- Knight, J. (2022). 2 Block, push or pull? Three responses to Monkey Crop-Raiding in Japan. In *Berghahn Books* (pp. 36–48). <https://doi.org/10.1515/9781785334634-005>.
- Kurt Lewin (1958). *Group Decision and Social Change*. New York: Holt, Rinehart and Winston. p. 201.
- Langur Project Penang. (2020). *Why we shouldn't feed monkeys*. Langur Project Penang, Penang.
- Li, J., Fang, Y., Li, N., Huang, C., Li, Y., Huang, Z., ... & Xiao, W. (2024). The Impacts of COVID-19 Lockdown on Human–Primate Coexistence: Insights and Recommendations. *Ecosystem Health and Sustainability*, 10, 0144.
- Madden, F. (2008). The Growing Conflict Between Humans and Wildlife: Law and Policy as Contributing and Mitigating Factors. *Journal of International Wildlife Law & Policy*, 11, 189 - 206. <https://doi.org/10.1080/13880290802470281>.
- Malaivijitnond, S., & Hamada, Y. (2008). Current situation and status of long-tailed macaques (*Macaca fascicularis*) in Thailand. *Tropical Natural History*, 8(3), 189–206.
- Malaivijitnond, S., Vazquez, Y., Hamada, Y., & Fuentes, A. (2011). Human impact on long-tailed macaques in Thailand. In M. D. Gumert & L. Jones-Engel (Eds.), *Monkeys on the Edge: Ecology and Management of Long-Tailed Macaques and their Interface with Humans* (pp. 118–158). chapter, Cambridge: Cambridge University Press.
- Mayuni, A., Kertiasih, N., & Subur, M. (2024). Cross-Cultural Communication Strategy in the Development of Pakudui Ecotourism Village, Tegallalang, Gianyar – Bali. *International Journal of Social Science and Human Research*. <https://doi.org/10.47191/ijsshr/v7-i01-63>.
- McLennan, M. R., & Hockings, K. J. (2015). The Aggressive Apes? Causes and contexts of great ape attacks on local persons. In *Springer eBooks* (pp. 373–394). https://doi.org/10.1007/978-3-319-22246-2_18.
- McLennan, M. R., Howell, C. P., Bardi, M., & Heistermann, M. (2019). Are human-dominated landscapes stressful for wild chimpanzees (*Pan troglodytes*)? *Biological Conservation*, 233, 73–82. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2019.02.028>.
- Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries, Japan. (2008). *Changes in crop damage by wildlife*. [Translated from Japanese]. http://www.maff.go.jp/j/seisan/tyozyu/higai/h_zyokyo/h19/pdf/ref_data03.pdf.
- Narapakdeesakul, D., Pengsakul, T., Kaewparuehaschai, M., Thongsahuan, S., Moonmake, S.,

- Lekcharoen, P., Thanee, S., Pattaradilokrat, S., & Kaewthamasorn, M. (2023). Zoonotic simian malaria parasites in free-ranging *Macaca fascicularis* macaques and human malaria patients in Thailand, with a note on genetic characterization of recent isolates. *Acta Tropica*, 248, 107030. <https://doi.org/10.1016/j.actatropica.2023.107030>.
- Niedziałkowski, K., & Putkowska-Smoter, R. (2021). What is the role of the government in wildlife policy? Evolutionary governance perspective. *Politics and Governance*, 9(2), 428-438.
- Nyhus, P. J. (2016). Human–Wildlife conflict and coexistence. *Annual Review of Environment and Resources*, 41(1), 143–171. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-110615-085634>.
- Nyombi, A., & Ratnayeke, S. (2021). An ethnoprimateological approach to mitigating Sri Lanka's human-monkey conflicts. *Journal of Wildlife and Environmental Studies*, 10(5), 134-145.
- Olaleru, F., Ogunfuwa, A. A., & Omoregie, Q. O. (2020). An assessment of human-monkey conflict in urban communities in Lagos State, Nigeria. *Unilag Journal of Medicine, Science and Technology*, 8(1), 160-175.
- Olaleru, F., Emmanuel, M., Agbaosi, J., Agidi, H., & Tijani, O. (2022). Population dynamics of the mona monkey, *Cercopithecus mona* (Schreber, 1774) and anthropogenic threats in selected areas of Lagos State, Nigeria. *Zoologist (The)*. <https://doi.org/10.4314/tzool.v20i1.14>.
- Parambu, C. B., Deepa, P. M., Chandy, G., Habeeb, B. P., & Pranav, O. (2024). In the lap of gods: Sacred bonds and socio-economic dynamics in resolving human-Bonnet macaque conflicts for harmonious coexistence. *Preprints*. <https://doi.org/10.20944/preprints202404.0071.v1>.
- Permana, S., Partasasmita, R., Iskandar, J., Rohmatullayaly, E. N., Iskandar, B. S., & Malone, N. (2020). Traditional conservation and human-primate conflict in Ujungjaya Village Community, Ujung Kulon, Banten, Indonesia. *Biodiversitas*, 21(2), 521-529. <https://doi.org/10.13057/biodiv/d210213>
- Persha, L., & Andersson, K. (2014). Elite capture risk and mitigation in decentralized forest governance regimes. *Global Environmental Change-human and Policy Dimensions*, 24, 265-276. <https://doi.org/10.1016/J.GLOENVCHA.2013.12.005>.
- Rowe, N. (1996). *The pictorial guide to the living primates*. New York: Pogonias Press.
- Rudran, R., Cabral de Mel, S. J., Sumanapala, A., de Mel, R. K., & Mahindaratna, K. K. T. I. (2021). An ethnoprimateological approach to mitigating Sri Lanka's human-monkey conflicts. *Primate Conservation*, 35, 189-198.
- Senthilkumar, K., Mathialagan, P., & Manivannan, C. (2024). A case study on conflict between human and monkey at Chengalpet district, Tamil Nadu. *International Journal of Veterinary Sciences and Animal Husbandry*, 9(1), 1205-1207.
- Servaes, J. (2008). *Communication for Development and Social Change*. Sage Publications.
- Sharma, G., Ram, C., Devilal, & Rajpurohit, L. S. (2011). Study of man-monkey conflict and its

- management in Jodhpur, Rajasthan (India). *Journal of Evolutionary Biology Research*, 3(1), 1-3.
- Solomon, D. A. (2013). *Menace and Management: Power in the Human-Monkey Social Worlds of Delhi and Shimla*. Doctoral dissertation, University of California, Santa Cruz. Retrieved from <https://escholarship.org/uc/item/39q4260f>
- Sullivan, S. (2018). Conservation in context: Toward a systems framing of decentralized governance. *Review of Policy Research*, 35(5), 726-744.
- Suwannarong, K., Soonthornworasiri, N., Maneekan, P., Balthip, K., Yimsamran, S., Maneewatcharangsri, S., Ponlap, T., Saengkul, C., Lantican, C., Thammasutti, K., & Singhasivanon, P. (2023). Love or conflict: A qualitative study of the human-long tailed macaque interface in Nakhon Sawan Province, Thailand. *Acta Tropica*, 240, 106861. <https://doi.org/10.1016/j.actatropica.2023.106861>.
- Sussman, A. F., Ha, J. C., & Bentson, K. L. (2013). Temperament in rhesus, long-tailed, and pigtailed macaques varies by species and sex. *American Journal of Primatology*, 75(4), 303–313.
- Suzuki, K. (2002). *Human dimensions of the human–monkey conflict in Shimokita Peninsula* (in Japanese). Hokkaido University Graduate School of Letters Kenkyu-ronshu 2:141–162.
- Suzuki, K., & Muroyama, Y. (2010). Topic 5: Resolution of Human–Macaque Conflicts: Changing from Top-Down to Community-Based Damage Management. In *Primatology monographs* (pp. 359–373). https://doi.org/10.1007/978-4-431-53886-8_17.
- Thongyuan, S., Sanyathitiseri, P., Viriyarumpa, S., Duangrasamee, S., Boonkusol, D., & Tulayakul, P. (2016). A study of bacterial contamination in feces of macaques in Lopburi Province, Thailand. *International Journal of Infectious Diseases*, 53, 63.
- Torres-Romero, E. J., Nijman, V., Fernández, D., & Eppley, T. M. (2023). Human-modified landscapes driving the global primate extinction crisis. *Global Change Biology*, 29(20), 5775–5787. <https://doi.org/10.1111/gcb.16902>.
- Treves, A., Wallace, R. B., Naughton-Treves, L., & Morales, A. (2006). Co-managing human–wildlife conflicts: a review. *Human dimensions of wildlife*, 11(6), 383-396.
- Uddin, M. M., Ahsan, M. F., & Lingfeng, H. (2020). Human-Primates Conflict in Bangladesh: A Review. *The Journal of Animal & Plant Sciences*, 30(2), 1018–7081. <https://doi.org/10.36899/JAPS.2020.2.0055>.
- United Nations Development Programme. (2006). *Decentralized Governance of Natural Resources*. <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/-publications/Decentralised%20gov.pdf>.

ภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่ 1. รายชื่อบทความวิจัยที่สืบค้นจากฐานข้อมูลต่าง ๆ

ปี พ.ศ./ ค.ศ.	ผู้แต่ง	ชื่อเรื่อง	ชนิดลิง	หัวข้อ	พื้นที่	วารสาร	ฐานข้อมูล	อ้างอิง
2547/ 2004	Koenig et al.	Socio-ecology of Phayre's leaf monkeys (<i>Trachypithecus phayerei</i>) at Phu Khieo Wildlife Sanctuary	Phayre's leaf monkeys	นิเวศวิทยา	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว	วารสารสัตว์ป่าเมืองไทย	Google Scholar	https://kukrdb.lib.ku.ac.th/journal/JWT/search_detail/result/104494
2552/ 2009	Koenig & Borries	Study and conservation of primates of Thailand: Past achievements and future challenges	ไม่ระบุ	การอนุรักษ์	ประเทศไทย	วารสารสัตว์ป่าเมืองไทย	Google Scholar	https://kukrdb.lib.ku.ac.th/journal/JWT/search_detail/result/35710
2553/ 2010	มทิสร ประภาสะโนบล	การใช้ฮอร์โมนคุมกำเนิดแบบฝังในลิงแสมเขาช้าง	ลิงแสม	ความขัดแย้ง	เขาวัง จังหวัดเพชรบุรี	วารสารวิทยาศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	วารสารวิทยาศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี	https://sciencejournal.pbru.ac.th/index.php/component/phocadownload/category/9-7-1-2553
2553/ 2010	คมกริช และ นันทิยา	พฤติกรรมของลิงวอกภูเขา (<i>Macaca assamensis</i>) ที่วัดถ้ำปลาจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย	ลิงวอกภูเขา	นิเวศวิทยา	วัดถ้ำปลา จังหวัดเชียงราย	วารสารสัตว์ป่าเมืองไทย	Google Scholar	https://kukrdb.lib.ku.ac.th/journal/JWT/search_detail/result/35724
2554/ 2011	Oliver et al.	Ecology of Assamese macaques (<i>Macaca assamensis</i>) at Phu Khieo Wildlife Sanctuary, Thailand	ลิงวอกภูเขา	นิเวศวิทยา	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว	วารสารสัตว์ป่าเมืองไทย	Google Scholar	https://kukrdb.lib.ku.ac.th/journal/JWT/search_detail/result/45469
2556/ 2013	Putaporntip	Differential sequence diversity at merozoite surface protein-1 locus of <i>Plasmodium knowlesi</i> from humans and macaques in Thailand	ลิงกลุ่ม macaque	พันธุกรรม	ไม่ระบุ	Infections, Genetics and Evolution	ScienceDirect	https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1567134813002086#ak005
2556/ 2013	เวธัส โพธารามิก	ลิง กับ คน : ไพรเมทวิทยาเชิงชาติพันธุ์ของลิง	ลิงแสม	นิเวศวิทยา	อำเภอท่าหิน	วิทยานิพนธ์	Google	https://digital.library.tu.

ปี พ.ศ./ ค.ศ.	ผู้แต่ง	ชื่อเรื่อง	ชนิดลิง	หัวข้อ	พื้นที่	วารสาร	ฐานข้อมูล	อ้างอิง
2013		แสม (Macaca fascicularis) ณ ตำบลท่าหิน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี			จังหวัดลพบุรี	มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	Scholar	ac.th/tu_dc/frontend/In fo/item/dc:99780
2558/ 2015	Komkrich et al.	Diet and feeding behavior of Assamese macaques (<i>Macaca assamensis</i>) at Tham Pla Temple, Chiang Rai province, northern Thailand	ลิงวอกภูเขา	นิเวศวิทยา	วัดถ้ำปลา จังหวัดเชียงราย	วารสารสัตว์ ป่าเมืองไทย	Google Scholar	https://www.thaiscience .info/journals/Article/JW IT/10981604.pdf
2558/ 2015	ณัฐพล ภูมิพันธุ์	การสำรวจการติดเชื้อเลปโตสไปโรซิสและ การศึกษาค่าทางโลหิตวิทยาของลิงแสมขนทอง ณ วนอุทยานโกสัมพี จังหวัดมหาสารคาม	ลิงแสม	พยาธิวิทยา	วนอุทยานโกสัม พี จังหวัด มหาสารคาม	วารสารสัตว์ ป่าเมืองไทย	Google Scholar	https://kukrdb.lib.ku.ac.t h/journal/JWT/search_d etail/result/314660
2560/ 2017	ภัทรกร และ คณะ	การศึกษาความชุกของการติดเชื้อหนองพวยใน ลำไส้ของลิงหางยาว เขาสามมุข จังหวัดชลบุรี	ลิงแสม	พยาธิวิทยา	เขาสามมุข จังหวัดชลบุรี	สัตวแพทย์ มหานครสาร	Google Scholar	https://ir.swu.ac.th/jspui /handle/123456789/249 78
2560/ 2017	คมกริช แก้ว พนัส	การแสดงออกทางสีหน้าของลิงวอกภูเขา (<i>Macaca assamensis</i>) ที่วัดถ้ำปลา จังหวัด เชียงราย	ลิงวอกภูเขา	นิเวศวิทยา	วัดถ้ำปลา จังหวัดเชียงราย	วารสารสัตว์ ป่าเมืองไทย	Google Scholar	https://kukrdb.lib.ku.ac.t h/journal/JWT/search_d etail/result/373904
2561/ 2018	จิตุพร	อุบัติการณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บ จากลิง ของคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวใน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2560	ลิงแสม	ความขัดแย้ง	อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี	Chulalongk orn University Theses and Dissertation	Google Scholar	https://digital.car.chula. ac.th/chulaetd/2841/
2566/ 2023	อดิสร และว รวิทย์	นโยบายและกฎหมายในการจัดการชนิดพันธุ์ ต่างถิ่นที่ไม่รุกรานในประเทศไทย: กรณีศึกษาลิง เขียวแอฟริกา (<i>Chlorocebus sabaeus</i>)	ลิงเขียว แอฟริกา	ความขัดแย้ง	ไม่ระบุ	วารสาร นิสิตศาสตร์ มหาวิทยาลัย แม่ฟ้าหลวง	Google Scholar	https://so08.tci- thaijo.org/index.php/MF ULJ/article/view/1538

ปี พ.ศ./ ค.ศ.	ผู้แต่ง	ชื่อเรื่อง	ชนิดลิง	หัวข้อ	พื้นที่	วารสาร	ฐานข้อมูล	อ้างอิง
2566/ 2023	Narapakdeesa kul et al.	Zoonotic simian malaria parasites in free-ranging <i>Macaca fascicularis</i> macaques and human malaria patients in Thailand, with a note on genetic characterization of recent isolates	ลิงแสม	พยาธิวิทยา	ไม่ระบุ	Acta Tropica	ScienceDire ct	https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0001706X23002176
2566/ 2023	Suwannarong et al.	Love or conflict: A qualitative study of the human-long tailed macaque interface in Nakhon Sawan Province, Thailand	ลิงแสม	ความขัดแย้ง	จังหวัด นครสวรรค์	Acta Tropica	ScienceDire ct	https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0001706X23000487
2567/ 2024	Ritter et al.	Ecosystem health appears neglected in the management of the human- macaque interface: A systematic review	ไม่ระบุ	ความขัดแย้ง	ไม่ระบุ	One Health	ScienceDire ct	https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352771424002015

ภาพภาคผนวกที่ 1. ประมวลภาพการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม (Focus group) แบบสุนทรียสนทนา (Dialogue) และสัมภาษณ์เชิงลึก

ภาพภาคผนวกที่ 2. ประมวลภาพเวทียุทธศาสตร์เพื่อเผยแพร่งานวิจัยและยกระดับความเข้าใจต่อการจัดการลิงโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม (2 ธันวาคม 2567)

